

AGRÁRMINISZTERIUM

KAP Stratégiai Terv előzetes értékelés

Értékelési jelentés

„A Vidékfejlesztési Program, valamint a KAP Stratégiai Terv lebonyolítását támogató informatikai rendszerek fejlesztését támogató informatikai szakértői tanácsadás, valamint a KAP Stratégiai Tervhez kapcsolódó monitoring tervezői feladatok és szaktanácsadás ellátása a 2022-2023 időszakban”

című projekt keretében

Projektvezető:

Saad Tamás

Szakértők:

**Cserneczky Tamás, Dr. Kapronczai István, Dr. Mezősi Balázs,
Prókai Orsolya, Dr. Kovács Zoltán, Dr. Podmaniczky László, Szabó Alexandra, Varga Éva**

Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap

A vidéki térségekbe beruházó Európa

Készült: 2022. április-július

TARTALOMJEGYZÉK

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
1. BEVEZETÉS	21
1.1. HÁTTÉR.....	21
1.2. AZ ÉRTÉKELÉS MEGKÖZELÍTÉSE	22
1.3. AZ ÉRTÉKELÉS TÁRGYA.....	24
1.4. AZ ÉRTÉKELÉS ÁLTALÁNOS MÓDSZERTANA	24
1.5. AZ ÉRTÉKELÉS FELÉPÍTÉSE	24
2. A HELYZETELEMZÉS, A SWOT ÉS A SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSE.....	26
2.1. BEVEZETÉS	26
2.2. MÓDSZERTAN.....	26
2.3. SWOT ÉRTÉKELÉSE	28
2.4. SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSE.....	29
2.5. PARTNERSÉG - AZ EX ANTE FOLYAMAT ÉRTÉKELÉSE (SWOT, SZÜKSÉGLETEK)	31
3. A BEAVATKOZÁSI LOGIKA, CÉLOK ÉS A MÉRFÖLDKÖVEK ÉRTÉKELÉSE.....	34
3.1. BEVEZETÉS	34
3.2. MÓDSZERTAN.....	34
3.3. EGYSÉGÖSSZEGEKRE VONATKOZÓ ELEMZÉSEK.....	34
3.4. JAVASLAT AZ SFC 2.1.8 ÉS 2.1.9 FEJEZETEKRE VONATKOZÓAN	44
3.5. EREDMÉNYINDIKÁTOROKRA VONATKOZÓ ELEMZÉSEK	47
3.6. ÖSSZEFOGLALÁS	92
4. A STRATÉGIAI TERV KOHERENCIÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSE	95
4.1. BEVEZETÉS	95
4.2. MÓDSZERTAN.....	95
4.3. MEGÚJULÓ ENERGIA TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE	96
4.4. ANTIMIKROBIÁLIS SZEREK HASZNÁLATA TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE	106
4.5. GENERÁCIÓVÁLTÁS TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE	114
4.6. LEADER TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE.....	121
4.7. ZÖLD BEAVATKOZÁSOK TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE	124
4.8. DIGITALIZÁCIÓ TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE	127
4.9. BERUHÁZÁSOK TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE.....	133
5. A PÉNZÜGYI TERV ÉRTÉKELÉSE.....	145
5.1. BEVEZETÉS	145
5.2. MÓDSZERTAN.....	145
5.3. ELEMZÉSEK	145
5.4. ÖSSZEFOGLALÁS	155
6. AZ INTÉZMÉNYI KAPACITÁSOK ÉRTÉKELÉSE	156
6.1. BEVEZETÉS	156
6.2. MÓDSZERTAN.....	156
6.3. KIEMELT KIHÍVÁSOK AZ ÚJ IDŐSZAKBAN	157
6.4. A VÉGREHAJTÁSI ÉS ADATGYŰJTÉSI RENDSZEREK MEGFELELŐSÉGE	158
6.5. ÉRTÉKELÉSI FUNKCIÓ.....	165
6.6. ÖSSZEFOGLALÁS	168

7. AZ EGYSZERŰSÍTÉSI LEHETŐSÉGEK ÉRTÉKELÉSE	172
7.1. BEVEZETÉS	172
7.2. INTÉZMÉNYRENDSZERI MUNKATERHELÉS	172
7.3. EGYSZERŰSÍTETT KÖLTSÉGELSZÁMOLÁS	176
7.4. GAZDÁLKODÓI KÉRELMEK TÁMOGATÁSA	181
8. A STRATÉGIAI TERV MÁS (OPERATÍV) PROGRAMOKKAL VALÓ LEHATÁROLÁSAIRA ÉS SZINERGIÁIRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉS.....	182
8.1. BEVEZETÉS	182
8.2. MÓDSZERTAN	182
8.3. LEHATÁROLÁSOK ÉS SZINERGIÁK	183
8.4. GINOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV.....	184
8.5. TOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV	185
8.6. EFOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV	187
8.7. HET – KAP STRATÉGIAI TERV	188
8.8. KEHOP PLUSZ – KAP STRATÉGIAI TERV	189
8.9. DIMOP PLUSZ – KAP STRATÉGIAI TERV	191
8.10. MFP – KAP STRATÉGIAI TERV	192
8.11. ÖSSZEFOGLALÁS	193
1. SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉS, A SWOT ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉS, VALAMINT A PARTNERSÉG ÉRTÉKELÉSÉNEK RÉSZLETES ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEI (MÓDSZERTAN).....	195
2.SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉSHEZ, A SWOT-HOZ ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ ENRD TOOL 2.2 OUTPUT TÁBLÁK	200
3. SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉSHEZ, A SWOT-HOZ ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ RÉSZLETES ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK.....	201
SWOT ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK SO-NKÉNT	201
SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK SO-NKÉNT	222
4. SZ. MELLÉKLET: KAP STRATÉGIAI TERV 1. SZ. MELLÉKLETE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

RÖVIDÍTÉSJEGYZÉK

AKI	Agrárközgazdasági Intézet
AKG	Agrár- és Környezetgazdálkodás
AKIS	Agricultural Knowledge and Innovation Systems (Agrárkutatási, Innovációs és Tudásmegosztási Rendszerek)
AM	Agrárminisztérium
AÖP	Agro ökológiai alapprogram
BERD	Business enterprise expenditure on R&D
BI	Business Intelligence (Üzleti Intelligencia)
BISS	fenntarthatóságot elősegítő alapszintű jövedelemtámogatás
CLLD	Community-Led Local Development (Közösségvezérelt helyi fejlesztés)
CMEF	Common Monitoring and Evaluation Framework (Közös Monitoring és Értékelési Keret)
DAS	Digitális Agrárstratégia
EB/EUB	Európai Bizottság
EIP	European Innovation Partnership (Európai Innovációs Partnerség)
ÉLIP	élelmiszeripar
EMGA	Európai Mezőgazdasági Garancia Alap
EMMRE	Erdővédelmi Mérő -és Megfigyelő Rendszer
EMVA	Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap
ENRD	European Rural Development Network (Európai Vidékfejlesztési Hálózat)
ÉLIP	élelmiszeripar
ÉVJ	Éves Végrehajtási Jelentés
FADN	Farm Accountancy Data Network (Mezőgazdasági számviteli információs szolgálat)
FAS	Farm Advisory System (Mezőgazdasági tanácsadó szolgálatok)
GERD	Gross Domestic Expenditure on R&D
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
GOP	Gazdaságfejlesztési Operatív Program 2007-13
GQ	Guiding Question (ENRD módszertan szerinti értékelési kérdések)
ha	hektár
HACS	Helyi Akciócsoport
IH	Irányító Hatóság
IIER	Integrált igazgatási és ellenőrzési rendszer
KAP	Közös Agrárpolitika
KHM	Környezeti Hatásmonitoring
KJT	Kvassay Jenő Terv
KÖFOP	Közszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program
KSH	Központi Statisztikai Hivatal

KSz	Közreműködő Szervezet
KÜ	Kifizető Ügynökség (mely a VP esetén a MÁK – Magyar Államkincstár)
LEADER	Liaison entre actions de développement de l'économie rurale, (Links between actions for the development of the rural economy) (Kapcsolat a fejlesztési tevékenységek között a vidéki gazdaság fejlődése érdekében)
MÁK	Magyar Államkincstár
MePAR	Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer
NAK	Nemzeti Agrárgazdasági Kamara
NVT	Nemzeti Vidékfejlesztési Terv
NFFS	Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia
OGY	Országgyűlés(i)
OHT	Országos Hulladékgazdálkodási Terv
ÖKO	ökológiai gazdálkodás
OP	Operatív Program
OVGT	Országos Vízgazdálkodási Terv
PAF	Prioritised Action Framework (Priorizált Intézkedési Terv)
PEMCS	Projekt Előkészítő Munkacsoport
REL	Rövid Ellátási Lánc
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
SO	Specific Objective (Specifikus Célkitűzés)
SPR	az Európai Parlament és a Tanács 2021/2115 rendelete
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (Erősségek, Gyengeségek, Lehetőségek, Fenyegetések)
TCS	termelői csoport
THÉT	Természeti Hátránnyal Érintett Területek
THM	Társadalmi Hatásmonitoring
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
ÜHG	Üvegházhatású gáz
VEKOP	Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program
VKI	Víz Keretirányelv
VP	Vidékfejlesztési Program
WTO	World Trade Organisation (Kereskedelmi Világszervezet)

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A. HÁTTÉR

A KAP Stratégiai Terv előzetes értékelésének feladata a tervezés nyomon követése és az elkészülő munkaközi változatok értékelése az SPR¹ 139. cikkében meghatározott módon és szempontok szerint.

Jelen dokumentum az előzetes értékelés értékelési jelentése a már teljes és az Európai Bizottság részére 2021. december 30-án hivatalosan benyújtott magyar KAP Stratégiai Terv, a 2022. május 26-i, hivatalosan ex ante értékelésre átadott, nem végleges és nem jóváhagyott SFC export munkaváltozat, illetve számos esetben további, még frissebb dokumentumok alapján készült.

Az Agrárminisztérium (AM), mint megrendelő, egy közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott Field Consulting Services Zrt. és Collective-Intelligence Kft. által vezetett konzorciumtól rendelte meg a KAP Stratégiai Terv előzetes értékelés elkészítését az AM által jóváhagyott Indító Jelentésében² definiált tartalommal, mely feladatát a nyertes konzorcium külső szakértők bevonásával a 2021. július 5-i határidőre teljesítette. Ezzel lezárult az ex ante értékelés és az SKV folyamat jogi háttérét biztosító szerződés, amely még a KAP reform korábbi lezárásával számolva került előkészítésre 2019-ben. Új jogi háttér biztosítása, így az ex ante értékelés és az SKV folyamat folytatása csak újabb közbeszerzési eljárás lefolytatása után vált újra lehetségessé.

Az Agrárminisztérium (AM), mint megrendelő, a közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott Field Consulting Services Zrt. és Collective-Intelligence Kft. által vezetett konzorciummal 2022. április 4-én kötött szerződésének egyik feladatákként rendelte meg a KAP Stratégiai Terv előzetes értékelés frissített elkészítését, a 2021. december 30-án hivatalosan az Európai Bizottság részére benyújtott KAP Stratégiai Tervre, majd a 2022. május 26-án hivatalosan ex ante értékelési alapként átadott dokumentumokra vonatkozóan, mely feladatát a nyertes konzorcium külső szakértők bevonásával, határidőre teljesítette.

Jelen dokumentum a megelőző értékelési jelentések tartalmára is támaszkodva, a KAP Stratégiai Terv Európai Bizottság részére benyújtott, hivatalos dokumentumok és munkaváltozatok alapján, valamint a tervezési folyamat munkadokumentumainak figyelembe vételével foglalja össze az értékelők korábbi és jelenlegi tervezéstámogató megállapításait és javaslatait, tevékenysége átöleli a hivatalos ex ante értékelői támogatás nélküli tervezés időszakát (2021. július 6. – 2022. április 3.) is, így egységes keretbe foglalja a KAP Stratégiai Terv 2022. július 15-ig megvalósított előzetes (ex ante) értékelését.

¹ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

² Az értékelési feladat Indító Jelentését a Field Consulting és Collectivo konzorcium készítette az Agrárminisztérium részére 2020-ban. A dokumentum felhasználásáról és közzétételéről az Agrárminisztérium rendelkezik.

B. MIT ÉS HOGYAN ÉRTÉKELTÜNK?

A KAP Stratégiai Terv tervezéséhez kapcsolódó előzetes értékelés 2020-tól kezdődően folyamatos, formatív értékelésként valósult meg. Az értékelés eredményeképpen előállított három értékelési jelentés lefedte az SPR és az ENRD által elvárt, szükségszerűen vizsgálandó átfogó témákat (1: helyzetelemzés, SWOT és szükségletek; 2: beavatkozási stratégia; 3: monitoring, adatgyűjtés és végrehajtás), majd egy negyedik, szintézis jelentésben összegezte azokat. Ez a **szintézis jelentés és a kiemelt beavatkozások koherencia-elemzéseinek eredményei alkották a 2021. év végén a Bizottság részére hivatalosan benyújtott KAP Stratégia Terv 1. sz. mellékletét.**

A jelen jelentés részletesen mutatja be az egyes témákhoz kapcsolódó észrevételeket és javaslatokat a hivatalos tervdokumentum és jellemzően a 2022. május 26-i munkaváltozat alapján. Ugyanakkor kiemelendő, hogy a KAP Stratégiai Terv tervezése egészen az Európai Bizottsági elfogadásig még folyamatban van, és amíg ez le nem zárul, addig akár a tervdokumentum korábban már vizsgált elemei is változhatnak.

A dokumentum strukturálása kapcsán szem előtt tartottuk az értékelési folyamat során is maximálisan lekövetett ENRD ajánlásokat, értékelési kérdéseket, javasolt módszereket és értékelés-támogató eszközöket, melyek jellemzően a dokumentum fejezet-struktúráját adják. Az egyes fejezeteken belül a tematizálás alapját – ahol csak lehetséges és releváns - az SO struktúra, azon belül pedig az ENRD által javasolt értékelési kérdések és szempontok jelentették.

Jelen dokumentum **célcsoportja elsősorban a tervezésben közvetlenül részt vevő szakértők**, illetve a szakpolitikai döntéshozók, és nem a széles nyilvánosság, mivel célja a tervezési eredményekre történő konstruktív visszajelzéssel a tervezési folyamat támogatása. A jelentés ennél fogva jellemzően szakkifejezéseket használ és számos része kevésbé közérthető.

A jelen dokumentumban bemutatott tartalom **az értékelők megrendelővel részeiben már igen, de teljeskörűen még nem egyeztetett álláspontját tükrözi.** A megállapítások és javaslatok tervezőkkel való egyeztetése folyamatos, a teljeskörű egyeztetés jelen jelentés benyújtását követően várható.

C. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az értékelésre átvett munkaanyagok **jellemzően jó minőségű szakmai háttér-dokumentumok, amelyek organikus összehangolása és a korábban javasolt ex ante értékelői kiegészítésekkel történt továbbfejlesztése szakértői véleményünk szerint megfelelő alapot szolgáltatott a KAP Stratégiai Terv tervezésének célszerű és ENRD ajánlásokhoz illeszkedő folytatásához.**

A KAP Stratégiai Terv tervezése szükségszerűen – a szakpolitikai felelős, illetve a megvalósításért felelős intézményrendszer kapacitásai, tapasztalatai okán – a korábbi, elsősorban a VP, illetve kisebb részben az **ÚMVP gyakorlatokra alapoz**, ezeket tekinti viszonyítási pontnak. Ez fontos elvi kiindulópont a szervezeti tanuláshoz, és jól tükrözi azt a Bizottsági elvárást, mely a korábbi tapasztalatok használatára vonatkozik. Kivételes lehetőséget teremtett e **korábbi tapasztalatok számbavételére az a VP eredményekre vonatkozó 19 tematikus értékelés**, mely 2020-ban és 2021-ben készült el, és amelyek egyik alapvető célja a tényalapú tervezés támogatása volt.

A VP, mint stabil tervezési kiindulópont mellett azonban **a KAP Stratégiai Tervnek számos ponton többnek, illetve másnak kell lennie, mint a VP-nek.** A szabályozási változások, az új, teljesítményhez kötött megvalósítási rend, a KAP I. tervezési elvárásai, a zöld elvárások jelentős erősödése és a 2021-22-es

átmeneti időszakra való külön tervezés mind-mind kihívások elé állítja az intézményrendszeri szereplőket.

Érthető tehát, hogy a tervezési folyamat kapacitásigénye növekedett: a tervezés nem csak számos belső-külső egyeztetést, partnerséget igényelt, hanem egy olyan időszakban történt, amikor **a tervezési humán kapacitások leterheltsége rendkívül magas**. Az alapterveken túl a 2020 időszak zárása (ÉVJ), a 2021-2022 átmeneti években megjelenő új felhívások megjelentetése, a korábbi időszak értékelése (19 tematikus értékelés), a tervezéssel párhuzamosan folyó ex ante és SKV folyamatok, és a 2022. közepén elindult szervezeti változások mellett a rendszer szereplői egyszerre próbáltak szabályos, megalapozott és végrehajtható, a nemzeti érdekeket jól szolgáló programot és végrehajtási rendszert tervezni 2023-2027-re.

A külső kompetencia és kapacitás bevonása (ex ante értékelők, SKV értékelők, külső szakértők, környezeti hatásmonitoringot végzők) mellett a tervezők munkáját további **innovatív, IT alapú tervezés-támogató eszközök** is segítették. Olyan informatikai megoldások álltak már rendelkezésre, a közösségi média olyan lehetőségeket kínált a célcsoportok gyors és akár reprezentatív elérésére (pl. társadalmi hatásmonitoring (THM)) és a tematikus értékelések eredményeiből fakadóan olyan naprakész, tematikus ismeretek és számadatok álltak a tervezők rendelkezésére, melyek érdemben tudták támogatni az álláspontok kialakítását, az opciók közötti vezetői döntések előkészítését.

Összefoglalóan a 2021.12.30-án hivatalosan benyújtott KAP Stratégiai Terv v.1.0 és a még nem végleges és nem jóváhagyott részanyagok és munkaváltozatok alapján úgy látjuk, hogy a tervezési folyamat a várakozásoknak megfelelően, a szabályozás adta lehetőségek mentén, valamint a tervezési környezet által támasztott kihívások ellenére elfogadható – de amennyiben erre lehetőség van, akkor a megfogalmazott javaslatok mentén még továbbfejleszhető - eredményeket hozott.

D. A HELYZETELEMZÉS, A SWOT ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉS ÉRTÉKELÉSÉNEK RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSAI

1. **Továbbra is agrárdominanciájú a SWOT és a szükségletek köre**, vagyis az agrárium erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei és az ezekre épülő igények jellemzően megfelelő alaposággal megjelennek. Ugyanakkor **a vidékfejlesztési, környezeti, természeti szempontok, illetve az erdészet képviselete elmarad ettől, bár ki kell emelnünk, hogy e témák megjelenítése jelentősen javult a tervezési folyamat során.**
2. **A helyzetértékelések és a környezeti stratégiai dokumentumok vonatkozó szakaszainak alapvető összehangolása megtörtént.** Az EU Green Deal, az EU Biodiverzitás Stratégia 2030 és az időközben elkészült Natura 2000 PAF témákra a KAP Stratégiai Tervben történő szerepeltetése még tovább erősíthető lett volna.
3. **A KAP I-II közötti összhangra** az SO-k leírásai csak egy-egy esetben térnek ki, pedig az I. pillér hatásai alapvetően befolyásolják a hazai környezeti állapotokat. A KAP I. pillérére vonatkozó direkt megállapítások a releváns helyeken és hangsúlyosan szerepeltethetők lettek volna.
4. **A zöldítés és a jó környezeti és éghajlati teljesítményhez kapcsolódó ösztönző rendszer tervei, a hálózatokra vonatkozó terveket és a mezőgazdasági ismeretek és innovációk és rendszerére (AKIS) vonatkozó tervek megalapozásához szükséges tartalmi elemeket megfelelő minőségben és mennyiségben tartalmaznak.** Ezek lényegében megalapozzák a következő programozási időszak szakmailag indokolt újításait ezeken a területeken.

5. **A hátrányos régiók kezelése, fejlesztése, KAP stratégiai területi differenciáltsága** tekintetében az SO-k leírásai kevés SO kapcsán mutatnak fel valódi elemzési pontokat. A helyzetértékelés és SWOT, és így a szükségletek köre is túlnyomó részt országos megállapításokat tartalmaz, a területileg igen eltérő agrár és egyéb, például iskolázottsági adottságok ellenére.
6. **A vidékfejlesztési irányultság – több ezt célzó fejlesztést követően – továbbra is alulreprezentált a SWOT-ban**, annak ellenére, hogy a fiatal termelők megtartásának, az agrobiznisz vonzóvá tételének alapvető fontosságú, hosszú távon jelentkező tényezője a vidék, a falvak élhetősége. Ehhez jól kapcsolódik a Magyar Kormány döntése, amely célul tűzte ki, hogy az EU 20 legszegényebb régiója között egy magyar térség se szerepeljen (5. országépítési cél).
7. **A KAP Stratégiai Tervnek a hazai Operatív Programokkal való összhangjával és lehatárolásaival, azok lehetséges és javasolt kezelési mechanizmusaival kapcsolatban a SWOT továbbra is minimális támpontot ad.** A korábbi időszakban több probléma is adódott pl. az élelmiszeripar, illetve az 5000 fő alatti vidéki települések forrásokkal való kiszolgálásával, melyekben sok esetben nem optimális megoldások születtek, melyek megismétlését javasolt lenne elkerülni.
8. **A SWOT-elemzés általánosságban átfogó, koherenciája megfelelő** az Európai Bizottság által megadott keretek között értelmezve.
9. **Továbbra is fennáll, hogy nem minden SWOT elem következik közvetlenül a helyzetértékelések megállapításaiból, gyakran ezek egy-egy lényegi aspektusára koncentrálnak csak, egyes esetekben hiányzik.** Ez nem meglepő a SWOT hosszú és sokszereplős kidolgozási folyamatát ismerve. A helyzetértékelés és a SWOT megállapítások koherenciája a tervezés során több ütemben lényegesen javult, azonban a tervezés utolsó időszakában a feladatok összetettségének vélhetően nem tette lehetővé a struktúrák és logikai láncolatok maradéktalan letisztítását.
10. **A SWOT dokumentumok minősége különböző, azonban alapvető feladatát mindegyik betölti.** A megállapítások alátámasztottsága, részletezettsége nem egyenszilárd, de ez nem is könnyen megvalósítható tekintettel az eltérő komplexitásra, illetve tematikus volumenre.
11. **A példamutatóan széles SWOT partnerség mellett a zöld- és környezetvédelmi szervezetek nem hangsúlyos mértékben, a vidékfejlesztési szervezetek csekély mértékben vettek részt az egyeztetésekben.** A tervezési folyamatot végig követő partnerségről megállapítható, hogy az agrárszakterületen (itt beleértve az erdészeti és élelmiszeripari szereplőket is) olyan mértékben széleskörű volt a partnerségi bevonás, amely már a SWOT és Helyzetértékelés koherenciáját lehetséges, hogy inkább gyengítette, mint erősítette. Ehhez képest, így e terület partnerségi szempontból is alulreprezentált az agrárterülethez képest, ez is oka lehet a tartalmi hiányoknak, aránytalanságoknak.
12. **A szükségletek önmagukban értelmezett minősége és megfelelősége alapvetően jó.** A szükségletek rangsorolását megelőző szükséglet újra-besorolás (SO-k között, főszükséglet vs. alszükséglet, összevonások és szétbontások) eredményeképpen a szükségletek minősége jelentősen javult, ahogy a korábbi értékelések eredményei is jelentős arányban beépültek a tervezésbe. Mivel a szükségletek közvetlen megalapozói a beavatkozásoknak, így a tervezés utolsó időszakában vélhetően ezek prioritást élveztek, a távolabbi megalapozást képviselő SWOT és Helyzetelemzési tételekhez képest.
13. **A szükségletek kapcsán továbbfejlesztésre azonosított főbb témák – a helyzetelemzés és a SWOT értékelés eredményeivel összhangban és azokat megerősítve – a zöld és környezeti témák, a vidékfejlesztés (benne: hátrányos helyzetű térségek) és az erdészet voltak.** Ezekre stratégiai

szintű és tematikus fókuszú (tehát nem az egyes SWOT és szükséglet tételekre ill. az azokra adott értékelési észrevételekre tételelesen és technokrata módon alapozott, hanem a témát egységként kezelő és csak az adott témára fókuszáló) szakértői – tervezői egyeztetések lefolytatását javasoltuk, ugyanakkor az egyeztetések lefolytatására idő hiányában már nem volt érdemi lehetőség. A dokumentált indokolt és konkrét javaslatot tartalmazó értékelői kérések külön egyeztetések hiányában is átvezetésre kerültek.

14. **A szükségletek prioritizáláshoz kapcsolódó munkamódszer életszerű és jól dokumentálható volt, ugyanakkor az eredményt önmagában tekintve szükségszerűen szubjektív, mely a tényszerű alátámasztásokkal (SWOT) való egyeztetést követően vált alkalmassá a beavatkozások alátámasztására.** A szükségletek prioritizálása és annak értékelése (ld. ENRD 1.7. kérdés) következtetni enged az egyes témák súlyára, tekintettel arra, hogy a szükségletek prioritása egyben jelentős tényező a beavatkozások fontosságának, kereteinek meghatározásakor. A nem kötelező rangsorolás ennél még többet mutat: láthatóvá teszi témáktól függetlenül, hogy mely beavatkozási területek várhatóan milyen súllyal képviseltetnek a stratégia portfóliójában. A rangsoroláshoz alkalmazott módszer szerint a munkacsoport résztvevők pontozásainak átlagából (illetve az átlagok átlagából) kerültek meghatározásra a prioritizálás alapjául szolgáló értékek úgy, hogy több személyi, illetve szervezeti duplikációs lehetőség is kiszűrésre került.
15. **A szükségleti rangsorolás eredménye jól követi az agrár- és vidékfejlesztés evolutív fejlődését és összhangban van a szektorra vonatkozó globális és uniós elvárásokkal és trendekkel.** Értékelésünk alapján kifejezetten üdvözölt, hogy a társadalmi aspektus elismerése mellett a versenyképességi, digitalizációs és fenntarthatósági célok egyaránt magas prioritással szerepelnek.
16. **A rangsorolásra építhető beavatkozás struktúra nem csak szerves folytatást, hanem történelmi lehetőséget is teremtett: egyedülálló alkalmat, hogy e két szempont, a növekedési-fejlesztési célok és a fenntarthatósági és zöld elvárások kielégítése kivételesen ne egymás kárára, egymással versengve, hanem a digitalizáción és innováción keresztül egymást támogatva állítsák új fejlődési pályára a hazai agráriumot,** melyre a Kormánydöntésnek megfelelően kihirdetett, rendkívül magas, 80%-os hazai társfinanszírozási rátából következő többszörösére növekvő (top-up) támogatási volumen példa nélküli lehetőséget teremt.

A fentiek a helyzetelemzés, a SWOT és a rangsorolt szükségletek kapcsán az értékelők legfontosabb megállapításai a hivatalosan értékelésre átadott, hivatalos KAP Stratégiai Terv alapján.

Összefoglalóan úgy látjuk, hogy a KAP Stratégiai Tervben szereplő SWOT az előzetes értékelés korábbi, 2021. július 5-i első jelentéséhez képest érdemben változott és a változtatások előnyére váltak: a SWOT jobban kiforrott, a szükségletek aktualizálásán keresztül a beavatkozás-tervezés alátámasztására alkalmassá vált. Ugyanakkor felhívjuk a figyelmet, hogy a beavatkozások várható további változásaival összhangban a korábban kialakított beavatkozási logikai alátámasztás (helyzetelemzés, SWOT és szükségletek) további változásokat igényelhet, melyek a teljes beavatkozási logikai rendszerre hatást gyakorolhatnak.

E. A BEAVATKOZÁSI LOGIKÁRA, A CÉLOKRA ÉS A MÉRFÖLDKÖVEKRE VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A KAP Stratégiai Terv – korábbi tervezési időszakokhoz képest – új kihívása a monitoring rendszert és az éves elszámolást is érintő egységösszeg-rendszer bevezetése. A tervezési szakaszban is nagy jelentőséggel bír ez az elem, hiszen a későbbi tényértéket (néhány jogszabályban rögzített kiegészítő

lehetőség kivételével) alapvetően a tervértékekkel vetik majd össze, ezért különösen fontos a megfelelő, körültekintő és később jól hivatkozható tervezési kalkuláció megjelenítése a KAP Stratégiai Tervben.

Az SFC-ben rögzített egységösszeg-számításra vonatkozó módszertanok kialakításra vonatkozóan részletes javaslatot rögzítettünk, melynek legfontosabb elemei: az egységösszeg kalkuláció mellett a minimum és maximum értékek magyarázatára is szükség van (amennyiben megjelennek ilyenek); IACS beavatkozás és átlagos egységösszeg esetében részletesen indokolni kell az egységes egységösszeg elvetésének okát; a kalkulációt megalapozó adatforrásokat és az alkalmazott korrekciós módszereket pontosan meg kell jelölni. Ezek nagy része jelen dokumentum elkészítésének időszakában még felülvizsgálat alatt volt;

Javasoljuk a részletes háttérszámításokat tartalmazó adatbázisokat és kalkulációs táblázatokat strukturáltan megőrizni, a Monitoring Osztály felügyelete alatt.

Az R indikátorok és a beavatkozások összerendelésével kapcsolatos elvárásokat, jogszabályi előírásokat a KAP ST többségében megnyugtató módon teljesítette. Néhány esetben a követelmény teljesítésének megítéléséhez nem állt rendelkezésre elegendő információ, illetve további néhány esetben kérdés merült fel a teljesítésre vonatkozóan; a kapcsolódó fejezetben ezek a felvetések és javaslatok részletesen rögzítésre kerültek.

A Specifikus Célkitűzések (SO)– R indikátorok – Beavatkozások – Szükségletek összefüggésrendszer minden elemére jellemző a széleskörű összerendelés, amely magában foglalja a kifejezetten releváns kapcsolatok mellett a parciálisabb, kevésbé jelentős kapcsolódásokat is. Ez az összerendelési technika elfedi a valódi, lényegi, esszenciális összefüggéseket. Annak érdekében, hogy a beavatkozási logika és a relevancia egyértelműen kirajzolódjon, **javasolt az összerendezések „tisztítása”, és – a beavatkozások és R indikátorok mintájára – csak azoknak a kapcsolódásoknak a jelölése, ahol az összefüggés közvetlen és jelentős mértékű.** A beavatkozási logika a feltétele annak is, hogy a KAP ST 2. fejezetében a célkitűzések indokoltságának bemutatása koherens módon elkészíthető legyen.

A KAP ST későbbi teljesítményértékelésének középpontjában az R indikátorok, azon belül a „PR” jelölésű eredményindikátorok állnak majd; a tervértékek teljesítésétől való elmaradás komoly szankciókkal jár. Ennek megfelelően mérlegeltük az egyes eredményindikátorok teljesítésének kockázatát több szempontból (pl. erős függés egy beavatkozástól; top-up aránya; újszerű beavatkozásra alapozás; kalkulációs kihívások). **Összesen 18 db (köztük 7 db „PR”) R indikátor esetében van alapvető kockázat: erősen befolyásolja az értéküket egy beavatkozás**, ugyanakkor az értékük eléréséhez – ha jóval kisebb intenzitásban is, de – hozzájárulnak más beavatkozások is.

Ettől jóval magasabb a kockázat 5 db R (mégpedig: R.02, R.11, R.38, R.40, R.43^{PR}) indikátor esetében, amelyek egyetlen beavatkozásra támaszkodnak. A tervezés véglegesítése során **megfontolandó legalább még egy – közvetlen és erős kapcsolattal bíró – beavatkozás hozzárendelése a jelzett indikátorokhoz**, amennyiben van ilyen. Illetve e kockázat mérséklése a beavatkozások megvalósítása során mindenképp kiemelt figyelmet kell, hogy élvezzen, különösen az R.43^{PR} indikátor esetében.

Jóval 50% feletti top-up arány jelenik a következő „PR” jelölésű indikátorok esetében a következőknél: R.01^{PR} (59%), R.19^{PR} (83%), R.17^{PR} (61%), R.41^{PR} (70%). Forráscsökkenés esetén az eredményindikátorok csökkenése várható; **megfontolásra javasolt a jövőbeni szankció elkerülése érdekében az eredményindikátorok elérését kifejezetten befolyásoló beavatkozások top-up forrás arányának jelentős csökkentése.**

Minden más beavatkozáshoz képest magasabb kockázatot hordoz (már a korábbiakban is kiemelésre került):

- Az RD33b_G17_AMR_70 Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése beavatkozás az R.43^{PR} indikátor egyedüli felelőse úgy, hogy maga a beavatkozási újszerű.
- Kiemelt figyelmet kíván továbbá 3 beavatkozás ugyancsak a „PR” eredményindikátorok teljesítése miatt:
 - DP17_G01_ECOS_16 Agro-Ökológiai Alapprogram (AÖP, Ecoscheme) – Több beavatkozás között, de az értéket döntően egyedülként biztosítja az R.14PR és az R.12 kapcsán, e mellett 7 db (!) kiemelt eredményindikátor esetében is fontos szerepet játszik úgy, hogy újszerű maga a beavatkozás.
 - RD19_G01_AEC_70 Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG) – Egyedüli befolyása az R.33 esetében jelenik meg, de e mellett, ha nem is egyedi, de erős befolyással bír 7 db (!) kiemelt eredményindikátor értékére.
 - RD20_G02_ORT_70 Ökológiai gazdálkodás támogatása – Az R.29PR indikátor esetében egyedüli befolyása van, két további kiemelt eredményindikátor erősen épít az eredmény tekintetében rá.

F. A STRATÉGIAI TERV KOHERENCIÁJÁRA VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

Az ex ante értékelés keretében a koherenciát a teljes tervezési logika mentén, a helyzetelemzés és a SWOT megállapításain alapuló szükségletekből kiindulva, a beavatkozások ezekre való építettségén keresztül az indikátorok, célértékek, továbbá a szükséges pénzügyi keretek rendelkezésre állásán keresztül vizsgáltuk.

A vizsgálatot kiemelt témák köré csoportosítottuk, annak érdekében, hogy a leggyorsabban tudjunk reagálni, és a leghangsúlyosabb kérdésekben adjunk segítséget, folytatva a 2020-21 években megkezdett ex ante értékelési gondolatmenetet. A témák kiválasztása során korábban figyelemmel voltunk az EU szintű tematikus fókuszokra, a hazai szakpolitikai igényekre és elvárásokra, valamint azokra a beavatkozáscsoportokra, melyek pénzügyi súlyuknál és/vagy a terv megvalósítására vonatkozó potenciális átfogó hatásaiknál, újdonságtartalmuk, valamint multiplikátor hatásuk alapján az ex ante értékelés szempontjából kiemelendő területnek tartottuk.

Ennek megfelelően a koherencia értékelés tematikus tárgyai a következők:

- Megújuló energia
- Antimikrobiális szerek
- Generációváltás
- LEADER
- Digitalizáció
- Zöld beavatkozások
- Beruházások

Az egyes tematikus koherencia-elemzések a legtöbb esetben standard struktúrát követnek – logikusan lekövetik a tervezési folyamat fő mérföldköveit és az azok eredményeképpen előállt eredménytermékeket. Ugyanakkor a zöld architektúra esetében az elemzést egyszerűsítve jelenítettük meg, tekintettel arra, hogy ezzel a témakörrel a Stratégiai Környezeti Vizsgálat párhuzamosan készült jelentése behatóan foglalkozott.

Elemzéseink szerint az egyes témákon belül szereplő beavatkozási koherencia jellemzően sokkal fejlettebb a korábbi verziókhöz képest, ugyanakkor az adattartalom még több ponton hiányos a részletek megítéléséhez. A logikai kapcsolatok megfelelő bemutatásának korlátja a beavatkozási logika végleges verziójának hiánya.

Az egyes beavatkozásokra vonatkozóan részletes visszajelzéseket (pozitív visszajelzéseket és kritikákat) is megfogalmaztunk annak érdekében, hogy a tervezők egy keresztmetszeti elemzés eredményeképpen más szemszögből ellenőrizhessék a beavatkozási tervek koherenciáját.

G. A PÉNZÜGYI TERVRE VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A KAP Stratégiai Terv pénzügyi terve még nem végleges, ugyanakkor a vizsgált 20220.05.10-i verzió már olyan vezetői döntések birtokában készült el, melyek alapján lényegi mozgásokra a tervezők és az értékelők akkor nem számítottak.

A pénzügyi terv készítése során a tervezők figyelembe vették és alkalmazták az SPR pénzügyi tervezésre vonatkozó előírásait, korlátait, ring-fencing kritériumait. **A vizsgált pénzügyi terv ezeknek a feltételeknek megfelel.**

Az uniós abszorpciók elvárások a pénzügyi terv uniós finanszírozású oldalára vonatkoznak. Mivel a KAP I. pillér támogatások kifizetése viszonylag nagy biztonsággal várható (illetve az I. pillérben belül az eddigi tapasztalatok alapján valójában csak az új AÖP beavatkozás kapcsán várható bizonytalanság), így az uniós források (társfinanszírozás és önerő nélkül) KAP I. pillérben való allokációjával alacsony az abszorpciók kockázat és kitétsége is. Mivel a kedvezményezett önerő a KAP II. pillérben elvárás a projektek megvalósításához, így a KAP II. pillér beavatkozásainak esetleges abszorpciók nehézségei nem veszélyeztetik uniós források kifizetését.

A mezőgazdasági szektor 2027-ig tartó periódusának hitelfelvételi helyzetére vonatkozóan nehéz megalapozott becslést készíteni a jelenlegi turbulens időszakban. A tervezők nincsenek könnyű helyzetben, hiszen évekre előre lenne szükséges reális makrogazdasági prognózisokra építő és azokra reagáló pénzügyi modelleket készíteniük a KAP Stratégiai Terv források abszorpciójára vonatkozóan, melyet az önerő biztosításának lehetősége, és így a hitelfelvételi lehetőségek nagy mértékben meghatároznak.

A központi kormányzat által is jelenleg bizonytalannak prognosztizált gazdasági környezetben - melynek részei a COVID időszakot követő keresleti túlsúlyok, a részben az ukrán-orosz háború következtében kialakult magas energiaárak, valamint a korábbi konjunktúra következtében magas bérek közvetlen hatásai, és a többek közt ezek által gerjesztett infláció, továbbá számos külföldi piac elérésének nehézsége – a vállalatok beruházási kedve a KAP Stratégiai Terv megvalósítási időszak éveiben (2023-27) várhatóan alacsonyabb lesz annál, mint amit a tervezési időszak első éveiben prognosztizáltak.

A vállalatok a VP gyakorlatilag 2014-22 közöttre nyúló megvalósítási időszakában kifejezetten sok beruházást hajtottak végre – köszönhetően az akkori gazdasági konjunktúra időszakában felhalmozott, így rendelkezésre álló és helyét kereső tőkének és a globálisan kedvező, piaci szinten is alacsony

kamatkörnyezetnek. A kiköltekezést követően, valamint az előző bekezdésben bemutatott makrogazdasági kilátások és néhány fontos exportpiac bizonytalanságai miatt a vállalatok tőkepozíciója és bevételi várakozása gyengébb, új kapacitásbővítő beruházásai működésével jellemzően magasabb teljes költség szinten üzemelnek, a hitelkamatok pedig magasak (kivéve az államilag támogatott, elsősorban KKV szektor számára elérhető kedvező hitelfelvételi lehetőségeket, mint például az Agrár Széchenyi Kártya).

A KAP Stratégiai Terv nehéz helyzetben van akkor, amikor évekre előre kellene tervszerűen lekövetnie az előtünk álló évek kihívásait. Ennek néhány jele a szövegben is látszik (pl. a tervezés kezdetekor még az SO2 SWOT tételek között szereplő „Kedvező hitelezési környezet” már most tervezői törlésre került a ma ismert helyzet alapján). Főként a beruházásokat támogató (ÉLIP, mezőgazdasági üzemek, erdészet) beavatkozások esetén féltő, hogy a magas keretösszegek megfelelő elköltése nehézségekbe ütközhet. Ezt ellensúlyozza, hogy ezek a beruházási beavatkozások az uniós forrásabszorpciós előírások szempontjából előnyösebb KAP II. pillérben találhatóak, és a keretösszeg jelentős részét top-up források adják, melyek rugalmasan, dinamikusan és tagállami szinten igazíthatók a kereslethez.

Bár nem előírt ex ante értékelési feladat, a megvalósítási időszaki AM vezetői mozgástér azonosításának elősegítésére megvizsgáltuk, hogy mely beavatkozás-csoportok érintettek a top-up finanszírozással. A top-up források összege a 2022.05.10-i pénzügyi tervnek megfelelően 4,232 milliárd euró. A forrásallokáció jelentős koncentrációt mutat. A top-up források 55%-a két beavatkozás-csoporthoz köthető (ÉLIP, mezőgazdasági üzemek fejlesztése), míg a források közel 80%-a e két beavatkozáshoz és az erdészeti beavatkozásokhoz, vállalkozásfejlesztéshez és digitalizációhoz kapcsolódik.

E beavatkozások forráskeretének túlnyomó részét a top-up források teszik ki. Az ezekhez rendelt top-up forrás összege mintegy 2,9 milliárd EUR, vagyis folyó áron csaknem 1.200 milliárd forint. A top-up teljes forráskereten belüli aránya a vizsgált beruházási beavatkozástól függően 90% feletti is lehet (a két legnagyobb forráskerettel rendelkező beavatkozás esetén kb. 90%). A kormányok szerte a világon egy globális válságra kezdenek felkészülni, melynek akár hatása lehet a költségvetési forrásokból finanszírozott top-up keretekre is. Amennyiben a hazai költségvetés helyzete kikényszeríti, akár sor kerülhet a túlnyomóan top-up forrásokból tervezett beavatkozások keretének csökkentésére, vagy a keretek felhasználásának halasztására. Mivel általában az O indikátorok, és így közvetve az R indikátorok célértékeinek tervezése során a top-up forrásokat a tervezők figyelembe vették, ezért egy esetleges top-up keret csökkentés a top-up keretre tervezett R indikátor-értékek várható elmaradásával járna, mely egyúttal növelhetné a pénzügyi szankciók kockázatát is.

Javasoljuk a legnagyobb forráskerettel rendelkező mezőgazdasági üzemek támogatása, ÉLIP és erdészeti beavatkozások forráskeretének felülvizsgálatát az aktuális makrogazdasági helyzetnek és prognózisoknak megfelelően, tekintettel a külső környezeti és a vállalati pénzügyi adottságokra és lehetőségekre. Amennyiben ennek eredményeképpen arról születne döntés, hogy a források egy része átcsoportosítható más beavatkozások számára, akkor javasoljuk, hogy ezek kedvezményezettjei az AKG, illetve a nem termelő beruházások (NTB) legyenek. Az AKG kapcsán végzett elemzésünk mintegy 218 milliárd forintos hiányt azonosított a 2025-27 időszakra vonatkozóan (fenntartás), mely megoldásra és forráskeret átcsoportosításra vár a KAP Stratégiai Terv hivatalos újrabenyújtásáig. Az NTB jelenti véleményünk szerint a leghatékonyabb módját a környezet/természet védelmének és egyúttal a kapcsolódó R indikátorok teljesítésének, így a forrásnövekmény fajlagosan előnyös abszorpciót és indikátor-érték növekményt képes előidézni.

Javasoljuk annak átgondolását, hogy a tervezési céllal használt és a megvalósítási időszakban várhatóan gyengébb forint-euró árfolyamból fakadó magasabb forintban értelmezett támogatási forráskeretek felhasználásának milyen javasolt koncepcionális forgatókönyvei lehetségesek. A potenciális árfolyamnyereség egyik felhasználási módjaként javasoljuk az AKG fenntartás, valamint az NTB finanszírozás átgondolását.

H. AZ INTÉZMÉNYI KAPACITÁSOKRA, AZ ADATGYŰJTÉSRE ÉS VÉGREHAJTÁSRA VONATKOZÓ JAVASLATOK

1. **Javasoljuk az új eljárásrendben a kifizető ügynökség (KÜ) és közreműködő szervezeti (KSz) szerepkört egyértelműen szétválasztani és megteremteni a lehetőségét több közreműködő szervezet kijelölésének.** A közreműködő szervezeti funkciók esetében biztosítani kell, hogy az IH által igényelt szolgáltatások rugalmas igénybevételének mind jogi-szerződési, mind folyamatoldali feltételei adottak legyenek. Ez rendkívül fontos, ha ugyanaz a szervezet kerül kijelölésre mindkét szerepkörben, de jelentős előnyei lennének egy olyan felállásnak, amelyben több közreműködő szervezet is az IH rendelkezésére áll.
2. **Javasoljuk a tárca irányítása alá tartozó háttérszervezetek közül KSz-eket kijelölni a speciális szakmai kompetenciákat igénylő beavatkozásokhoz, és a MÁK-ot is KSz-ként kijelölni a területalapú és beruházási beavatkozások kezelésére.** Így a KÜ nagyobb kapacitást tudna az egységes kérelmek kezelésére és a kifizetésekre allokálni. Ha több KSz kerülne kijelölésre, akkor a projektkiválasztásba az adott tématerületnek megfelelő szakértelemmel rendelkező kapacitások vonhatók be, illetve több KSz esetén kevésbé kell tartani egy-két szűk keresztmetszet általános korlátozó hatásától.
3. **Javasoljuk a KSz funkciók között feltüntetni a KAP Stratégiai Terv céljainak elérését szolgáló olyan tevékenységeket, amelyekre jelenleg a végrehajtási rendszer nem tud megfelelő kapacitást biztosítani.** Ilyen lehet például a potenciális kedvezményezettek célzott tájékoztatása, a projektgenerálás és a projektötletek kidolgozásának támogatása tanácsadással, mentorálással.
4. **Javasoljuk, hogy a kedvezményezettek képzettségét, felkészültségét fejlesztő funkciók, kiemelten a Zöld Támogató Hálózat már az új megvalósítási időszak elején rendelkezésre álljon.** Ez lehetővé teszi, hogy a kérelmezők megfelelő információk alapján hozzák meg fejlesztési döntéseiket és dolgozzák ki projektjavaslataikat (kiemelten a zöld területen, ahol erre kifejezetten nagy igény mutatkozik).
5. **Javasoljuk a jelentéstételi elvárások változásaira (volumenének, részletezettségének növelésére és szigorodására) reagálva a jelenlegi rendszer továbbfejlesztését.** Ennek keretében javasoljuk a KAP Stratégiai Terv monitoring feladatai terén folytatott munkamegosztásra vonatkozó együttműködési megállapodás előkészítését és megkötését az IH és a KÜ között, melyben rögzíteni kell az indikátorok előállításának módszertanát a KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyvre hivatkozva.
6. **Javasoljuk miniszteri utasításban vagy a minisztérium SzMSz-ében rögzíteni a KAP Stratégiai Terv indikátoraival kapcsolatos szakmai kapcsolattartásra történő kijelölést.** Továbbá javasoljuk az Indikátor almunkacsoport által készített KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyvet szintén miniszteri utasításként megjelentetni, és ezzel rögzíteni az indikátorok definícióját és a célértékek számítási módszereit.

7. **Javasoljuk a megnövekedett és komplexebb adatigények kiszolgálását támogató informatikai fejlesztések mielőbbi elindítása érdekében a tervezett informatikai beszerzések elindítását.** Jelenleg a követelmények megfogalmazása zajlik. Az ehhez szükséges projekt erőforrásai és szerződéses keretei biztosítottak. Az informatikai fejlesztés pénzügyi kerete szintén biztosított, a fejlesztő beszerzése előkészítési szakaszban tart.
8. **Javasoljuk az eljárásrend mielőbbi kialakítása során a lehető legkisebb változást érvényesíteni a 2014-20 időszakban kialakult és megszilárdult rendszerhez képest, hogy a betanulás és átállás időigénye és az ebből fakadó hibalehetőségek száma minél kisebb legyen.** Javasolt olyan szabályozás kialakítása, amely biztosítja a vidékfejlesztés számára fontos szabályozási önállóságot úgy, hogy a lehető legnagyobb mértékben megegyezik a 2014-2020 időszakban alkalmazott jogi megoldással. Ez azért is fontos, mert a jogi háttér jelentős változtatása a Kifizető Ügynökség ügyrendjének jelentős változását, így a támogató informatikai rendszer jelentős átalakítását is igényelné. Ez várhatóan olyan mértékű csúszást okozna, amelyre a KAP Stratégiai Terv feszített végrehajtási ütemezése nem ad lehetőséget.
9. **Javasoljuk a KAP Stratégiai Terv eljárásrendjében Pályázat Előkészítő Munkacsoport (PEMCS) fórum szerepeltetését, és annak kötelező tagjaként az IH és a Kifizető Ügynökség Monitoring szervezeti egységének és javasoltan a KSz bevonását.** Az új időszak eljárásrendjének kialakítása során úgy kell szabályozni a pályázati felhívások előkészítésének, módosításának folyamatát, hogy ebben az érintett indikátorok felelősei és a monitoringért felelős szervezetek egyaránt helyet kapjanak.
10. **Az eljárásrendben meg kell alapozni a végrehajtási kapacitásokat kímélő és az adminisztratív terheket csökkentő támogatáskezelési megoldások alkalmazását.** Ilyen egyszerűsítési lehetőségek például, de nem kizárólag az előminősítési rendszer, objektív („automatikus”) bírálat, biztosíték nélküli előleg és egyszerűsített költségelszámolás.
11. **Javasolt a környezeti hatásmonitoring fenntartása és megerősítése 2023-at követően is.** Ennek keretében a pályázati felhívásokban, jogcímrendeletekben javasolt előírni a környezeti monitorozással kapcsolatos tevékenységek túrési kötelezettségét, valamint javasolt az érintett területeket előnyben részesíteni a projekt kiválasztás során, hogy a gazdálkodók együttműködési hajlandósága növekedjen.
12. **Javasolt magasabb szintű adattranszparencia megvalósítása a monitoring rendszer hatékonyabb működése érdekében.** Erre lehetőséget teremthet például a támogatott területek fedvényének biztosítása az adatgyűjtő szervezetek felé.
13. **Javasolt a környezeti adatgyűjtésben érintett partnerszervezetekkel (pl. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) hosszútávú együttműködési megállapodások kidolgozása és megkötése, még a támogatási ciklus elején.**
14. **Javasolt az eddig is igénybe vett külső kapacitásoknak (pl.: nemzeti park igazgatóságok) az új támogatási időszakban történő további bevonása a helyszíni ellenőrzésekbe.** A Magas Természeti Értékű területek ellenőrzése során például ezzel biztosítható a szükséges kompetencia megléte a környezeti állapot megfelelő megítéléséhez. Indokolt lenne bővíteni az ilyen szakemberek körét, figyelembe véve, hogy ennek önmagában a jelentős szakemberhiány is korlátja.

15. **Javasolt a Területi Monitoring Rendszer folyamatos továbbfejlesztése a helyszíni ellenőrzés támogatása érdekében.** A rendszer és a módszertanok folyamatos fejlesztésével a jövőben még inkább törekedni kell rá, hogy az előírások legszélesebb köre legyen távérzékeléssel követhető, ellenőrizhető.
16. **Javasolt egy dedikált szervezeti egység (például osztály) létrehozása az IH-n belül az értékelések menedzsméntjére, és az új funkció megerősítése legalább három munkatárssal.** Az új szervezeti egység feladata lehetne többek között az értékelési terv kidolgozása (a folyamatos értékelés elvének érvényesítésével), a 2014-2022 időszak értékeléseire vonatkozó tudásmenedzsment és disszeminációs tevékenység elindítása, működtetése.
17. **Javasolt a monitoring és értékelési funkcióban dolgozó munkatársak számára képzési és fejlesztési lehetőségek biztosítása a monitoring és értékelési jó gyakorlatok tekintetében az ENRD-n keresztül.**
18. **Javasolt a létszám további bővítése mind az IH, mind a közreműködő szervezeti funkció esetében, összhangban a következő évekre előre tervezhető ügyek volumen-növekedésével.**
19. **Javasolt a bérek emelése és a szervezeti változások minimalizálása a fluktuáció stabilizálása és visszaszorítása érdekében.** A bérek folyamatos igazítása a piaci viszonyokhoz várhatóan önmagában csökkenteni tudja a fluktuáció mértékét. Emellett a szervezeti átalakításokat a legszükségesebb mértékűre javasolt korlátozni, és aktív változáskezeléssel lekísérni a rendszerben tapasztalatokkal rendelkező munkatársak megtartása és motivációjának megteremtése és fenntartása érdekében.
20. **Javasolt egy humán erőforrás menedzsment szervezeti egység kialakítása az IH-ban és a közreműködő szervezeti funkciót ellátó szervezetekben a növekvő létszám okozta kihívások és az eddig intézményesített formában nem alkalmazott HR funkciók megvalósítására.** Ennek egyik legfontosabb új feladatáknak tekinthető teljesítményértékelési rendszer bevezetése javasolt az IH és a KÜ állománya számára (a Technikai Segítségnyújtás források felhasználásával), amely egyben a maradást jutalmazó pénzügyi ösztönzőként is működik.

I. AZ EGYSZERŰSÍTÉSI LEHETŐSÉGEKRE VONATKOZÓ JAVASLATOK

Intézményrendszeri munkaterhelés

1. **Javasoljuk, hogy a KAP Stratégiai Terv következő változatának benyújtását követően készüljön egy kapacitásmodell, amelyből előre jelezhető az egyes intézményrendszeri funkciók kapacitásigényei.** E modell rendszeres futtatásával a kapacitáselőjelzések aktualizálhatók. Ezáltal a vezetők pontos képet kaphatnak arról, hogy az egyes döntések (pl.: megjelentetés időpontja) milyen hatást gyakorolnak az igényelt kapacitásokra és azok ütemezésére. Sok esetben apróbb ütemezési változásokkal, vagy a kapacitások időszakos átcsoportosításával jelentős gyorsítás érhető el az átfutási idők tekintetében. Ilyen kapacitásmodell készült már Magyarországon a Miniszterelnökség megbízásából, így technikai, módszertani előzmény és összevetési alap is rendelkezésre áll.
2. **Javasolt a humán erőforrás terhelésnövekedéshez illeszkedő bővítése, lehetőség szerint egy megalapozott kapacitástervezés eredményeképpen** (ld. előző javaslatunk). Ugyanakkor ez önmagában a hirtelen megnövekedő munkaterhelés kezelésére megoldás csak, a munkacsúcsok viszont nem állandóak, így felesleges azokra méretezni az állandó kapacitásokat.

A hosszú betanítási időigény miatt nem is lehet mindig megfelelő bővítést elérni a rendelkezésre álló idő alatt.

3. **Javasolt előminősítési rendszert kialakítani a nagy volumenű forrást érintő, komplex bírálati szempontokkal rendelkező fejlesztési témakörök esetében**, mint például élelmiszeripari beruházások, innovációs projektek, állattenyésztési beruházások, kertészeti beruházások, terménytárolók és szárítók, rövid ellátási láncok.
4. **Javasolt megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a mezőgazdasági beruházási támogatások esetében az FADN-hez való csatlakozás legyen az előminősítés része**, ezzel számos értékes gazdálkodási adat transzparens megismerése válna lehetővé, jobb célzási lehetőséget kínálva a jövőbeni beavatkozások tervezéséhez, pályázati paraméterek finomhangolásához. Javasolt ehhez egy pályázati felhívás kidolgozása és megjelentetése.

Egyszerűsített költségelszámolás

5. **12 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk megvizsgálni azt, hogy a már megjelölt kifizetési opciók mellett lehet-e alkalmazni az átalányelszámolást, vagy a százalékos átalányelszámolást.**
6. **12 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk felülvizsgálni a kifizetési módokra vonatkozó jelölést**, mivel az csak az átalányelszámolásra terjed ki. Lehetségesnek látjuk, hogy az esetek egy részében *egyösszegű átalányfinanszírozásról* lehet szó, vagy szükséges lehet a *kedvezményezettnél ténylegesen felmerült költségek térítése* kategória jelölése is.
7. **2 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk felülvizsgálni az *egységköltség* opció szerepeltetését.** E beavatkozások jellemzően olyan beruházásokat finanszíroznak, amelyek költségszerkezete koncentrált, relatív kevés bizonylattal lefedhető. Ilyen esetben az egyszerűsített költségelszámolás előnyei nem olyan jelentősek, amely indokolná a többlet erőforrásráfordítást, és kockázatvállalást. Az átalányfinanszírozást ezekben az esetekben is indokoltnak látjuk.
8. **5 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk az *egységköltség* megoldás mellőzését** az önkormányzati kedvezményezettek várhatóan jelentős számára tekintettel, mivel az önkormányzati számvitelben nehezen kezelhetők az egységköltségek alkalmazása mellett várható veszteségek, nyereségek. Ilyen esetben a tételes elszámolás, átalányköltségek kombináció kevesebb kockázattal jár.
9. **Javasoljuk a szektorális beavatkozások esetében a kifizetési megoldásokra vonatkozó jelölések átfogó egyeztetését és felülvizsgálatát.** Jelen információink alapján nem látjuk feltétlenül indokoltnak ennyi beavatkozás esetében megjelölni az összes kifizetési opciót.
10. **A méhészeti és borászati beavatkozások esetében a jelölések egyelőre hiányoznak, javasoljuk pótolni.**

Gazdálkodói kérelmek támogatása

11. **Javasolt a monitoring és IT fejlesztés keretében egy olyan funkciót kialakítani még 2022 során, amely testreszabott és megalapozott segítséget nyújt a gazdálkodóknak a zöld architektúra támogatásaival kapcsolatos döntésekben.** Ennek keretében javasoljuk e funkció adatigényét a MePAR a természeti értékeket leképező fedvényeire és a már igénybevett korábbi

támogatásokra alapozni. Javasolt a funkciót úgy kialakítani, hogy az ajánlások minél közvetlenebb és gyorsabb módon jussanak el a gazdálkodókhoz. Ehhez javasoljuk, hogy legyenek igénybevehetőek a Zöld Támogató Hálózatot működtető Nemzeti Agrárgazdasági Kamara csatornáin. Javasolt egy ilyen rendszerben egy erős alapsomagot kialakítani azok számára, akik esetében az adottságok nem indukálnak specifikus ajánlást, mert jellemző, hogy az ügyfelek az alapsomagot választják.

- 12. Javasolt a döntéselőkészítő támogatás bevezetését követően a rendszert a szakpolitikai célok további támogatására felhasználni.** Ennek keretében javasoljuk a felkínált előírások környezeti teljesítményszintjét évről évre emelni. Jellemző, hogy egy kezdeti vállalás után az ügyfelek könnyebben elfogadják a következő lépcsőt, mintha rögtön kellene nagyobb lépést megtenniük. Javasoljuk továbbá, hogy a rendszer adjon pozitív visszajelzést a döntésekkel kiváltott környezeti hatásokról. A visszajelzések alakítják a teljesítéssel kapcsolatos jóérzéseket, amelyek elvesztése ellen már várhatóan tenni fognak az érintettek.

J. A STRATÉGIAI TERV MÁS (OPERATÍV) PROGRAMOKKAL VALÓ LEHATÁROLÁSAIRA ÉS SZINERGIÁIRA VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK

Gyakorlatilag minden 2021-27 Operatív Program, a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv, illetve a releváns hazai programok közül a Magyar Falu Program is rendelkezik olyan azonosított területekkel, témákkal, célcsoportokkal, melyek potenciálisan átfednek a KAP Stratégiai Terveben tervezett beavatkozásokkal.

Ezekben az esetekben a megoldást a lehatárolások megfelelő beállítása jelenti, lehetőség szerint úgy, hogy a lehatárolás nem csupán rugalmas, a támogatáspolitikai rendszer keresleti és kínálati oldali szereplői számára egyaránt megnövekedett befogadóképességet hozzon létre, hanem **ezen komplementaritásának, egymásra épülésének biztosításával egymást támogató, szinergikus megoldásokat eredményezzenek.**

A programok jelenleg még tervezés alatt állnak. A korábbi időszak tapasztalatai alapján a tervezők már rendelkeznek elképzelésekkel a lehatárolásokat illetően, ugyanakkor sem ezek végleges, mindkét érintett programban történő összehangolt szerepeltetése, sem az Európai Bizottság által gyakran hiányolt szinergialehetőségek koordinált egyeztetése és fixálása még nem valósult meg maradéktalanul.

A KAP Stratégiai Terv ex ante értékelésének keretében kezdeményezett, más OP tervezőkkel történő egyeztetésekre irányuló folyamatot minden érintett minisztérium őszintén üdvözölte. A potenciálisan átfedő területek vezetői és szakértői azonosítása megkezdődött, de még nem zárult le, így még van lehetőség konstruktív megoldások közös alkalmazására.

Egy ilyen, összehangolt és szinergiára törekvő megoldásként **javasoljuk a KAP Stratégiai Tervben és az Operatív Programokban szereplő egyes felhívások komplex projekteként való kezelését és az ezt támogató innovatív és koordinált eljárásrendi elemek alkalmazását** a lehatárolási problémák elkerülése a potenciális – és minden érintett programban az Európai Bizottság felé bemutatható - szinergia lehetőségek kihasználása érdekében.

Több felhívás-pár esetében is alkalmazható eszköz lehet az „egymásra épülő felhívások” alkalmazása: két átfedő beavatkozás esetén a másodikként megjelenő felhívással együtt a pályázati felületen kiírásra kerülhet egy olyan (tájékoztató) dokumentum, amely mindkét felhívásról egy rövid összefoglalót és a két kiírás közötti kapcsolatot mutatja be. A javasolt dokumentum tájékoztató szerepet töltené be, jogi kötelezettséget nem keletkeztetne az Irányító Hatóságok számára. A felhívásokhoz kapcsolódó hivatalos információkat továbbra is az érintett pályázati felhívások tartalmazzák, amelyek hivatkozásra kerülnek

a tájékoztatóban. A két program adott kapcsolódásában érintett egy-egy felhívás/jogcímrendelet biztosíthatna plusz pontot a projekt kiválasztás/kérelmek bírálata során annak a kedvezményezettnek, aki a bírálathoz támogatási kérelmet nyújt be a másik felhívásra is, és ezzel részt vesz a szinergikusan összepárosított támogatási lehetőségek kihasználásában – összhangban a minisztériumok közötti koordináció eredményeképpen így megtestesülő szakpolitikai szándékkal. Ez a megoldás előzetes információink szerint több Program esetén is alkalmazható.

1. BEVEZETÉS

1.1. HÁTTÉR

A KAP Stratégiai Terv előkészítéséhez kötött előzetes (vagy más néven: ex ante) értékelés feladata a tervezés nyomon követése és az elkészülő munkaközi, majd végső változat értékelése az SPR (AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről, továbbiakban: SPR) 139. cikkében meghatározott módon és szempontok szerint:

- (1) A tagállamok előzetes értékeléseket végeznek annak érdekében, hogy javítsák KAP stratégiai terveik kialakításának minőségét.
- (2) Az előzetes értékelést a KAP stratégiai terv elkészítéséért felelős hatóság felelősségi körében kell elvégezni.
- (3) Az előzetes értékelésben a következőket kell vizsgálni:
 - a) a KAP stratégiai terv hozzájárulása a 6. cikk (1) és (2) bekezdésében meghatározott egyedi célkitűzések megvalósításához, figyelembe véve a nemzeti és regionális igényeket, a fejlődési potenciált és a korábbi programozási időszakokban végrehajtott KAP tapasztalataiból levont tanulságokat;
 - b) a javasolt KAP stratégiai terv belső koherenciája és kapcsolata más releváns eszközökkel;
 - c) a költségvetési források elosztásának összhangja a 6. cikk (1) és (2) bekezdésében meghatározott egyedi célkitűzésekkel, amelyekre a KAP stratégiai terv kiterjed;
 - d) hogyan járulnak hozzá a várt kimenetek az eredményekhez;
 - e) a várt EMGA- és EMVA-támogatások alapján megfelelőek és reálisak-e az eredmények és a mérföldkövek számszerűsített célértékei;
 - f) a mezőgazdasági termelőkre és egyéb kedvezményezettekre háruló adminisztratív teher csökkentése érdekében tervezett intézkedések;
 - g) adott esetben az EMVA-ból finanszírozott pénzügyi eszközök igénybevételének indokoltsága.
- (4) Tekintettel az éghajlatváltozás mérsékléséhez kapcsolódó szükségletekre, a 2001/42/EK irányelvben meghatározott SKV követelményei részét képezhetik az előzetes értékelésnek.

Az Agrárminisztérium (AM), mint megrendelő, a közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott Field Consulting Services Zrt. és Collective-Intelligence Kft. által vezetett konzorciumtól 2022.04.04-én rendelte meg a KAP Stratégiai Terv előzetes értékelés frissített elkészítését és az értékelés lezárását, a 2021. december 30-án hivatalosan az Európai Bizottság részére benyújtott KAP Stratégiai Tervre, mint hivatalos ex ante értékelési alapra vonatkozóan, mely feladatát a nyertes konzorcium külső szakértők bevonásával teljesítette.

1.2. AZ ÉRTÉKELÉS MEGKÖZELÍTÉSE

Az ex ante értékelést kezdettől fogva **folyamatos (on-going), tervezést támogató, sok iterációval járó és célszerűen alkalmazott partnerséggel megvalósított értékelésként** terveztük. Fontos elvi szempontok voltak az **SKV-val való együttműködés, a fenntarthatósági-környezeti szempontok kiemelt kezelése és a partnerség**.

A programtervezés egy sokszereplős szakértői, szakpolitikai és politikai folyamat, jelentős kapacitásigénnyel és egyeztetési igénnyel. Ennek megfelelően időigénye is jelentős. A tervezés során a célokhoz mért előrehaladás jellemzően nem folyamatos, a részanyagok státusza, elfogadottsága több érdek által vezérelt és így többször változik. A részanyagok készülségi foka, egyáltalán dokumentáltsága jelentősen eltérhet, egészen addig, míg a teljes tervezési rendszer – elemeinek összességével együtt – meg nem szilárdul, hogy egy KAP Stratégiai Terv tervezetben rögzítse az aktuális állapotot. A hazai tervezési folyamatra – más tagállamokhoz és más programozási időszakokhoz és témákhoz hasonlóan - ugyanez a sokszereplős, evolutív és iteratív folyamat volt jellemző.

Ex ante értékelőként és a folyamatos értékelés elvét figyelembe véve úgy láttuk, hogy hozzájárulásunk a tervezéshez akkor a legértékesebb, ha a hivatalos dokumentációk megérkezéséig a tervezők aktuális álláspontját tükröző, nem hivatalos információkra is reagálunk a tervezés támogatása érdekében. Köszönjük a lehetőséget a tervezők részéről, hogy partnerek voltak ebben a folyamatban és egyes pontokon megbeszéléseket tudtunk folytatni a tervezés előrehaladása érdekében.

Az előzetes értékelés első üteme 2020 és 2021 folyamán, 2021. július 11-ig bezárólag folyamatosan követte a tervezés előrehaladását, és kiemelten kezelte a KAP programozás három fő szakaszát, melyek:

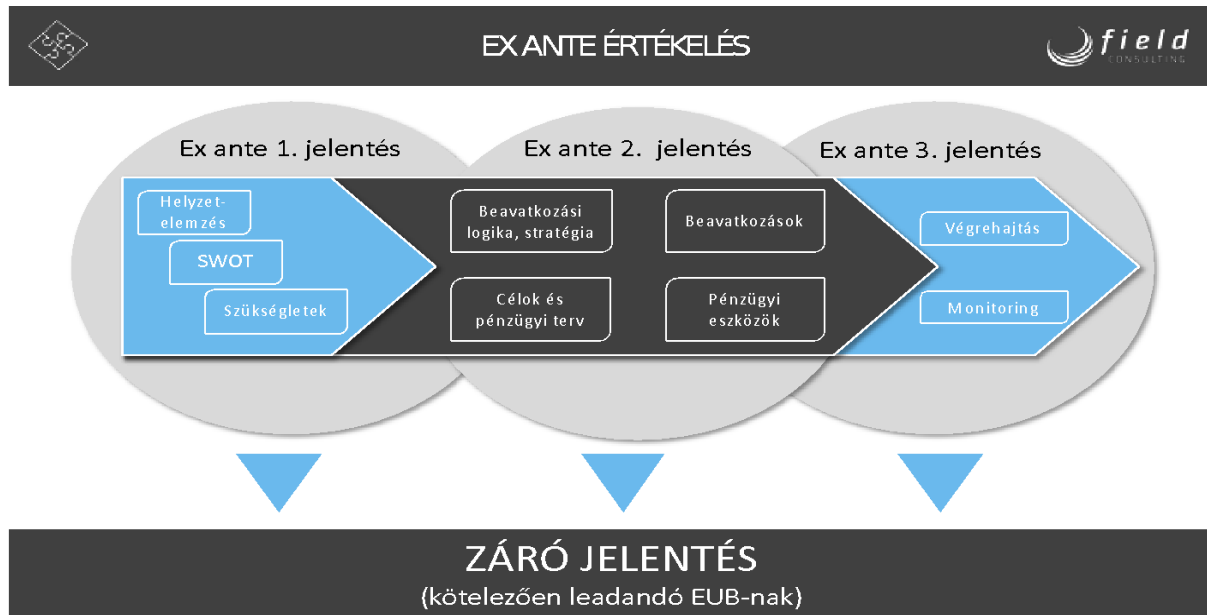
1. a SWOT-elemzés és a szükségletek felmérése,
2. a célkitűzések hierarchiájának, a programok céljainak és a beavatkozási logikának a kialakítása, és
3. az irányítási és végrehajtási rendszerek meghatározása.

A fentiekkel összhangban az Indító Jelentésben egy felkészülési, majd négy tartalmi ex ante értékelési szakasz került meghatározásra:

1. Szakasz: **Felkészülés**, a tervezőkkel az együttműködés kialakítása Indító Jelentés elkészítése (2020. augusztus)
2. Szakasz: A **helyzetelemzés**, az **igényfelmérés** megalapozottságának értékelése, ideértve a jelenlegi helyzet **SWOT** elemzését (1. jelentés: 2021. február)
3. Szakasz: A **beavatkozási stratégia**, a célok és a mérföldkövek kialakításának értékelése (2. jelentés: 2021. június)
4. Szakasz: A **monitoring, az adatgyűjtés és a végrehajtási rendszerekkel** kapcsolatos tervek értékelése (3. jelentés: 2021. június)
5. Szakasz: A záró előzetes értékelő jelentés elkészítése (és szükség esetén felülvizsgálata), amely kitér az **összes, az előzetes értékelésben releváns értékelési szempont**ra (4. jelentés: 2021. július)

Az Indító Jelentésben is rögzítésre került ugyanakkor, hogy ezek a szakaszok és szempontok csak irányadóak, és az ex ante értékelés akkor látja el megfelelően feladatát, ha tervezés dinamikájához

igazodva, arra reagálva az adott fázisban szükséges támogatást nyújtja. Az Indító Jelentés 2020. augusztusban, az első jelentés utolsó teljeskörű és aktualizált verziója a Megrendelőben foglalt tartalmi követelményekkel összhangban 2021. februárban, a második és harmadik jelentés 2021. júniusban került véglegesítésre és benyújtásra.

Az ex ante értékelés logikai menete és jelentés-struktúrája

Az előzetes értékelés második üteme 2022-ben kezdődött meg. A 2022. április 4-ével megkötött szerződés keretében lehetővé vált a megkezdett – de kész KAP Stratégiai Terv hiányában még le nem zárt – ex ante értékelés folytatása. Ennek keretében a tervezés folyamatos támogatásán, a Bizottsági egyeztetések támogatásán a munkaanyagok véleményezésén, módszertani támogatáson túl az ex ante értékelők folyamatosan dokumentálták az egyes témák mentén elért eredményeket, és ezeket ex ante értékelési részjelentésként visszacsatolták a tervezők számára.

A tervezőkkel való együttműködési folyamat során már benyújtott ex ante értékelési részjelentések a következők voltak:

- 1. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Helyzetelemzés, SWOT, szükségletek részjelentés (fílenév: Ex_ante_értékelés_köztes_jelentés_v1.0.docx, benyújtás dátuma: 2022.05.31.)
- 2. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Lehatárolások, szinergia részjelentés (fílenév: Ex_ante_értékelés_OPkoord_v09.docx, benyújtás dátuma: 2022.06.17.)
- 3. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Pénzügyi terv elemzése (fílenév: Ex_ante_értékelés_részjelentés_v0.93.docx, benyújtás dátuma: 2022.06.20.)
- 4. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Kiválasztott témák koherencia elemzése (fílenév: Ex_ante_részjelentés_koherencia_v06.docx, benyújtás dátuma: 2022.06.28.)
- 5. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / KAP ST 1.sz. melléklet (fílenév: KAPST_1sz_melléklet_SKV_ex_ante_javaslatok_v17.docx, benyújtás dátuma: 2022.06.30.)

- 6. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Intézményi értékelés
(fílenév: Ex_ante_értékelés_részjelentés_intézmény_v07.docx, benyújtás dátuma: 2022.07.12.)
- 7. részjelentés: KAP ST ex ante értékelés / Egyszerűsítési lehetőségek
(fílenév: Ex_ante_értékelés_részjelentés_egyszerűsítés_v06.docx, benyújtás dátuma: 2022.07.15.)

Az ex ante értékelés fő eredménytermékei az ex ante értékelési jelentés (jelen dokumentum), valamint az ex ante értékelés és az SKV együttes, koncepcionális megállapításait és javaslatait tartalmazó KAP Stratégiai Terv 1. sz. melléklete (mely jelen dokumentum mellékletében is megtalálható):

- KAP ST ex ante értékelés / KAP ST 1.sz. melléklet
(fílenév: KAPST_1sz_melléklet_SKV_ex_ante_javaslatok_v17.docx, benyújtás dátuma: 2022.06.30.)
- KAP ST ex ante értékelés / Értékelési jelentés
(fílenév: Ex_ante_értékelés_Field_v25.docx, benyújtás dátuma: 2022.07.15.)

1.3. AZ ÉRTÉKELÉS TÁRGYA

Jelen dokumentum az előzetes értékelés záró értékelési jelentése a már teljes és az Európai Bizottság részére 2021. december 30-án hivatalosan benyújtott magyar KAP Stratégiai Terv, a 2022. május 26-i, hivatalosan ex ante értékelésre átadott, nem végleges és nem jóváhagyott SFC export munkaváltozat, illetve számos esetben további, még frissebb tervezési dokumentumok, SFC munkaváltozatok, pénzügyi tervek és indikátor-táblák alapján készült.

A jelentés egyes fejezeteiben mindig egyértelműen jelezzük, hogy az adatok forrása mely SFC verzió, illetve mely dokumentum volt (a legtöbb esetben file névvel és dátummal, ill. verziószámmal).

1.4. AZ ÉRTÉKELÉS ÁLTALÁNOS MÓDSZERTANA

Az előzetes (vagy más néven: ex ante) értékelés módszertani alapját az SPR *(AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályaon kívül helyezéséről, továbbiakban: SPR) 139. cikke jelenti.*

Ezt az alapot számos ENRD útmutató, ajánlás, indikátor fiche, cover note és további dokumentumok egészítik ki, illetve konkretizálják. Az általános keretrendszeren túl – melynek lényeges szerepe a fő értékelés feladatok kijelölése – az egyes értékelési feladatok módszertana nagyon eltérő.

Ennek megfelelően, az egyes értékelési feladatokat leképező fejezetek mindegyike tartalmaz egy módszertani fejezetet, melyben bemutatjuk a vizsgálat alapját képező megközelítést, módszereket, eszközöket.

1.5. AZ ÉRTÉKELÉS FELÉPÍTÉSE

Az értékelési jelentés az alábbi fejezeteket és mellékleteket tartalmazza.

Cím	Rövid tartalom
Vezetői összefoglaló	Az ex ante értékelési jelentés vezetői összefoglalója.
1. Bevezetés	Az értékelés háttérének, megközelítésének, az egyes fejezetek vizsgálati tárgyainak, valamint az értékelés felépítésének ismertetése.
2. Helyzetelemzés, SWOT és szükségletek értékelése	A KAP Stratégiai Tervet alátámasztó háttér, és az abból levezetett szükséglet-rendszer, valamint a partnerségi folyamat értékelése.
3. A beavatkozási logika, célok és mérőszámok értékelése	A beavatkozási logika keretében vizsgált indikátorok, az indikátorok és az SO-k, szükségletek összefüggéseinek, valamint az egységösszegek vizsgálata.
4. A Stratégiai Terv koherenciájának értékelése	A KAP Stratégiai Terv nyolc kiválasztott tematikájának keresztmetszeti vizsgálata a helyzetelemzéstől kezdődően, a beavatkozásokon keresztül a pénzügyi tervhez és indikátorokhoz való viszony vizsgálatáig.
5. A pénzügyi terv értékelése	A pénzügyi terv értékelése, kitékintéssel a jelenlegi makrogazdasági folyamatokra, az abszorpciók potenciálra és a top-up kérdésekre is.
6. Intézményi kapacitások értékelése	A végrehajtási intézményrendszer kihívásainak, kapacitásainak, végrehajtási, adatgyűjtési és jelentéstételi, valamint értékelési funkcióinak vizsgálata.
7. Az egyszerűsítési lehetőségek értékelése	A támogatási rendszerben rejlő egyszerűsítési lehetőségek vizsgálata a kedvezményezett és intézményrendszeri leterheltség csökkentése érdekében.
8. A stratégiai terv más (operatív) programokkal való lehatárolásaira és szinergiáira vonatkozó értékelés	A KAP Stratégiai Terv és más operatív és hazai költségvetési programok közti lehatárolások, átfedések, potenciális szinergia-lehetőség vizsgálata.

Minden fejezet standard alfejezet struktúrát követ, melynek részei a bevezetés, módszertan, az elemzési és megállapításokat tartalmazó részek, valamint a javaslatok összefoglalása. A belső alfejezet struktúra a módszertan, illetve a vizsgált témák által megkövetelt tematikus bontást követ, világos és ismertett logikai, illetve ok-okozati összefüggések mentén.

Az egyes ex ante értékelési fejezetek korábbi, sok esetben még nem teljeskörű verziói a tervezés-támogatási folyamat során folyamatosan, ex ante értékelési részjelentésként benyújtásra kerültek annak érdekében, hogy a bennük található megállapítások és javaslatok minél előbb a tervezők rendelkezésére állhassanak, azokat figyelembe vehessék a munkájuk során.

2. A HELYZETELEMZÉS, A SWOT ÉS A SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSE

2.1. BEVEZETÉS

A jelentést a European Evaluation Helpdesk (TWG-7) által kiadott, 2019. júniusi és júliusi „Indicative outline of terms of reference for the ex ante evaluation of the CAP Strategic Plan”, valamint a „Preparing for the ex ante evaluation of the CAP Strategic Plan” útmutatók, segédletek és Tool-ok alapján készült.

A tartalmi értékeléshez az Európai Vidékfejlesztési Hálózat (ENRD) segédlet elemző táblázatokat javasol és készít elő, amelyeket használata érdemben segítette az értékelők munkáját az információk elemzésében, következtetések levonásában és ajánlások kidolgozásában, illetve általánosságban a teljességi elősegítése, valamint az egyenszilárdság javítása terén.

2.2. MÓDSZERTAN

A lenti alfejezetben összefoglalóan, míg az 1. sz. mellékletben teljes részletezettséggel bemutatjuk a segédletek szerinti táblázatok felépítését, elemzői kérdések szerint.

Az ENRD módszertan alapja az értékelési kérdések (Guiding Questions – GQ). Az ENRD módszertan összesítve az alábbi kérdésekre adott válaszokkal tekinti logikusan felépítettnek és teljességiűnek az ex ante értékelést:

Helyzetelemzés, SWOT, szükségletek (GQ 1.x):

- GQ 1.1 A SWOT elemzés mennyire átfogó, teljes és koherens
- GQ 1.3 A SWOT specifikussága
- GQ 1.3 Az egyes specifikus célokkal kapcsolatos egyedi követelmények
- GQ 1.4 A SWOT bizonyítékalapjainak ellenőrzése
- GQ 1.5 A Szükségletelemzés bizonyítékalapjainak és SWOT alapúságának ellenőrzése
- GQ 1.6 A szükségletfelmérés átláthatóságának, konkrétságának és teljességének ellenőrzése
- GQ 1.7 A szükségletek prioritásának
- GQ 1.8 A SWOT és szükségletek kidolgozottsága és partnersége

Az elemzés a jelenlegi helyzet és a SWOT leírása során megadott információkat térképezi fel az összes olyan értékelt elemmel kapcsolatban, amelyek befolyásolhatják a tagállam KAP Stratégiai Tervét, **pl. gazdasági, társadalmi és környezeti szempontok, egyes ágazatok, valamint a külső szempontok és trendek.** Ez az elemzés felhasználható az ENRD 2.1. segédletben foglalt 1.1 és 1.2 értékelést vezető kérdések megválaszolásának további támogatására. Külön figyelmet kellett fordítani az elemzés területi dimenziójára annak felmérése érdekében, hogy a SWOT-ban figyelembe vették-e a **területi sajátosságokat.**

A táblázatok segítségével elemezhető volt, hogy

- megvizsgálták-e a KAP Stratégiai Tervvel lefedett terület szempontjából releváns **lehetséges szempontokat**, és vannak-e hiányosságok (pl. nem elemzett vagy rosszul elemzett ágazatok),
- vannak-e **hiányosságok** a jelenlegi helyzet területi lefedettségében vagy a SWOT-ban (pl. azokon a területeken, amelyeket kifejezetten a beavatkozások céloz(hat)nak meg).
- hiányoznak-e érintett **területek** vagy **ágazatok**.

A kitöltött táblázat elemzése után az értékelők következtetéseket tudtak levonni arról, hogy a SWOT:

- **átfogó-e** (azaz tartalmazza-e a térségi szempontokra és ágazatokra vonatkozó összes elem leírását),
- **teljes-e** (azaz magában foglal-e egy területi és ágazati elemzést azon konkrét célkitűzés vagy célkitűzések alapján, amelyekre releváns, megbízható adatok állnak rendelkezésre),
- **specifikus-e** (azaz figyelembe veszi-e az egyes területek és ágazatok sajátosságait).

Ezzel lehetővé vált értékelők számára, hogy javaslatokat fogalmazzanak meg a tervezők számára.

A SWOT figyelembe veheti és elemezheti az SPR rendeletből fakadó egyes célkitűzésekre vonatkozó egyedi követelményeket. Ezek a különleges követelmények magukban foglalják a következőket:

- Az életképes **mezőgazdasági jövedelem** és az **ellenállóképesség** (SO1) támogatása érdekében a SWOT-nak tartalmaznia kell a mezőgazdasági **üzemek** fennmaradását biztosító jövedelemmel kapcsolatos kérdések elemzését, például a jövedelem vagy az áringadozás kockázata.
- A **környezetvédelmi** és **éghajlati** célkitűzések (SO4, SO5, SO6) vonatkozásában a SWOT-nak hivatkoznia kell az SPR XI. mellékletében felsorolt környezetvédelmi és éghajlati jogszabályokon alapuló nemzeti tervekre és stratégiákra.
- A **fiatal mezőgazdasági termelők** (SO7) esetében a SWOT-nak elemeznie kell a fiatal mezőgazdasági termelők számára a földhöz jutás, a földhasználati mobilitás és a földterület-átalakítás, a finanszírozáshoz és hitelekhez való hozzáférés, az **ismeretekhez és a tanácsadáshoz való hozzáférés** elemzését, valamint a társadalmi-gazdasági vonatkozásokkal kapcsolatos átfogó információk elemzését.
- A **tudással és az innovációval** kapcsolatos horizontális célkitűzés érdekében a SWOT-nak figyelembe kell vennie a mezőgazdasági tanácsadó szolgálatok (FAS), az AKIS és a kapcsolódó struktúrák működésével kapcsolatos releváns információkat, valamint a mezőgazdasági ágazat innovációjára és digitalizálására irányuló meglévő kezdeményezéseket.

Az ENRD 2.2 Segédlet és ezáltal a frissített első előzetes értékelési jelentés gerincét az az öt elemzőtábla adta, amelyből három a 2021-2027 KAP Stratégiai terv SWOT elemzéseinek ex ante értékelését segítette, illetve az a kettő, mely főként a szükségletek alátámasztottságát és teljeskörűségét vizsgálta. Ennek megfelelően 10 x 5 darab táblázat készült, melyek különálló mellékletekben találhatóak, SO-nként külön file-ban, minden file 5 táblázatot és kapcsolódó jelmagyarázatot tartalmaz.

A táblázatok az előzetes értékeléshez szükséges releváns információk rögzítésének lehetséges módjait ábrázolták és strukturálták az ex ante értékeléshez szükséges információkat, a jelenlegi helyzet elemzésétől a SWOT-ok felmérésén át a szükségletek elemzéséig.

A segédlet táblái megfeleltek az ENRD 2.1-2.2. Segédlet irányító kérdéseinek (GQ) értékelési kritériumainak, ideértve a teljességet, koherenciát, bizonyítékalapot, konkrétságot, átláthatóságot és a partnerek bevonását.

Az 1. sz. mellékletben bemutatjuk a segédletek felépítését, elemzői kérdések szerint.

2.3. SWOT ÉRTÉKELÉSE

A SWOT értékelés alapja a 2021. december 30-án az Európai Bizottság részére hivatalosan benyújtott KAP Stratégiai Tervben található verzió, továbbá e tételek helyzetelemzési háttérdokumentumai. A SWOT tételek változásaira vonatkozó észrevételeinket a folyamat jelentős mérföldköveire, azaz egyrészt a 2021. január 31-i, majd 2021. június 30-i helyzetelemzés, továbbá a 2021. október 15-i továbbfejlesztett SWOT táblázatokhoz viszonyítva fogalmazzuk meg.

Erősen agrárdominanciájú a SWOT és a szükségletek köre, vagyis az agrárium erősségei, gyengeségei, lehetőségei és veszélyei és az ezekre épülő igények jellemzően megfelelő alapossággal megjelennek. Ugyanakkor a **vidékfejlesztési, környezeti, természeti szempontok, illetve az erdészet képviselete továbbra is elmarad ettől, bár ki kell emeljük, hogy e témák megjelenítése jelentősen javult a tervezési folyamat során.**

A tervezés fontos eleme a KAP Stratégia Terv és a vonatkozó hazai környezeti, szakmai stratégiák közötti jobb összhang megteremtése, ezzel megítélésünk szerint **a helyzetértékelések összehangolása tovább javítható lett volna a környezeti stratégiai dokumentumok vonatkozó szakaszaival** (helyzetértékelések és SWOT-ok, illetve részben a szükségletek terén), különösen az alábbi, külön értékelt tervek és stratégiák tekintetében. Megjegyezzük, hogy az SO4 bemutatása jelentősen fejlődött a benyújtott KAP Stratégiai Terveben a korábbi verziókhöz képest.

- a. V. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015-2020
- b. IV. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv 2015-2020
- c. A biológiai sokféleség megőrzésének 2015-2020 közötti időszakra szóló nemzeti stratégiája
- d. Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)
- e. Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)
- f. Nemzeti Vidékstratégia 2012-2020
- g. Magyarország Nemzeti Energia- és Klímaterve
- h. Nemzeti Vízstratégia (Kvassay Jenő Terv)
- i. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2018-2030

Az EU Green Deal, az EU Biodiverzitás Stratégia 2030 és a Natura 2000 PAF témákra a KAP Stratégiai Tervben történő szerepeltetése még tovább erősíthető lett volna a szakpolitikai illeszkedés megvalósítása és demonstrációja céljából.

A KAP I-II közötti összhangra az SO-k leírásai csak egy-egy esetben térnek ki, pedig az I. pillér hatásai alapvetően befolyásolják a hazai környezeti állapotokat. A KAP I. pillérére vonatkozó direkt megállapítások a releváns helyeken és hangsúlyosan szerepeltethetők lettek volna.

A zöldítés és a jó környezeti és éghajlati teljesítményhez kapcsolódó ösztönző rendszer terveit (123. - 124. cikkek); a **hálózatokra** vonatkozó tervek (114. cikk); és a **mezőgazdasági ismeretek és innovációk és rendszerére (AKIS) vonatkozó tervek (13. cikk)**, megalapozásához szükséges tartalmi elemeket megfelelő minőségben és mennyiségben tartalmazznak. Ezek alapvetően megalapozzák a következő programozási időszak szakmailag indokolt újításait ezeken a területeken, amelyek mentén a környezeti feltételek vállalása később a támogatott beruházásokhoz lehet köthető.

A hátrányos régiók kezelése, fejlesztése, KAP stratégiai területi differenciáltsága tekintetében az SO-k leírásai kevés SO kapcsán mutatnak fel valódi elemzési pontokat. A helyzetértékelés és SWOT és így a szükségletek köre is szinte teljes egészében országos megállapításokat tartalmaz, a területileg igen eltérő agrár és egyéb, például iskolázottsági adottságok ellenére.

A vidékfejlesztési irányultság továbbra is alulreprezentált a SWOT-ban, annak ellenére, hogy a fiatal termelők megtartásának, az agrobiznisz vonzóvá tételének alapvető fontosságú, hosszú távon jelentkező tényezője a vidék, a falvak élhetősége. Ehhez jól kapcsolódik a Magyar Kormány döntése, amely célul tűzte ki, hogy az EU 20 legszegényebb régiója között egy magyar térség se szerepeljen (5. országépítési cél).

Az elemzések a **WTO szabályoknak való megfeleltetéssel és az Unió közösségi kezdeményezéseivel, valamint a hazai Operatív Programokkal való összhanggal** kapcsolatban alig szolgáltatnak tartalmat.

A KAP Stratégiai Tervnek a hazai Operatív Programokkal való összhangjával és lehatárolásaival, azok lehetséges és javasolt kezelési mechanizmusaival kapcsolatban a SWOT továbbra is minimális támpontot ad. A korábbi időszakban több probléma is adódott pl. az élelmiszeripar, illetve az 5000 fő alatti vidéki települések forrásokkal való kiszolgálásával, melyekben sok esetben nem optimális megoldások születtek, melyek megismétlését javasolt lenne elkerülni.

Továbbra is fennáll, hogy nem minden SWOT elem következik közvetlenül a helyzetértékelések megállapításaiból, gyakran ezek egy-egy lényegi aspektusára koncentrálnak csak, egyes esetekben hiányzik. Ez nem meglepő a SWOT hosszú és sokszereplős kidolgozási folyamatát ismerve. A helyzetértékelés és a SWOT megállapítások koherenciája a tervezés során több ütemben lényegesen javult, azonban a tervezés utolsó időszakában a feladatok összetorlódása vélhetően nem tette lehetővé a struktúrák és logikai láncolatok maradéktalan letisztítását.

A SWOT dokumentumok minősége különböző, azonban alapvető feladatát mindegyik betölti. A megállapítások alátámasztottsága, részletezettsége nem egyenszilárd, de ez nem is könnyen megvalósítható tekintettel az eltérő komplexitásra, illetve tematikus volumenre.

A példamutatóan széles SWOT partnerség mellett a zöld- és környezetvédelmi szervezetek nem hangsúlyos mértékben, a vidékfejlesztési szervezetek csekély mértékben vettek részt az egyeztetésekben. A tervezési folyamatot végig követő partnerségről megállapítható, hogy az agrárszakterületen (itt beleértve az erdészeti és élelmiszeripari szereplőket is) olyan mértékben széleskörű volt a partnerségi bevonás, amely már a SWOT és Helyzetértékelés koherenciáját lehetséges, hogy inkább gyengítette, mint erősítette. Ehhez képest, így e terület partnerségi szempontból is alulreprezentált az agrárterülethez képest, ez is oka lehet a tartalmi hiányoknak, aránytalanságoknak.

2.4. SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSE

A **szükségletek önmagukban értelmezett minősége és megfelelősége alapvetően jó**, néhány szükséglet kapcsán korábbi értékelésünk során felfedezhetőek voltak hiányosságok. Ezek jellemzően a hiányzó, túl általános vagy SO-n kívüli SWOT tételhez kapcsoló megalapozottság, a finanszírozáshoz való hozzáférés, illetve az egyedi kérdések kezelésének indoklása kapcsán feltárt hiányosság, továbbá a szükségletek rangsorának (fő, ill. alszükséglet), összevonhatóságára vonatkoztak.

A szükségletek rangsorolását megelőző **szükséglet újra-besorolás** (SO-k között, főszükséglet vs. alszükséglet, összevonások és szétbontások) **eredményeképpen a szükségletek minősége jelentősen javult**. A rangsorolás és a KAP Stratégiai Terv benyújtása között eltelt hónapok során a szükségletek tovább finomodtak, pontosításra kerültek, megfogalmazásuk egyszerűbbé, rövidebbé és célzottabbá vált.

A **más SO-kból származó releváns szükségletek** kiválasztása és adott SO-knál való szerepeltetése javította a beavatkozások tervezésének megalapozottságát, teljességét. Az eltérő, de nyilván összefüggő SO szintű céloknak a szükségletekben való leképezése jól demonstrálja a témák és célkitűzések komplexitását.

A **korábbi értékelési vélemények figyelembevételét és nagy arányú átvezetését nagyra értékeljük**. A korábbi, valóban problémás tételek javításra kerültek, azzal, hogy apróbb, nem kritikus, de továbbfejleszthető elemek most is azonosíthatók – ezeket tételesen az SO-nként vezetett ENRD SWOT Tool2 táblákban jeleztük. Véleményünk szerint a szükségletek jelenlegi köre, hierarchiája és rangsorolása jó alapot, világosabb alátámasztást ad a megtervezett beavatkozásoknak.

A szükségletek kapcsán **továbbfejlesztésre azonosított főbb témák** – a helyzetelemzés és a SWOT értékelés eredményeivel összhangban és azokat megerősítve – **a zöld és környezeti témák, a vidékfejlesztés (benne: hátrányos helyzetű térségek) és az erdészet voltak**. Ezekre stratégiai szintű és tematikus fókuszú (tehát nem az egyes SWOT és szükséglet tételekre ill. az azokra adott értékelési észrevételekre tételesen és technokrata módon alapozott, hanem a témát egységként kezelő és csak az adott témára fókuszáló) szakértői – tervezői egyeztetések lefolytatását javasoltuk, ugyanakkor az egyeztetések lefolytatására idő hiányában már nem volt érdemi lehetőség. A dokumentált indokolt és konkrét javaslatot tartalmazó értékelői kérések külön egyeztetések hiányában is átvezetésre kerültek.

A szükségletek prioritizálása és annak értékelése (ld. ENRD 1.7. kérdés) következtetni enged az egyes témák súlyára, tekintettel arra, hogy a szükségletek prioritása egyben jelentős tényező a beavatkozások fontosságának, kereteinek meghatározásakor. A nem kötelező rangsorolás ennél még többet mutat: láthatóvá teszi témáktól függetlenül, hogy mely beavatkozási területek várhatóan milyen súllyal képviseltek a stratégia portfóliójában. A rangsoroláshoz alkalmazott módszer szerint a munkacsoport résztvevők pontozásainak átlagából (illetve az átlagok átlagából) kerültek meghatározásra a prioritizálás alapjául szolgáló értékek úgy, hogy több személyi, illetve szervezeti duplikációs lehetőség is kiszűrésre került. **A munkamódszer életszerű és jól dokumentálható, ugyanakkor az eredményt önmagában tekintve szükségyszerűen szubjektív.**

A rangsorolás eredménye jól követi az agrár- és vidékfejlesztés evolutív fejlődését és összhangban van a szektorra vonatkozó globális és uniós elvárásokkal és trendekkel. Értékelésünk alapján kifejezetten üdvözölt, hogy a társadalmi aspektus elismerése mellett a versenyképességi, digitalizációs és fenntarthatósági célok egyaránt magas prioritással szerepelnek. **Az e rangsorolásra építhető beavatkozás struktúra történelmi lehetőséget is teremtett: egyedülálló alkalmat, hogy e két szempont, a növekedési-fejlesztési célok és a fenntarthatósági és zöld elvárások kielégítése ne egymással versengve, hanem egymást támogatva állítsák új fejlődési pályára a hazai agráriumot.**

2.5. PARTNERSÉG - AZ EX ANTE FOLYAMAT ÉRTÉKELÉSE (SWOT, SZÜKSÉGLETEK)

Az előzetes értékeléssel szemben további, horizontális elvárást támaszt az ENRD 2.1. segédlet, amikor beemeli a vizsgálati kérdések közé a társadalmisítás szempontját. Erről a következőként fogalmaz:

„1.8 KÉRDÉS: Mennyire volt előkészített és befogadó a SWOT és a Szükségletelemzés folyamata?

Az értékelés szempontjából első pontként jelezni kell azt az elméletben is szereplő ellentmondást, amely szerint, ha a társadalmisítás túlzóan széleskörű, akkor az a tervezés hatékonyságának kárára megy, hiszen negatív forgatókönyv szerint szétzilálja a strukturált logikai felépítést, amelyet a laikusok – nem ismerve az uniós segédleteket, esetleg jogszabályokat stb. – nem vesznek figyelembe. Erre utaló jelek jelen értékelés tárgyát képező tervezés folyamán is megjelentek, különösen a gazdasági szférát érintő SO1-3 területén. Javasoljuk az ilyen túlzó társadalmisítást a jövőben szorosabb korlátok közé szorítani és alaposan előkészíteni és kiválasztani a bevonandó érdekelteket (stakeholder) kört.

Ezzel ellentétben azonban az a megfigyelés, amelyet az értékelők a későbbiekben bemutatott társadalmisítás során tettek. E szerint **a társadalmisítás lényegében az agrárágazatra (itt beleértve az erdészeti és élelmiszeripari szereplőket) szorítkozott, míg zöld- és környezetvédelmi szervezetek, valamint a vidékfejlesztés részéről a partnerek alapvetően hiányoztak az egyeztetésből.** Ennek is köszönhető véleményünk szerint, hogy számos környezeti téma alulreprezentált a helyzetértékelésben

A KAP Stratégiai Terv tervezésért felelős Agrárminisztérium szempontjából a társadalmisítás és partnerek bevonásának központi eleme „Az agrárminiszter 6/2019. (VII. 4.) AM utasítása a Közös Agrárpolitika 2021–2027 közötti időszakára vonatkozó Stratégiai Terv egyes elemeinek előkészítéséről, megalkotásáról és az ahhoz kapcsolódó eljárási rendről” utasítás szerint felállított munkacsoport, amelynek feladata a KAP Stratégiai Terv kidolgozása. A munkacsoport vezetését az AM Mezőgazdaságért Felelős Államtitkára látja el. Tagjai az Államtitkárság főosztályai, együttműködő szakértő szervezetek, stratégiai partner szervezetek és külső szakértő szervezetek. A munkacsoport az utasítás alapján tematikus al munkacsoportokat hozott létre, melyek a következők:

- KAP I.,
- KAP II.,
- Ágazati műveletek,
- Kockázatkezelési,
- Agrárkörnyezet és klíma,
- AKIS,
- Monitoring

Összefoglalva elmondható, hogy a jelentős számú érdekképviseleti véleményt a tervezők érdemben feldolgozták és ahol lehetett, befogadták. Számos esetben külön egyeztetést követően módosítva tették meg ezt, illetve ahol nem fogadták el a javaslatot, ott releváns szakmai érveléssel alátámasztva tették és szerepeltették a táblázatokban. Az AM, a munkacsoport, az al munkacsoport és résztvevőik mellett különösen fontos intézményi partnere a társadalmisításnak a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK), amely számtalan műhelymunkán, konferencián, nyilvános fórumon vonta be leginkább a tagságát a társadalmisítás folyamatába 2019. szeptemberétől kezdődően. A több ezer hozzá beérkezett véleményt aztán a Kamara két (minisztérium és kamara) és háromoldalú (Minisztérium, kamara és az Agrárközgazdasági Intézet) megbeszéléseken összefoglaltan képviselte.

Szükségletek rangsorolása

Bár az ENRD módszertan 1.8 kérdése a SWOT és szükségletelemzési folyamat kapcsán arra kérdez rá, hogy mennyire volt előkészített és befogadó a folyamat, mégis érdemesnek látjuk ezt kiegészíteni néhány, az ex ante folyamat során szerzett tapasztalattal.

A szükségletek rangsorolása és prioritizálása kapcsán nem volt egyértelmű, hogy a prioritizálásnak milyen tervezési szerep juthat. A tervezők tudatában voltak annak, hogy a helyzetelemzés lényegi megállapításait összefoglaló SWOT tételek - mint jellemzően objektív, a helyzetelemzés során tényszerűen alátámasztott szempontok – a beavatkozások tervezésének alapját kell képezzék. Ugyanakkor kevésbé volt tetten érhető az értékelés során a szükségletek, és főleg azok prioritizálásának rendszerszintű használata.

Véleményünk szerint a szükségletek, mint a SWOT elemekhez jellemzően kapcsolódó, azokból több esetben logikailag levezett, illetve sok esetben, mint a tényszerű SWOT tételeket szubjektív elemekkel árnyaló szempontok együttes használata teszi lehetővé azt, hogy a tényszerű adatokból nem egyértelműen látszó, de szakértői tapasztalatok alapján széles körben ismert és elismert, illetve további szempontok érvényesülhessenek a beavatkozások tervezése során (ld. EUB háromszögelési módszer).

A prioritizálás az alkalmazott tervezés-támogatás során egy széleskörű, demokratikus és előkészített módszertan szerinti zajló folyamatként állított elő egy olyan outputot, melynek tervezésben való használati módja még nem volt kellően tisztázott és a tervezés zárultával sem volt egyértelműen azonosítható.

Nyilvánvaló, hogy a szükségletek egymáshoz képest javasolt rangsora segített fontossági alapot képezni a beavatkozások tervezése során, nem világos azonban, hogy az egymáshoz képest minimális rangsorolási eltéréssel rendelkező tételek között vélhetően markánsan elkülönülő kategóriák megfelelően tudják-e kezelni az egyébként szakpolitikai szempontból nem jelentős eltéréseket (pl. az alkalmazott rangsorolásban a 7,00 pontérték markáns határvonal a fontos és közepesen fontos prioritás-kategóriák között, de valójában minimális a támogatottsági és fontossági különbség a 6,98 és a 7,02 pontot elért tételek között). A szükségletek beavatkozás-tervezési célú használatát szerencsére megkönnyíti, hogy az egy-egy témához tartozó, azzal összefüggő szükséglet-tételek rangsor-különbsége nagyobb, mint az SO-n belüli rangsorolási különbség – így ezek egy-egy beavatkozás tervezése szempontjából jelentősen elkülönülnek egymástól.

Szektorális megalapozás

A KAP Stratégiai Terv tervezés-támogatása során több olyan kisebb-nagyobb hiányossággal szembesültünk, melyek megnehezítik a beavatkozások tervezését. Előfordult, hogy szektorális területeken (pl. borászat, zöldség-gyümölcs, méhészet) a specifikumokat figyelembe vevő beavatkozás-tervezés már folyt az almunkacsoport ülések keretében, de a szektorra vonatkozó megalapozás még nem állt rendelkezésre.

Ezt a hiányosságot leginkább a méhészet kapcsán érzékeljük, mely korábban sem a helyzetelemzéssel, sem a SWOT elemzési tétellel nem volt képviselt a Tervben. A tervezés kezdetén a megalapozást a Magyar Méhészeti Nemzeti Program 2016-2019 évi értékelése és 2020-2022 évi terve jelenti, érdemi feldolgozás, testreszabás nélkül.

Figyelembe véve, hogy a KAP rendelet 103. cikk (2)., ebből is kiemelten az f) előírja, hogy minden olyan ágazatra szükséges SWOT-ot készíteni, amire beavatkozásokat terveznek³, két kéressel fordultunk a tervezők felé. Mindkét megkeresésünkre pozitív és támogató választ kaptunk.

Ennek keretében egyrészt elindítottuk és támogattuk azt a folyamatot, melynek célja a szóban forgó szektorális helyzetelemzési és SWOT részek pótlása, másrészt a tervezési tevékenység támogatására szektorális szakértőink segítségével észrevételeket tettünk olyan szempontokra, amelyek biztosítják a szektorok (kiemelten: méhészet) specifikumainak figyelembevételét hivatkozható helyzetelemzés és SWOT tételek hiányában is (pl. mézvizsgálatok, méhészeti termékek fejlesztésének támogatása, méhsűrűség).

³ A KAP-stratégiai tervnek a 95. cikk (2) bekezdésének b) pontjában említett II. melléklete a KAP-stratégiai tervvel érintett terület jelenlegi helyzetének SWOT elemzését tartalmazza.

A SWOT-elemzés alapja a KAP-stratégiai tervvel érintett terület jelenlegi helyzete, és tartalmazza – a 6. cikk (1) bekezdésében meghatározott minden egyes konkrét célkitűzésre vonatkozóan – a KAP-stratégiai tervvel érintett terület jelenlegi helyzetének átfogó, közös háttérmutatókon és egyéb aktuális mennyiségi és minőségi információkon, például tanulmányokon, korábbi értékelési jelentéseken, ágazati elemzéseken és a korábbi tapasztalatok tanulságain alapuló leírását.

Ezenkívül az ismertetés kiemeli az 5. cikkben és a 6. cikk (1) bekezdésében meghatározott összes általános és konkrét célkitűzés vonatkozásában:

- a) a KAP-stratégiai tervvel érintett terület azonosított erősségeit;
- b) a KAP-stratégiai tervvel érintett terület azonosított gyengeségeit;
- c) a KAP-stratégiai tervvel érintett területen azonosított lehetőségeket;
- d) a KAP-stratégiai tervvel érintett területen azonosított fenyegetéseket;
- e) adott esetben a területi szempontok elemzését, kiemelve a beavatkozásokkal kifejezetten érintett területeket;
- f) adott esetben az ágazati szempontok elemzését, nevezetesen azoknak az ágazatoknak a vonatkozásában, amelyeket egyedi beavatkozások és/vagy ágazati programok érintenek.

3. A BEAVATKOZÁSI LOGIKA, CÉLOK ÉS A MÉRFÖLDKÖVEK ÉRTÉKELÉSE

3.1. BEVEZETÉS

A KAP Stratégiai Terv előzetes értékelésének részeként folyamatosan zajlik a 2021. december 30-án beadott KAP ST beavatkozási logikájának, illetve indikátor-rendszerének nyomonkövetése és elemzése, valamint az ügyféligényeknek megfelelően a KAP ST következő verziójának előkészítése során készült részanyagok (további KAP ST verziók, illetve háttérszámításokat tartalmazó táblázatok) véleményezése.

A célok és mérföldkövek elemzéséhez részletesen feldolgozásra került az eredményindikátorok köre, elsősorban az ENDR Tool 3.3 módszertani ajánlás iránymutatása alapján. A monitoring rendszeren belül a KAP ST korábbi időszakhoz képest új kihívás az O indikátorok mellett megjelenő egységösszegek rendszere, így ezzel kiemelten foglalkoztunk. A beavatkozási logika fejlesztését az egyes specifikus célkitűzésekhez rendelt eredményindikátorok bemutatására vonatkozó javaslattal (2.1.8 és 2.1.9 alfejezetek), illetve az eredményindikátorok szükségletekkel és beavatkozásokkal való kapcsolatának elemzésével támogattuk.

3.2. MÓDSZERTAN

A fejezetben minden témakör esetében rögzítjük az elemzett KAP ST verziók hivatalos, ex ante értékelésre átadási időpontját, illetve a rendelkezésünkre bocsátott, háttérszámításokat bemutató anyagok témáját és forrását. Az adott fejezethez kapcsolódó konkrét módszertani előírást, az elemzés módszertanára vonatkozó egyéb iránymutatást is jelöljük. Az elemzések elvégzéséhez összegző táblázatokat, logikai rendszereket tartalmazó adatbázisokat készítettünk, amelyek tárgyát és a fájl nevét, valamint a felhasználás módját ugyancsak rögzítjük az egyes fejezetekben. Ezeket terjedelmük és méretük okán az elemzésben nem szerepeltetjük, azonban külön file-ként jelen ex ante jelentés leadásával egyidejűleg benyújtásra kerülnek az Agrárminisztérium részére.

3.3. EGYSÉGÖSSZEGEKRE VONATKOZÓ ELEMZÉSEK

A KAP ST monitoring rendszerének részeként jelentek meg az új tervezési időszakban az egyes beavatkozásokhoz kapcsolódóan az egységösszegek, amelyek kalkulációja és későbbi elszámolása erősen összefügg az adott beavatkozás kimeneti indikátorával. Mivel az egységösszegek a későbbi éves jelentésekben fontos adatként szerepelnek majd (szankció kapcsolódik a tervértékektől való eltéréshez), így az elemzés során is kiemelt figyelmet fordítottunk rájuk.

Jelen fejezet kitér a 2021. december 30-i, valamint a 2022. május 22-i KAP ST-ben található egységösszeg kalkulációk rendelkezésre állásának, megfelelőségének áttekintésére, illetve a Megrendelő által rögzített szempontok szerint visszajelzést biztosít a KAP ST következő verziójához készült, monitoring adatokat tartalmazó munkaanyagra ("Unit amount 20220502.xlsx") vonatkozóan.

Bemutatásra került továbbá az a javaslat, amelyet a KAP ST 2021.12.30-i, az Európai Bizottság részére hivatalosan benyújtott anyaga alapján a tervezés támogatása érdekében készült az egységösszeg kalkulációk tervezési módszerére vonatkozóan.

EGYSÉGÖSSZEG MÓDSZERTANOK RENDELKEZÉSRE ÁLLÁSA

A KAP ST 2021. december 30-án beadott első, hivatalos verziójában áttekintésre került az egyes egységösszegek kalkulációja; az információ forrás pontos helye a dokumentumban:

- 5. fejezet (beavatkozások részletes bemutatása)
- Beavatkozásokként a „11 Planned Unit Amounts - Definition” pont, „Explanation and Justification (including the flexibility)” rész.

További kiegészítő információk (egységköltség számításhoz használt adatok) gyűjtésére került sor az 5. fejezet egyes beavatkozás-leírásain belül a „7 Támogatás formája és aránya/összegek/számítási módszerek” pont „Támogatások köre a kedvezményezettek szintjén” részéből.

Az egységösszeg kalkulációk rendelkezésre állása, részletezettsége és megfelelése kapcsán történt áttekintés részletes eredményét a csatolt „unit_amount_modszertanok_v3.xlsx” táblázat első munkalapja tartalmazza; a második munkalapon található az eredmények több lépcsős összegzése.

Az eredmények átfogó áttekintése szerint a hivatalos KAP ST verzióban szereplő 90 db egységösszeg kalkulációs módszertan

- 1 esetben volt teljesen megfelelőnek tekinthető;
- 7 esetben az érdemi módszertani leírás megtalálható volt, de kiegészítés szükséges;
- 13 esetben az egységösszeg kalkulációt bemutató cellában nem volt érdemi információ, de az egységköltség számításnál olyan adatok jelentek meg, amelyek felhasználhatóak lehetnének az egységösszeg számításához;
- 69 olyan eset van, amikor az egységösszeg kalkuláció alátámasztása nem tartalmazott érdemi információt, kizárólag egy külső tartalomra való hivatkozást (pontos megjelölés nélkül), és a beavatkozás leírásának más pontjában sem volt megtalálható felhasználható információ.

Az áttekintés alapján rögzített javaslatunk a következő volt: a KAP ST elfogadása érdekében az egységösszeg kalkulációjának érdemi bemutatását feltétlenül pótolni kell; a kalkuláció biztosítása tervezői feladat, mely a beavatkozás előkészítése, tervezése során feltételezhetően elkészült. Ezeknek a kalkulációknak az összegyűjtése, szükség esetén kiegészítése, az elvárásoknak megfelelő tartalmi összefoglalását lényegi, sürgős feladatként jelöltük meg a tervezők számára.

Az egységösszeg módszertanokat áttekintettük a KAP ST 2022.05.26-i verziója alapján is (lásd „unit_amount_modszertanok_export20220526_v1.xlsx” fájl): összesen 251 db-ra nőtt az egységösszegek száma, amelyből 8 db volt az elvárásoknak megfelelő módszertani leírással alátámasztva, és további 44 esetben a kalkuláció alátámasztása kiegészítéssel elfogadható lehet. Javaslatot készítettünk az egységösszeg kalkulációk elkészítésének támogatására, amely jelen dokumentum „Javaslat az egységösszeg kalkulációra” alfejezetében is elérhető.

EGYSÉGÖSSZEG KATEGÓRIÁK FELÜLVIZSGÁLATA

A 2022. május 2-án az elemzők rendelkezésére bocsátott „Unit amount 20220502.xlsx” táblázat „RD,DP,SC unit amount_5 szempont” munkalapjának adatait az ügyféligényeknek megfelelően a következő dimenziók szerint vizsgáltuk felül (a dokumentum további része tartalmazza az eredményeket és a kapcsolódó javaslatokat).

- a. IACS/non-IACS
- b. Egységösszeg (átlagos/egységes)
- c. O indikátor
- d. O indikátor mértékegysége

IACS / non-IACS

A beavatkozások IACS / non-IACS besorolásának alapját a Hsz.⁴ 65. cikk (2) bekezdés adja: „(2) Az integrált rendszer alkalmazandó az (EU) 2021/2115 rendelet III. címének II. és IV. fejezetében felsorolt terület- és állatállomány-alapú beavatkozásokra, valamint a 228/2013/EU rendelet IV. fejezetében, és a 229/2013/EU rendelet IV. fejezetében említett intézkedésekre.” Ennek megfelelően az IACS-beavatkozások a közvetlen kifizetések formájában megvalósuló, illetve a vidékfejlesztésre irányuló beavatkozástípusok terület- és állatállomány-alapú beavatkozásai.

Az alábbiakban azok a beavatkozások kerülnek sorra, ahol felvetéseket, javaslatokat fogalmaztunk meg, amelyek további egyeztetések alapjául szolgálhatnak:

RD21_G04_LCI_73 - Agro-ökológiai nem termelő beruházások

- O.21 kapcsolat, „Operations” mértékegység.
- Jelenleg IACS besorolású, ugyanakkor az O.21 indikátor mértékegysége alapján nem terület- / állatállomány alapú. Amennyiben nincs egyéb olyan információ, amely alapján IACS besorolású a beavatkozás, úgy javasolt a non-IACS besorolás.

RD27_G10_GPX_70 - Növényi genetikai erőforrások és mikroorganizmusok ex situ megőrzése

- O.19 kapcsolat, „Operations” mértékegység.
- Jelenleg IACS besorolású a táblázatban, ugyanakkor az O indikátor mértékegysége alapján nem terület- / állatállomány alapú.
- Az SFC 2021.12.30-as verzióban a beavatkozás az 5. fejezetben non-IACS besorolású.
- Javasolt a non-IACS besorolás.

RD36_F03_GEN_70 - Erdő-genetikai több éves kötelezettségvállalások

- O.19 kapcsolat, „Operations” mértékegység.
- Jelenleg IACS besorolású a táblázatban, ugyanakkor az O indikátor mértékegysége alapján nem terület- / állatállomány alapú.
- SFC 2021.12.30-as verzióban az 5. fejezetben non-IACS besorolású.
- Javasolt a non-IACS besorolás.
- SFC 5. fejezet, a beavatkozás leírás 13. pontban a pénzügyi táblában „Hektár” mértékegység került megjelölésre, javítani kell „Művelet”-re!

RD38_F05_AFI_73 - Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása

- Táblázatban O.24 kapcsolat, „Hectar” mértékegység
- Jelenleg non-IACS besorolású, ugyanakkor az O indikátor mértékegysége jelenleg területalapú.

⁴ REGULATION (EU) 2021/2116 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013

- SFC 2021.12.30-i verzióban a hozzárendelt indikátor az O.21, „Operations” mértékegységgel, projektszámhoz rendelt egységösszeggel.
- SFC 2022.04.22-i munkaverzióban már O.24 az indikátor, hektár mértékegységgel, terület-alapú egységösszeggel.
- Az O.24-hez a cover note II. melléklete „Operations / Other units” mértékegységet határoz meg.
- Tisztázni szükséges, hogy mi lesz a végleges mértékegység, ugyanakkor a „Hektár” a cover note-ban nem kerül felsorolásra, mint már definiált mértékegység.
- Az egyéb „Operations” mértékegységű, O.24 indikátorhoz kapcsolt beavatkozások (RD04_E03_FOF_73, RD11_B07_DVF_73) non-IACS besorolásúak, és ezt az aggregátumok jelentése miatt célszerű egységesíteni.
- Javasolt az „Operations” mértékegység, illetve a non-IACS besorolás.

RD40_F07_INP_73 - Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit)

- O.24 kapcsolat, „Operations” mértékegység
- Jelenleg IACS besorolású, ugyanakkor nem terület- / állatállomány alapú
- Az egyéb „Operations” mértékegységű, O.24 indikátorhoz kapcsolt beavatkozások (RD04_E03_FOF_73, RD11_B07_DVF_73) non-IACS besorolásúak, és ezt az aggregátumok jelentése miatt célszerű egységesíteni.

RD41_F08_INN_73 - Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non profit)

- O.23 kapcsolat, „Hectar” mértékegység a táblázatban
- SFC 2021.12.30-i verzióban „Operations” mértékegység van
- SFC 2022.04.22-i verzióban ellentmondásos: az egységösszeg és magyarázata hektár-alapú, az O.23-hoz viszont még művelet mértékegység van rendelve a pénzügyi táblában.
- Jelenleg non-IACS besorolású.
- Az O.23-hoz a cover note II. melléklete „Operations / Other units” mértékegységet határoz meg.
- Tisztázni szükséges, hogy mi lesz a végleges egység, ugyanakkor a „Hektár” a cover note-ban nem kerül felsorolásra, mint már definiált mértékegység.

Egységösszeg (átlagos/egységes)

A kiadott útmutatók szerint az Európai Bizottság által **preferált az egységes egységösszeg alkalmazása**, amely a tagállam számára is nagyobb pénzügyi biztonságot jelent, amennyiben egységkölség-alapú a támogatás. IACS beavatkozások esetében **alapos indoklás szükséges, ha a tagállam nem egységes egységösszeget választ, hanem átlagos egységösszeget.**

Az elemzés szempontjai:

- IACS beavatkozás esetében az egységes egységösszeg preferált, átlagos egységösszeg esetében az SCF áttekintésére, az indoklás megfelelőségének vizsgálatára került sor.
- Non-IACS beavatkozás esetében elfogadható az egységes és az átlagos egységösszeg is.

RD19_G01_AEC_70 - Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel.

- 5. fejezet 7. pontban 17 féle tematikus előírás csoport van beárazva, de az egységösszeg meghatározásnál a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás. Itt a módszertani leírás mellett az átlagos egységösszeg kiválasztásának alapos alátámasztására is szükség van.

RD20_G02_ORT_70 - Ökológiai gazdálkodás támogatása

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel.
- 5. fejezet 7. pontban 12 féle tétel beárazva, de az egységösszeg meghatározásnál a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás. Itt a módszertani leírás mellett az átlagos egységösszeg kiválasztásának alapos alátámasztására is szükség van.
- Tervezői és pénzügyi megfontolásra javasolt az áttérésre és a fenntartásra külön (átlagos) egységösszeg meghatározása, ami szintén csökkentheti a pénzügyi kockázatot.

RD21_G04_LCI_73 - Agro-ökológiai nem termelő beruházások

- Jelenleg IACS besorolású a beavatkozás és átlagos egységösszeg van hozzárendelve, non-IACS besorolás esetében már elfogadható az átlagos egységösszeg.
- A módszertani leírás mellett az átlagos egységösszeg kiválasztásának alapos alátámasztására is szükség van, amennyiben a beavatkozás IACS besorolású marad.

RD22_G05_LCP_70 - Agro-ökológiai földhasználat váltás fenntartását ösztönző kifizetés

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel
- A beavatkozás leírás 7. pontban kiderül, hogy célterületenként jól meghatározott egységköltség van, a kifizetés ennek megfelelően történik.
- A 12. pontban nem található az egységösszegre vonatkozó kalkuláció, sem magyarázat az átlagos egységösszeg választására egységes egységösszeg helyett.
- Amennyiben a célterületi (9 db) egységköltség megállja a helyét, akkor javasolt ezek használata egységes egységösszegként, a pénzügyi kockázat csökkentése érdekében.

RD24_G07_GAX_70 - Állati genetikai erőforrások ex situ megőrzése

RD25_G08_GAI_70 - Állati genetikai erőforrások in situ megőrzése

RD26_G09_GAV_70 - Állati genetikai erőforrások in vitro megőrzése

- Mindhárom beavatkozás IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel
- (SFC 2021.12.30-i verzióban még non-IACS besorolású beavatkozás, de helyesen IACS besorolású, hiszen állategység alapú.)
- A beavatkozás leírás 7. pont tartalmaz a támogatás mértékére vonatkozó számadatokat, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. Mindkettő szükséges tartalom, melyet pótolni kell.

RD29_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a kiskérődző ágazatban

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 4 egységköltség kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. Alapos alátámasztás szükséges, illetve erősen mérlegelendő a 4 féle egységköltségnek megfelelő egységes egységösszeg meghatározása.

RD30_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 9 egységköltés kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. Alapos alátámasztás szükséges, illetve mérlegelendő a 9 féle egységköltésnek megfelelő egységes egységösszeg meghatározása.

RD31_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 4 egységköltés kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. Alapos alátámasztás szükséges, illetve erősen mérlegelendő a 4 féle egységköltésnek megfelelő egységes egységösszeg meghatározása.

RD32_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 29 egységköltés kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. A 12. pontban módszertani leírás mellett az átlagos egységösszeg használat indoklása is szükséges.

RD33_G15_ANB_70 - Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 1 db egységköltés kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs érdemi információt tartalmazó leírás az egységösszeg módszertanára, illetve az átlagos egységösszeg használatának indoklására vonatkozóan. Mivel egy db egységköltés van, kifejezetten javasolt az egységes egységösszegre (min és max meghatározásával) átállni. Amennyiben ez nem történik meg, nagyon alapos alátámasztás szükséges az átlagos egységösszeg használat indoklásához.

RD33b_G17_AMR_70 - Állatjóléti támogatás AMR

- IACS besorolású, állategység alapú, átlagos egységösszeggel.
- Az SFC 2021.12.31-i, illetve 2022.04.22-i verziójában sem található beavatkozás, így véleményezni sem tudjuk.

RD34_F01_NAF_72 - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel.
- A beavatkozás-leírás 7. pontjában egységköltés alapú kifizetés meghatározására kerül sor, de nem derül ki, hogy hány féle van belőle, csak a legkisebb és legnagyobb összeg kerül megjelölésre. A 12. pontban az egységösszeg indoklása szöveges, számítási módszertan nem jelenik meg, átlagos egységösszeg választására vonatkozó indoklás nincs.
- Mivel nem ismerjük az egységköltések számát, ezért nem mérlegelhető az egységes egységösszegre való átállás lehetősége. Ez az egységköltések száma alapján feltétlenül

mérlegelendő! A 12. pontot ki kell egészíteni módszertani leírással, illetve az átlagos egységösszeg választására vonatkozó indoklással.

RD35_F02_FEC_70 - Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel.
- A beavatkozás-leírás 7. pontjában az egységkötség mögöttes leírása alapján egyértelmű, hogy nem lehetséges az egységes egységösszeg használata. A 12. pontban ezt rögzíteni szükséges, az alapos indoklásra vonatkozó elvárásnak megfelelően.

RD36_F03_GEN_70 - Erdő- genetikai több éves kötelezettségvállalások

- IACS besorolású, átlagos egységösszeggel.
- Amennyiben a besorolás non-IACS-ra változik, az átlagos egységösszeg indoklása nem szükséges. Amennyiben a besorolás nem változik, úgy ki kell térni az átlagos egységösszeg indoklására is.

RD39_F06_AFM_70 - Erdőtelepítési beruházások ápolása és jövedelempótló támogatása

- IACS besorolású, területalapú, átlagos egységösszeggel.
- Beavatkozás-leírás 7. pontban 5 db egységkötség kerül bemutatásra, a 12. pontban nincs az egységösszegre vonatkozó módszertani leírás, és az átlagos egységösszegre indoklás. Alapos alátámasztás szükséges, illetve erősen mérlegelendő az 5 féle egységkötségnek megfelelő egységes egységösszeg meghatározása.

RD40_F07_INP_73, RD41_F08_INN_73

- IACS és non-IACS besorolás és a mértékegység is bizonytalan, lásd előző alfejezet.

RD58_A01_TRA_78 - Képzések és bemutatóüzemi programok

- A beavatkozás leírás 7. pontja alapján 3 féle egységkötség jelenik meg, a 12. pontban ezekre hivatkozva kerül megállapításra (konkrét módszertan nélkül) az átlagos egységösszeg. Megfontolandó a 3 egységkötség felhasználása és egységes egységösszegek alkalmazása; a pénzügyi kockázat jóval alacsonyabb lenne az eltérő egységkötség képzések tervezettől eltérő alkalmazási elemszáma esetében is, míg az átlagos egységösszeg nagyon érzékeny lesz a 3 féle képzés tervezettől eltérő elemszámú megvalósítására.

O indikátor – On farm, off-farm (O.20 és O.24, új beavatkozások)

A 2022.05.04-i monitoring workshopon megerősítésre került, hogy az **on farm, off-farm besorolás tevékenység-alapú**, ennek megfelelően alakítandó az indikátor hozzárendelés.

O indikátor mértékegységének meghatározása

A Cover note II. melléklete tartalmazza az egyes O indikátorok lehetséges mértékegységét.

RD38_F05_AFI_73 - Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása

- Az SFC 2021.12.30-i verziójában a beavatkozáshoz rendelt indikátor az O.21, „Operations” mértékegységgel.

- A táblázatban már O.24 az indikátor szerepel, hektár mértékegységgel.
- Az O.24-hez a cover note II. melléklete „Operations / Other units” mértékegységet határoz meg.
- Tisztázni szükséges, hogy mi lesz a végleges egység, ugyanakkor a „Hektár” a cover note-ban nem kerül felsorolásra, mint már definiált mértékegység.

RD41_F08_INN_73 - Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non profit)

- O.23 kapcsolat, „Hectar” mértékegység a táblázatban
- SFC 2021.12.30-i verzióban „Operations” mértékegység van
- Az O.23-hoz a cover note II. melléklete „Operations / Other units” mértékegységet határoz meg.
- Tisztázni szükséges, hogy mi lesz a végleges egység, ugyanakkor a „Hektár” a cover note-ban nem kerül felsorolásra, mint már definiált mértékegység.

O.33-hoz tartozó beavatkozások:

RD58_A01_TRA_78	Képzések és bemutatóüzemi programok	O.33	Képzési óra
RD59_A02_INF_78	Tájékoztatási szolgáltatás	O.33	Action
RD60_A04_ADP_78	Ágazati tanácsadási szolgáltatás	O.33	Új tanácsadási tevékenység
RD60_A04_ADP_78	Ágazati tanácsadási szolgáltatás	O.33	Óra - Tanácsadásé

Az O.33-hoz a cover note II. melléklet a következő lehetséges mértékegységeket rögzíti:

- Operations
- Beneficiaries
- Other unit

„Other unit” tehát használható, ezt azonban a tagállamnak pontosan definiálnia kell. Az egyes beavatkozások leírásában a 7. pontban a mértékegységek definiálása megtörtént.

SC08_E07_WID_58 - Borászati melléktermékek lepárlása

A beavatkozáshoz az O.36-os indikátor tartozik, melynek lehetséges mértékegységei:

- Actions
- Hectares
- Hectolitres
- Plants
- Beneficiaries
- Other unit

A beavatkozás „hektoliterfok” („hlf”) mértékegységet említ a leírásának 10. pontjában, az egységösszeg leírását tartalmazó 9. pontban ez nem kerül alátámasztásra. A „hektoliterfok” a beavatkozás leírásának többi részében sem jelenik meg. Az „other unit” választása esetében tagállami definíció szükséges.

JAVASLAT AZ EGYSÉGÖSSZEG KALKULÁCIÓRA

1. Téma jelentőségének szempontjai:

- A KAP ST elfogadásához ehhez a szövegrészhez érdemi tartalom szükséges.
- A későbbi tényértékek eltérését a most tervezett egységösszegektől évente vizsgálja majd a Bizottság, a pénzügyi szankció bármilyen eltérés esetében megjelenhet, nagyobb eltérés esetében felfüggesztés lehetséges. Ennek megfelelően és véleményünk szerint:
 - Alapvetően mindent meg kell tenni, hogy az egységösszeg reálisan legyen tervezve, amennyire lehet, hogy az eltérés minél kisebb legyen.
 - Tagállamon kívüli körülmények miatt is előfordulhat, hogy egységösszeget kell majd módosítani a későbbiekben, ezt pedig most kell megalapozni: rögzíteni kell a jelenlegi kalkuláció alapjait és menetét, hogy a KAP ST módosításkor ez hivatkozási alap lehessen; akkor lehet könnyen elfogadható indoklást írni, ha bizonyítani tudjuk az alapos és világosan levezetett tervezéstől való eltérés – akár tagállamon kívül álló – okát.

2. Minimálisan elvárt tartalom:

Amire ki kell térni⁵:

- Egységösszeg magyarázat, indoklás.
- Minimális és maximális egységösszegek (ha van ilyen), és ezek kapcsolata az egységösszeggel.
- Amennyiben IACS beavatkozás esetében a tagállam nem egységes egységösszege(ke)t választ, hanem átlagos egységösszeget, akkor alapos indoklás szükséges.

Javasolt megközelítés:

- Szükségleteken, bemeneti információkon alapuló érvelés az egységösszeg értékére⁶
 - Tipikus hiba: $\text{Finanszírozás} / \text{output} = \text{egységösszeg}$
 - Helyesen fordított a logikai felépítés: $\text{egységösszeg} \times \text{output} = \text{finanszírozás}$ (Azzal, hogy az SFC-ben a rögzítendő adatokkal kapcsolatos elvárások miatt az 5. fejezetben megjelenített adatokkal számolva, adott esetben több egységösszeget is megjelenítve a matematikai összefüggés nem áll fent)
- Megalapozó adatbázis / adatkör (egy vagy több!), pl.:

⁵ SFC útmutató, RD és DP esetében: „Justification of the value on the basis of the needs including explanation on the possible flexibility of planned unit amounts per different years and the variation in terms of maximum and minimum levels. In the case unit amount is not uniform, explain. In the case of eco-schemes, the explanation and justification is requested only for units amounts based on Article 31(7)(a).

Where payments are granted on the basis of additional costs and income foregone, provide a reference to the certified method for calculating the amounts and indicate if the payments correspond to a full or partial compensation.”

⁶ OL 152. The unit amount for BISS cannot be justified as being the result from the division of the BISS envelope by the number of estimated eligible hectares. The planned unit amount should primarily be justified on the basis of the analysis of the income needs. Taking into account the number of estimated eligible hectares, the indicative financial allocation for BISS is the result of this exercise, not the starting point.

OL 162. The section on planned unit amounts does not include an explanation of the level of the unit amount. On this basis, the explanation of the unit amount cannot draw on a calculation based on the dedicated envelope and the expected area enrolled, as is currently the case.

- VP hasonló beavatkozásainak adatbázisa
- Értékelési eredmények
- Szakmai jellegű adatkörök
- Kapcsolat rögzítése a jelenlegi beavatkozás (és egysége), illetve a korábbi adatkör között
- Ezekhez képest alkalmazott korrekciós tényezők, pl.:
 - Várható infláció
 - Műszaki tartalom eltérés (pl. többlet)
 - Jelenlegi gazdasági folyamatok várható további alakulása
 - Jelenlegi társadalmi, demográfiai folyamatok várható további alakulása
 - Új jogszabályi kötelezettség
 - Új szakpolitikai irány (pl. más beavatkozásokkal való kapcsolat, lehatárolás)
- Minimum és / vagy maximum értékek esetében:
 - Alátámasztható, nem túl tág keretekre van szükség⁷.
 - Bizonytalansági tényezőkre kíváncsiak itt, de adatokkal alátámasztva (pl. korábbi alulteljesítések, „uncertainties and the risk of variation of the uptake”)
- Stílus:
 - Egyszerű, rövid megfogalmazás, a kalkuláció sarokpontjait, fő szempontjait rögzítve.
 - A konkrét input számok és a kalkulációs menet szöveges megfogalmazásban levezetve: mi a hivatkozási alap és miért pont az, hogyan viszonyul a jelenlegi beavatkozáshoz és annak egységéhez, elvégzett korrekciók, eredmény.
 - Pontos hivatkozások, egyértelmű beazonosíthatóságot biztosító megfogalmazás
 - Tipikus hiba: „Történelmi adatok”

Megalapozó anyagok, „munkanyagok” tárolása:

- Az SFC-ben megjelenő szöveg beazonosíthatóvá teszi a használt adatbázist, a konkrétan használt adatokat és a kalkuláció logikáját, szempontjait. A kalkuláció folyamatáról nyilvánvalóan van egy adatbázis, több folyamatlépéssel – ezek rendszerint „munkanyag” minőségűek.
- Ezeket a munkanyagokat javasoljuk a monitoring osztálynak leadni, annak érdekében, hogy:
 - a VP időszakában tapasztalt kihívások (megalapozó adatok nehéz követhetősége) elkerülhetőek legyenek a jövőben;

⁷ OL 153. Hungary is requested to reconsider the variation of the unit amount provided for BISS. The variation percentages are very high, and are not adequately justified. The justification of the unit amount, on the one hand, and of minimum and maximum unit amounts, on the other hand, should be linked. These justifications should primarily be based on data related to the needs which the relevant interventions want to address. Elements of uncertainty leading to a risk of unspent funds can be added to justify the variation. However, these elements must also be explained and where possible based on data, e.g. related to past experience related to under-execution.

- jelentős energia, idő és pénz ráfordítást takarítsunk meg egy jövőbeni „miért”, illetve „hogyan módosítsuk”, „mire hivatkozzunk” kérdés esetében;
- minimálisra csökkentsük a pénzügyi szankciók kockázatát azzal, hogy gyorsan és egyértelműen látszik az adatok forrása.

3.4. JAVASLAT AZ SFC 2.1.8 ÉS 2.1.9 FEJEZETEKRE VONATKOZÓAN

A KAP Stratégiai Terv újrabenyújtását megelőzően ellátandó egyik feladat az SFC 2. fejezetben Specifikus Célkitűzésenként a 2.1.8 és 2.1.9 alfejezetek tartalmának előállítás; jelen alfejezetben erre vonatkozóan teszünk javaslatot. Felvezetjük az SFC útmutató vonatkozó részét és annak értelmezését, ismertetjük a javaslatunk elvi megközelítését.

Javaslatunk összeállításához több más tagállam tervének vonatkozó fejezeteit is áttekintettük, ezek alapján egyértelműen látszik, hogy a tagállamok között sincs konszenzus e két alfejezet elvárt tartalmára vonatkozóan. A dokumentumban a 2.1.8 alfejezet kapcsán rögzített javaslat az vizsgált tervek közül Ausztria értelmezéséhez és kitöltési gyakorlatához áll legközelebb.

Javaslat a 2.1.8 alfejezetekre vonatkozóan

SFC ÚTMUTATÓ:

<p>2.1.8 SELECTION OF THE RESULT INDICATOR(S)</p> <p>[Manual selection of the result indicator(s) for each Specific Objective / Cross-Cutting Objective. At least one result indicator is mandatory]</p> <p>Justification of the targets and related milestones</p> <p><i>Under this common sub section, provide explanation for each result indicator, related milestones and determined target values on the basis of assessment of needs and the intervention strategy. Explain how interventions and related planned outputs allow reaching the targets and how they are mutually coherent and compatible. To recall: one Result indicator has one single value. If a full explanation for the value is given under one specific objective, reference to this explanation could be given in (an)other SO(s) where the R.I is listed to avoid redundancy. Specificities for the contribution and justification to the single value under the specific SO/CCO need to be provided in the relevant section.</i></p> <p>Mandatory text – one justification for all selected indicator(s) for this objective</p>

Elvárás értelmezése:

- Ki kell választani az SO-hoz kapcsolódó R indikátorokat.
- A rendszer az R indikátor célértékét automatikusan beemeli a 2.3 fejezetből.
- Célok és mérföldkövek indoklása: Kifejezetten az SO eléréséhez hozzájáruló egyes R indikátorok értékére és mérföldköveire vár magyarázatot, a szükségletekre és a beavatkozási stratégiára alapozva. Ismertetni kell a beavatkozások és azok kimeneteinek hozzájárulását az R indikátorok célértékéhez, a koherenciát és kompatibilitást. Kifejezetten emlékeztet arra, hogy egy R indikátor célértékét elegendő csak egy SO-nál elmagyarázni, a következő olyan SO esetében, ahol az R indikátor megjelenik, már csak hivatkozni kell az első magyarázat helyét.

Javaslat:

Az alfejezet kitöltését két részben javasoljuk:

- (1) Szöveges áttekintés: A célkitűzéshez kapcsolódó szükségletekre a releváns beavatkozások hogyan reagálnak, az általuk előállított – az R indikátorokban számszerűsített – eredmények hogyan érik el azt a célkitűzést, amely a szükségletekre válaszol.
 - Összefoglaló bevezetés az SO és az R indikátorok kapcsolatáról, az SO-hoz kapcsolódó főszükségeken és az azokat kezelő beavatkozásokon keresztül
 - R indikátoronként a „szükségletek – beavatkozások – eredmények – célkitűzés” rendszer bemutatása, pontos hivatkozásokkal, kiemelve az eredményindikátor célkitűzéseinek elérésében kulcsfontosságú beavatkozásokat. A szükségletek és beavatkozások kapcsolata a 2.1.4 Beavatkozási logika „Overview” részéből beazonosítható. Vissza kell utalni a helyzetelemzésre, hogy konkrétan milyen számszerűsített, kézzel fogható szükségletek reagál a beavatkozás.
- (2) R indikátor(ok) felépítését bemutató táblázat: A célkitűzéshez kapcsolódó R indikátorok értékének levezetése a hozzá kapcsolódó beavatkozásokból; a táblázatban feltüntetve a beavatkozások hozzájárulását évente, az R indikátor (vagy arány esetében a számlálójának) mértékegységében. A 2.1.8 fejezet kizárólag hivatkozást tartalmaz a táblázatra vonatkozóan, a táblázat MS Excel formátumban mellékletként kerül csatolásra. (A Megbízó kifejezett igényének megfelelően.)

Az R indikátorok kezelésére vonatkozó javaslatok:

- Az SO-k és R indikátorok kapcsolatának meghatározása során javasoljuk a cover note⁸ ajánlásait figyelembe venni; az ajánlás jóval szűkebb kapcsolatot ír le, mint ami a magyarországi KAP ST 2021.12.30-as verziójában megjelenik. (Egy SO-hoz jellemzően csak 1-2, ritkán 3-4 db R indikátort rendel hozzá; a KAP ST jellemzően 6-8 R indikátort is hozzárendel egy SO-hoz, de előfordult 15 db hozzárendelése is.)
- Minden SO esetében a 2.1.4 fejezetben rögzítésre került, hogy mely kapcsolódó szükségletre mely beavatkozások reagálnak. Minden SO esetében csak ezen, valamely konkrét alszükségletre kapcsolódó beavatkozások által „előállított” R indikátor érték hozzájárulást javasoljuk figyelembe venni azzal, hogy az R indikátor teljes értékének rögzítése is szükséges.
- Kiemelésre kerülnek azok az – SO-hoz rendelt szükségletre reflektáló – kulcs-beavatkozások, amelyek kiemelkedően nagy arányban járulnak hozzá az R indikátor célértékének eléréséhez.
- A tervezőkkel egyeztetve kifejezetten elfogadhatónak tartjuk, hogy ugyanazon R indikátor, illetve beavatkozás több SO-t is azonos értéken támogasson; logikailag jól alátámasztható, hogy egy eredmény több célkitűzés elérését is támogathatja. (Ezt minden más általunk vizsgált tagállami megközelítés is így kezelte.)

⁸ Cover note for output and result indicators, Version 4, 4 March 2022.; 11. és 12. mellékletek

Szükséges inputok az alfejezetek elkészítéséhez:

- Végleges SO és R indikátor kapcsolatok (SFC 2.3.1 munkalap a korábbi tervezői excel táblákban).
- Végleges, az R indikátorok kalkulációját beavatkozások szerint bemutató, éves bontást tartalmazó táblázat („SFC 2.3.1 részletes” munkalapként jelent meg korábbi anyagokban).
- Végleges 2.1.4 alfejezet.

További javaslatok:

Az ex ante értékelési feladatok részeként áttekintésre került a KAP ST 2. fejezetében az egyes Specifikus Célkitűzésekhez tartozó beavatkozási logika, az SO-khoz rendelt szükségletek és a beavatkozások kapcsolata (2.1.4 pont). A 2.1.8 és 2.1.9 pontok tartalmára vonatkozó javaslatához a 2.1.4 pontban rögzített információk és a 2.3.1 pont részletes kalkulációját bemutató táblázatok összevezetésére volt szükség.

A munka során több SO esetében tártunk fel a beavatkozási logikában lévő koherencia hiányokat: az SO-khoz tartozó szükségleteket kezelő beavatkozások R indikátora nem minden esetben volt hozzárendelve az adott SO-hoz, illetve az SO-szükséglet-beavatkozás-eredményindikátor kapcsolódások nem minden esetben tartották szem előtt a „közvetlen és jelentős” kapcsolatra vonatkozó elvárást. Javaslatot tettünk a beavatkozási logika tisztítására, amely kifejezetten feltétele a 2.1.8 fejezet véglegesítésének. Az értékelői és tervezői csapat közötti egyeztetési folyamat, illetve az aktuális KAP ST állapot alapján ez a folyamat jelentősen előrehaladott állapotban van, azonban jelen jelentés benyújtásáig még nem készült el.

Javaslat a 2.1.9 alfejezetekre vonatkozóan**SFC ÚTMUTATÓ:****2.1.9 Justification of the financial allocation**

Explain elements demonstrating that the financial allocation to the interventions is justified and adequate to achieve the targets set and is consistent with the financial plan.

ELVÁRÁS ÉRTELMEZÉSE:

- Igazolni kell, hogy a beavatkozásokra elkülönített pénzügyi forrás
 - (1) indokolt és megfelelő a kitűzött célok eléréséhez, valamint
 - (2) összhangban van a pénzügyi tervvel.

JAVASLAT:

- Az SO-k és a beavatkozások kapcsolatának véglegesítését követően a beavatkozás forrása hozzárendelhető az adott SO-hoz. Döntési pont:
 - kizárólag a 2.1.8 fejezet alapján az SO-hoz rendelt R indikátorhoz tartozó beavatkozások figyelembe vétele; vagy

- o minden, a szükségleteken keresztül az SO-hoz rendelt beavatkozás finanszírozásának figyelembe vétele, tekintet nélkül arra, hogy kapcsolódó-e olyan R indikátorhoz, amely az SO-hoz van rendelve.
- Megállapítható, hogy a teljes forrás mekkora aránya járul hozzá az adott célkitűzéshez, amennyiben kapcsolódó előírás volt (pl. jogszabályi vagy Bizottsági), az annak való megfelelés rögzíthető.
- Elemezzük az egyes beavatkozások hozzájárulásának arányát.
- A pénzügyi tervvel való összhangot a 6. fejezetben és a kapcsolódó excel-ben rögzített összegekkel való egyezés adja.

Szükséges inputok az alfejezetek elkészítéséhez:

- Végleges beavatkozás – SO, illetve beavatkozás – R indikátor kapcsolódás.
- Végleges beavatkozás teljes forrás összeg.

3.5. EREDMÉNYINDIKÁTOROKRA VONATKOZÓ ELEMZÉSEK

A fejezet alapvetően a European Evaluation Helpdesk (TWG-7) által kiadott, az eredmény indikátorok és célértékeinek elemzését támogató módszertani útmutató⁹ („Tool 3.3”) felhasználásával készült. Ugyanakkor a KAP ST aktuális kihívásait figyelembe módosítottuk a 2020-ban készült útmutató jelenleg kevésbé aktuális elemeit (egy példa: a Tool 3.3 még egyáltalán nem foglalkozik egységösszegekkel) annak érdekében, hogy a külső értékelés érdemben járuljon hozzá a KAP ST fejlesztéséhez.

Az elemzés alapja a KAP ST 2022.05.26-i változata (ennek indoklása a következőkben olvasható). Szükséges esetben felhasználtuk továbbá az Agrárminisztérium Irányító Hatósági Főosztály Monitoring Osztálya által rendelkezésünkre bocsátott, háttérszámításokat tartalmazó táblázatait, illetve a pénzügyi adatok tekintetében a KAP ST 2022.05.26-i változatának alapját is képező, 2022.05.10-es vezetői döntéseket tartalmazó, de nem végleges pénzügyi terv munkaanyagát.

VÁLTOZÁSOK A KAP ST-BEN

Áttekintettük a KAP ST 2021.12.30-án beadott verziója, a 2022.04.22-i, illetve 2022.05.26-i, ex ante értékelésre hivatalosan átadott verziója közötti különbséget annak érdekében, hogy megvizsgáljuk az eredményindikátorok rendszerében bekövetkezett változások nyomkövethetőségét. A részletes eredmények minden, a 2021.12.30. és 2022.05.22-i verziók viszonylatában megjelenő beavatkozás és indikátor esetében áttekinthetőek a „verzio_attekinto.xlsx” fájlban. Az alábbiakban a legfontosabb változásokat és a kapcsolódó következtetéseinket rögzítjük.

Indikátorokat érintő változások

Az R.43^{PR} („Az antimikrobiális szerek használatának korlátozása”) indikátor bekerült az SFC 2022.05.26-ai verziójába. A korábbi két verzióban még nem szerepelt.

Beavatkozásokat érintő változások

⁹ EUROPEAN COMMISSION – Directorate-General for Agriculture and Rural Development – Unit C.4 (2019): Appraisal of quantified target values and milestones. Tool 3.3 - Thematic Working Group no 7 ‘Preparing for the ex-ante evaluation of the CAP Strategic Plan’.

A SFC három időállapota közötti módosulások alapvetően a vidékfejlesztési beavatkozásokat érintették. Az 2022.05.26-ai verzió és a 2021.12.30-ai verzió között a főbb változások összefoglalóan a következők:

- 6 új beavatkozás bekerült,
- 3 beavatkozás törlésre került,
- további 10 beavatkozás elnevezése és / vagy azonosítója módosult kisebb mértékben.

A változásokat az alábbi táblázat mutatja be részletesen:

Beavatkozás csoport			SFC 2022.05.26.	SFC 2022.04.22.	SFC 2021.12.30.
Közvetlen kifizetések	Decoupled interventions (article 16(2))	Eco-scheme (31)	DP17_G01_ECOS_16 Agro-ökológiai program	DP17_G01_ECOS_16 Agro-ökológiai alaprogram	Agro-ökológiai alaprogram
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD01a_E01_FRM_73 Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése		RD01_E01_FRM_73 Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD01b_E01_FRM_73 Fiatal gazdák mezőgazdasági beruházásai		-
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD01c_E01_FRM_73 Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásai		-
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD01d_E01_FRM_73 Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében		-
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		-	RD03a_E02_FON_73 Mezőgazdasági termékek értéknövelése a mezőgazdasági üzemben belül	RD03_E02_FON_73 Mezőgazdasági termékek értéknövelése a mezőgazdasági üzemben belül
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		-	RD03b_E02_FON_73 Környezetbarát élelmiszeripari beruházás on-farm	-
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD04a_E03_FOF_73 Mezőgazdasági termékek értéknövelése	-	RD04_E03_FOF_73 Mezőgazdasági termékek értéknövelése a mezőgazdasági üzemben kívül
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation		RD04b_E03_FOF_73 Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások	RD04b_E03_FOF_73 Környezetbarát élelmiszeripari beruházás off-farm	-

Beavatkozás csoport		SFC 2022.05.26.	SFC 2022.04.22.	SFC 2021.12.30.
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD09a_B05_SML_73 Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése		RD09_B05_SML_73 Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD09b_R14_OGR_73 Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása		-
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	-	RD10_B06_DVO_73 Mezőgazdasági üzemben belüli tevékenység diverzifikáció támogatása	
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD12_W01_WTO_73 Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemben belüli beruházás	RD12_W01_WTO_74 Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemben belüli beruházás	
Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	-		RD54_R14_OGR_73 Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása
Vidék-fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD45_R04_GIS_77 Együttműködések támogatása új OEM/OFJ/FJ/HKT létrehozására az EU-s minőségrendszerek keretében		RD45_R04_GIS_77 Együttműködések új EU-s és önkéntes minőségrendszer kidolgozására valamint meglévő nemzeti minőségrendszerek továbbfejlesztésére
Vidék-fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD55_D02_RUF_77 Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében	RD55_D02_RUF_77 Erdőgazdálkodás digitális szolgáltatásainak fejlesztése együttműködés alapján	
Vidék-fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD30_G13_AWC_70 Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban	RD30_G12_AWC_70 Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban	
Vidék-fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD31_G14_AWC_70 Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban	RD31_G12_AWC_70 Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban	

Beavatkozás csoport		SFC 2022.05.26.	SFC 2022.04.22.	SFC 2021.12.30.
Vidék-fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD32_G15_AWC_70 Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban	RD32_G12_AWC_70	Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban
Vidék-fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD_33b_G17_AMR_70 Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése	-	-

Indikátorok beavatkozásokkal való kapcsolatát érintő változások

A 43 eredmény indikátor közel kétharmadánál történtek módosulások az érintett beavatkozások tekintetében. 16¹⁰ eredmény indikátor esetében nem történt változás az SFC 2021.12.30.-ai változatához képest.

A következő változások emelhetők ki:

- A közvetlen kifizetések közé tartozó termeléstől függő jövedelemtámogatás (CIS) beavatkozásai (13 db) hozzárendelésre kerültek – a korábban már relevánsként jelölt R8 indikátor mellett – az R4, R6 és R7 indikátorokhoz is a 2022.05.26.-ai verzióban.
- Az „ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása” beavatkozás sok új indikátor¹¹ esetében relevánssá vált a 2022.04.22.-ei verziótól kezdve.
- Az R5 Kockázatkezelés indikátor hozzárendelésre került 9 zöldség-gyümölcs szektorális beavatkozáshoz a 2022.04.22.-ei verziótól kezdve.
- A bor és méhészeti beavatkozásokat nem érintették a változások.
- Korábbi beavatkozás-indikátor kapcsolatok megszűnése kizárólag a vidékfejlesztési beavatkozásokat érintette.

A változásokat indikátoronként a következő táblázat mutatja tételesen:

Változás típusa	Beavatkozás csoport		Beavatkozás azonosítója, neve
R1 A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC11_A03_FVA_47 - tanácsadási szolgáltatások és technikai segítségnyújtás - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC12_A04_FVT_47 - képzés, ideértve a személyre szabott tanácsadást és a legjobb gyakorlatok cseréjét is - zöldség-gyümölcs
R3 A mezőgazdaság digitalizálása			
Nincs kapcsolat 2022.05.26-től	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése

¹⁰ R2, R8, R10, R11, R17, R20, R21, R22, R25, R30, R34, R35, R38, R40, R41, R45

¹¹ R1, R9, R12, R15, R16, R19, R23, R24, R26, R31, R32, R39

Változás típusa	Beavatkozás csoport		Beavatkozás azonosítója, neve
Nincs kapcsolat 2022.05.26-tól	Vidék- fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD04a_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
R4 A jövedelemtámogatásnak az előírások betartásától és a bevált gyakorlatok alkalmazásától való függővé tétele			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Közvetlen kifizetések	Coupled income support (16(3)(a)	CIS (32) - Termeléstől függő jövedelemtámogatások (13 beavatkozás)
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	ASD (72) - Bizonyos kötelező követelményekből eredő területspecifikus hátrányok	RD23_G06_NAG_72 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
R5 Kockázatkezelés			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC19_I01_FVF_47 - kölcsönös kockázatkezelési alapok - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC20_I02_FVV_47- beruházások, amelyek hatékonyabbá teszik a forgalomba kerülő mennyiségek kezelését, közös tárolását - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC21_I03_FVS_47 - termékek közös tárolása, ezen belül szükség esetén a termékek kollektív feldolgozása - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC22_I04_FVR_47 - gyümölcsösök újraterelése - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC23_I05_FVW_47 - forgalomból történő kivonás ingyenes szétosztás céljára vagy más rendeltetésre - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC24_I06_FVG_47 - zöldsüret - zöldség- gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC25_I07_FVN_47 - be nem takarítás - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC26_I08_FVH_47 - betakarítási és termelési biztosítás - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC27_I09_FVM_47 - figyelemfelhívást és a fogyasztók tájékoztatását célzó kommunikációs tevékenységek - zöldség- gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC19_I01_FVF_47 - kölcsönös kockázatkezelési alapok - zöldség-gyümölcs
R6 Újraelosztás kisebb gazdaságok részére			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Közvetlen kifizetések	Coupled income support (16(3)(a)	CIS (32) - Termeléstől függő jövedelemtámogatások (13 beavatkozás)
R7 A sajátos igényű területeken működő gazdaságoknak nyújtott támogatás növelése			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Közvetlen kifizetések	Coupled income support (16(3)(a)	CIS (32) - Termeléstől függő jövedelemtámogatások (13 beavatkozás)

Változás típusa	Beavatkozás csoport		Beavatkozás azonosítója, neve
R9 Gazdaságok korszerűsítése			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01b_E01_FRM_73 - Fiatal gazdák mezőgazdasági beruházásai
R10 Az ellátási lánc szervezettségének javítása			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC11-28_1-18_FV_47_A - Működési Alapok támogatása
R11 Gyümölcs- és zöldségfélék A kínálati oldal koncentrációja			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC11-28_1-18_FV_47_A - Működési Alapok támogatása
R12 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC18_G02_FVL_47 - az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések - zöldség-gyümölcs
R14 Szén-dioxid-tárolás talajban és biomasszában			
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD20_G02_ORT_70 - Ökológiai gazdálkodás támogatása
R15 A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó zöld energia			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01c_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásai
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD04b_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások
Nincs kapcsolat 2022.05.26-től	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése
Nincs kapcsolat 2022.05.26-től	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD04a_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
Nincs kapcsolat 2022.05.26-től	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD43_R02_LOC_73 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken
R16 Az éghajlattal kapcsolatos beruházások			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása

Változás típusa	Beavatkozás csoport		Beavatkozás azonosítója, neve
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC18_G02_FVL_47 - az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01c_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásai
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD04b_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások
Nincs kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése
Nincs kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD04a_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
R18 Az erdészeti ágazatnak nyújtott beruházástámogatás			
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD41_F08_INN_73 - Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non-profit)
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Vidék-fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD37_F04_FRC_77 - Erdőtüzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Vidék-fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD55_D02_RUF_77 - Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében
R19 Talajjavítás és -védelem			
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
R23 Fenntartható vízhasználat			
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
R24 A növényvédő szerek fenntartható és csökkentett mértékű használata			
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
R26 Természeti erőforrásokhoz kapcsolódó beruházások			
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD01d_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében
Nincs kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék-fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD15_W04_COP_77 - Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása

Változás típusa	Beavatkozás csoport		Beavatkozás azonosítója, neve
R27 Környezetvédelmi vagy éghajlat-politikai teljesítmény a vidéki térségekbe irányuló beruházások révén			
Nincs kapcsolat 2022.04.22-től	Vidék- fejlesztés	INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation	RD41_F08_INN_73 - Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non-profit)
Nincs kapcsolat 2022.04.22-től	Vidék- fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD37_F04_FRC_77 - Erdőtüzek megelőzésének és kockázatsökkentésének együttműködés alapú támogatása
R28 Környezetvédelmi vagy éghajlat-politikai teljesítmény ismeretek révén			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC11_A03_FVA_47 - tanácsadási szolgáltatások és technikai segítségnyújtás - zöldség-gyümölcs
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC12_A04_FVT_47 - képzés, ideértve a személyre szabott tanácsadást és a legjobb gyakorlatok cseréjét is - zöldség-gyümölcs
Nincs kapcsolat 2022.04.22-től	Vidék- fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés	RD55_D02_RUF_77 - Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében
R29 Az ökológiai gazdálkodás fejlesztése			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC13_G01_FVO_47 - ökológiai vagy integrált termelés - zöldség gyümölcs
R31 Élőhelyek és fajok védelme			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Új kapcsolat 2022.05.26-tól	Vidék- fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD28_G11_GPI_70 - Növényi genetikai erőforrások in situ megőrzése
R32 A biológiai sokféleséggel kapcsolatos beruházások			
Új kapcsolat 2022.04.22-től	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék	SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
R33 A Natura 2000 kezelésének javítása			
Új kapcsolat 2022.05.26-tól	Vidék- fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments	RD35_F02_FEC_70 - Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)
R35 A méhkaptárak megőrzése			
Új kapcsolat 2022.05.26-tól	Vidék- fejlesztés	INSTAL (75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up	RD33_G15_ANB_70 - Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban
R36 Generációs megújulás			
Nincs kapcsolat 2022.05.26-tól	Vidék- fejlesztés	INSTAL (75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up	RD06_B02_YFY_75 - Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával

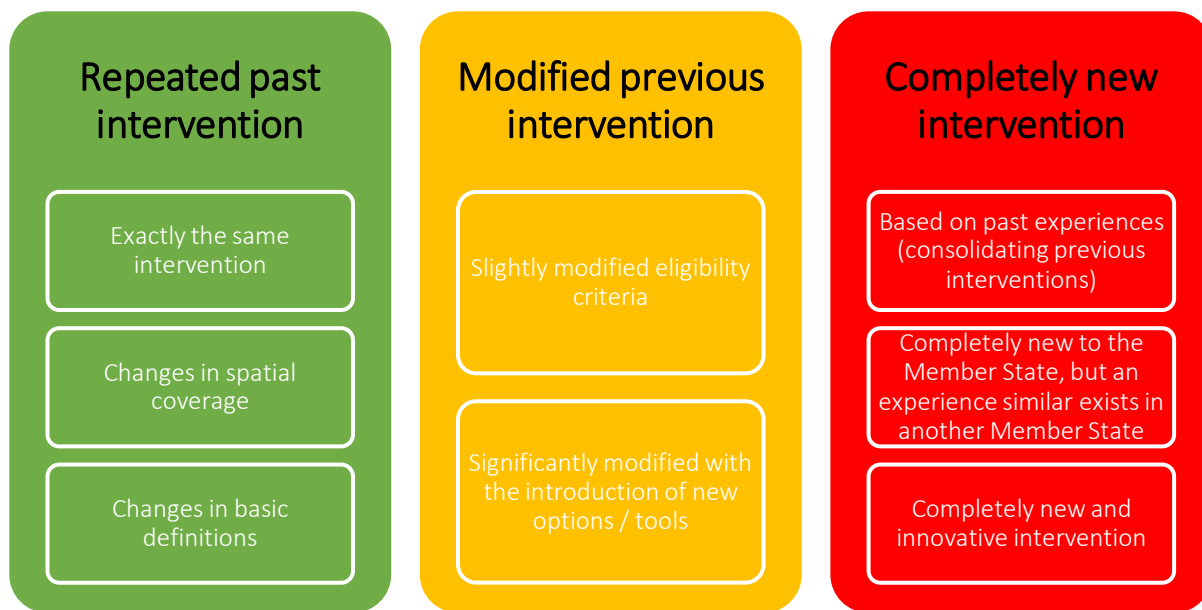
Változás típusa	Beavatkozás csoport			Beavatkozás azonosítója, neve
R37 Növekedés és foglalkoztatás a vidéki térségekben				
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Közvetlen kifizetések	Decoupled interventions (article 16(2))	CIS-YF (30)	DP03_B01_YFS_16 - Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés		RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása
R39 A vidéki gazdaság fejlesztése				
Új kapcsolat 2022.04.22.-tól	Szektorális	Gyümölcs- és zöldségfélék		SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása
Nincs kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés		RD50_R10_SEC_77 - Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
R42 - A társadalmi befogadás előmozdítása				
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	COOP (77) - Együttműködés		RD50_R10_SEC_77 - Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
R43 - Az antimikrobiális szerek használatának korlátozása				
Új kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	ENVCLIM (70) - Environmental, climate-related and other management commitments		RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése
R44 Az állatjólét javítása				
Nincs kapcsolat 2022.05.26.-tól	Vidék- fejlesztés	INSTAL (75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up		RD33_G15_ANB_70 - Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban

Mindezek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a KAP ST különböző verzióban, a 2021.12.30-i hivatalosan beadott állapothoz képest kifejezetten jelentős változások következtek be a beavatkozások körében, a beavatkozások és az R indikátorok kapcsolatában. Az egyéb egységeket (pl. szükségletek köre, szükségletek és beavatkozások kapcsolata, a KAP ST különböző fejezete közötti koherencia) érintő változások, eltérések nagyságrendje tovább nehezítik a különböző verziók közötti előrehaladás kimutatását; látnivalóan a dokumentum aktív fejlesztési folyamaton megy keresztül, amely még nem zárult le. Ennek megfelelően a további, R indikátorokat fókuszba állító elemzéseknek alapvetően egy, a 2022.05.26-i KAP ST verzió áll a fókuszában.

AZ R INDIKÁTOROKHOZ TARTOZÓ BEAVATKOZÁSOK TÍPUSAI

Az R indikátorok eredményeit elérő beavatkozásokat – a módszertani útmutató alapján a „Step 1” lépésben – a következő 3 fő-, illetve 8 alkategóriába kell besorolni:

Beavatkozások besorolási rendszere az ENDR Tool 3.3. – Step 1. alapján

Az egyes R indikátorok értékének forrása jellemzően több beavatkozás; a beavatkozások besorolása ugyanakkor nem változik indikátoronként, ezért a beavatkozások besorolását egy alkalommal végeztük el. Jelen alfejezetben beavatkozáscsoportonként tekintettük át a fő kategóriákat, a részletes besorolást a „1_beavatkozások_besorolasa.xlsx” fájl mutatja be. Az egyes R indikátorok esetében a kapcsolódó beavatkozások alapján látható mintázat az Eredményindikátorokra vonatkozó elemzések alfejezetben került bemutatásra.

A következő táblázat mutatja be a **közvetlen kifizetésekhez tartozó beavatkozások besorolását**: ebben a csoportban a beavatkozások **többsége a korábbi tervezési időszakban már létező beavatkozás ismétlése**, legfeljebb kisebb – alapfogalmakat, területi lefedettséget érintő – módosításokkal. E mellett **két újnak minősíthető beavatkozás** található a csoportban: a „CRISS” és az „AÖP”, amelyek korábbi tapasztalatok konszolidációján alapulva, de nem korábbi beavatkozás folytatásaként vagy módosításaként jelennek meg. Ennek megfelelően elmondható, hogy a közvetlen kifizetések csoportjában két új, így nagyobb kockázatot is jelentő beavatkozás mellett alapvetően kipróbált, működő, alacsony kockázatú beavatkozások találhatók.

Közvetlen kifizetésekhez tartozó beavatkozások besorolása

Beavatkozások			Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
BISS (21)	DP01_E01_BISS_16	A fenntarthatóságot elősegítő, alapszintű jövedelemtámogatás	X		
CRISS (26)	DP02_E02_CRIS_16	A fenntarthatóságot elősegítő, átcsoportosítással nyújtható kiegészítő jövedelemtámogatás			X
CIS-YF (30)	DP03_B01_YFS_16	Fiatalkorú mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás	X		
Eco-scheme (31)	DP17_G01_ECOS_16	Agro-ökológiai program			X
CIS (32) - Termeléstől függő jövedelem-támogatás	DP04_E03_CISB_16	Cukorrépa termesztés támogatása	X		
	DP05_E04_CISR_16	Rizstermesztés támogatása	X		
	DP06_E05_CISV_16	Zöldségnövény termesztés támogatása	X		
	DP07_E06_CISI_16	Ipari zöldségnövény termesztés támogatása	X		
	DP08_E07_CISO_16	Ipari olajnövény termesztés támogatása	X		
	DP09_E08_CISE_16	Gyümölcsstermesztés támogatása (Intenzív)	X		
	DP10_E09_CISF_16	Gyümölcsstermesztés támogatása (Extenzív)	X		
	DP11_E10_CISS_16	Anyajuh tartás támogatása	X		
	DP12_E11_CISC_16	Anyatehéntartás támogatása	X		
	DP13_E12_CISM_16	Hízott bika támogatás	X		
	DP14_E13_CISD_16	Tejhasznú tehéntartás támogatása	X		
	DP15_E14_CISG_16	Szemes fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	X		
	DP16_E15_CISP_16	Szálás fehérjetakarmány-növény termesztés támogatása	X		

Az ágazati jellegű beavatkozások besorolása látható a következő táblázatban. A besorolás alapját képező, 2022.05.26-i KAP ST verzióban a zöldség-gyümölcs ágazathoz tartozó beavatkozások leírása nem tér ki az adott beavatkozás konkrét részleteire, a szöveg minden esetben azonos, az operatív programokkal kapcsolatos információkat (kötelezettségek, jogosultsági feltételek, elszámolhatóság) rögzít. A besorolás ezekben az esetekben azon a feltételezésen alapul, hogy az elnevezés alapján a beavatkozások lényegi tekintetben nem változtak.

Az ágazati jellegű beavatkozások között újszerűnek mondható, és így az újszerűségből adódó kockázatokat magában hordozó beavatkozásokat nem találtunk. A beavatkozások alapvetően a korábbi intézkedések és műveletek folytatásai, és csak egy esetben találtunk olyan arányú eltérést a korábbi irányoktól, amely indokolja (a támogatható tevékenységek szélesítése miatt) azt, hogy a „módosított” kategóriába kerüljön.

Ágazati jellegű beavatkozások besorolása

Beavatkozások		Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
SC28_E01_FVI_47	Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása	X		
SC11_A03_FVA_47	tanácsadási szolgáltatások és technikai segítségnyújtás – zöldség-gyümölcs	X		
SC12_A04_FVT_47	képzés, ideértve a személyre szabott tanácsadást és a legjobb gyakorlatok cseréjét is – zöldség-gyümölcs	X		
SC13_G01_FVO_47	ökológiai vagy integrált termelés – zöldség gyümölcs	X		
SC14_B01_FVE_47	a termékek szállítása és tárolása fenntarthatóságának és hatékonyságának növelése – zöldség-gyümölcs	X		
SC15_E10_FVP_47	promóció, kommunikáció és marketing – zöldség-gyümölcs	X		
SC16_E11_FVQ_47	uniós és nemzeti minőségrendszerek alkalmazása	X		
SC17_E12_FVC_47	nyomonkövethetőségi és tanúsítási rendszerek alkalmazása – zöldség-gyümölcs	X		
SC18_G02_FVI_47	az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések – zöldség-gyümölcs ¹²			
SC19_I01_FVF_47	kölcsönös kockázatkezelési alapok – zöldség-gyümölcs	X		
SC20_I02_FVV_47	beruházások, amelyek hatékonyabbá teszik a forgalomba kerülő mennyiségek kezelését, közös tárolását – zöldség-gyümölcs	X		
SC21_I03_FVS_47	termékek közös tárolása, ezen belül szükség esetén a termékek kollektív feldolgozása – zöldség-gyümölcs	X		
SC22_I04_FVR_47	gyümölcsösök újratelepítése – zöldség-gyümölcs	X		
SC23_I05_FVW_47	forgalomból történő kivonás ingyenes szétosztás céljára vagy más rendeltetésre – zöldség-gyümölcs	X		
SC24_I06_FVG_47	zöldszüret – zöldség-gyümölcs	X		
SC25_I07_FVN_47	be nem takarítás – zöldség-gyümölcs	X		
SC26_I08_FVH_47	betakarítási és termelési biztosítás – zöldség-gyümölcs	X		
SC27_I09_FVM_47	figyelemfelhívást és a fogyasztók tájékoztatását célzó kommunikációs tevékenységek – zöldség-gyümölcs	X		
SC02_A01_BEA_55	Méhészeti tudásátadás és technikai segítségnyújtás	X		

¹² Nem áll rendelkezésre elegendő információ a besoroláshoz.

SC03_E02_BEI_55	Méhészeti ágazat versenyképességének fejlesztése	X		
SC04_E03_BEV_55	Méhészet állategészségügyi és genetikai állapotjavítása	X		
SC01_A02_BEM_55	Méhészeti marketing	X		
SC05_E04_WIR_58	Szőlőültetvények szerkezetátalakítási és átállítási támogatása	X		
SC06_E05_WII_58	Beruházások tárgyi és immateriális javakba a borágazatban		X	
SC07_E06_WIG_58	Zöldsüret támogatása a borágazatban	X		
SC08_E07_WID_58	Borászati melléktermékek lepárlása	X		
SC09_E08_WIN_58	Borágazati belpiaci promóció	X		
SC10_E09_WIP_58	Borágazatban alkalmazott, harmadik országokban folytatott promóció	X		

A vidékfejlesztési beavatkozások már jóval színesebb képet mutatnak: Az összesen 62 db beavatkozás közel fele (29 db) korábbi beavatkozás érdemi módosításával jelent meg a KAP ST-ben, ezek múltja alapján a kapcsolódó kockázat jobban kalkulálható. 19 db beavatkozás gyakorlatilag újszerűnek tekinthető, többségük nem előzmény nélkül (pl. részterületek a VP-ben vagy más OP-kban, nemzeti programokban megtalálhatóak), de 3 beavatkozás esetében hazai gyakorlati tapasztalatok még egyáltalán nincsenek. E három beavatkozás („okos falu”; MKR IV. pillér; Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem) emelhető ki, mint a vidékfejlesztési beavatkozások közül – újszerűségéből adódó kockázatuk miatt – különös figyelmet érdemlő beavatkozások.

Vidékfejlesztési beavatkozások besorolása

Beavatkozások		Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
RD01a_E01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése		X	
RD01b_E01_FRM_73	Fiatalkorú gazdák mezőgazdasági beruházásai		X	
RD01c_E01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásai		X	
RD01d_E01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében		X	
RD02_D01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása		X	
RD04a_E02_FON_73	Mezőgazdasági termékek értéknövelése		X	
RD04b_E03_FOF_73	Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsolódó zöld beruházások		X	
RD09a_B05_SML_73	Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése		X	
RD09b_R14_OGR_73	Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása			X
RD11_B07_DVF_73	Mezőgazdasági üzemeken kívüli tevékenység diverzifikáció támogatása		X	

Beavatkozások		Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
RD12_W01_WTO_73	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemen belüli beruházás		X	
RD18_I03_JGR_73	Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR III pillér) Országos mezőgazdasági jégkármentéklő rendszer digitális átállása		X	
RD21_G04_LCI_73	Agro-ökológiai nem termelő beruházások		X	
RD38_F05_AFI_73	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása	X		
RD40_F07_INP_73	Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit)		X	
RD41_F08_INN_73	Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non-profit)		X	
RD42_R01_RAN_73	Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon		X	
RD43_R02_LOC_73	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken		X	
RD07_B03_YFO_77	Generációs megújulás, gazdaságátadási együttműködés			X
RD15_W04_COP_77	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása		X	
RD37_F04_FRC_77	Erdőtüzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása			X
RD44_R03_POG_77	Termelői csoportok és termelői szervezetek támogatása		X	
RD45_R04_GIS_77	Együttműködések támogatása új OEM/OFJ/FJ/HKT létrehozására az EU-s minőségrendszerek keretében			X
RD46_R05_GII_77	Együttműködések már létező minőségrendszer vagy bejegyzett OEM/OFJ/FJ/HKT esetén	X		
RD47_R06_QSJ_77	Minőségbiztosítási és irányítási rendszerekhez történő csatlakozás támogatása	X		
RD48_R07_QSP_77	Minőségrendszerek tájékoztatási és promóciós tevékenységének támogatása	X		
RD49_R09_SCC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a Rövid Ellátási Láncok fejlesztéséért		X	
RD50_R10_SEC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért			X
RD51_R11_TUC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért			X
RD52_R12_BIC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért			X

Beavatkozások		Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
RD53_R13_GAC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a vadgazdálkodás területén			X
RD55_D02_RUF_77	Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében			X
RD56_D03_SVC_77	Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)			X
RD57_R15_LDR_77	LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása	X		
RD61_A05_EIP_77	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés		X	
RD05_B01_YFS_75	Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával		X	
RD06_B02_YFY_75	Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával			X
RD08_B04_BIS_75	Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával			X
RD23_G06_NAG_72	Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések	X		
RD34_F01_NAF_72	Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések		X	
RD58_A01_TRA_78	Képzések és bemutatóüzemi programok	X		
RD59_A02_INF_78	Tájékoztatási szolgáltatások	X		
RD60_A04_ADP_78	Tanácsadási szolgáltatások	X		
RD16_I01_INS_76	Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR II. pillér): Díjtámogatott mezőgazdasági biztosítás	X		
RD17_I02_IST_76	Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR IV. pillér): Mezőgazdasági krízisbiztosítási rendszer			X
RD19_G01_AEC_70	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	X		
RD20_G02_ORT_70	Ökológiai gazdálkodás támogatása	X		
RD22_G05_LCP_70	Agro-ökológiai földhasználat-váltást ösztönző kifizetés			X
RD24_G07_GAX_70	Állati genetikai erőforrások ex situ megőrzése		X	
RD25_G08_GAI_70	Állati genetikai erőforrások in situ megőrzése		X	
RD26_G09_GAV_70	Állati genetikai erőforrások in vitro megőrzése		X	
RD27_G10_GPX_70	Növényi genetikai erőforrások és mikroorganizmusok ex situ megőrzése		X	
RD28_G11_GPI_70	Növényi genetikai erőforrások in situ megőrzése			X

Beavatkozások		Repeated past intervention	Modified previous intervention	Completely new intervention
RD29_G12_AWC_70	Állatjóléti támogatások a kiskérődző ágazatban		X	
RD30_G13_AWC_70	Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban		X	
RD31_G14_AWC_70	Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban			X
RD32_G15_AWC_70	Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban			X
RD33_G15_ANB_70	Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban			X
RD_33b_G17_AMR_70	Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése			X
RD35_F02_FEC_70	Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)		X	
RD36_F03_GEN_70	Erdő-genetikai többéves kötelezettségvállalások	X		
RD39_F06_AFM_70	Erdőtelepítési beruházások ápolása és jövedelempótló támogatása	X		

R INDIKÁTOROK ÉS BEAVATKOZÁSOK KAPCSOLATA

Az R indikátorok és a beavatkozások kapcsolata az ENDR Tool 3.3 „Step 2” módszertani útmutató felhasználásával készült; a feltételeesség elemzésére ugyanakkor nem itt, hanem a Stratégiai Környezeti Vizsgálat keretében kerül sor.

A rendelkezésre álló 44 eredményindikátorból 43 jelenik meg az SFC 2022.05.26-i verziójában.

Az „R.13^{PR} Reducing emissions in the livestock sector” nem jelenik meg, pedig „PR” jelöléssel megkülönböztetett indikátorról van szó, amely az SPR¹³ I. melléklete szerint a teljesítmény-felülvizsgálathoz kötelezően alkalmazandó eredménymutatók közé tartozik. Az R indikátorok kiválasztására vonatkozó fő szabály, hogy a beavatkozásoknak kapcsolódniuk kell minden olyan R indikátorhoz, amelyhez közvetlenül és jelentős mértékben hozzájárulnak; az R.13^{PR} ennek hiányában nem szerepel a hazai KAP ST-ben.

Az eredményindikátorok és beavatkozások kapcsolatát a „2_r_beavatozas_kapcsolat.xlsx” című csatolt excel táblázat mutatja be, lehetővé téve a KAP ST 2021.12.30-i verziójához képest történt változások nyomonkövetését is. Jelen fejezetben a vonatkozó jogszabályok alapján a „Cover note on output and result indicators Version 7.0, 06/08/2022” az R indikátorok és beavatkozások kapcsolatára vonatkozóan rögzített szabályoknak és elvárásoknak való megfelelést tekintjük át. Az indikátorok és beavatkozások szakmai tartalmának kapcsolatára vonatkozóan az ezt követő fejezetek térnek ki, saját szempontjaiknak megfelelően.

A „Megfelelés vizsgálata” oszlop színezésének jelentése: zöld – elvárás teljesítve; szürke – nincs elég információ az elvárás teljesülésének vizsgálatához; narancs – elvárás teljesítése megkérdőjelezhető.

¹³ REGULATION (EU) 2021/2115 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 2 December 2021

Eredményindikátorok és beavatkozások kapcsolatára vonatkozó követelményeknek

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
„interventions should be linked to all result indicators to which they contribute directly and significantly”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet	Az egyes beavatkozások eredményindikátorokhoz való közvetlen és direkt hozzájárulásának objektív megítéléséhez nem tartalmaz elegendő információt az SFC.
„only operations within an intervention that contribute directly and significantly to a result indicator should be attributed to this result indicator”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet	Azon intézkedések esetében, amelyek keretében több különböző tevékenység támogatott (pl. AKG, Eco-Scheme), tevékenységenként meg vannak határozva a releváns eredményindikátorok.
<p>„Regarding the types of intervention in the apiculture sector and Union financial assistance (Article 55 of the SPR), only the following interventions included in the type of intervention referred to in Article 55(1), point (b) should be linked to result indicator R.35 (preserving beehives):</p> <ul style="list-style-type: none"> • combatting beehive invaders and diseases, in particular varroasis; • preventing damage caused by adverse climatic events and promoting the development and use of management practices adapted to changing climate conditions; • restocking of beehives in the Union, including bee breeding; • rationalising transhumance. <p>As this support is granted directly to beekeepers, it is feasible to count the number of beehives benefitting from CAP support. These interventions are not counted in any other result indicators...”</p>	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet	Az 55(1)(b) ponthoz kapcsolódó beavatkozás („C03_E02_BEI_55 - Méhészeti ágazat versenyképességének fejlesztése”) esetében csak az R.35 eredmény indikátor van megjelölve.
„areas that are only subject to SMR and GAEC should not be included in the calculation of result indicators, except for result indicator R.4, which is specifically designed to capture the share of agricultural area receiving CAP income support and subject to conditionality.”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet	Nincs olyan támogatni tervezett terület, amely csak és kizárólag SMR vagy GAEC alá tartozna, így ez a pont nem releváns Magyarország esetében.

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Investments in irrigation should be linked to the following result indicators:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernisation of existing irrigation installations on farm: R.26 (investments related to natural resources) • “New irrigation ” installations on farm: R.9 (farm modernisation) • Modernisation of existing public irrigation infrastructure: R27 (Environmental or climate-related performance through investment in rural areas) • New public irrigation infrastructure : R.39 (Developing the rural economy) 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>A „2.1.4 Vízhány kezelése a szántóföldi növénytermesztésben” igény kezelése egyedül az „RD12_W01_WTO_73 - Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemen belüli beruházás” beavatkozás keretében jelenik meg. A beavatkozáshoz kapcsolódó eredményindikátorként van megjelölve az R.9 és R.26 indikátor. Nyilvános öntözési infrastruktúra fejlesztése nem támogatott a beavatkozás keretében így az R.27 és R.39 indikátor sem.</p>
<p>„Projects of building renovation should include clear and significant components that will lead to a significant improvement of animal welfare to count towards R.44 (animal welfare).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>Az R.44-hez kapcsolódó beavatkozások dedikáltan állatjóléti támogatások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RD29_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a kiskérődző ágazatban • RD30_G13_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban • RD31_G14_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban • RD32_G15_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban
<p>„A building renovation that only adopts the latest standards in terms of energy savings is not enough to justify a link to R.16 (investments for climate).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>Az R.16 indikátorhoz kapcsolódó beavatkozások mindegyike tartalmaz egyéb, klímaváltozáshoz, ill. megújuló energia hasznosításhoz kapcsolódó támogatható elemeket is.</p>
<p>„By contrast, even if the production of renewable energy, although on a small-scale, or the promotion of digital farming technologies represent are a small part of a single large on-farm modernisation investment, this intervention should nevertheless be linked to R.3 (digitalising agriculture) and the installed capacity be reported under R.15 (renewable energy).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>„RD43_R02_LOC_73 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken” beavatkozás esetében az „A” célterület egyik pontja: „helyi közszolgáltatások elsősorban lokális biomasszára alapozott megújuló energia átállása”. És a kiválasztási szempontok között is szerepel a következő: „Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó fejlesztés”. Az R.15 indikátor viszont nincs hozzárendelve a beavatkozáshoz.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Some farming practices reducing ammonia emissions, such as ‘specific amendments with sorbents’ and ‘no-urea fertilizers’, should only be linked to R.20 (air quality).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>A „DP17_G01_ECOS_16 - Agro-ökológiai program” beavatkozás esetében van külön nevesítve kifejezetten ammónia csökkentést célzó választható jó gyakorlat (<i>pl.: Karbamid műtrágya azonnali bedolgozása, illetve folyékony karbamid esetén inhibitor alkalmazása a kijuttatás során</i>), amelyek kizárólag az R.20 indikátorhoz vannak kapcsolva.</p> <p>A többi R.20 indikátorhoz kapcsolódó beavatkozás esetében nem csak ammónia csökkenés támogatott, így más indikátorok is kapcsolódhatnak.</p> <p>Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az „RD01d_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében” beavatkozáshoz nincs hozzá rendelve az R.20 indikátor.</p>
<p>„By contrast, interventions supporting organic farming should be linked to: R.14 (carbon sequestration), R.19 (soil), R.21 (water quality), R.24 (pesticides), R.29 (organic farming), R.31 (habitat and species), R.43 (AMR), and R.44 (animal welfare). MS may also attribute organic farming to other result indicators when specific requirements or conditions of the intervention justify it.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>Ökológiai gazdálkodás két beavatkozás nevében jelenik meg:</p> <ul style="list-style-type: none"> • RD20_G02_ORT_70 - Ökológiai gazdálkodás támogatása Kapcsolódó indikátorok (a felsoroltak közül): R.29 Hiányzik: R.14, R.19, R.21, R.24, R.31, R.43., R.44 • SC13_G01_FVO_47 - Ökológiai vagy integrált termelés - zöldség gyümölcs Kapcsolódó indikátorok (a felsoroltak közül): R.14, R.19, R.21, R.24, R.29, R.31 Hiányzik: R.43., R.44

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„an eco-scheme, mostly when it is a “whole farm eco-scheme”, contains different commitments, which should be linked to different result indicators. In this situation, only the hectares (outputs) planned for the “commitments/operations” linked to a specific result indicator should be taken into account when setting the milestone/target for that specific result indicator. (...) In the case of such a “whole farm eco-scheme” it could in certain cases, and depending on the design of the eco-scheme, facilitate the attribution of the individual commitments to result indicators in SFC to plan separate unit amounts for each commitment, even if given the same “value”. Where this is not relevant or possible due to the design of the “whole farm eco-scheme”, it would increase transparency to nevertheless indicate clearly, which commitments justify the attribution of the intervention to which result indicator. It remains that only the hectares under the “commitment/operation” justifying the attribution of the intervention to a specific result indicator, should be included in the planning and reporting for the specific result indicator.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>A „DP17_G01_ECOS_16 - Agro-ökológiai program” beavatkozás esetében megnevezett „jó gyakorlatokhoz” kapcsolódóan meg vannak határozva a kapcsolódó eredményindikátorok tételesen.</p>
<p>„MS could also link result indicators to types of intervention other than those indicated in the indicator fiche of the result indicators as long as the link is justified by the intervention logic.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.3. fejezet</p>	<p>A következő indikátorokhoz kapcsolódik olyan beavatkozás, amely az indikátor fiche-ben nem szerepel a kapcsolódó beavatkozás típusok között. A 2.3.2 fejezet hiányában az indoklás nem ismert:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R.9: INVWINE (58(1)(b)) típuson belül SC06_E05_WII_58 - Beruházások tárgyi és immateriális javakba a borágazatban • R.16: INVWINE (58(1)(b)) típuson belül SC06_E05_WII_58 - Beruházások tárgyi és immateriális javakba a borágazatban • R.35: <ul style="list-style-type: none"> ADVIBEEES (55(1)(a)): Méhészeti tudásátadás és technikai segítségnyújtás PRESBEEHIVES (55(1)(d)): Méhészet állategészségügyi és genetikai állapotjavítása PROMOBEES (55(1)(f)): Méhészeti marketing

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Result indicator R.4 relates to the area covered by all the types of intervention in the form of direct payments as well as support for area under natural or other area-specific constraints (ANC) (Article 71 of the SPR) and for area-specific disadvantages resulting from certain mandatory requirements (Article 72 of the SPR).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>A közvetlen kifizetések közül nincs hozzárendelve az R.4 indikátor a következő beavatkozásokhoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DP02_E02_CRIS_16 - A fenntarthatóságot elősegítő, átcsoportosítással nyújtható kiegészítő jövedelemtámogatás • DP03_B01_YFS_16 - Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás • DP17_G01_ECOS_16 - Agro-ökológiai program <p>Article 71 nem releváns Magyarország esetében. Article 72 alá tartozó két beavatkozás közül, az „RD34_F01_NAF_72 - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések” esetében nincs az R.4 indikátor megnevezve.</p>
<p>„The support to ANC, without requirements beyond mandatory ones, is accounted in result indicators only related to income support (R.4 and R.7) and not in result indicators related to environmental and climatic objectives. Although ANC payments contribute to the maintenance of farming, prevent land abandonment and thus contribute to the environment, farmers do not need to implement specific practices beneficial for the environment and climate to be granted the support. Thus, these interventions do not provide positive externalities beyond mandatory requirements.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>Article 71 (ANC) nem releváns Magyarország esetében.</p>
<p>„Similarly, the support to farmers in Natura 2000 and Water Framework Directive protected areas (Article 72 of the SPR) only relate to R.4 and R.7, as the support compensates the farmers for the obligations to be respected for farming in these areas. If farmers in Natura 2000 commit to voluntary practices (Articles 31 and 70 of the SPR), this will be reflected in R.33 (Improving Natura 2000 management).”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>Az Article 72 alá tartozó két beavatkozás esetében nincs megnevezve más indikátor az R.4 és R.7 indikátoron kívül.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Result indicator R.7 relates to all the types of intervention in the form of direct payments except the crop-specific payment for cotton, as well as support for ANC and for area-specific disadvantages resulting from certain mandatory requirements. Ideally, in the CAP Plan, R.7 should therefore be linked to interventions under Natura 2000, ANC and higher BISS payments for areas in need.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>A Natura 2000 területeknek nyújtott kompenzációs kifizetéseknel megjelenik az R.7. ANC nem releváns Magyarország esetében. A BISS esetében nem tervezett területi differenciálás alkalmazása. Az R.7 ugyanakkor megjelenik az összes termeléstől függő jövedelemtámogatás esetében, holott az indikátor fiche nem nevesíti ezt a kapcsolódó beavatkozás típusok között.</p>
<p>„By way of derogation to this rule, when MS design interventions in accordance with Article 72 of the SPR supporting forest areas only, such interventions may be linked to result indicator R.30, subject to the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> • no interventions are designed for agricultural areas under natural or other area-specific constraints; and • Article 22(2) of the SPR is not applied in respect of ANC (as defined in Article 32 of Regulation (EU) No 1305/2013, i.e. MS do not increase the amount of the basic income support per hectare (BISS) granted to farmers in ANC areas.” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>Az Article 72 alá tartozó „RD34_F01_NAF_72 - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések” beavatkozás nincs hozzákapcsolva az R.30 indikátorhoz, pedig a felsorolt feltételek teljesülnek (Magyarország esetében az ANC nem releváns). Ezzel együtt a kapcsolat nem kötelező, csak lehetőség.</p>
<p>„The area-related result indicators R.12, R.14, R.19, R.20, R.21, R.22, R.23, R.24, R.29, R.31, R.33 and R.34 only relate to voluntary environmental practices going beyond mandatory requirements paid in hectares under eco-schemes referred to in Article 31 of the SPR, agri-environment-climate commitments referred to in Article 70 of the SPR, as well as relevant interventions in certain sectors referred to in Title III, Chapter III of the SPR.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>A felsorolt indikátorok kizárólag a megnevezett SPR cikkekhez kapcsolódó beavatkozásokhoz kapcsolódnak.</p>
<p>„By way of derogation, MS may also link result indicators R.12, R.14, R.19, R.20, R.21, R.22, R.23, R.24, R.29, R.31, R.33 and R.34 to interventions other than those referred to in the previous point, provided that the supported practices go beyond relevant mandatory requirements and contribute significantly and directly to the relevant result indicators.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 3.6. fejezet</p>	<p>Nincs eltérés a fenti szabálytól, így ez a pont nem releváns.</p>
<p>„As for the result indicators, R.10 and R.11 should always be linked to all sectoral types of interventions in sectors other than wine and apiculture because all interventions implemented by the beneficiaries contribute to better supply chain organisation and concentration of supply.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), 4. fejezet</p>	<p>A zöldség-gyümölcs ágazat összes beavatkozása hozzá van rendelve az R.10, R.11 indikátorokhoz.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
„For other result indicators besides R.10 and R.11, MS need to plan and report the contribution of sectoral interventions to a result indicator only if the contribution is direct and significant. Decision on whether a contribution of the intervention is direct and significant is to be done by MS, which are best placed to assess such contribution.”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 4. fejezet	Az SFC-ben nincsen kifejtve az egyes ágazati beavatkozások eredmény indikátorokhoz való hozzájárulásának módja, így ez nem ellenőrizhető érdemben.
„For the wine sector, interventions are linked to the relevant result indicators (such as R.5 Risk Management) but not to R.11, because there are no operational programmes in the wine sector, and not in R.10, unless support, including EAFRD, is granted through a PO.”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 4. fejezet	A bor ágazathoz tartozó beavatkozások esetében az R.10 és R.11 indikátorok nem jelennek meg.
„For the apiculture sector, a dedicated result indicator R.35 applies.”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 4. fejezet	A méhészeti ágazat összes beavatkozása esetében csak az R.35 indikátor került kapcsolódóként megjelölésre.
„the Leader intervention should be attributed to the LEADER specific result indicator R.38”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), 5. fejezet	Az „RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása” beavatkozás esetében az R.38 indikátor relevánsként van jelölve.
„operational programmes are all linked to R.10 – Better supply chain organisation and R.11 – Concentration of supply”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.	A zöldség-gyümölcs ágazatban operatív programokon keresztül valósulnak meg a beavatkozások. Ennek megfelelően a zöldség-gyümölcs ágazat összes beavatkozása esetében relevánsként van jelölve az R.10 és R.11 indikátor.
„for risk management all types of interventions under Article 47(2) are directly and significantly linked to R.5 Risk management, except for coaching (paragraph (j) linked to R.1). Similarly, in the wine sector, Article 58(1)(c) – Green harvesting, as well as Article 58(1)(d) – Harvest insurance, Article 58(1)(l) – Mutual funds are linked to R.5 Risk management.)”	Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.	A felsorolt és releváns beavatkozások közül mindegyik esetében megjelenik az R.5 indikátorral való kapcsolat.

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Where to record sectoral types of interventions? to be related to R.12, R.14, R.19, R.20, R.21, R.22, R.23, R.24, R.29, R.31, R.34, the intervention needs to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promote a farming practice going beyond conditionality requirements and, • be paid per hectare • potential candidates: soil conservation under 47(1)(a)(i), maintaining habitats favourable to biodiversity under Article 47(1)(a)(x), management practices adapted to changing climate conditions under Article 47(1)(a)(iii), reducing emissions under Article 47(1)(a)(vii), reducing risks and impacts of pesticide use, including implementing Integrated Pest Management techniques under Article 47(1)(a)(viii), organic or integrated production under Article 47(1)(d), actions to mitigate climate change and to adapt to climate change under Article 47(1)(i), improvements of vineyard management techniques under Article 58(1)(a)(iv).” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>R.12, R.19, R.23, R.24, R.29, R.31 indikátorok esetében jelenik meg releváns ágazati beavatkozás. Egységösszegek nincsenek tervezve ezeknél a beavatkozásoknál, így nem állapítható meg, hogy a beavatkozásokat hektár alapon tervezik-e kifizetni.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? to be related to R.13, the intervention needs to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • promote a farming practice beneficial for climate action going beyond conditionality requirements and, • be paid per livestock unit • potential candidate: reducing emissions under Article 47(1)(a)(vii), promoting the development and use of breeds and management practices adapted to changing climate conditions under Article 47(1)(a)(iii), actions to mitigate climate change and to adapt to climate change under Article 47(1)(i).” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>R.13 indikátorral egyáltalán nem tervez az SFC.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? to be related to R.25, the intervention needs to promote a farming practice beneficial to natural resources or biodiversity, going beyond conditionality requirements and to be paid per livestock unit.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az R.25 indikátor nem jelenik meg az ágazati beavatkozásoknál.</p>
<p>„under R.44 and R.43, various kind of interventions can be mixed (investments and management practices) and MS need to plan/report the number of Livestock Units covered (e.g. biosecurity, animal health and welfare under 47(1)(a)(vi), improving resilience against animal disease and reducing the use of veterinary medicines including antibiotics Article 47(1)(a)(ix)”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az R.43 és R.44 indikátorok nem jelennek meg az ágazati beavatkozásoknál.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> primary agricultural activities in view of modernising and restructuring farms (e.g. restructuring and conversion of vineyards under Article 58(1)(a)) typically to be linked to R.9 – Farm modernisation” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az Article 58(1)(a) beavatkozástípushoz kapcsolódó beavatkozás az R.9 indikátorhoz van rendelve.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> climate and environmental action on farms (e.g. water saving under Article 47(1)(a)(ii)): green investments are to be linked to R.16 – Investments related to climate, R.26 – Investments related to natural resources and R.32 - Investments related to biodiversity. Green investments can be productive and thus linked to R.9 – Farm modernisation also.” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>A 47(1)(a) cikk alá tartozó „SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása” beavatkozás esetében jogosultsági feltétel, hogy „A támogatás 15%-át kötelezően legalább három tevékenységből álló klíma és környezetvédelmi intézkedésekre (...) kell fordítani.” Továbbá az is rögzítve van, hogy a 47. cikk a) pont szerinti beavatkozás típus az i-xiii alpontokban felsorolt területek mindegyikén végrehajtható, amelyek között több különböző klíma és környezetvédelmi beruházás szerepel. Ennek megfelelően az intézkedéshez kapcsolódóan megnevezésre került az R.16, R.26, R.32 indikátor is.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> woodland creation, to be linked to R.17 –Afforested land (e.g. creation/establishment of woody landscape features under Article 47(1)(a)(x)).” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az Article 47(1)(a) beavatkozástípushoz kapcsolódó beavatkozás keretében erdősítés nem támogatott, az R.17 indikátor nincs kapcsolódóként jelölve.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> digitalisation of farms, to be linked to R.3 – Digitalising agriculture.” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az ágazati beavatkozások esetében a digitalizáció expliciten nem támogatott.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> renewable energy production, to be linked to R.15 – Renewable energy and also to R.16 – Investments related to climate if the investment takes place on the farm.” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>A következő ágazati beavatkozások esetében a „beavatkozás keretében kezelt igény(ek)” között megjelenik a „2.1.5 Megújuló energiaforrások alkalmazása” szükséglet, ugyanakkor az R.15 és R.16 indikátorok nincsenek kapcsolódóként megjelölve:</p> <ul style="list-style-type: none"> SC11_A03_FVA_47 - tanácsadási szolgáltatások és technikai segítségnyújtás - zöldség-gyümölcs SC12_A04_FVT_47 - képzés, ideértve a személyre szabott tanácsadást és a legjobb gyakorlatok cseréjét is - zöldség-gyümölcs SC14_B01_FVE_47 - a termékek szállítása és tárolása fenntarthatóságának és hatékonyságának növelése - zöldség-gyümölcs SC18_G02_FVL_47 - az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések - zöldség-gyümölcs <p>A „SC08_E07_WID_58 - Borászati melléktermékek lepárlása” ágazati beavatkozás esetében a „beavatkozás keretében kezelt igény(ek)” között csak a „8.1.6 Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal” szükséglet jelenik meg, ugyanakkor az R.15 és R.16 indikátorok nincsenek kapcsolódóként megjelölve.</p> <p>Az „SC06_E05_WII_58 - Beruházások tárgyi és immateriális javakba a borágazatban” ágazati beruházás esetében viszont meg van jelölve az R.15 és R.16 indikátor, de a „beavatkozás keretében kezelt igény(ek)” között nincs nevesítve megújuló energiára utaló szükséglet.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> rural businesses, with an economic dimension, to be linked to R.39 Developing the rural economy, this includes the investment support to wineries, POs infrastructure, processing, agri-tourism... It also includes diversification activities of farms (other gainful activities of the holding).” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>A „INVRE(47(1)(a)) - - Tárgyi eszközökre és immateriális javakra irányuló beruházások, kutatás, valamint kísérleti és innovatív termelési módszerek és egyéb tevékenységek” beavatkozástípus esetében megjelenik az R.39 indikátor. Ugyanakkor a következő 3 beruházással kapcsolatos ágazati beavatkozás típus esetében az SFC-ben található információk alapján nem megállapítható, hogy a támogatott beruházásoknak van-e gazdasági dimenziója:</p> <ul style="list-style-type: none"> INVVO(47(2)(b)) - - Tárgyi eszközökre és immateriális javakra irányuló beruházások, amelyek hatékonyabbá teszik a forgalomba kerülő mennyiségek kezelését, beleértve a közös tárolást is INVAPI(55(1)(b)) - - Tárgyi eszközökre és immateriális javakra irányuló beruházások, valamint egyéb fellépések INWINE(58(1)(b)) - - Tárgyi eszközökre és immateriális javakra irányuló beruházások a bortermesztési rendszerekben, az a) pontban foglalt beavatkozástípushoz kapcsolódó műveletek, valamint a feldolgozólétesítményekre, a borászati infrastruktúrára és a marketingstruktúrákra és -eszközökre irányuló beruházások kivételével
<p>„Where to record sectoral types of interventions? For investments, the main split is between those related to:</p> <ul style="list-style-type: none"> the environment, but not on farms, to be linked to R.26 – Environment-/climate-related performance, through investment in rural areas.” 	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>A 47(1)(a) cikk alá tartozó „SC28_E01_FVI_47 - Ágazati beavatkozások zöldség-gyümölcs: Termelői szervezetek támogatása” beavatkozás esetében rögzítve van, hogy a 47. cikk a) pont szerinti beavatkozás típus az i-xiii alpontokban felsorolt területek mindegyikén végrehajtható, amelyek között több különböző klíma és környezetvédelmi beruházás szerepel. Ennek megfelelően az intézkedéshez kapcsolódóan megnevezésre került az R.26 indikátor is.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? In addition, investments (or any other action) leading to the creation of jobs in rural areas are to be linked to R.37 – Growth and jobs in rural areas.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az ágazati beavatkozások esetében a munkahelyteremtés expliciten nem támogatott.</p>

Követelmény	Forrás	Megfelelés vizsgálata
<p>„Where to record sectoral types of interventions? The number of persons trained, coached, advised, benefitting from exchange of good practices, participating in innovative cooperation projects... e.g. under Article 47(1)(b), Article 47(1)(c), Article 47(2)(j), Article 58(1)(f), are to be linked R.1 – Enhancing performance through knowledge and innovation.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az Article 47(1)(b) és Article 47(1)(c) beavatkozástípusokhoz kapcsolódó beavatkozások esetében rögzítve van a kapcsolat az R.1 indikátorral. Az Article 47(2)(j) és Article 58(1)(f) beavatkozástípusokhoz kapcsolódóan nincsenek beavatkozások tervezve az SFC-ben.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? In addition, if the training aims at improving the environmental and climatic performance, it should be linked to R.28 Environmental/climate performance through knowledge and innovation.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Kettő ágazati beavatkozás esetében jelenik meg a „beavatkozás keretében kezelt igény(ek)” között a „4.5.1 Tudásátadás és annak fejlesztése az éghajlatváltozással módosuló termelési feltételekről”, és mind a két beavatkozás esetében rögzítve van a kapcsolat az R.28 indikátorral.</p>
<p>„Where to record sectoral types of interventions? In addition the number of supported advisors is to be linked to R.2 – Linking advice and knowledge systems.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>A következő két ágazati beavatkozásnál megjelenik a „beavatkozás keretében kezelt igény(ek)” között a „CCO.1.7 Szaktanácsadók képzése”, viszont nincs hozzájuk rendelve az R.2 indikátor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SC11_A03_FVA_47 - tanácsadási szolgáltatások és technikai segítségnyújtás - zöldség-gyümölcs • SC02_A01_BEA_55 - Méhészeti tudásátadás és technikai segítségnyújtás
<p>„Where to record sectoral types of interventions? However activities or actions related to promotion, communication and marketing, raising consumer awareness, implementation of traceability and certification systems are not linked to R.1 - Enhancing performance through knowledge and innovation.”</p>	<p>Cover Note v7.0 (06/08/2022), Annex X.</p>	<p>Az ágazati beavatkozások közül három esetében van kapcsolat jelölve az R.1 indikátorral. Mind a három beavatkozás az indikátor fiche-ben megnevezett beavatkozástípusokhoz tartozik (Article 47(1)(a),(b),(c)).</p>

R INDIKÁTOROK ÉS SZÜKSÉGLETEK KAPCSOLATA

Az ENDR útmutató harmadik lépésben („Step 3”) szereplő relevancia vizsgálat fókuszában az **elérni kívánt eredmények megalapozottsága, indokoltsága áll**, amelyet a **beazonosított szükségletek alapján** vizsgálunk meg. Ez az áttekintés készíti elő a következő lépésben (Step 4) az R indikátorok értékeinek realitásával kapcsolatos elemzést.

Az **R indikátorok és a szükségletek („needs”) kapcsolata a KAP ST-ben nincs közvetlenül rögzítve**. Az összefüggések feltárása két oldalról lehetséges: a Specifikus Célkitűzések (Specific Objectives, „SO”), illetve a beavatkozások felől, hiszen mind az SO-khoz, mind a beavatkozásokhoz közvetlenül hozzárendelésre kerülnek a kapcsoló szükségletek és az R indikátorok is. A Specifikus Célkitűzéseket megalapozó szükségletekre reflektáló beavatkozások eredményei több, különböző R indikátorban realizálódnak, így ezen keresztül az R indikátorok és a szükségletek kapcsolatának pontos beazonosítása nem lehetséges. A beavatkozások esetében a megalapozó szükségletek rögzítésre kerültek, és **a beavatkozások azokhoz (és csak azokhoz) az R indikátor(ok)hoz kerültek hozzárendelésre, amelyhez közvetlenül és jelentős mértékben hozzájárulnak**; így kizárólagosság (rögzített egy-egy kapcsolat) nélkül ugyan, de **az R indikátorok és szükségletek összefüggése a beavatkozásokon keresztül nagyobb biztonsággal beazonosítható**. Az értékelés során az SFC 5. fejezetét vettük alapul¹⁴, amely a beavatkozások részletes leírásait tartalmazza.

Az egyes eredmény indikátorok SO-kkal, beavatkozásokkal és szükségletekkel való kapcsolatát, a **komplex összefüggés rendszert az „3_r_szukseget_kapcsolat.xlsx” táblázat** mutatja be teljes részletességgel, az összefüggéseket bármely irányból vizsgálva.

A 9 csoportba tartozó 45 db főszükségletre és a 4 db horizontális (CCO) főszükségletre **összesen 134 db olyan szükséglet** tartozik, amely legalább 1 db beavatkozáson keresztül legalább 1 db R indikátorhoz kapcsolódik.

Amennyiben egy-egy beavatkozás minden kapcsolt szükségletét hozzárendeljük a beavatkozás R indikátorához, úgy a 43 db R indikátor egyenként átlagosan (!) 23 db szükségletre kapcsolódik, a pontos érték 3 és 50 db között változik, kiegyenlített sűrűséggel.

Figyelembe véve egy-egy beavatkozás komplexitását, az adott **R indikátor szempontjából releváns szükségletek köre természetesen ettől jóval szűkebb is lehet**. Az értékelési elemek számossága miatt az R indikátorok mindegyikére kiterjedő szövegek közötti vizualizációtól eltekintünk. A következőkben az átfogó megállapításokat rögzítjük, és külön kitérünk a „PR” jelölésű R indikátorokra.

A **Specifikus Célkitűzések – R indikátorok – Beavatkozások – Szükségletek összefüggésrendszer minden elemére jellemző a széleskörű összerendelés**, amely magában foglalja a kifejezetten releváns kapcsolatokat mellett a parciálisabb, kevésbé jelentős kapcsolódásokat is. **Ez az összerendelési technika gyakorlatilag átláthatatlanná teszi a valódi, lényegi, esszenciális összefüggéseket**. Annak érdekében, hogy a beavatkozási logika és a relevancia egyértelműen kirajzolódjon, **javasolt az összerendezések „tisztítása”,**

¹⁴ Az alapul vett fejezet rögzítése azért szükséges, mert a Specifikus Célkitűzések – Beavatkozások – Szükségletek összerendelésében néhány esetben ellentmondás található; esetenként már a 2. fejezet különböző alfejezetei között is, illetve a 2. /SO-szempontú/ és az 5. /beavatkozásokat bemutató/ között is. Ezek az ellentmondások vélhetően annak betudhatóak, hogy a dokumentum munkaközi állapotban van. Az eltérések tárgya a csatolt részletes táblázatban rögzítésre került.

és – a beavatkozások és R indikátorok mintájára – csak azoknak a kapcsolódásoknak a jelölése, ahol az összefüggés közvetlen és jelentős mértékű.

A következő táblázatban a „PR” jelölésű R indikátorok megalapozottságát mutatjuk be, kiemelve azokat a szükségleteket, amelyek a kapcsolódó beavatkozásokhoz rendelve különösen és kifejezetten indokolják¹⁵ az eredményindikátor kiválasztását, biztosítják az adott R indikátor megalapozottságát. Kitérünk néhány olyan szükségletre is, amely jelenleg nincs kapcsolatban az R indikátorral, de hozzájárulhat az eredmény kitűzésének megalapozottságához.

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
R.1 ^{PR} - A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén	34 db	2.3.1. Innovatív technológiák és fenntartható megközelítések elterjesztése a mezőgazdaságban 2.3.5. Vállalatok innovativitásának növelése, gyors reakcióképesség a változó piaci igényekre 4.5.1. Tudásátadás és annak fejlesztése az éghajlatváltozással módosuló termelési feltételekről 6.5.3. A gazdálkodói ismeretek bővítése a mezőgazdaság környezetre gyakorolt hatásairól 7.2.1. Gazdaságindításhoz szükséges komplex vállalkozói ismeretek nyújtása CCO.1.1. Ágazati célkitűzések megvalósulását támogató, gyakorlatorientált ismeretátadás támogatása CCO.1.2. Gazdálkodók ismereteinek bővítése CCO.1.3. Kutatók-termelők-feldolgozók közötti együttműködések erősítése CCO.1.6. Tudásátadás a mezőgazdasági és erdőgazdasági generációváltás gyorsítása érdekében CCO.1.7. Szaktanácsadók képzése CCO.3.1. A munkaerő képzettségi szintjének növelése, az innovatív technológiák alkalmazása érdekében CCO.3.2. Képzett kutatók helyben tartása, KFI szektor támogatása CCO.3.3. Agrár- és élelmiszeripari vállalkozók innovativitásának növelése	5.7.1. Növény-egészségügyi szaktanácsadás 5.7.2. Helyes erőforrás gazdálkodást eredményező tájékoztatás, szemléletformálás 5.7.3. Tudásátadás, bemutató gazdaságok az emisszió csökkentési technológiák bemutatására
R.6 ^{PR} Újraelosztás kisebb gazdaságok részére	8 db	1.1.1. Kiszámítható alapjövedelem a gazdálkodóknak 1.1.2. Elérhető hitel finanszírozás biztosítása 1.2.1. A kedvezőtlen időjárási jelenségek és a klímaváltozás okozta károk kezelése a mezőgazdaságban 1.2.3. Piaci kockázatok ellensúlyozása, hatásának mérséklése	7.1.1. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási vállalkozások indításának ösztönzése a fiatalok körében 7.1.4. Fiatal gazdák hitelhez jutásának könnyítése

¹⁵ A hozzárendelt, megalapozó szükségletek felsorolása tehát nem teljes körű, számos egyéb szükséglet is található ezek között, amely – a kiemelt szükségletekhez képest kevésbé transzparens módon, de – megalapozza az R indikátorok kiválasztását. Az átláthatóság biztosítása és a kulcselemek kiemelése az oka annak, hogy kizárólag a legfőbb megalapozó szükségleteket szerepeltetjük a táblázatban.

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
		8.1.2. Vidéki mikroállalkozások jövedelmezőségének javítása 8.1.5. Kisgazdaságok jövedelmezőségének javítása	
R.7 ^{PR} A sajátos igényű területeken működő gazdaságoknak nyújtott támogatás növelése	10 db	1.2.1. A kedvezőtlen időjárási jelenségek és a klímaváltozás okozta károk kezelése a mezőgazdaságban 1.2.3. Piaci kockázatok ellensúlyozása, hatásának mérséklése 6.1.1. Natura 2000 mezőgazdasági élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása 6.3.1. Natura 2000, valamint védett erdei élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása	Agro-ökológiai program (Eco-scheme(31)) által kezelt szükségletek
R.9 ^{PR} Gazdaságok korszerűsítése	41 db	2.1.1. Termelés üzemi és üzleti hatékonyságának növelése 2.1.11. Új ültetvények létrehozása, ültetvények felújítása és korszerűsítése 2.1.2. Modern termelői kapacitások létrehozása 2.1.3. A mezőgazdasági alapanyagok feldolgozottsági szintjének növelése 2.1.5. Megújuló energiaforrások alkalmazása 2.1.8. Termesztéstechnológia javítása 2.1.9. Tartástechnológia átalakítása, fejlesztése 2.3.1. Innovatív technológiák és fenntartható megközelítések elterjesztése a mezőgazdaságban 3.1.3. Rövid ellátási láncok fejlesztése (adatbázis, eszköz, infrastruktúra és kompetencia fejlesztés) CCO.4.4. Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások digitális infrastruktúrájának fejlesztése CCO.4.5. Digitális megoldások fejlesztése minőségbiztosítás, tanúsítás, nyomonkövethetőség, árujelölés terén	x
R.10 ^{PR} Az ellátási lánc szervezettségének javítása	46 db	2.1.3. A mezőgazdasági alapanyagok feldolgozottsági szintjének növelése 3.1.1. Horizontális és vertikális integráció, koordináció, kooperáció ösztönzése 3.1.2. Az ágazati együttműködések (közte TSZ, TCS) számának és piaci hatékonyságának növelése 3.1.3. Rövid ellátási láncok fejlesztése (adatbázis, eszköz, infrastruktúra és kompetencia fejlesztés) 3.1.4. Helyi együttműködések fejlesztése a termékelőállítás, forgalmazás és értékesítés területén 9.3.4. Minőségrendszerek, minőségbiztosítási- és tanúsítási rendszerek, fogyasztói tájékoztatás	

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
R.14 ^{PR} Szén-dioxid-tárolás talajban és biomasszában	28 db	4.1.1. A talajok és ökoszisztémák szénmegkötő képességének javítása 4.2.2. ÜHG illetve légköri terhelést jelentő gázok kibocsátásának csökkentése erdészeti eszközökkel 5.1.1. Üzemszintű talajerő- és tápanyag-gazdálkodás kialakítása 5.2.2. Integrált környezetbarát növényvédelem 6.1.3. Gyepek jó ökológiai állapotának és fajgazdagságának fenntartása és fejlesztése 6.7.1. Ökológiai művelés alatt álló területek nagyságának növelése	4.3.2. Biomassza alapú megújuló energiaforrások előállításának növelése 8.5.1. A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás közösségi alapú fejlesztése
R.17 ^{PR} Erdősített terület	17 db	6.2.1. Szegélylőhelyek, földutak, mezővédő fasorok, mezsgyék visszaállítása, kialakítása, fenntartása 4.4.3. A talajok és ökoszisztémák vízmegtartó képességének javítása a földhasználatváltás ösztönzésével 5.1.4. Termőföld védelem agrár-erdészeti rendszerekkel	2.1.10. Erdészeti szaporítóanyag-előállítás biztonságának megteremtése 8.6.2. Erdőállományok növelését és klímaadaptációját biztosító erdészeti szaporítóanyag-előállítás
R.19 ^{PR} Talajjavítás és -védelem	49 db	2.1.8. Termesztéstechnológia javítása 4.1.1. A talajok és ökoszisztémák szénmegkötő képességének javítása 4.4.3. A talajok és ökoszisztémák vízmegtartó képességének javítása 5.1.1. Üzemszintű talajerő- és tápanyag-gazdálkodás kialakítása 5.1.2. A tápanyagveszteség csökkentése, a tápanyagok kimosódásának megakadályozása 5.1.3. Degradált talajok helyreállítása, vízgazdálkodásuk javítása 5.1.4. Termőföld védelem agrár-erdészeti rendszerekkel 5.3.1. Vízvisszatartás elősegítése a talajban és a tájban	
R.20 ^{PR} A levegőminőség javítása	26 db	4.2.2. ÜHG illetve légköri terhelést jelentő gázok kibocsátásának csökkentése erdészeti eszközökkel 5.4.1. A mezőgazdasági eredetű légszennyezők és szálló por kibocsátásának csökkentése 5.4.2. Mezőgazdasági eredetű ammónia-kibocsátás csökkentése	4.1.2. ÜHG kibocsátás csökkentése az állattartás technológiai fejlesztésével
R.21 ^{PR} A vízminőség védelme	26 db	5.1.2. A tápanyagveszteség csökkentése, a tápanyagok kimosódásának megakadályozása 5.1.3. Degradált talajok helyreállítása, vízgazdálkodásuk javítása 5.2.1. Felszíni és felszín alatti vizek fenntartható használata	

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
		5.2.2. Hullámtereken megfelelő növényzet kialakítása (invazív fajok, háttér-szennyezés) 5.2.3. Vizek parti zónájában típusától függő zonáció rehabilitációja, pufferzóna kialakítása 5.3.1. Vízvisszatartás elősegítése a talajban és a tájban	
R.22 ^{PR} Fenntartható tápanyag-gazdálkodás	26 db	4.1.1. A talajok és ökoszisztémák szénmegkötő képességének javítása 4.4.1. A negatív időjárási hatások elleni védekezést segítő technológiák és eszközök fejlesztése 4.4.3. A talajok és ökoszisztémák vízmegtartó képességének javítása 5.1.1. Üzemszintű talajerő- és tápanyag-gazdálkodás kialakítása 5.1.2. A tápanyagveszteség csökkentése, a tápanyagok kimosódásának megakadályozása 5.1.3. Degradált talajok helyreállítása, vízgazdálkodásuk javítása	5.1.4. Termőföld védelem agrár-erdészeti rendszerekkel
R.23 ^{PR} Fenntartható vízhasználat	45 db	5.2.1. Felszíni és felszín alatti vizek fenntartható használata 5.2.2. Hullámtereken megfelelő növényzet kialakítása (invazív fajok, háttér-szennyezés) 5.2.3. Vizek parti zónájában típusától függő zonáció rehabilitációja, pufferzóna kialakítása 5.3.1. Vízvisszatartás elősegítése a talajban és a tájban	2.1.4. Vízihiány kezelése a szántóföldi növénytermesztésben
R.24 ^{PR} A növényvédőszer fenntartható és csökkentett mértékű használata	47 db	2.1.7. Technológiai átállás a szigorodó növényegészségügyi előírások figyelembe vételével 2.1.8. Termesztéstechnológia javítása 5.5.2. Integrált környezetbarát növényvédelem 6.7.1. Ökológiai művelés alatt álló területek nagyságának növelése 9.2.1. Okszerű, kizárólag előrejelzésre alapozott célzott növényvédőszer használat elősegítése	5.7.1. Növény-egészségügyi szaktanácsadás
R.29 ^{PR} Az ökológiai gazdálkodás fejlesztése	14 db	2.1.7. Technológiai átállás a szigorodó növényegészségügyi előírások figyelembe vételével 5.5.2. Integrált környezetbarát növényvédelem 6.7.1. Ökológiai művelés alatt álló területek nagyságának növelése	2.1.6. Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembe vételével
R.30 ^{PR} A fenntartható erdőgazdálkodás támogatása	7 db	2.1.10. Erdészeti szaporítóanyag-előállítás biztonságának megteremtése 4.2.1. Az erdőállományok szénegyensúlyának megőrzése, klímaadaptív megújulásának elősegítése 4.2.2. ÜHG illetve légköri terhelést jelentő gázok kibocsátásának csökkentése erdészeti eszközökkel	6.5.1. Mezőgazdaság, erdőgazdaság, vadgazdálkodás, természetvédelem közötti együttműködések támogatása

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
		<p>6.3.2. A folyamatos borítást biztosító erdőgazdálkodással művelt erdőterületek arányának növelése</p> <p>6.3.3. Erdők szerkezetének, korösszetételének javítása, erdőfelújítások ösztönzése</p> <p>6.6.1. Génmegőrzés, tájgazdálkodás lehetőségeinek kihasználása a klíma adaptív mező- és erdőgazdálkodásban</p>	
R.31 ^{PR} Élőhelyek és fajok védelme	49 db	<p>4.7.1. Klímareziliens és klímaadaptív növény- és állatfajták kialakítása és alkalmazása</p> <p>5.2.3. Vizek parti zónájában típusától függő zonáció rehabilitációja, pufferzóna kialakítása</p> <p>6.1.1. Natura 2000 mezőgazdasági élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása</p> <p>6.1.2. Magas természeti értékű területek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása</p> <p>6.1.3. Gyepek jó ökológiai állapotának és fajgazdagságának fenntartása és fejlesztése</p> <p>6.2.1. Szegélyélőhelyek, földutak, mezővédő fasorok, mezsgyék visszaállítása, kialakítása, fenntartása</p> <p>6.2.3. Művelt területek közötti ökológiai átjárhatóság és biodiverzitás biztosítása köztes zónák által</p>	<p>6.1.4. Nagyvad-állomány szabályozása, az élőhelyekre gyakorolt negatív hatások mérséklése</p> <p>6.3.1. Natura 2000, valamint védett erdei élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása</p> <p>6.3.2. A folyamatos borítást biztosító erdőgazdálkodással művelt erdőterületek arányának növelése</p>
R.34 ^{PR} A tájképi elemek megőrzése	26 db	<p>6.1.1. Natura 2000 mezőgazdasági élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása</p> <p>6.1.2. Magas természeti értékű területek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása</p>	6.3.1. Natura 2000, valamint védett erdei élőhelyek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása
R.36 ^{PR} Generációs megújulás	9 db	<p>1.1.1. Kiszámítható alapjövedelem a gazdálkodóknak</p> <p>1.1.2. Elérhető hitel finanszírozás biztosítása</p> <p>7.1.1. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási vállalkozások indításának ösztönzése a fiatalok körében</p> <p>7.1.3. Fiatal gazdák földhöz jutásának könnyítése</p> <p>7.1.4. Fiatal gazdák hitelhez jutásának könnyítése</p>	<p>7.1.2. Generációk közötti együttműködések támogatása</p> <p>7.1.5. Agrárvállalkozások generációk közötti átadás-átvétele adminisztratív terheinek csökkentése</p> <p>7.2.1. Gazdaságindításhoz szükséges komplex vállalkozói ismeretek nyújtása</p> <p>7.2.2. A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal generációk számára</p> <p>7.3.1. Induló mezőgazdasági vállalkozások támogatása a fiatal gazda kategórián kívüliek számára</p>
R.41 ^{PR} Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között	9 db	<p>8.1.1. Vidéken élő nők foglalkoztatási rátájának növelése</p> <p>8.1.2. Vidéki mikrovállalkozások jövedelmezőségének javítása</p> <p>8.1.5. Kisgazdaságok jövedelmezőségének javítása</p>	<p>8.2.1. Emberi erőforrás a fejlesztéspolitikai programok végrehajtására</p> <p>8.2.3. A helyi fejlesztési programok összhangjának megteremtése, térségi együttműködések</p>

R indikátor	Kapcsolódó szükségletek száma összesen	Hozzárendelt, megalapozó szükségletek	További – nem hozzárendelt - szükséglet, amely megalapozhatja az indikátor indokoltságát
		8.1.6. Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal 8.2.2. Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztések 8.3.1. Vidéki közlekedési infrastruktúra regionális különbségeinek csökkentése 8.3.2. Életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztése 8.4.1. Aprófalvak ellátása gyermekvédelmi, egészségügyi és oktatási szolgáltatásokkal 8.4.2. Roma felzárkóztatási programok ösztönzése, szegregáció csökkentése	
R.43 ^{PR} Az antimikrobiális szerek használatának korlátozása	4 db	9.1.1. Állatjóléti elvárásoknak való megfelelés és a haszonállatok természetes igényeinek kielégítése 9.1.2. Általános higiéniai és biológiai biztonsági feltételek javítása, élelmiszerbiztonság növelése 9.1.3. Állategészségügyi problémák megelőzése, előrejelző rendszerek kialakítása/fejlesztése 9.2.2. Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban	
R.44 ^{PR} Az állatjólét javítása	4 db	9.1.1. Állatjóléti elvárásoknak való megfelelés és a haszonállatok természetes igényeinek kielégítése 9.1.2. Általános higiéniai és biológiai biztonsági feltételek javítása, élelmiszerbiztonság növelése 9.1.3. Állategészségügyi problémák megelőzése, előrejelző rendszerek kialakítása/fejlesztése 9.2.2. Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban	

R INDIKÁTOROK, O INDIKÁTOROK ÉS A FINANSZÍROZÁS KAPCSOLATA

Az alfejezet tárgya az eredmény indikátorok kapcsolata az eredményeket biztosító beavatkozások kimeneti indikátoraival, illetve azok finanszírozásával. Az egyes R indikátorok elemzése során felhasználjuk a korábbi lépésekben a beavatkozásokra vonatkozóan rögzített megállításokat, aggregálva azokat az egyes R indikátorok szintjére. Alapvetően az egyes eredményindikátorok esetében megjelenő kockázatot igyekeztünk felmérni és rendszerezetten összefoglalni, segítve a KAP ST jelenleg is zajló fejlesztését. Számos összefüggést és adatot bemutat az alfejezet tárgyát részletesen szemléltető „4_r_komplex_elemzes.xlsx” excel táblázat.

Az információk forrásaként a következőket használtuk:

- KAP ST 2022.05.26.
 - o 2.3.1 fejezet – R indikátorok átfogó célértéke
 - o 5. fejezet, beavatkozásokként rögzített R indikátor összefüggések. (A KAP ST 2022.05.26. verzióban hiányzó 2.3.2 fejezet hiányában.) – R indikátorokhoz hozzájáruló beavatkozások felsorolása az egyes R indikátorok alatt
 - o 6.2 fejezet „Total” értéke – O indikátorok értéke
- Rendelkezésünkre bocsátott pénzügyi tábla (2022.05.10. – vezetői döntésekkel, munkaverzió)
 - o Beavatkozások finanszírozása (Teljes közkiadás és top-up)
- AM Monitoring Osztály által rendelkezésünkre bocsátott munkaanyag a KAP ST 2.3.1. táblázat háttérszámításairól – Az egyes beavatkozások hozzájárulása az R indikátorok célértékéhez

R indikátorok összegző értékelése

Az alfejezet részletes, minden R indikátor esetében beavatkozás-szintű információkat biztosító táblázata annak nagysága miatt nem átemelhető jelen dokumentumba. A legfontosabb, összegző tartalmakat a következő táblázat mutatja be. A táblázatban használt színezés alapvetően a kockázati elemek jelölésére szolgál: a világosabb árnyalat létező, a sötétebb árnyalat magasabb kockázatra hívja fel a figyelmet.

A PR indikátorok számát és célértékét minden esetben sötétebb árnyalattal jelöltük. Az arányokat kifejező R indikátorok esetében a számláló értékét emeltük át a célértékek közé.

R indikátorok összegző értékelése

RI	Eredményindikátor	Result indikátor (arány esetében a számláló) mértékegysége	Kumulált / Éves	Átfogó célérték	Erős függés egy beavatkozás sikerességétől	R (arány esetében számláló) és O mértékegység(ek) különbsége	Top-up % a teljes keretből	Erős függést jelentő beavatkozás top-up aránya	Új beavatkozáson (is) alapul	Erős függést jelentő beavatkozás újszerű
R.01 ^{PR}	A teljesítmény javítása ismeretek és innováció révén: A fenntartható gazdasági, társadalmi, környezeti, éghajlattal és az erőforrások hatékonyságával kapcsolatos teljesítmény javítása érdekében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma.	Személyek száma	Kumulált	786 225	Nem	Különböző	59%	N.r.	Nem	N.r.
R.02	Tanácsadási és tudásrendszerek összekapcsolása: Az agrár-tudásátadási és -innovációs rendszerbe (ATIR) való integrálás céljából támogatásban részesülő tanácsadók száma	Tanácsadók száma	Kumulált	5 000	Igen (egy beavatkozás van)	Különböző	58%	58%	Nem	Nem
R.03	A mezőgazdaság digitalizálása: A KAP keretében a digitális gazdálkodási technológiához nyújtott támogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: A vonatkozó kifizetett támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	Kumulált	1 650	Nem	Különböző	93%	N.r.	Igen	N.r.
R.04	A jövedelemtámogatásnak az előírások betartásától és a bevált gyakorlatok alkalmazásától való függővé tétele: Jövedelemtámogatás alá eső és feltételeességhez kötött mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	5 000 000	Igen	Azonos	0%	0%	Nem	Nem
R.05	Kockázatkezelés: Támogatott KAP kockázatkezelési eszközökkel rendelkező gazdaságok aránya	Számláló: A vonatkozó támogatásban részesülő gazdaságok száma	Éves	27 000	Igen	Részben (legfontosabb beavatkozás esetében azonos)	57%	87%	Igen	Nem
R.06 ^{PR}	Újraelosztás kisebb gazdaságok részére: Az átlagos gazdaságméret alatti támogatható gazdaságok részére nyújtott további közvetlen kifizetések százaléka hektáronként (az átlaghoz viszonyítva)	% Átlagos üzemméret alatti kedvezményezetteknek kifizetett átlagos DP/ha *100	Éves	106,76%	Igen	Különböző	0%	0%	Igen	Igen
R.07 ^{PR}	Sajátos igényű területeken működő gazdaságoknak nyújtott támogatás növelése: További támogatás százaléka hektáronként magasabb igényű területeken (az átlaghoz viszonyítva)	% Sajátos igényű területek kedvezményezettjeinek átlagos hektáronkénti jövedelemtámogatása *100	Éves	112,08%	N.a.	Különböző	4%	N.a.	Nem	N.a.
R.08	Adott ágazatokban működő gazdaságok megcélzása: A versenyképesség, a fenntarthatóság és a minőség javítását célzó, termeléstől függő jövedelemtámogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: A termeléstől függő jövedelemtámogatásban részesülő kedvezményezettek aránya	Éves	43 305	Nem	Különböző	0%	N.r.	Nem	N.r.
R.09 ^{PR}	Gazdaságok korszerűsítése: A szerkezetátalakításra és korszerűsítésre – többek között az erőforrás-hatékonyság javítása érdekében – nyújtott beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: A vonatkozó támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	Kumulált	8 800	Nem	Különböző	83%	N.r.	Nem	N.r.
R.10 ^{PR}	Az ellátási lánc szervezettségének javítása: A KAP keretében támogatott termelői csoportokban, termelői szervezetekben, helyi piacokon, rövid ellátási láncokban és minőségrendszerekben részt vevő gazdaságok aránya	Számláló: A vonatkozó támogatásban részesülő kedvezményezettek száma	Kumulált	46 625	Igen	Részben	39%	65%	Igen	Nem
R.11	A kínálati oldal koncentrációja: Bizonyos ágazatokban operatív programokkal rendelkező termelői szervezetek vagy termelői csoportok által forgalmazott termékek értékének aránya	% Operatív programmal rendelkező termelői szervezetek értékesített	Éves	18,42%	Igen (egy beavatkozás van)	Különböző	0%	0%	Nem	Nem

RI	Eredményindikátor	Result indikátor (arány esetében a számláló) mértékegysége	Kumulált / Éves	Átfogó célérték	Erős függés egy beavatkozás sikerességétől	R (arány esetében számláló) és O mértékegység(ek) különbsége	Top-up % a teljes keretből	Erős függést jelentő beavatkozás top-up aránya	Új beavatkozáson (is) alapul	Erős függést jelentő beavatkozás újszerű
		termelésének összértéke minden egyes ágazatban								
R.12	Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás javítására tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású terület (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	672 000	Igen	Részben (legfontosabb beavatkozás esetében azonos)	4%	0%	Igen	Igen
R.13 ^{PR}	Az állattenyésztési ágazat kibocsátásának csökkentése: Az üvegházhatásúgáz- és/vagy ammóniakibocsátás csökkentésére tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett szamoszallategységek (száe) aránya. Ideértve a trágyagazdálkodást	% kifizetéssel érintett számszallategységek száma	Éves							
R.14 ^{PR}	Szén-dioxid-tárolás talajban és biomasszában: A kibocsátás csökkentésére, vagy a szén-dioxid-tárolás fenntartására vagy növelésére tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya (beleértve a következőket: állandó gyepterület, állandó kultúrák állandó növénytakaróval, vizes élőhelyeken és tőzeglápokon található mezőgazdasági földterület)	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	701 500	Igen	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	0%	Igen	Igen
R.15	A mezőgazdaságból, erdőszetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergiatermelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (MW)	Megawatt	Kumulált	151	Nem	Különböző	70%	N.r.	Nem	N.r.
R.16	Az éghajlattal kapcsolatos beruházások: A KAP keretében az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint megújuló energia vagy biológiai anyagok előállításához hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: A KAP keretében az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint megújuló energia vagy biológiai anyagok előállításához hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok száma	Kumulált	3 007	Nem	Különböző	70%	N.r.	Nem	N.r.
R.17 ^{PR}	Erdősített terület: Erdőtelepítés, agrárerdészet és erdő-helyreállítás céljából támogatott terület, továbbá ezek bontása	Hektár	Kumulált	27 000	Igen	Különböző	61%	67%	Nem	Nem
R.18	Az erdészeti ágazatnak nyújtott beruházástámogatás: Az erdészeti ágazat teljesítményének javítását célzó összberuházás	EUR	Kumulált	103 944 383	Igen	Különböző	89%	95%	Igen	Nem
R.19 ^{PR}	Talajjavítás és -védelem: A talajgazdálkodás számára előnyös, a talajminőség és a talajbióta javítására tett támogatott kötelezettségvállalásokkal (mint például a talajművelés csökkentése, a talaj növényi kultúrákkal történő borítása, továbbá a vetésforgó, többek között hüvelyes növényekkel) érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	680 425	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	N.r.	Igen	N.r.
R.20 ^{PR}	A levegőminőség javítása: Az ammóniakibocsátás csökkentésére tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	284 287	Nem	Azonos mértékegység, de az érték	4%	N.r.	Igen	N.r.

RI	Eredményindikátor	Result indikátor (arány esetében a számláló) mértékegysége	Kumulált / Éves	Átfogó célérték	Erős függés egy beavatkozás sikerességétől	R (arány esetében számláló) és O mértékegység(ek) különbsége	Top-up % a teljes keretből	Erős függést jelentő beavatkozás top-up aránya	Új beavatkozáson (is) alapul	Erős függést jelentő beavatkozás újszerű
						kalkulációt igényel				
R.21 ^{PR}	A vízminőség védelme: A víztetek minőségére vonatkozó támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	856 250	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	N.r.	Igen	N.r.
R.22 ^{PR}	Fenntartható tápanyaggazdálkodás: A tápanyaggazdálkodás javítására vonatkozó támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású terület (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	500 219	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	N.r.	Igen	N.r.
R.23 ^{PR}	Fenntartható vízhasználat: A vízegyensúly javítására tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású terület (UAA) aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	154 750	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	5%	N.r.	Igen	N.r.
R.24 ^{PR}	A növényvédő szerek fenntartható és csökkentett mértékű használata: Azon támogatott egyedi kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya, amelyek célja a növényvédő szerek fenntartható használata a növényvédő szerek jelentette kockázatoknak és a növényvédő szerek káros hatásainak – például a növényvédő szerek szivárgásának – a csökkentése érdekében	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	355 925	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	N.r.	Igen	N.r.
R.25	Az állattenyésztési ágazat környezeti teljesítménye: A környezeti fenntarthatóság javítására tett, támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett számosállategységek aránya	Számláló: Kifizetéssel érintett számos-állategységek száma	Éves	17 676	Nem	Azonos	10%	N.r.	Nem	N.r.
R.26	Természeti erőforrásokhoz kapcsolódó beruházások: A KAP keretében a természeti erőforrások védelméhez kapcsolódó, termelő és nem termelőberuházásokra vonatkozó támogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: A vonatkozó támogatásban részesülő gazdaságok száma	Kumulált	2 475	Nem	Különböző	69%	N.r.	Nem	N.r.
R.27	Környezetvédelmi vagy éghajlattal kapcsolatos teljesítmény a vidéki térségekbe irányuló beruházások révén: A környezeti fenntarthatósághoz hozzájáruló műveletek száma, valamint az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó célok megvalósítása a vidéki térségekben	Műveletek száma	Kumulált	520 210	Igen	Azonos	62%	17%	Nem	Nem
R.28	Környezetvédelmi vagy éghajlattal kapcsolatos teljesítmény ismeretek és innováció révén: A környezetvédelmi vagy éghajlattal kapcsolatos teljesítmény tekintetében tanácsadásban részesülő, illetve képzésben, ismeretcsereben vagy az európai innovációs partnerség KAP által támogatott operatív csoportjaiban részt vevő személyek száma	Fő	Kumulált	471 735	Igen	Különböző	59%	60%	Nem	Nem

RI	Eredményindikátor	Result indikátor (arány esetében a számláló) mértékegysége	Kumulált / Éves	Átfogó célérték	Erős függés egy beavatkozás sikerességétől	R (arány esetében számláló) és O mértékegység(ek) különbsége	Top-up % a teljes keretből	Erős függést jelentő beavatkozás top-up aránya	Új beavatkozáson (is) alapul	Erős függést jelentő beavatkozás újszerű
R.29 ^{PR}	Az ökológiai gazdálkodás fejlesztése: A KAP által az ökológiai gazdálkodás céljából támogatott, mezőgazdasági hasznosítású területek aránya, az ilyen gazdálkodás fenntartása és az arra való áttérés között megosztva	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	225 599	Igen	Azonos	0%	0%	Nem	Nem
R.30 ^{PR}	A fenntartható erdőgazdálkodás támogatása: Az erdővédelemnek és az ökoszisztéma-szolgáltatások irányításának támogatására tett kötelezettségvállalásokkal érintett erdőterületek aránya	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	85 400	Nem	Részben (legfontosabb beavatkozások esetében azonos)	26%	N.r.	Nem	N.r.
R.31 ^{PR}	Élőhelyek és fajok védelme: A biológiai sokféleség megőrzésének vagy helyreállításának támogatására irányuló támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya, a magas természeti értékű gazdálkodási gyakorlatokat is beleértve	Számláló: A kifizetés által érintett hektárok száma	Éves	849 000	Igen	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	0%	Igen	Igen
R.32	A biológiai sokféleséggel kapcsolatos beruházások: A KAP keretében a biológiai sokféleséghez hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya	Számláló: Number of farms receiving relevant support	Kumulált	1 319	Igen	Különböző	0%	0%	Nem	Nem
R.33	Natura 2000 kezelésének javítása: A támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett összes Natura 2000 terület aránya	Számláló: Ha with relevant commitments on Natura 2000 sites	Éves	150 631	Igen	Azonos	7%	7%	Nem	Nem
R.34 ^{PR}	A tájképi elemek megőrzése: A tájképi elemek – a sövényeket és fákat is beleértve – kezelésére tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA) aránya	Számláló: A tájképi elemek – a sövényeket és fákat is beleértve – kezelésére tett támogatott kötelezettségvállalásokkal érintett mezőgazdasági hasznosítású területek (UAA)	Éves	59 813	Nem	Azonos mértékegység, de az érték kalkulációt igényel	4%	N.r.	Igen	N.r.
R.35	A kaptárok megőrzése: A KAP keretében támogatott kaptárok aránya	Számláló: Number of beehives for which a related payment was made	Kumulált	800 000	Igen	Azonos	7%	0%	Nem	Nem
R.36 ^{PR}	Generációs megújulás: KAP-támogatás segítségével vállalkozást indító fiatal mezőgazdasági termelők száma, nemek szerinti bontással együtt	Fiatal gazdák száma	Kumulált	12 300	Igen	Különböző	2%	0%	Nem	Nem
R.37	Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek	FTE: Létrehozott munkahelyek száma teljes munkaerő egyenértékben megadva	Kumulált	216	Igen	Különböző	3%	3%	Nem	Nem
R.38	LEADER-lefedettség: A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya	Számláló: Rural population covered by LAG funded through LEADER over the programming period	Kumulált	5 269 000	Igen (egy beavatkozás van)	Különböző	6%	6%	Nem	Nem
R.39	A vidéki gazdaság fejlesztése: A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a bioökonómián alapuló gazdaságok száma	Vállalkozások száma	Kumulált	5 700	Nem	Részben	70%	N.r.	Igen	N.r.
R.40	A vidéki gazdaság okos átmenete: A támogatott „okos falvak” stratégiák száma	Stratégiák száma	Kumulált	150	Igen (egy beavatkozás van)	Különböző	71%	71%	Igen	Igen

RI	Eredményindikátor	Result indikátor (arány esetében a számláló) mértékegysége	Kumulált / Éves	Átfogó célérték	Erős függés egy beavatkozás sikerességétől	R (arány esetében számláló) és O mértékegység(ek) különbsége	Top-up % a teljes keretből	Erős függést jelentő beavatkozás top-up aránya	Új beavatkozáson (is) alapul	Erős függést jelentő beavatkozás újszerű
R.41 ^{PR}	Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között: A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya	Számláló: A vonatkozó fejlesztések által érintett vidéki népesség	Kumulált	2 000 000	Nem	Különböző	70%	N.r.	Nem	N.r.
R.42	A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma	Fő (A támogatással érintett műveletekben résztvevők száma)	Kumulált	11 002	Igen	Különböző	89%	71%	Igen	Igen
R.43 ^{PR}	Az antimikrobiális szerek használatának korlátozása: Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya	% Kifizetéssel érintett számosállategységek száma	Éves	2 444 890	Igen (egy beavatkozás van)	Azonos	35%	35%	Igen	Igen
R.44 ^{PR}	Az állatjólét javítása: Az állatjólét javítását célzó, támogatott intézkedésekkel érintett számosállategységek (száe) aránya	Számláló: Azon számosállategységek száma, amelyekhez kapcsolódóan kifizetést teljesítettek	Éves	3 821 538	Nem	Azonos	35%	N.r.	Igen	N.r.

Az R indikátorok egyik kockázati tényezője, hogy **milyen mértékben függenek a kapcsolódó beavatkozások sikeres megvalósításától**. Abban az esetben, ha egy R indikátor értékére kifejezetten csak egy konkrét beavatkozás gyakorol erőteljes befolyást, az mindenképp kockázati tényező.

18 db (köztük 7 db „PR”) R indikátor esetében van alapvető kockázat: erősen befolyásolja az értéküket egy beavatkozás, ugyanakkor az értékük eléréséhez – ha jóval kisebb intenzitásban is, de – hozzájárulnak más beavatkozások is.

Ettől jóval magasabb a kockázat 5 db R (mégpedig: R.02, R.11, R.38, R.40, R.43^{PR}) indikátor esetében, amelyek egyetlen beavatkozásra támaszkodnak. A tervezés véglegesítése során megfontolandó legalább még egy – közvetlen és erős kapcsolattal bíró – beavatkozás hozzárendelése ezekhez az indikátorokhoz, amennyiben van ilyen. Illetve e kockázat mérséklése a beavatkozások megvalósítása során mindenképp kiemelt figyelmet kell, hogy élvezzen, különösen az R.43^{PR} indikátor esetében.

A beavatkozások által biztosított kimenetek abban az esetben kalkulálhatóak egyértelműen a KAP ST-ben rögzített tartalom alapján, ha **az O indikátor és az R indikátor (arány esetében annak számlálója) mértékegysége** azonos; a vizsgált KAP ST verzióban 8 db ilyen R indikátor van. **9 db „PR” jelölésű R indikátor esetében azonos ugyan a mértékegység, de az R indikátor értékének meghatározása kalkulációt igényel**, nem következik közvetlenül az O indikátorból; kockázat tehát már megjelenik – ezek jellemzően a „zöld” R indikátorok. 5 db R indikátor esetében elmondható, hogy a mértékegysége a hozzárendelt beavatkozások O indikátorainak egy részével megegyezik, 3 indikátornál a legfontosabb beavatkozás esetében egyezés állapítható meg – ezekben az esetekben minimálisan, de megjelenik kockázat a kalkuláció kapcsán. Mindemellett 21 db (köztük 7 db „PR”) R indikátor esetében a kapcsolódó beavatkozások O indikátorainak mértékegysége teljesen különbözik, ami így a KAP ST szövegezésében szereplő tartalmakon túlmutató kalkulációt igényel, saját módszertannal – ezek értéke ennek megfelelően a KAP ST-ben rendelkezésre álló információk alapján gyakorlatilag nem ellenőrizhető. **A mértékegység eltéréseiből adódó kockázat állandónak tekinthető**, hiszen az R indikátor mértékegysége nem opcionális, az O indikátorok esetében sem minden esetben jelenik meg választási lehetőség, és amennyiben van is, akkor több prioritást igénylő szempont (pl. adatok rendelkezésre állása, egységösszeg kalkulálhatósága) dönti ezt el.

Az R indikátorokhoz a hozzárendelt **beavatkozásokon keresztül számolható összegszerű ráfordítás**, amelynek a legfontosabb, az eddigiekben még nem mérlegelt kockázati tényezője a **top-up aránya**. A kapcsolódó beavatkozások finanszírozását egyben áttekintve 50% feletti top-up arány jelenik meg 12 db R indikátor esetében, további 4 db esetében 80% fölötti ez az arány. **Az érintett „PR” jelölésű indikátorok a következők: R.01^{PR} (59%), R.19^{PR} (83%), R.17^{PR} (61%), R.41^{PR} (70%).** További figyelemre méltó R indikátorok azok, amelyeknek az erősen meghatározó beavatkozása bír kifejezetten magas top-up aránnyal, ez a R.05 (fő beavatkozása 87%) és az R.16 (fő beavatkozása 95%). A top-up magas arányából adódó kockázat számos egyéb pénzügyi szempont és döntés alapján mérlegelhető reálisan. Ugyanakkor kijelenthető, hogy **forráscsökkenés esetén az eredményindikátorok erőteljes csökkenése várható, amely komoly szankciókat von maga után.** Megfontolásra javasolt tehát a jövőbeni szankció elkerülése érdekében az eredményindikátorok elérését kifejezetten befolyásoló beavatkozások top-up forrás arányának jelentős csökkentése.

A KAP ST beavatkozásai között nincs számottevő mennyiségű **újszerű beavatkozás**, amelynek nincs közvetlen hazai előzménye. A megjelenő néhány esetben természetesen a beavatkozás megvalósítása **az előzetes tapasztalatok hiánya miatt kockázattal jár, ami így kihat a kapcsolódó R indikátorokra** is. Ugyanakkor ezek a beavatkozások nem csak néhány R indikátorra vannak kihatással, hiszen az R

indikátorok közel fele (20 db) esetében van a kapcsolódó beavatkozásai között újszerű. Kiemelt figyelmet fordítani azokra az R indikátorokra különösen fontos, amelyek esetében az **eredmény célértékét erősen befolyásoló beavatkozás az, ami újszerű**. Ezek az indikátorok a következők /zárójelben a kapcsolódó újszerű beavatkozással/: **R.06^{PR} /CRISS/, R.12 /AÖP/, R.14^{PR} /AÖP/, R.31^{PR} /AÖP/, R.40 /"okos falu"/, R.42 /"okos falu"/, R.43^{PR} /Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem/**. Összesen tehát 4 olyan beavatkozás van, amely újszerűsége miatt kockázatot jelent összesen 7 db eredményindikátor teljesítésére, amelyek közül 3 db „PR” jelölésű, kiemelt indikátor. Ez a kockázat ugyancsak állandónak tekinthető, az újszerű beavatkozások bevezetése indokolt és alátámasztott, az R indikátorokkal való kapcsolat pedig mindenképp szükséges. A kockázat legfeljebb úgy csökkenthető, ha ezeknek az R indikátoroknak ismételt vagy módosított (tehát előzménnyel bíró) beavatkozás is van az értékét erősen befolyásoló elemek között.

A **kockázati tényezőket egyszerre, R indikátoronként áttekintve** a következőkre kell különös figyelmet fordítani, és – amennyiben lehetséges – csökkenteni a kockázatot jelentő sajátosságok számát, nagyságrendjét:

Fokozott kockázatnak kitett eredményindikátorok:

- R.18 (Az erdészeti ágazatnak nyújtott beruházástámogatás) – A mértékegységek különbsége mellett az R indikátor értékét erősen befolyásoló beavatkozás 95%-a top-up forrásból származik, és a teljes beavatkozási kört áttekintve is 89% ez az arány úgy, hogy a többi beavatkozás között megjelenik újszerű is.
- R.40 (A vidéki gazdaság okos átmenete) – Egyetlen beavatkozásra épít az eredményindikátor, ami újszerű, és a 71%-a top-up forrásból származik.
- R.42 (A társadalmi befogadás előmozdítása) – Az indikátor értékét markánsan befolyásoló beavatkozás újszerű, 71%-a top-up forrásból származik úgy, hogy a teljes keret, amely hatást gyakorol az indikátor elérésére, 89% top-up-ot tartalmaz.
- R.43^{PR} (Az antimikrobiális szerek használatának korlátozása) – Egyetlen, újszerű beavatkozásra épít az indikátor úgy, hogy kiemelt („PR” jelölésű).

Érdemi kockázatnak kitett eredményindikátorok:

- R.02 (Tanácsadási és tudásrendszerek összekapcsolása) – Egyetlen beavatkozásra támaszkodik az indikátor, aminek a top-up aránya 58%, és a mértékegységük nem egyezik.
- R.05 (Kockázatkezelés) – Kiemelhető egy 87%-os top-up aránnyal jellemezhető beavatkozás, amely erős hatást gyakorol az R indikátor teljesítésére, a többi kapcsolódó beavatkozás között pedig találunk újszerűt is.
- R.06^{PR} (Újraelosztás kisebb gazdaságok részére) – Az indikátor nagyon erősen épít egy beavatkozásra, ami újszerűségében kockázatokat hordoz.
- R.09^{PR} (Gazdaságok korszerűsítése) – Az eredmény elérésére hatást gyakorló beavatkozások finanszírozásának 83%-a top-up keretből történik.
- R.10^{PR} (Az ellátási lánc szervezettségének javítása) – Az eredménye erősen függ egy beavatkozástól, ami 65%-os top-up keretből gazdálkodik majd, a többi kapcsolódó beavatkozás között pedig találunk újszerűt is.
- R.17^{PR} (Erdősített terület) – Az eredményt befolyásoló beavatkozás 67%-a top-up-ból finanszírozzák, de minden kapcsolódó beavatkozást áttekintve sem csökken ez az arány 61% alá.

- R.39 (A vidéki gazdaság fejlesztése) – Újszerű beavatkozásokon is alapul az eredmény elérése, és a teljes kapcsolódó keret 70%-a top-up.

R indikátorokat erősen befolyásoló beavatkozások

Az értékelői munka keretében végzett eredményindikátor elemzés rámutatott, hogy fontos beazonosítani a kulcsfontosságú beavatkozásokat: az általuk biztosított kimenet nélkül (jelen állapot szerint) nem érhető el az adott eredményindikátor célértéke. Minden eredmény indikátor esetében elvégeztük ezt az elemzést, és az alátámasztó excel táblázat „Kiemelt beavatkozások” munkalapján megjelenítettük az – R indikátoronként egy vagy több – kulcsszerepet játszó beavatkozást. A táblázatban rögzítettük az adott beavatkozás forrásának nagyságát, a top-up arányát és a beavatkozás újszerűségét. Azon túl, hogy minden itt felsorolt beavatkozás hozzájárulása nem vagy nehezen pótolható az indikátor célértékében, jelöltük ennek a kulcsszerepnek a nagyságrendjét is: vannak beavatkozások, amelyek egyedüli kulcsszereplők több más beavatkozás között, de néhány esetben egyedüli beavatkozásként kell, hogy biztosítsák az R indikátor célértékét.

Az eredményindikátorok szempontjából legnagyobb kockázatot képviselő, a „PR” jelölésű eredményindikátorok értékét befolyásoló beavatkozásokra fókuszálunk jelen alfejezetben; a következő táblázat mutatja be ezeket, kiemelve (vastag szedés) minden olyan beavatkozást, amely a kapcsolódó „PR” indikátora esetében – más kevésbé jelentős beavatkozás között vagy azok nélkül – kifejezetten egyedül felelős.

„PR” jelölésű eredményindikátorok értékét befolyásoló beavatkozások

Beavatkozás kódja	Beavatkozás elnevezése	Top up % a teljes keretből	Újszerűség	RI	R indikátor értékére való befolyásolás kockázata
DP02_E02_CRIS_16	Újraelosztó támogatás, redistribúció (CRISS)	0%	Új	R.06 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
DP03_B01_YFS_16	Fiatalgazda területalapú támogatás (YFS)	0%	Ismételt	R.36 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
DP17_G01_ECOS_16	Agro-Ökológiai Alaprogram (AÖP, Ecoscheme)	0%	Új	R.12, R.14 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
				R.19 ^{PR} , R.20 ^{PR} , R.21 ^{PR} , R.22 ^{PR} , R.23 ^{PR} , R.24 ^{PR} , R.31 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD01a_E01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése	89%	Módosított	R.09 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD09a_B05_SML_73	Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése	94%	Módosított	R.09 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD19_G01_AEC_70	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	7%	Ismételt	R.19 ^{PR} , R.20 ^{PR} , R.21 ^{PR} , R.22 ^{PR} , R.24 ^{PR} , R.31 ^{PR} , R.34 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
				R.33	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
RD20_G02_ORT_70	Ökológiai gazdálkodás támogatása	0%	Ismételt	R.20 ^{PR} , R.22 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
				R.29 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
RD31_G14_AWC_70	Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban	35%	Új	R.44 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD32_G15_AWC_70	Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban	35%	Új	R.44 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD33b_G17_AMR_70	Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése	35%	Új	R.43 ^{PR}	Egyedüli beavatkozás
RD35_F02_FEC_70	Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)	29%	Módosított	R.30 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD38_F05_AFI_73	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása	67%	Ismételt	R.17 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
RD39_F06_AFM_70	Erdőtelepítési beruházások ápolása és jövedelempótló támogatása	23%	Ismételt	R.30 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD42_R01_RAN_73	Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon	73%	Módosított	R.15, R.16, R.41 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD43_R02_LOC_73	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken	70%	Módosított	R.16, R.41 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
RD44_R03_POG_77	Termelői csoportok és termelői szervezetek támogatása	65%	Módosított	R.10 ^{PR}	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
RD58_A01_TRA_78	Képzések és bemutatóüzemi programok	58%	Ismételt	R.01 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
				R.02	Egyedüli beavatkozás
RD59_A02_INF_78	Tájékoztatási szolgáltatás	60%	Ismételt	R.01 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
				R.28	Egyedüli befolyás, több beavatkozás között
RD60_A04_ADP_78	Tanácsadási szolgáltatások	78%	Ismételt	R.01 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik
SC05_E04_WIR_58	A szőlőültetvények szerkezetátalakítása	0%	Ismételt	R.09 ^{PR}	Több erős befolyású beavatkozás között az egyik

Egyetlen olyan beavatkozás van, amely **minden más beavatkozáshoz képest magasabb kockázatot hordoz** (és már a korábbiakban is kiemelésre került): az **RD33b_G17_AMR_70 Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése beavatkozás az R.43^{PR} indikátor egyedüli felelőse úgy, hogy maga a beavatkozási újszerű.**

Kiemelt figyelmet kíván továbbá:

- DP17_G01_ECOS_16 Agro-Ökológiai Alaprogram (AÖP, Ecoscheme) – Több beavatkozás között, de az értéket döntően egyedülként biztosítja az R.14^{PR} és az R.12 kapcsán, e mellett 7 db (!) kiemelt eredményindikátor esetében is fontos szerepet játszik úgy, hogy újszerű maga a beavatkozás.
- RD19_G01_AEC_70 Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG) – Egyedüli befolyása az R.33 esetében jelenik meg, de e mellett, ha nem is egyedi, de erős befolyással bír 7 db (!) kiemelt eredményindikátor értékére.
- RD20_G02_ORT_70 Ökológiai gazdálkodás támogatása – Az R.29^{PR} indikátor esetében egyedüli befolyása van, két további kiemelt eredményindikátor erősen épít az eredmény tekintetében rá.

Fontosnak tartjuk rögzíteni azt is, hogy a „Kiemelt beavatkozások” esetében a **nem „PR” jelölésű indikátoroknál** is megjelennek olyan **beavatkozások, amelyek egyedülként hordozzák a célérték elérésének felelősségét.** Ezek közül a **100 millió euro feletti forrással bíró beavatkozások** a következők:

- DP01_E01_BISS_16 Területalapú alaptámogatás (BISS) – R.04
- RD05_B01_YFS_75 Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával – R.37
- RD57_R15_LDR_77 LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása – R.38

A „BISS” egy nagy jelentőségű, ugyanakkor alacsony kockázattal bíró beavatkozás: a KAP ST forrásainak felét lefedi, ismételt beavatkozás és nincs top-up kerete. Ez a beavatkozás kizárólag az R.04 indikátorhoz került hozzárendelésre, amely nem kiemelt jellegű. A beavatkozások és R indikátorok kapcsolatára vonatkozó szabályok ismerete mellett is **mérlegelendő**, hogy egy ilyen jelentőségű és alacsony kockázatú beavatkozás **milyen más, esetleg „PR” jelölésű eredményindikátorhoz járulhatna hozzá.**

3.6. ÖSSZEFOGLALÁS

Az ex ante értékelés során az alábbi megállapításokat és javaslatokat fogalmaztuk meg a tervezők számára a beavatkozási logika, célok és mérföldkövek vonatkozásában:

A KAP Stratégiai Terv – korábbi tervezési időszakokhoz képest – új kihívása a monitoring rendszert és az éves elszámolást is érintő egységösszeg-rendszer bevezetése. A tervezési szakaszban is nagy jelentőséggel bír ez az elem, hiszen a későbbi tényértéket (néhány jogszabályban rögzített kiegészítő lehetőség kivételével) alapvetően a tervértékekkel vetik majd össze, ezért különösen fontos a megfelelő, körültekintő és később jól hivatkozható tervezési kalkuláció megjelenítése a KAP ST-ben.

Az SFC-ben rögzített egységösszeg-számításra vonatkozó módszertanok kialakításra vonatkozóan részletes javaslatot rögzítettünk, melynek legfontosabb elemei: az egységösszeg kalkuláció mellett a minimum és maximum értékek magyarázatára is szükség van (amennyiben megjelennek ilyenek); IACS beavatkozás és átlagos egységösszeg esetében részletesen indokolni kell az egységes egységösszeg elvetésének okát; a kalkulációt megalapozó adatforrásokat és az alkalmazott korrekciós módszereket pontosan meg kell jelölni. Ezek nagy része jelen dokumentum elkészítésének időszakában még felülvizsgálat alatt volt;

Javasoljuk a részletes háttérszámításokat tartalmazó adatbázisokat és kalkulációs táblázatokat strukturáltan megőrizni, a Monitoring Osztály felügyelete alatt.

Az R indikátorok és a beavatkozások összerendelésével kapcsolatos elvárásokat, jogszabályi előírásokat a KAP ST többségében megnyugtató módon teljesítette. Néhány esetben a követelmény teljesítésének megítéléséhez nem állt rendelkezésre elegendő információ, illetve további néhány esetben kérdés merült fel a teljesítésre vonatkozóan; a kapcsolódó fejezetben ezek a felvetések és javaslatok részletesen rögzítésre kerültek.

A Specifikus Célkitűzések – R indikátorok – Beavatkozások – Szükségletek összefüggésrendszer minden elemére jellemző a széleskörű összerendelés, amely magában foglalja a kifejezetten releváns kapcsolatok mellett a parciálisabb, kevésbé jelentős kapcsolódásokat is. Ez az összerendelési technika gyakorlatilag átláthatatlanná teszi a valódi, lényegi, esszenciális összefüggéseket. Annak érdekében, hogy a beavatkozási logika és a relevancia egyértelműen kirajzolódjon, **javasolt az összerendezések „tisztítása”, és – a beavatkozások és R indikátorok mintájára – csak azoknak a kapcsolódásoknak a jelölése, ahol az összefüggés közvetlen és jelentős mértékű.** A beavatkozási logika a feltétele annak is, hogy a KAP ST 2. fejezetében a célkitűzések indoklásának bemutatása koherens módon elkészíthető legyen.

A KAP ST későbbi teljesítményértékelésének középpontjában az R indikátorok, azon belül a „PR” jelölésű eredményindikátorok állnak majd; a tervértékek teljesítésétől való elmaradás komoly szankciókkal jár. Ennek megfelelően mérlegeltük az egyes eredményindikátorok teljesítésének kockázatát több szempontból (pl. erős függés egy beavatkozástól; top-up aránya; újszerű beavatkozásra alapozás; kalkulációs kihívások). Összesen 18 db (köztük 7 db „PR”) R indikátor esetében van alapvető kockázat: erősen befolyásolja az értéküket egy beavatkozás, ugyanakkor az értékük eléréséhez – ha jóval kisebb intenzitásban is, de – hozzájárulnak más beavatkozások is.

Ettől jóval magasabb a kockázat 5 db R (mégpedig: R.02, R.11, R.38, R.40, R.43^{PR}) indikátor esetében, amelyek egyetlen beavatkozásra támaszkodnak. A tervezés véglegesítése során **megfontolandó legalább még egy – közvetlen és erős kapcsolattal bíró – beavatkozás hozzárendelése a jelzett indikátorokhoz**, amennyiben van ilyen. Illetve e kockázat mérséklése a beavatkozások megvalósítása során mindenképp kiemelt figyelmet kell, hogy élvezzen, különösen az R.43^{PR} indikátor esetében.

Jóval 50% feletti top-up arány jelenik a következő „PR” jelölésű indikátorok esetében a következőknél: R.01^{PR} (59%), R.19^{PR} (83%), R.17^{PR} (61%), R.41^{PR} (70%). Forráscsökkenés esetén az eredményindikátorok csökkenése várható; **megfontolásra javasolt a jövőbeni szankció elkerülése érdekében az eredményindikátorok elérését kifejezetten befolyásoló beavatkozások top-up forrás arányának jelentős csökkentése.**

Minden más beavatkozáshoz képest magasabb kockázatot hordoz (már a korábbiakban is kiemelésre került):

- Az RD33b_G17_AMR_70 Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése beavatkozás az R.43^{PR} indikátor egyedüli felelőse úgy, hogy maga a beavatkozási újszerű.
- Kiemelt figyelmet kíván továbbá 3 beavatkozás ugyancsak a „PR” eredményindikátorok teljesítése miatt:
 - DP17_G01_ECOS_16 Agro-Ökológiai Alaprogram (AÖP, Ecoscheme) – Több beavatkozás között, de az értéket döntően egyedülként biztosítja az R.14^{PR} és az R.12 kapcsán, e mellett 7 db (!) kiemelt eredményindikátor esetében is fontos szerepet játszik úgy, hogy újszerű maga a beavatkozás.

- RD19_G01_AEC_70 Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG) – Egyedüli befolyása az R.33 esetében jelenik meg, de e mellett, ha nem is egyedi, de erős befolyással bír 7 db (!) kiemelt eredményindikátor értékére.
- RD20_G02_ORT_70 Ökológiai gazdálkodás támogatása – Az R.29PR indikátor esetében egyedüli befolyása van, két további kiemelt eredményindikátor erősen épít az eredmény tekintetében rá.

4. A STRATÉGIAI TERV KOHERENCIÁJÁNAK ÉRTÉKELÉSE

4.1. BEVEZETÉS

A koherencia értékelés célja a KAP Stratégiai terv belső összefüggéseinek vizsgálata és javaslattevél.

Az ex ante értékelés keretében a koherenciát a teljes tervezési logika mentén, a helyzetelemzés és a SWOT megállapításain alapuló szükségletekből kiindulva, a beavatkozások ezekre való építettségén keresztül az indikátorok, célértékek, továbbá a szükséges pénzügyi keretek rendelkezésre állásán keresztül vizsgáltuk.

A vizsgálatot kiemelt témák köré csoportosítottuk, annak érdekében, hogy a leggyorsabban tudjunk reagálni, és a leghangsúlyosabb kérdésekben adjunk segítséget, folytatva a 2020-21 években megkezdett ex ante értékelési gondolatmenetet. A témák kiválasztása során korábban figyelemmel voltunk az EU szintű tematikus fókuszokra, a hazai szakpolitikai igényekre és elvárásokra, valamint azokra a beavatkozáscsoportokra, melyek pénzügyi súlyuknál és/vagy a terv megvalósítására vonatkozó potenciális átfogó hatásaiknál, újdonságtartalmuk, valamint multiplikátor hatásuk alapján az ex ante értékelés szempontjából kiemelendő területnek tartottuk.

Ennek megfelelően a koherencia értékelés tematikus tárgyai a következők:

- Megújuló energia
- Antimikrobiális szerek
- Generációváltás
- LEADER
- Digitalizáció
- Zöld beavatkozások
- Beruházások

Az egyes tematikus koherencia-elemzések a legtöbb esetben standard struktúrát követnek – logikusan lekövetik a tervezési folyamat fő mérföldköveit és az azok eredményeképpen előállt eredménytermékeket. Ugyanakkor a zöld architektúra esetében az elemzést egyszerűsítve jelenítettük meg, tekintettel arra, hogy ezzel a témakörrel a Stratégiai Környezeti Vizsgálat párhuzamosan készülő jelentése behatóan foglalkozik.

4.2. MÓDSZERTAN

Jelen elemzés azt vizsgálja, hogy a tervezők által ex ante értékelésre átadott, egyelőre még nem végleges és jóváhagyott KAP Stratégiai Terv 2022. május 26-én elérhető SFC exportjában (és május 10-i, akkori vezetői jóváhagyásokkal rendelkező, de még nem végleges pénzügyi tervében, illetve a beruházási témák kapcsán a 06.30-i pénzügyi tervének munkaváltozatában) hogyan és milyen koherencia, konzisztencia mellett jelenik meg az adott témával kapcsolatos cél.

4.3. MEGÚJULÓ ENERGIA TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A szükségletelemzésben a vizsgált cél az következő helyeken jelenik meg:

- SO2 - Piacorientáltság fokozása és a versenyképesség növelése, többek között a kutatás, a technológia és a digitalizáció fejlesztésének és terjesztésének előtérbe helyezése révén
 - 2.1 Termelés hatékonyságának javítása az üzemek korszerűsítésével
 - Megújuló energiaforrások alkalmazása, különös tekintettel a geotermikus energiaforrásokra és a napenergia hasznosítására (2.1.5)
- SO4 - A megújuló energiafelhasználás és alkalmazás részarányának növelése az agrárágazatban, az energiahatékonyság növelése
 - 4.3 A megújuló energiafelhasználás és alkalmazás részarányának növelése az agrárágazatban, az energiahatékonyság növelése
 - Megújuló energia alkalmazásának növelése az ökológiai szempontok, valamint a lehetséges környezeti konfliktusok figyelembevételével (pl. energia ültetvények, invazív fajok, termásvíz-felhasználás stb.) (4.3.1)
 - Energia felhasználás hatékonyságának növelése üzemi és technológiai szinten (4.3.3 – erős prioritás)
- SO8 - Vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javítása, a területi/regionális és területen belüli különbségek csökkentése
 - 8.1 Vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javítása, a területi/regionális és területen belüli különbségek csökkentése
 - A körkörös gazdálkodás céljainak megfelelően a mezőgazdasági és feldolgozóipari köztes termékek, melléktermékek, hulladékok és a szennyvíz, mederiszap kezelésének, felhasználásának (pl. tápanyag-utánpótlás), illetve a megújuló energiahasznosítás előmozdítása térségi szintű szervezéssel és közösségi alapú megoldásokkal (8.1.6 – erős prioritással)
 - 8.5 A megújuló energiafelhasználás és alkalmazás részarányának növelése az agrárágazatban, az energiahatékonyság növelése
 - Biomassza melléktermékek, hulladékok, fosszilis ipari alapanyagok felhasználásának ösztönzése (8.5.1)
- SO9 – Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén.
 - 9.1 Általános higiéniai és biológiai biztonsági feltételek javítása, élelmiszerbiztonság növelése (9.1.2). – benne „Mindezeket megújuló energia-felhasználást eredményező fejlesztésekkel, zöld beruházások támogatásával...érhetjük el”.

Megállapítás/javaslat	
A témakör a szükségletelemzésben megfelelően megjelenik.	
Az SO9 (9.1.2.) kapcsolódás nem egyértelmű. Talán az SO definíció „fenntartható módon termelt élelmiszerek” része jelenthet alapot ehhez.	

SWOT ELEMZÉS

Az SO2 SWOT elemzésében nem jelenik meg a téma. Az SO4 SWOT elemzése külön fejezetben foglalkozik a vizsgált témával (5. Megújuló energia termelése és felhasználása az agrárgazdaságban), míg az SO8 SWOT több ponton végez elemzéseket megújuló energiatermelés és energiaszegénység témában. Az SO9 nem foglalkozik ezzel a témával.

Megállapítás/javaslat	
<p>Az SO2 SWOT-ban nem jelenik meg az energetikai téma, pedig az SO2 alatti 1.5 szükséglet alapján a téma ehhez az SO-hoz is tartozik: a „megújuló energiaforrások alkalmazása, különös tekintettel a geotermikus energiaforrásokra és a napenergia hasznosítására”.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A koherencia érdekében érdemes lenne az SO2 SWOT-ban is bemutatni a megújuló energiaforrások alkalmazásának helyzetét, elsősorban az energiaköltségeken és ellátásbiztonságon keresztül a versenyképességi szempontra fókuszálva.</i> 	
<p>A SWOT elemzés kapcsolódó SO-iban hivatkozásra kerültek a releváns stratégiák:</p> <p>SO2: <i>A SWOT-ban a kapcsolódó elemzés hiányában a releváns stratégiák sem jelennek meg.</i></p> <p>SO4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Zöld Megállapodás</i> • <i>Európai Klíma Stratégia</i> • <i>Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia</i> <p>SO8:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Európai Unió Biomassza-alapú Gazdaság Stratégiája</i> • <i>Nemzeti Energia- és Klímaterve</i> 	
<p>A SWOT elemzés a felsorolt szükségletet megfelelően alátámasztja hiteles statisztikai adatokkal, értékelési vagy kutatási megállapításokkal.</p> <p>SO4:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Gy.2. Megújuló energia viszonylag alacsony részesedése az agrárgazdaság energiafelhasználásában [SO4/3.1]</i> • <i>L.2. Az energiafelhasználás hatékonyságát javító technológiák alkalmazásra kerülnek a mező- és erdőgazdaságban, illetve az élelmiszeriparban [SO4/3.3]</i> • <i>L.3. Növekszik a megújuló energiatermelés és felhasználása mező- és erdőgazdaságban [SO4/3.1], [SO4/3.2]</i> <p>SO8:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Biomassza felhasználás a fűtés-hűtés szektorban, valamint a villamosenergia-termelésben fejezet és Biomassza-alapú gazdaság és környezetvédelem fejezet.</i> 	

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A beavatkozási logikában az SO2, SO4-hez és SO8-hoz (nem feltétlenül mindegyikhez) a következő beavatkozások kapcsolódnak. Az SO4 leírása (elsősorban a 4.3.1 szükséglet) alapján a következő beavatkozások szolgálják a megújuló energiatermelés növelését: RD01, RD03, RD09, SC13, SC18, SC28) és a kapcsolódó képzés és tanácsadás (SC11, SC12).

Ugyanakkor a megújuló energiatermelési kapacitások kiépítését közvetlenül két beavatkozás támogatja jelentős mértékben (1-2) és kettő kisebb mértékben (3-4):

- (1) a Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása (RD01c_E01_FRM_73) és
- (2) a Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások (RD04b_E03_FOF_73), illetve
- (3) a Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon (RD42_R01_RAN_73)
- (4) Ágazati beavatkozások: Borászati beruházások (SC06_E05_WII_58)

A fentiek alapján a szükséglet-beavatkozás-SO összehangolást a Terv benyújtás előtti aktualizálása során meg kell erősítenie a tervezőknek.

A leírás szerint RD01c_E01_FRM_73 intézkedés kimeneti célértéke a KAP ST teljes időkeretében 4180 művelet, teljes indikatív pénzügyi allokációja 26 744 186 EUR. – ez a pénzügyi tábla szerint már jelentősen magasabb, 246 575 342 EUR. Hasonlóan, az RD04b_E03_FOF_73 intézkedés kimeneti célértéke a KAP ST teljes időkeretében 334 művelet, teljes indikatív pénzügyi allokációja 13.380.057 EUR – ez a pénzügyi tábla szerint már jelentősen magasabb, 27 397 260 EUR. Ezeket a végleges pénzügyi terv birtokában szükséges aktualizálni.

Tudatosan nem vizsgáltuk mélyebben az erdősfítéshez és biomasszához kapcsolódó beavatkozás template-eket, mivel ezek nem tartoznak szervesen a megújuló energetikai témához (a VP esetén maradékelven kerültek az 5B-5C területbe).

Megállapítás/javaslat

A beavatkozási logikában helyesen szerepel a beavatkozások-indikátorok kapcsolata:

- RD01c_E01_FRM_73 Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása - R.15, R.16 jelölve
- RD04b_E03_FOF_73 Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása - R.15, R.16 jelölve
- RD42_R01_RAN_73 Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon - R.15, R.16 jelölve
- SC06_E05_WII_58 Ágazati beavatkozások: Borászati beruházások

Bár az alábbi beavatkozások R.15 kapcsolódása feltételezhető lenne, ezek mégsem kapcsolódtak az R.15-höz:

- RD43_R02_LOC_73 Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken – R.15 nem, csak az R.16 jelölve (nem támogat energetikai fejlesztést) – ehhez indoklást javaslunk, hogy miért nem támogatja ezt a területet (a korábbi beavatkozás template-ek alapján támogatott volt a téma)
- RD09a_B05_SML_73 Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése – csak az R.09 kapcsolódás jelölt – javasolt a címet és a tartalmat (melyben a fenntarthatóságot támogató megújuló energetika nem szerepel) összehangolni.

<p>A beavatkozási logika alapján a megújuló energiatermelés téma csak az SO4-hez (R.15 és R.16) és az SO8-hoz (R.41^{PR}) kapcsolódik.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ez az egyszerűsítés segíti az SO-k és RI-k közti sok-sok kapcsolatok számának mérséklését, a modellek egyszerűsítését. ○ Ugyanakkor összehangolandó ez a struktúra a szükségletekkel (és az azokat megalapozó helyzetelemzéssel), mivel a jelenleg bemutatottak szerint a beavatkozási struktúrában nem szereplő SO2 és annak SO2.1.5 szüksége határozza meg leginkább explicit módon az igényt. 	
---	---

RELEVÁNS BEAVATKOZÁSOK

RD01c: Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO4: Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
- XCO: Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozás leírásában megjelennek a téma releváns szükségletei:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● SO4 3.1: Megújuló energia alkalmazásának növelése a lehetséges környezeti konfliktusok figyelembevételével ● SO4 3.3: Energia felhasználás hatékonyságának növelése üzemi és technológiai szinten <p>A beavatkozás leírásában nem jelenik meg az alábbi, és korábban szereplő SO2-höz kapcsolódó, a megújuló energiatermelésre vonatkozó leghangsúlyosabb KAP ST szükséglet (és egyáltalán az SO2 kapcsolat sem):</p> <ul style="list-style-type: none"> ● SO2 1.5: Megújuló energiaforrások alkalmazása, különös tekintettel a geotermikus energiaforrásokra és a napenergia hasznosítására <p>A beavatkozás leírásában szereplő alábbi szükséglet kapcsolódása kérdéses:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● XCO 4.4: Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások digitális infrastruktúrájának fejlesztése 	
<p>A beavatkozási template-ben megjelenik a vizsgált téma két releváns indikátora:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● R.15 Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a bioalapú energiák termelését is beleértve (megawatt) ● R.16 A KAP keretében az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint megújuló energia vagy biológiai anyagok előállításához hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya. 	
<p>A beavatkozás leírásában a dedikált fejlesztési cél explicit megjelenik az energetika (energiahatékonyság és megújuló kapcsán).</p>	

<p>Ugyanakkor kérdéses, hogy az indikátorral nem rendelkező energiahatékonyság miatt jelenik meg meghatározó célként és elemként a leírásban, és az R.15-höz és R.16-hoz kötött megújuló energia miatt csupán egy további, „kiegészítő” elemként: <i>„Magyarország a bruttó végső energiafogyasztásban 2030-ig legalább 21%-os megújuló energiaforrás részarányt szeretne elérni. A beavatkozás hozzájárul Magyarország ezen célkitűzésének teljesítéséhez is.”</i></p>	
<p>Érdeemes a beavatkozás leírás szövegezésében az energiamegtakarítás helyett a megújuló energiára meghatározó hangsúlyt helyezni. A megújuló energiatermelés nem jár energiamegtakarítással.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A beavatkozás leírása (hasonlóan az RD01c-hez) nagy hangsúlyt fektet az energiahatékonyság növelésére, ugyanakkor a 2021-27 időszakban külön eredményindikátor nem kapcsolódik az energiamegtakarításhoz.</i> 	
<p>A jogosultsági kritériumok között javasolt szerepeltetni a „Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó fejlesztések” és az „Energiahatékonyság javítását eredményező fejlesztések” szöveget.</p>	

RD01c - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása

- INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.24. A támogatásban részesülő, a gazdaságon kívüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO4: Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
- XCO: Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

<p>Megállapítás/javaslat</p>	
<p>A beavatkozás leírásában megjelennek a téma releváns szükségletei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>SO4 3.1: Megújuló energia alkalmazásának növelése a lehetséges környezeti konfliktusok figyelembevételével</i> • <i>SO4 3.3: Energia felhasználás hatékonyságának növelése üzemi és technológiai szinten</i> <p>A beavatkozás leírásában nem jelenik meg az alábbi, és korábban szereplő SO2-höz kapcsolódó, a megújuló energiatermelésre vonatkozó leghangsúlyosabb KAP ST szükséglet (az SO2 kapcsolat sem):</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>SO2 1.5: Megújuló energiaforrások alkalmazása, különös tekintettel a geotermikus energiaforrásokra és a napenergia hasznosítására</i> <p>A beavatkozás leírásában szereplő alábbi szükséglet kapcsolódása kérdéses:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>XCO 1.1: Ágazati célkitűzések megvalósulását támogató, gyakorlatorientált ismeretátadás támogatása</i> 	

<p>A beavatkozás leírásban megjelenik meg a vizsgált téma indikátora, az R.15, és az R.16 is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>R.15 A mezőgazdaságból, erdőszetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergiatermelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (MW) nem jelenik meg, noha a 2014-2020-as időszakban is kerültek megvalósításra megújuló energetikai beruházások az élelmiszeripari beruházásoknál, és a beavatkozás 1.1.6 fejezete is említi a megújuló energia beruházásokat.</i> • <i>R.16 Az éghajlattal kapcsolatos beruházások: A KAP keretében az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint megújuló energia vagy biológiai anyagok előállításához hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya.</i> 	
<p>A beavatkozás leírásában a következő fejlesztési cél jelenik meg az energetika kapcsán: <i>„A mezőgazdasági ágazat versenyképességének erősítéséhez az energiaköltségek csökkentése, az energihatékonyság fokozása, továbbá a megújuló energiaforrások, a biomassza alapú rendszerek előtérbe helyezése, valamint a mezőgazdasági eredetű biogáz hasznosításából származó felhasználás növelése is hozzájárul.”</i> A fentiek szerint az energiahatékonysági és megújuló energetikai fejlesztések, mint versenyképességet erősítő tényezők jelennek meg, összhangban az SO.2-vel, viszont az SO.2 téma szempontjából leginkább releváns 1.5 szükségletre hivatkozás nélkül, és az SO2 mint a leírás alapján releváns SO elhagyásával.</p>	
<p>Érdemes a beavatkozás leírás szövegezésében az energiamegtakarítás helyett a megújuló energiára nagyobb hangsúlyt helyezni.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A beavatkozás leírása (hasonlóan az RD01c-hez) nagy hangsúlyt fektet az energiahatékonyság növelésére, pedig a 2021-27 időszakban külön eredményindikátor nem kapcsolódik az energiamegtakarításhoz.</i> 	

RD42_R01_RAN_73 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon

- INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.22. A támogatásban részesülő, infrastrukturális beruházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO4: Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
- SO8: Vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javítása, a területi/regionális és területen belüli különbségek csökkentése

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozási template-ben megjelenik a vizsgált téma releváns szükséglete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>SO8 1.6. Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal</i> 	

<p>A beavatkozási template-ben nem jelenik a vizsgált téma releváns indikátora:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>R.15 Támogatott beruházások a megújulóenergiatermelés kapacitásbővítésébe, a biomassza-alapú energiák termelését is beleértve (MW)</i> 	
<p>A beavatkozás leírásában a következő fejlesztési cél jelenik meg az energetika kapcsán:</p> <p>„- háztartási léptékű villamos energia, megújuló energiahasználat és vízellátás, valamint szennyvízkezelés fejlesztések; - háztartási léptékű internet vagy internet hálózat lehetőségének megteremtése és kiépítése. A vidéki településeken élők életminőségének javítása, a fenntarthatóság növelése olyan kisléptékű infrastruktúra fejlesztések támogatásával, amelyek hozzájárulnak az energihatékonyság növeléséhez, a helyi gazdaság fejlesztéséhez, a szennyvízkezeléshez és az alapvető infrastruktúrával való ellátottság növeléséhez.”.</p>	

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

A KAP Stratégiai Terv 2022.05.10-es, több vezetői jóváhagyással is rendelkező, ugyanakkor még nem végleges pénzügyi terve alapján a következő megállapításokat tesszük.

A négy, energetikai témát közvetlenül támogató beavatkozásra allokált forráskeretek a következők:

Beavatkozás	Forráskeret (EU + hazai) EUR
RD01c - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása	246 575 342
RD04b - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása	27 397 260
RD42 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon	41 095 890
SC06 - Ágazati beavatkozások: Borászati beruházások	28 000 000
Egyértelműen pozitívum a zöld célok teljesítése érdekében a dedikált beavatkozások létrehozása az energetikai támogatásokra.	

A forráskeretek koncentrációja jelentős. A meghatározó RD01c és RD04b esetén fontos, hogy jelentős mértékben top-up forrásokból tervezett a finanszírozásuk, mely számos rugalmassági elemmel rendelkezik az uniós finanszírozáshoz képest.

INDIKÁTOR

Az indikátor táblában az energiahatékonyság és megújuló energia témához a következő indikátor tartozik:

- *R.15 - A mezőgazdaságból, erdészetből, valamint egyéb megújuló forrásokból származó megújuló energia: Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a bioalapú energiák termelését is beleértve (MW)*

Szinte csak az RD01c számít az R.15 célértéke szempontjából (erre érzékeny a modell, a többi beavatkozás hatása minimális), az RD42 és az SC06 aránya érdemben nem befolyásolja a tervet.

Az 1100 EUR/kWp ár mérsékelten magas a mostani és a következő években várható HUF/EUR árfolyam mellett, de mértéke elfogadható, indokolható. Az EUB igény szerint könnyen össze tudja vetni ezt az értéket más tagállamok, vagy akár Magyarország más OP-inek fajlagosaival. (Ld. pl. a GINOP 2021-es 300-400 ezer forint közötti, mérettől függően skálázott elszámolható költség intervallumát, mely jelenlegi árfolyamon 800 - 1050 EUR).

Kérdéses, hogy a beavatkozásoknak – várhatóan túlnyomó részt napelemes fejlesztések kapcsán – kötelező lesz-e tartalmazniuk energiatárolási elemet. Egy ilyen általános szabályozás még csak tervben van, nem hatályos és nem is látható előre, hogy mikor lesz ilyen szabályozás. A jelenleg RRF-ből folyó, csaknem 70 milliárd forintos hálózati kapacitásbővítési projekt még akár 1-2 évvel eltolhatja ennek szükségességét. A jelenlegi R.15 célérték számítás már figyelembe veszi ezt (elfogadható 50%-os költségarány mellett). Összességében – tekintettel a beavatkozás 2024-es indítására, mely időpontra világosabban fog látszani a tárolásra vonatkozó szabályozás - megalapozottnak és támogatandónak tartjuk, hogy a támogatások feltételül szabja a kiíró a tárolási kapacitások felállítását, mely kíméli a hazai villamosenergia hálózaton egyre szűkülő rákötési lehetőségeket.

Az R.15 célérték modellje feltételezi, hogy napelemes rendszerek kerülnek támogatásra. Ez túlnyomó részt várhatóan igaz is lesz, a napkollektoros, ill. sekélyebb és mélyebb geotermikus rendszerek relatív számosságukból adódóan várhatóan nem fogják érdemben befolyásolni az átlagot.

Kockázatosnak látjuk az R.15 célérték teljesíthetősége szempontjából, hogy a megújuló energetikát dedikáltan támogató RD01c forráskeretének közel 90%-a top-up forrás. A kormányok szerte a világon egy globális válságra kezdenek felkészülni, melynek akár hatása lehet a költségvetési forrásokból finanszírozott top-up keretekre is. Amennyiben a hazai költségvetés helyzete kikényszeríti, akár sor kerülhet a túlnyomóan top-up forrásokból tervezett beavatkozások keretének csökkentésére, vagy a keretek felhasználásának halasztására. Mivel általában az O indikátorok, és így közvetve az R indikátorok célértékeinek tervezése során a top-up forrásokat a tervezők figyelembe vették, ezért egy esetleges top-up keret csökkentés a top-up keretre tervezett R indikátorértékek várható elmaradásával járna, mely egyúttal növelhetné a pénzügyi szankciók kockázatát is.

4.4. ANTIMIKROBIÁLIS SZEREK HASZNÁLATA TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A szükségletelemzésben a vizsgált cél az következő helyen jelenik meg:

- SO9 - Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén
 - 9. 2 Növényvédőszeres és antimikrobiális állatgyógyászati készítmények felelős alkalmazása és csökkentése
 - 9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban, antibiotikumok nyomonkövethetőségének biztosítása, az antibiotikumok eladásának és felhasználásának nyilvántartásával kapcsolatban digitális megoldások fejlesztése (erős prioritás)

Megállapítás/javaslat	
A témakör a szükségletelemzésben megfelelően megjelenik	

SWOT ELEMZÉS

Az SO9 SWOT elemzése külön fejezetben foglalkozik a vizsgált témával (1. Antibiotikum-felhasználás a mezőgazdaságban), ugyanakkor ez a téma külön nem jelenik meg az SFC-ben.

Megállapítás/javaslat	
A SWOT elemzésben megjelenik a témakör <i>(1. Antibiotikum-felhasználás a mezőgazdaságban)</i>	
A SWOT elemzésben hivatkozásra kerültek a releváns stratégiák <ul style="list-style-type: none"> ● Zöld Megállapodás ● „Termőföldtől az asztalig” Stratégia ● 2018-ban kidolgozott állategészségügyi intézkedési terv 	
A SWOT elemzés megfelelően alátámasztja a szükségletet hiteles statisztikai adatokkal, értékelési vagy kutatási megállapításokkal <ul style="list-style-type: none"> ● A fajlagos felhasználás változása az EU átlagában és Magyarországon 2011 és 2017 között (mg/PCU) ● ESVAC (European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption) projekt adatbázisa ● NAIK AKI kérdőív 	

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A beavatkozási logikában az SO9 a következő beavatkozásokhoz kapcsolódik:

RD29_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a kiskérődző ágazatban

RD30_G13_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban

RD31_G14_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban

RD32_G15_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban

RD33_G16_ANB_70 - Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban

RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése

Az SO9 alá tartozó további két beavatkozás kevésbé kapcsolódik a témához, ezeket nem vizsgáljuk részletesen:

RD02_D01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása

RD09a_B05_SML_73 - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése

A releváns R.43 indikátor ezek közül a RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése beavatkozáshoz kapcsolódik, így a beavatkozási logika alapján csak ez a beavatkozás lenne releváns a vizsgált téma szempontjából.

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási logikában megjelenik a témakör	
A beavatkozási logikában kapcsolódik a releváns eredmény indikátor és a beavatkozás <ul style="list-style-type: none"> ● <i>RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése– R.43</i> 	

RELEVÁNS BEAVATKOZÁSOK

A témához kapcsolódó beavatkozások közül a leginkább releváns az RD33b, melyet az állatjóléti (RD29-33), a digitalizáció (RD02) és fenntarthatósági fejlesztés (RD09a) egészítenek ki.

RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése

- társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozás leírásában szerepel a vizsgált téma releváns szükséglete: 9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban, antibiotikumok nyomonkövethetőségének biztosítása, az antibiotikumok eladásának és felhasználásának nyilvántartásával kapcsolatban digitális megoldások fejlesztése</p>	
<p>A beavatkozás leírásában megjelenik a vizsgált téma releváns indikátora: R.43 Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya</p>	
<p>A beavatkozás dedikáltan az antimikrobiális szerek csökkentését célozza és az ezzel kapcsolatos EUB észrevételek hatására került be a Tervbe.</p>	

Állatjóléti támogatások:

RD29_G12_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a kiskérődző ágazatban

- ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

RD30_G13_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban

- ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

RD31_G14_AWC_70 - Állatjóléti támogatások a sertés ágazatban

- ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló,

fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

RD32_G15_AWC_70 – Állatjóléti támogatások a baromfi ágazatban

- ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

RD33_G16_ANB_70 - Állatjóléti támogatás a méhészeti ágazatban

- ENVCLIM(70) - Environmental, climate-related and other management commitments
- O.18. Az állatjóléthez, az állatok egészségéhez, valamint a biológiai védelmi intézkedések megerősítéséhez nyújtott támogatás által érintett számosállategységek (száe) száma
- SO6 Hozzájárulás a biológiai sokféleség csökkenésének megállításához és visszafordításához, az ökoszisztéma-szolgáltatások gyarapítása, valamint az élőhelyek és a tájak megőrzése
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozások leírásában hivatkozásra kerül a téma releváns szükséglete: <i>9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban, antibiotikumok nyomonkövethetőségének biztosítása, az antibiotikumok eladásának és felhasználásának nyilvántartásával kapcsolatban digitális megoldások fejlesztése</i>	
A beavatkozások leírásában nem jelenik meg a vizsgált téma releváns indikátora: <i>R.43 Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya)</i>	
A beavatkozások leírásában megjelenik az antimikrobiális szerekkel kapcsolatos fejlesztési cél.	

RD02_DO1_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása

INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation

O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma

SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció

SO5 A fenntartható fejlődés és a természeti erőforrásokkal – például a vízzel, a talajjal és a levegővel – való hatékony gazdálkodás támogatása többek között a vegyi anyagoktól való függés csökkentésével

SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozási leírásban hivatkozásra kerül a téma releváns szükséglete: 9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban, antibiotikumok nyomonkövethetőségének biztosítása, az antibiotikumok eladásának és felhasználásának nyilvántartásával kapcsolatban digitális megoldások fejlesztése</p>	
<p>A beavatkozási leírásban nem jelenik meg a vizsgált téma releváns indikátora: R.43 Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya)</p>	
<p>A hivatalosan benyújtott 2021.12.30-as SFC verzióban a digitalizált technológiák hatásainak leírásánál megjelent a vizsgált témakör: „-A beavatkozás támogatási lehetőséget nyújt az agrárgazdaság szereplőinek abban, hogy a korszerű technológiák alkalmazásával hozzájárulnak az antibiotikus szerek használatának csökkentéséhez.” azonban az SFC 2022.05.26. verzióban nincs utalás a témára.</p>	

RD09a_B05_SML_73 - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése

INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation

O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma

SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció

SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben

SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt

élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állattólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén.

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetekben megemlítésre kerül a vizsgált téma releváns szükséglete: <i>9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban, antibiotikumok nyomonkövethetőségének biztosítása, az antibiotikumok eladásának és felhasználásának nyilvántartásával kapcsolatban digitális megoldások fejlesztése</i>	
A beavatkozási fejezetekben nem jelenik meg a vizsgált téma releváns indikátora: <i>R.43 Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya</i>	
A beavatkozás leírásában nem kerül megemlítésre az antimikrobiális szerek csökkentése témakör. Ha a beavatkozás szerepet kap az antimikrobiális szerek csökkentésében, akkor ezeket be kell építeni.	
A beavatkozásban korábban (SFC 2021.12.30.) egy helyen megjelent az állattartás, a kiválasztási szempontrendszer egyéb pontjai között („ökológiai állat tartása”). Az állattartás ökológiai minősítése ugyan biztosíthatná az antimikrobiális szerek csökkenését, de egyéb kiválasztási szempontként nem volt biztosított ennek érvényesülése. Az SFC 2022.05.26. verzióban ez a kiválasztási szempont már nem szerepel. Emellett a Zöld architektúra beavatkozásai sem utalnak arra, hogy az állattartás ökológiai jellegét is előírná a leendő támogatás.	

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

Az állattóléti támogatások (RD29-RD33b) tervezett keretösszege kb. 174,1 millió EUR, míg a kapcsolódó digitalizációs és fenntarthatósági beavatkozások tervezett keretösszege 20,7 millió EUR, összesen tehát mintegy 194,8 millió EUR.

RD29_G12_AWC_70 - Állattóléti támogatások a kiskérődző ágazatban

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 9 647 507,00

RD30_G13_AWC_70 - Állattóléti támogatások a szarvasmarha ágazatban

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 57 885 041,00

RD31_G14_AWC_70 - Állattóléti támogatások a sertés ágazatban

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 12 257 328,00

RD32_G15_AWC_70 - Állattóléti támogatások a baromfi ágazatban

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 63 351 962,00

RD33_G16_ANB_70 - Állattóléti támogatás a méhészeti ágazatban

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 9 647 507,00

RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 21 438 904,00

További releváns, kapcsolódó SO9 beavatkozások:

RD02_D01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 15 928 640,00

RD09a_B05_SML_73 - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése

- Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 4 778 592,00

Megállapítás/javaslat	
<p>Önmagában az Állatjóléti támogatásra, és az antimikrobiális szerek használatának csökkentését célzó kompenzációs kifizetésre szánt források antimikrobiális szerek csökkenésére gyakorolt hatása várhatóan nem fogja megközelíteni az F2F stratégia célját, amely 2030-ig 50%-os csökkenést vár el ezen a téren.</p> <p>Ezért szükség lenne a másik két releváns SO9 beavatkozás (RD02 - digitalizáció, RD09a - ÖKO) ezt a célt erősítő alkalmazására és, hatásmechanizmusának, várható eredményeinek és a témára vonatkozó potenciális hatásainak részletesebb kifejtésére a beavatkozásokban.</p>	

INDIKÁTOR

Az indikátor táblában az antimikrobiális szerek használatának csökkentése témához a következő indikátor tartozik:

- R.43 Az antimikrobiális szerek használatának korlátozására irányuló, támogatott intézkedésekkel (megelőzés/csökkentés) érintett számosállategységek (száe) aránya
- az indikátornak a 2022.05.26-os SFC-ben nincs rögzített értéke.
- az R.43 indikátorhoz egy beavatkozás van feltüntetve:
 - RD_33b_G17_AMR_70 - Antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem kompenzációs kifizetése

JAVASLATOK

Megállapítás/javaslat	
<p>A korábbi ex ante értékelői javaslatot – mely szerint az indikátortáblában csak az állatjólét beavatkozást érdemes feltüntetni az R.43 esetében és az ökológiai gazdálkodás beavatkozást törölni – a tervezők elfogadták a következő ex ante értékelői indokok miatt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a 2021-es ÖKO felhívás ugyan a gyepgazdálkodás esetében előírja a legeltető állattartást, de nem írja elő az állattartás ökológiai minősítését. Így viszont ezen támogatás esetében nem bizonyítható az antimikrobiális szerek csökkentésének mechanizmusa. • a 2024-től induló ÖKO támogatás esetében a beavatkozásban csak egy helyen jelenik meg az állattartás, a kiválasztási szempontrendszer egyéb pontjai között („ökológiai állat tartása”). A Zöld architektúra összefoglalója sem utal arra, hogy az állattartás ökológiai jellegét is előírná a leendő támogatás. 	

<ul style="list-style-type: none"> Ezek fényében az R.43 indikátor esetében a 2024-től induló ÖKO támogatás gyepgazdálkodás előírás csoportját választó gazdálkodók legeltethető számos állatait lehetne figyelembe venni, amennyiben előírás lesz ezek ökológiai tartása. Mivel ilyen döntés nem született, és ezen számosállat létszám meghatározása jelentős időigényű elemzést követelne, egyelőre javasolt az ÖKO beavatkozás törlése az R43 indikátortól. Így nincs szükség az antimikrobiális szerek csökkentését célzó külön output indikátor és egységösszegek kidolgozására sem. 	
<p>A koherencia javítása érdekében ex ante értékelői javaslatra tervezői törlésre kerültek az ÖKO és Digitalizációs átállás az agrár- és élelmiszergazdaságban beavatkozásokban az antimikrobiális szerek csökkenésével kapcsolatos szövegek.</p>	
<p>A korábbi ex ante értékelői javaslatot mely szerint az R.43 indikátor értékét az R.44 indikátor értéke alapján kell megtervezni.</p>	
<p>A javaslat elfogadása esetén elegendő az O.18 indikátort összekapcsolni az R.43-al. Az O.18 értékét az állatjóléti beavatkozás alapján elegendő megtervezni. Ez az összekapcsolás – ex ante értékelői javaslatra – megtörtént az SFC 2022.05.26-ban.</p>	

Megállapítás/javaslat	
<p>Javasoljuk egy átfogó koncepció (háttéranyag) elkészítését az antimikrobiális szerek csökkentésének témájában, ami:</p> <ul style="list-style-type: none"> megvizsgálja, hogy mely digitalizációs megoldásoknak lehet szerepük e cél támogatásában, és hány állatot érinthetnek az ilyen fejlesztések. megvizsgálja, hogy előírható-e a 2024 utáni ÖKO támogatás keretében a legeltetett állatok ökológiai tartása, és hány állatot érinthetnek az ilyen fejlesztések. megvizsgálja, hogy milyen megoldás lesz alkalmas a két támogatás esetében az állatok nyilvántartására. megvizsgálja külföldi példák alapján, hogy nem hatékonyabb-e az állatorvosok ösztönzése, illetve nem kellene-e ezt, illetve a szemléletformálást is felvenni az eszköztárba. megvizsgálja, hogy az ÖKO és digitalizációs beavatkozások esetében hogyan lehet-e ösztönözni a kapcsolódást az állatjóléti támogatással (pl. projektkiválasztás). 	
<p>Továbbra is javasoljuk az ÖKO és digitalizációs beavatkozások antimikrobiális szerek csökkentésével kapcsolatos tartalmát kibővíteni.</p>	

4.5. GENERÁCIÓVÁLTÁS TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A szükségletelemzésben a vizsgált cél a következő helyeken jelenik meg:

- SO1 - A gazdaságok fennmaradását biztosító jövedelemnek és a mezőgazdasági ágazat rezilienciájának a támogatása Unió-szerte a hosszú távú élelmezésbiztonság és a mezőgazdasági diverzitás fokozása, valamint az uniós mezőgazdasági termelés gazdasági fenntarthatóságának biztosítása céljából
- SO7- A mezőgazdasági pálya vonzóná tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
 - 7.1 Fiatalok gazdálkodói tevékenység indításának megkönnyítése
 - Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási vállalkozások indításának ösztönzése a fiatalok körében, ezáltal a gazdálkodók átlagéletkorának csökkentése (7.1.1. – erős prioritás)
 - Generációk közötti együttműködések támogatása (7.1.2.)
 - Fiatal gazdák földhöz jutásának könnyítése (7.1.3)
 - Fiatal gazdák hitelhez jutásának könnyítése (7.1.4.)
 - Agrárvállalkozások generációk közötti átadás-átvétele adminisztratív terheinek és költségeinek csökkentése (7.1.5.)
 - 7.2 A gazdálkodói tevékenység elkezdéséhez szükséges ismeretek hatékony átadása
 - A mezőgazdasági pálya vonzóná tétele a fiatal generációk számára (7.2.2 – erős prioritás)
 - 7.3 Vállalkozások indításának ösztönzése vidéki területeken
 - Induló mezőgazdasági vállalkozások támogatása a fiatal gazda kategórián kívüliek számára (7.3.1 – erős prioritás)
- SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
 - 8.1 A munkavállalási célú elvándorlás csökkentése a vidéki vállalkozások számának és jövedelmezőségének növelésével, a vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javításával, a területi különbségek csökkentésével
 - Vidéken élő nők foglalkoztatási rátájának növelése (8.1.1)
 - Munkavállalási célú elvándorlás csökkentése (8.1.2 – erős prioritás)
- XCO - Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés
 - CCO.1 Az ágazati célkitűzések megvalósulását támogató, gyakorlatorientált ismeretátadás támogatása
 - Tudásátadás a mezőgazdasági és erdőgazdasági generációváltás gyorsítása érdekében (CCO.1.6)

Megállapítás/javaslat

A témakör a szükségletelemzésben megfelelően megjelenik

SWOT ELEMZÉS

Az SO7 SWOT elemzése külön fejezetben foglalkozik a vizsgált témával (10. A generációs megújulást és vállalkozásfejlesztést segítő KAP-támogatások), míg az SO8 SWOT több ponton végez megalapozó korszerkezeti elemzéseket a termelők demográfiai vizsgálatánál és az XCO SWOT elemzése is kitér a témára.

Megállapítás/javaslat	
A SWOT elemzésben megjelenik a témakör <i>(10. A generációs megújulást és vállalkozásfejlesztést segítő KAP-támogatások)</i>	
A SWOT elemzésben hivatkozásra kerültek a releváns stratégiák, előzmények: <ul style="list-style-type: none"> • „Termőföldtől az asztalig” Stratégia • Vidékfejlesztési Program Fiatal Gazda Tematikus Alprogram 	
A SWOT elemzés megfelelően alátámasztja a szükségletet hiteles statisztikai adatokkal, értékelési vagy kutatási megállapításokkal SWOT SO7: <ul style="list-style-type: none"> • Gazdák korösszetételének vizsgálata • VP Fiatal Gazda Tematikus Alprogram eredményei • Gazdaság szerkezeti Összeírás (FSS) SWOT SO8: <ul style="list-style-type: none"> • Helyzetfeltárás a mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők számára, valamint a vállalkozásfejlesztés vidéki térségekben történő előmozdítása kapcsán • Az erdőgazdálkodók korszerkezete 	

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A beavatkozási logikában az SO7-SO8-XCO-hoz (nem feltétlenül mindegyikhez) a következő beavatkozások kapcsolódnak: A beavatkozási logika alapján a következő beavatkozások relevánsak a téma szempontjából:

- (1) a Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás (DP03_B01_YFS_16)
- (2) a Fiatal mezőgazdasági termelők beruházásainak támogatása (RD01b_E01_FRM_73) – mely SO2 alá is besorolásra került a beavatkozás leírása szerint.
- (3) a Generációs megújulás, gazdaságátadási együttműködés (RD07_B03_YFO_77)
- (4) a Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával (RD05_B01_YFS_75)
- (5) a Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával (RD06_B02_YFY_75)
- (6) a Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával (RD08_B04_BIS_75) – SO1, SO2, SO3 és SO5 alá is besorolásra került a beavatkozás leírása szerint, nem csak SO7 és SO8 alá.

Megállapítás/javaslat	
Érdemes lehet tisztázni a hat fent bemutatott, témához kapcsolódó beavatkozás kapcsolatát az egyes SO-kkal, annak érdekében, hogy a beavatkozás - SO és így az R indikátor – SO több-többes kapcsolatok száma csökkenjen, a rendszer egyszerűbbé váljon.	

<p>A beavatkozási logikában több helyen van kapcsolódás R.36^{CU PR} Generációs megújulás eredmény indikátorhoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DP03_B01_YFS_16 - Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás • (RD05_B01_YFS_75) - Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával <p>Korábban volt összefüggés az RD06_B02_YFY_75 Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával beavatkozás és az R.36 indikátor között is, azonban a 2022.05.26-os SFC 5. fejezetéből kikerült az összefüggés, viszont az SFC 2. fejezetében továbbra is szerepel.</p>	
--	---

RELEVÁNS BEAVATKOZÁSOK

DP03_B01_YFS_16 - Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás

CIS-YF(30) - A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás

- O.6 A fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatásban részesülő hektárok száma
- SO1 A gazdaságok fennmaradását biztosító jövedelemnek és a mezőgazdasági ágazat rezilienciájának a támogatása Uniószerthe a hosszú távú élelmezésbiztonság és a mezőgazdasági diverzitás fokozása, valamint az uniós mezőgazdasági termelés gazdasági fenntarthatóságának biztosítása céljából
- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozási fejezetben hivatkozásra kerültek a vizsgált téma releváns szükségletei.</p>	
<p>A beavatkozás kapcsolódik releváns SO1-hez, SO7-hez és SO8-hoz.</p>	
<p>A beavatkozáshoz tartozó eredményindikátorok jól mérik a téma szempontjából az előrehaladást:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R.36 Generációs megújulás • R.37 Növekedés és foglalkoztatás a vidéki térségekben 	
<p>A beavatkozási fejezetben explicit megjelenik a generációváltás támogatására vonatkozó fejlesztési cél.</p>	

RD01b_E01_FRM_73 - Fiatal mezőgazdasági termelők beruházásainak támogatása

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation

- O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetben hivatkozásra kerülnek a vizsgált téma releváns SO2, SO7 és XCO alá sorolt szükségletei.	
A beavatkozási fejezetben explicit megjelenik a generációváltás támogatására vonatkozó fejlesztési cél, indoklással.	
A beavatkozási fejezetben szereplő cél támogatja a generációváltás témáját.	

RD07_B03_YFO_77 - Generációs megújulás, gazdaságátadási együttműködés

- COOP(77) - Együttműködés
- O.30. A generációs megújulásra irányuló támogatott műveletek és egységek száma (kivéve a tevékenységkezdési támogatást)
- SO7 - A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
- XCO - Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetben megemlítésre kerültek a vizsgált téma releváns SO7 és SO8 alá sorolt szükségletei. Az XCO alá sorolt szükségletek viszont nem kerültek megemlítésre a leírásban.	
A fejezetben – az ex ante értékelők korábbi javaslatának tervezői elfogadása eredményeképpen - explicit megjelenik a generációváltás támogatására vonatkozó fejlesztési cél, indoklással.	

RD05_B01_YFS_75 - Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával

- INSTAL(75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up
- O.25. Tevékenységkezdési támogatásban részesülő fiatal mezőgazdasági termelők száma
- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetben megemlítésre kerülnek a vizsgált téma releváns SO7 és SO8 alá sorolt szükségletei.	
A beavatkozási fejezetben a beavatkozáshoz R.36 (Generációs megújulás) és R.37 (Növekedés és foglalkoztatás a vidéki térségekben) eredményindikátorok tartoznak.	

RD06_B02_YFY_75 - Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával

- INSTAL(75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up
- O.27. Vállalkozásindításhoz nyújtott támogatásban részesülő vidéki vállalkozások száma
- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetben megemlítésre kerülnek a vizsgált téma releváns SO7 alá sorolt szükségletei. SO8 szükségletei nem szerepelnek a leírásban.	

RD08_B04_BIS_75 - Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával

- INSTAL(75) - Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up
- O.27. Vállalkozásindításhoz nyújtott támogatásban részesülő vidéki vállalkozások száma
- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat	
-----------------------	--

A beavatkozási fejezetben megemlítésre kerülnek a vizsgált téma releváns SO7 és SO8 alá sorolt szükségletei.

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

Az SPR XII. melléklete alapján a pénzügyi terv KAP I. és II. pillérre allokált tervösszegéből (Member State's allocations (Annex XI)) minimum 37 295 555 EUR fordítandó évente a fiatal gazda beavatkozásra. Ez a tervidőszak 5 évével számolva 186 477 775 EUR.

A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a Fiatal gazda I. pilléres beavatkozások együttes összege 93 449 268 EUR, míg a II. pilléres beavatkozások összege 101 666 896 EUR, azaz összesen a két pilléren 195 116 164 EUR. Ez meghaladja a minimumként előírt 186 477 775 EUR-t.

A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a Fiatal Gazda kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

A generációváltás támogatását célzó beavatkozások együttes keretösszege ennél magasabb (a KAP I. pillér változatlan, de az RD05 kerete jóval magasabb). A hat beavatkozás összesen mintegy 231,1 millió EUR az SFC 2022.05.26. alapján (teljes közkiadás), mely szintén teljesíti az SPR feltételt, az alábbi bontásban (az eltérés oka egyelőre nem ismert):

DPO3_B01_YFS_16_U01 - Fiatal mezőgazdasági termelők részére nyújtott kiegészítő jövedelemtámogatás fajlagos összege

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Uniós hozzájárulás [EUR]) – TOTAL: 93 454 020,00

RD01b_E01_FRM_73 - Fiatal mezőgazdasági termelők beruházásainak támogatása

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL: 24 233 283,00

RD07_B03_YFO_77 - Generációs megújulás, gazdaságátadási együttműködés

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL: 2 867 156,00

(D05_B01_YFS_75 - Generációs megújulás fiatal mezőgazdasági termelők induló támogatásával

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL: 103 803 384,00

RD06_B02_YFY_75 - Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL: 4 141 466,00

RD08_B04_BIS_75 - Generációs megújulás induló vidéki és fiatal erdőgazdálkodó vállalkozók támogatásával

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL: 2 867 156,00

INDIKÁTOR

Az indikátor táblában generációs megújítás témához a következő indikátor tartozik:

- **R.36^{CU PR}** *Generációs megújulás: KAP-támogatás segítségével vállalkozást indító fiatal mezőgazdasági termelők száma, nemek szerinti bontással együtt. Az R.36 indikátor az SFC 2.3.1 fejezete alapján SO1 és SO7 specifikus célkitűzéssel van összefüggésben.*

Szorosan kapcsolódik a témához még az SFC 2.3.1 tábla szerint az SO8-hoz sorolt R.42 A társadalmi befogadás előmozdítása: A társadalmi befogadást célzó, támogatásban részesülő projektekkel érintett személyek száma.

4.6. LEADER TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A témakör a szükségletelemzésben a beavatkozási logika alapján az SO8-hoz tartozik:

SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.

A beavatkozás (RD57) leírása az alábbi SO8 szükségletekre hivatkozik, mellyel egyetértünk:

- 8.1 A munkavállalási célú elvándorlás csökkentése a vidéki vállalkozások számának és jövedelmezőségének növelésével, a vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javításával, a területi különbségek csökkentésével
 - 8.1.2 Vidéki mikroállalkozások jövedelmezőségének javítása
 - 8.1.5 Kisgazdaságok jövedelmezőségének javítása
- 8.2 Helyi együttműködések támogatása a vidéki területeken
 - 8.2.1 Emberi erőforrás a fejlesztéspolitikai programok végrehajtására
 - 8.2.2 Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztések
 - 8.2.3 A helyi fejlesztési programok összhangjának megteremtése, térségi együttműködések
- 8.3 Helyi infrastruktúra és szolgáltatások színvonalának javítása
 - 8.3.2 Életminőséget emelő helyi lakossági szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztése

Ugyanakkor megemlíjtük, hogy az SO8 alábbi szükségletei szintén relevánsak a téma szempontjából, tekintettel arra, hogy milyen célok megvalósítására (is) törekszik a beavatkozás:

- 8.4 Társadalmi befogadás és felzárkóztatás elősegítése a vidéki területeken
 - 8.4.2 Roma felzárkóztatási programok ösztönzése, szegregáció csökkentése
- 8.5 Biomassza alapú gazdaságok létrehozásának ösztönzése
 - 8.5.1 A biomassza alapú megújuló energiahasznosítás közösségi alapú fejlesztése
- 8.6 Fenntartható erdőgazdálkodás támogatása
 - 8.6.1 Erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének növelése, jövedelmezőség javítása

Ki kell emelnünk, hogy a szükségletelemzésben a vizsgált cél legrelevánsabban a következő helyeken jelenik meg:

- SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
 - 8.2 Helyi együttműködések támogatása a vidéki területeken
 - 8.2.2 Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztések (8.2.2 – erős prioritás)
 - 8.2.3 A helyi fejlesztési programok összhangjának megteremtése, térségi együttműködések (8.2.3 – erős prioritás)

Megállapítás/javaslat

A témakör a szükségletelemzésben megfelelően megjelenik.	
--	---

SWOT ELEMZÉS

Az SO8 SWOT elemzésében hangsúlyosan megjelenik a LEADER téma.

Megállapítás/javaslat	
Az SO8 SWOT elemzésben megjelenik és megfelelően alátámasztásra kerül a témakör.	
A SWOT elemzésben hivatkozásra kerültek a releváns stratégiák <ul style="list-style-type: none"> • <i>Partnerségi megállapodás</i> • <i>Nemzeti Vidékstratégia 2014-2020</i> • <i>Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.</i> • <i>Magyar Falu Program</i> 	
A SWOT elemzés megfelelően alátámasztja a szükségletet hiteles statisztikai adatokkal, értékelési vagy kutatási megállapításokkal <ul style="list-style-type: none"> • <i>A VP félidei értékelésének eredményei</i> • <i>LEADER kérdőíves felmérés eredményei</i> • <i>20ab LEADER/HACS tematikus értékelés</i> 	

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A beavatkozási logikában az SO8-hoz egyetlen LEADER beavatkozás kapcsolódik:

RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási logikában megjelenik a témakör a következő beavatkozásoknál: <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Az RD57, melynek alapja az a CPR rendelet 31., 33. és 34. cikke, valamint az SPR rendelet 77., 92 és 125. cikke.</i> 	
A beavatkozási logikában szerepel a beavatkozás leírásában szereplő releváns eredmény indikátor <ul style="list-style-type: none"> • <i>R.38 LEADER-lefedettség: A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya</i> 	

RELEVÁNS BEAVATKOZÁS LEÍRÁSA

RD57_R15_LDR_77 - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása

- COOP(77) - Együttműködés
- O.31 A támogatott helyi fejlesztési stratégiák (LEADER) vagy előkészítő intézkedések száma
- SO8 - A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozási fejezetben megjelenik a vizsgált téma összes releváns szükséglete. Az S08 alatti több 8.1, 8.2 és 8.3 szükségletet tartalmaz.	
A beavatkozás leírásában megjelenik a vizsgált téma releváns indikátora: <i>R.38 CU A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya valamint a</i> <i>R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek indikátor is.</i>	
A beavatkozás leírásában szereplő célok és indoklások összhangban vannak a SWOT, a szükségletek és a beavatkozási logika által nyújtott megalapozással.	

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

A 2022.05.26-os SFC alapján az RD57 tervezett forráskerete 163 514 661,00 EUR (teljes közkiadás).

Megállapítás/javaslat	
Ez az összeg az SPR 92. cikkben foglalt min. 5%-os forráskeret-arányt teljesíti (bővebben ld. Ex ante értékelés Pénzügyi terv elemzési fejezet). Ez alapján a LEADER megközelítésre árfolyamtól függően mintegy 60-65 milliárd forint forrást tervez a kormányzat 2025-27 között. Összehasonlítva a 2014-20 közötti 50 milliárd forint támogatással ez jelentős forráskeret-emelést jelent (ha figyelembe vesszük, hogy az első érték 7 éves, a második 3 éves keret, akkor az évenkénti növekmény több mint kétszeres).	

INDIKÁTOR TÁBLA

Az indikátor táblában két indikátor kapcsolódik a LEADER témakörhöz:

- R.37 Növekedés és munkahelyteremtés a vidéki térségekben: KAP-projektek keretében támogatott új munkahelyek
- R.38 CU – A helyi fejlesztési stratégiák által érintett vidéki népesség aránya

Megállapítás/javaslat	
A tervezők elfogadták az ex ante értékelők korábban tett javaslatát arra vonatkozóan, hogy a vidéki térség lehatárolást érdemes a 2014-2020-ban alkalmazott módon meghatározni és a 2014-2020-as időszakokkal összhangban a települések teljes lakosságát figyelembe venni az alábbi indoklás mellett: <ul style="list-style-type: none"> • A HFS-sel várhatóan érintett településeket a 2014-2020-as időszakokkal azonos módon érdemes számbavenni, mivel nem született olyan döntés, amely ezt szűkítené. • A települések összes lakosságát a KSH-nál, vagy a TEIR-ben elérhető utolsó, településszintű lakosság szám alapján javasoljuk meghatározni. 	

JAVASLATOK

Megállapítás/javaslat	
A tervezők elfogadták az ex ante értékelők korábbi megállapításait, és a 2022.05.26-i SFC exportban már jelezték a LEADER kapcsolódásokat és a beavatkozásokat összhangolták. Ez korábban több helyen, pl. a térségi aktív ökoturisztikai fejlesztések, a rövid ellátási	

Megállapítás/javaslat	
láncok, a vidéki infrastrukturális fejlesztések II. – helyi fejlesztések, vagy az induló vidéki vállalkozások támogatása kapcsán hiányzott.	

4.7. ZÖLD BEAVATKOZÁSOK TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

Jelen rövid elemzés azt vizsgálja, hogy a KAP Stratégiai Terv 2022. május 26-án elérhető, zöld felépítményhez kapcsolódó beavatkozásainak leírásaiban hogyan és mennyire koherensen jelennek meg a KAP Stratégiai Terv környezeti specifikus célkitűzései.

Tekintettel arra, hogy a Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) folyamatában illetve az ex ante értékelés keretében (ld. 2022.05.31-én benyújtott Ex ante köztes jelentés) a SWOT és a szükségletelemzés részletesen elemzésre került, valamint arra, hogy a beavatkozásokhoz kapcsolódó környezeti indikátorértékek meghatározásának módszertani javaslata az értékelő csoport szakmai bevonásával valósult meg, jelen dokumentum a környezeti célkitűzések érintett beavatkozásokban való koherens megjelenésének és a megfelelő indikátorok kiválasztásának vizsgálatára összpontosít. Az elemzés a beavatkozások tartalmát és környezeti ambíciójának szintjét nem érinti.

A vizsgált beavatkozások:

- DP17_G01_ECOS_16 - Agro-ökológiai program RD19_G01_AEC_70 – Agrárkörnyezet-gazdálkodási kifizetések (AKG)
- RD20_G02_ORT_70 - Ökológiai gazdálkodás támogatása
- RD22_G05_LCP_70 - Agro-ökológiai földhasználat-váltást ösztönző kifizetés
- RD23_G06_NAG_72 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- RD34_F01_NAF_72 - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések
- RD21_G04_LCI_73 - Agro-ökológiai nem termelő beruházások

DP17_G01_ECOS_16 - AGRO-ÖKOLÓGIAI PROGRAM

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás utal valamennyi érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek.

A beavatkozáshoz kapcsolódó földhasználati előírások vizsgálata alapján az alátámasztás a korábbi verziókban jelzethez képest javult az az alábbi szükségletek esetén:

SO4 4.4.2. A gazdaságosság határán művelt szántóföldi termőhelyek hasznosításának felülvizsgálata

SO5 5.2.2. Hullámtereken megfelelő növényzet kialakítása (invazív fajok, háttér-szennyezés)

Eredményindikátorok: A korábbi javaslat elfogadásra került, miszerint az AÖP esetében az R.33 (A Natura 2000 kezelésének javítása) indikátor feltüntetése törlendő. A beavatkozás az alábbi eredményindikátorokkal van összefüggésben:

- R.12 (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás)

- R.14 (Szén-dioxid-tárolás talajban és biomasszában)
- R.19 (Talajjavítás és -védelem)
- R.20 (A levegőminőség javítása)
- R.21 (A vízminőség védelme)
- R.22 (Fenntartható tápanyag-gazdálkodás)
- R.23 (Fenntartható vízhasználat)
- R.24 (A növényvédő szerek fenntartható és csökkentett mértékű használata)
- R.31 (A növényvédő szerek fenntartható és csökkentett mértékű használata)
- R.34 (A tájképi elemek megőrzése)

RD19_G01_AEC_70 - AGRÁRKÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI KIFIZETÉSEK

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás utal valamennyi érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek.

Eredményindikátorok: A korábbi javaslat elfogadásra került, miszerint az érintett indikátorok köre kiegészítésre javasolt az R3.3 indikátorral (Natura 2000 területek fejlesztése), tekintettel arra, hogy az MTÉT támogatott területek számíthatók be ezen indikátor esetében.

RD20_G02_ORT_70 - ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS TÁMOGATÁSA

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás utal valamennyi érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek.

Eredményindikátorok: A korábbi vizsgált változatban az eredményindikátorok tekintetében javasoltuk az R.12 (Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás), R.14 (Szén-dioxid-tárolás talajban és biomasszában), R.19 (Talajjavítás és -védelem), R.20 (A levegőminőség javítása), R.21 (A vízminőség védelme), R.22 (Fenntartható tápanyag-gazdálkodás), R.23 (Fenntartható vízhasználat), R.31 (Élőhelyek és fajok védelme), R.34 (A tájképi elemek megőrzése) indikátorok megítélés szerinti beemelését. A javasolt indikátorok közül beemelésre került R.14, R.19, R.20, R.22 és R.31 indikátor.

RD22_G05_LCP_70 - AGRO-ÖKOLÓGIAI FÖLDHASZNÁLAT VÁLTÁST ÖSZTÖNZŐ KIFIZETÉS

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás utal valamennyi érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek, valamennyi felsorolt célzott szükségletre való hozzájárulás igazolható a beavatkozás által támogatott tevékenységek tartalma alapján.

Eredményindikátorok: A korábbi javaslat részben elfogadásra került, miszerint a beavatkozás leírásában felsorolt indikátorok kiegészítése indokolt lehet az R.24 (A növényvédő szerek fenntartható és csökkentett mértékű használata), és az R.31 (Élőhelyek és fajok védelme) indikátorokkal, tekintettel arra, hogy a beavatkozás tartalma alapján igazolható ezen indikátorokhoz való hozzájárulás is, valamint arra, hogy a

felsorolt célzott szükségletek alapján is relevánsnak mondhatók ezen indikátorok. A javaslat alapján R.31 eredményindikátor bekerült a beavatkozás leírásába, R.24 eredményindikátor viszont nem.

RD23_G06_NAG_72 - NATURA 2000 MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEKNEK NYÚJTOTT KOMPENZÁCIÓS ÉS RD34_F01_NAF_72 - ERDŐ TERÜLETEKNEK NYÚJTOTT NATURA 2000 KOMPENZÁCIÓS

A korábbi koherencia elemzésben RD23_G06_NAG_72 - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs és RD34_F01_NAF_72 - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs beavatkozás összevonva szerepelt Natura 2000 mezőgazdasági és erdő területeken nyújtott kompenzációs kifizetések néven, azonban a 2022.05.26-os SFC exportban ez már 2 külön beavatkozás.

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás leírása utal az érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek, valamennyi felsorolt célzott szükségletre való hozzájárulás igazolható a beavatkozás által támogatott földhasználati előírások tartalma alapján.

Eredményindikátorok: Korábban nem volt eredményindikátor hozzárendelve a beavatkozáshoz. A 2022.05.26-os SFC-ben a beavatkozás és R.4 (A jövedelemtámogatásnak az előírások betartásától és a bevált gyakorlatok alkalmazásától való függővé tétele), valamint R.7 (A sajátos igényű területeken működő gazdaságoknak nyújtott támogatás növelése) eredményindikátorok között van összefüggés.

RD34_F01_NAF_72 - ERDŐ TERÜLETEKNEK NYÚJTOTT NATURA 2000 KOMPENZÁCIÓS KIFIZETÉSEK

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás leírása utal az érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek, valamennyi felsorolt célzott szükségletre való hozzájárulás igazolható a beavatkozás által támogatott földhasználati előírások tartalma alapján.

Eredményindikátorok: A 2022.05.26-os SFC-ben a beavatkozás és R.7 (A sajátos igényű területeken működő gazdaságoknak nyújtott támogatás növelése) eredményindikátor között van összefüggés.

RD21_G04_LCI_73 - AGRO-ÖKOLÓGIAI NEM TERMELŐ BERUHÁZÁSOK

Célkitűzések és szükségletek: A beavatkozás utal valamennyi érintett környezeti stratégiai célkitűzésre. A beavatkozás által célzott szükségletek összességében relevánsak és koherensek, valamennyi felsorolt célzott szükségletre való hozzájárulás igazolható a beavatkozás által támogatott tevékenységek tartalma alapján.

Eredményindikátorok: Korábban nem volt R indikátor hozzárendelve a beavatkozáshoz. A 2022.05.26-os SFC-ben a beavatkozás és R.17 (Erdősített terület), R.26 (Természeti erőforrásokhoz kapcsolódó beruházások), valamint R.32 (A biológiai sokféleséggel kapcsolatos beruházások) eredményindikátorok között van összefüggés.

4.8. DIGITALIZÁCIÓ TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A szükségletelemzésben a vizsgált cél az következő helyeken jelenik meg:

- SO2 - A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
 - 2.1 Termelés hatékonyságának javítása az üzemek korszerűsítésével
 - 2.1.7 Technológiai átállás a szigorodó növény-egészségügyi előírások figyelembevételével (erős prioritás)
 - 2.3. Innováció előmozdítása, innovatív módszerek alkalmazásának ösztönzése
 - 2.3.1 Innovatív technológiák és fenntartható megközelítések elterjesztése a mezőgazdaságban: precíziós gazdálkodás, körforgásos gazdálkodási szemlélet
 - 2.3.5 Vállalatok innovativitásának növelése, gyors reakcióképesség a változó piaci igényekre
- SO9 - Az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, biztonságos, tápláló élelmiszerek fenntartható termelése, élelmiszer-pazarlás mérséklése, állatjólét
 - 9.2. Növényvédő szerek és antimikrobiális állatgyógyászati készítmények felelős alkalmazása és csökkentése
 - 9.2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban
 - 9.5. A hatóság és a vállalkozások közötti együttműködés erősítése
 - 9.5.1 Információ-átadás és adatgyűjtés hatékonyságának növelése, digitalizációja; hatósági ellenőrzések hatékonyságának növelése és kockázaton alapuló szervezése, laboratóriumi vizsgálatok módszerek fejlesztése
 - 9.7. Piaci információs rendszerek fejlesztése a termelők tájékoztatása céljából
 - 9.7.1 Piaci információs rendszerek fejlesztése
- XCO - Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés
 - 10.4. Digitális megoldások fejlesztése a termelésben és az ágazati nyilvántartásokban
 - CCO.4.2 Digitális ágazati nyilvántartások kialakítása, integrációja
 - CCO.4.3 Elektronikus ügyintézés, transzparencia, nyomonkövethetőség
 - CCO.4.4 Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások digitális infrastruktúrájának, informatikai hátterének fejlesztése
 - CCO.4.5 Digitális megoldások fejlesztése minőségbiztosítás, tanúsítás, nyomonkövethetőség, árujelölés és osztályozás céljából

A fentiekén túl a következő SO-k és szükségletek vonatkoznak a különböző adatbázisokhoz és monitoring, ill. előrejelző rendszerekhez kapcsolódó digitális fejlesztésekhez:

- SO4 - Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
 - 4.6 Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás értékelését segítő adatbázisok, monitoring rendszer fejlesztése
 - 4.6.1 Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás értékelését segítő regionális adatbázisok, monitoring - és előrejelző rendszer fejlesztése
- SO5 - A fenntartható fejlődés és a természeti erőforrásokkal – például a vízzel, a talajjal és a levegővel – való hatékony gazdálkodás támogatása többek között a vegyi anyagoktól való függés csökkentésével
 - 5.6. Meglévő adatbázisok összekapcsolása/integrálása

<p>SO2</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Precíziós gazdálkodás</i> • <i>Nyomon követhetőség</i> <p>CCO</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A digitális gazdaság és társadalom fejlettsége</i> • <i>Digitális készségek és IKT-eszközök használata</i> • <i>Digitális technológiák és alkalmazások jelenléte</i> • <i>Agrárcenzus felmérései a digitális technológiákról</i> 	
---	--

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A digitalizációs téma szempontjából a leginkább releváns – és ezért a továbbiakban a részletes elemzés céljára használt – beavatkozások a következők:

- RD02_D01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása
- RD18_I03_JGR_73 - Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR III pillér) Országos mezőgazdasági jégkarmérséklő rendszer digitális átállása
- RD40_F07_INP_73 - Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit)
- RD55_D02_RUF_77 - Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében
- RD56_D03_SVC_77 - Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)

Számos további beavatkozás is rendelkezik digitalizációs elemmel, melyek támogatják a digitális megoldások alkalmazását:

- RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése
- RD01b_E01_FRM_73 - Fialat mezőgazdasági termelők beruházásainak támogatása
- RD01c_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása
- RD01d_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében
- RD04a_E02_FON_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
- RD04b_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása
- RD09a_B05_SML_73 - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése
- RD12_W01_WTO_73 - Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemen belüli beruházás
- RD61_A05_EIP_77 - Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
- RD58_A01_TRA_78 - Képzések és bemutatóüzemi programok
- RD60_A04_ADP_78 - Tanácsadási szolgáltatások

Megállapítás/javaslat

A beavatkozási logika jogszabályi hivatkozásait a tervezők – ex ante értékelői javaslatra – hozzáigazították a beavatkozás leírásban szereplőhöz a *Digitális lépésváltás az erdőgazdálkodásban, a Digitalizációs átállás az agrár- és élelmiszergazdaságban és az Okos átállás a vidékfejlesztésben beavatkozások (korábbi beavatkozási munkacímek) esetén.*

RELEVÁNS BEAVATKOZÁSOK

Az alábbi négy beavatkozás (RD02, RD18, RD40 és RD55) a legrelevánsabb a téma szempontjából, mert a felsorolt beavatkozások összefüggésben vannak R.3 (A mezőgazdaság digitalizálása) eredményindikátorral.

Megállapítás/javaslat	
Korábban az RD01a_E01_FRM_73 – Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése beavatkozás és R.3 indikátor között is volt összefüggés, ez azonban a 2022.05.26-os SFC-ből kikerült.	
Az SFC 2.3.1-es tábla 2022.06.13-as munkaverziója szerint az RD40 és RD55 (mindkettő erdészeti, digitalizációs beavatkozás) nem kapcsolódik a továbbiakban az R.3-hoz, ugyanakkor a hivatkozott munkaverzió RD-indikátor tábláján ez az összefüggés még fennáll.	

RD02_DO1_FRM_73 – Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
- SO5 A fenntartható fejlődés és a természeti erőforrásokkal – például a vízzel, a talajjal és a levegővel – való hatékony gazdálkodás támogatása többek között a vegyi anyagoktól való függés csökkentésével
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén
- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozást alátámasztó szükségletek az SO2-höz, az SO9-hez és a CCO-hoz tartoznak, ugyanakkor a beavatkozás leírásnál az SO5, SO8 is megjelenik, javasoljuk összehangolni.	
A szükségletekhez hasonlóan a beavatkozás leírásában található célok közel fele SO5 (és SO4) kapcsolódású, azonban ehhez kapcsolódó szükségletek nem jelennek meg a beavatkozás alátámasztásaként, ld. „• Csökkentsék az ammónia és ÜHG kibocsátásukat, valamint a felszíni és felszínalatti vizek terhelését • Javítsák a táp-anyaggazdálkodásikat és így a talajállapotot • Hozzájáruljanak a klímaváltozás okozta termőhelyi változások mérsékléséhez, és javítsák adaptációs képességüket”	

RD18_I03_JGR_73 - Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR III pillér) Országos mezőgazdasági jégkármentéklő rendszer digitális átállása

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO1 A gazdaságok fennmaradását biztosító jövedelemnek és a mezőgazdasági ágazat rezilienciájának a támogatása Uniószerthe a hosszú távú élelmezésbiztonság és a mezőgazdasági diverzitás fokozása, valamint az uniós mezőgazdasági termelés gazdasági fenntarthatóságának biztosítása céljából
- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat

A beavatkozást alátámasztó három szükséglet az SO1-hez, SO4-hez és a CCO-hoz tartozik, ugyanakkor a beavatkozás leírásnál csak az SO1 és a CCO szerepel. Javasoljuk összehangolni.

RD40_F07_INP_73 - Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit)

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.24. A támogatásban részesülő, a gazdaságon kívüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

Megállapítás/javaslat

A beavatkozást alátámasztó szükségletek kizárólagosan az SO8-hoz tartoznak, ugyanakkor a beavatkozás leírásnál az SO2 is szerepel. Javasoljuk összehangolni.

RD55_D02_RUF_77 - Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében

- COOP(77) – Együttműködés
- O.32. A támogatott egyéb együttműködési műveletek vagy egységek száma (az O.1. pontban említett EIP kivételével)
- SO5 A fenntartható fejlődés és a természeti erőforrásokkal – például a vízzel, a talajjal és a levegővel – való hatékony gazdálkodás támogatása többek között a vegyi anyagoktól való függés csökkentésével
- SO6 Hozzájárulás a biológiai sokféleség csökkenésének megállításához és visszafordításához, az ökoszisztéma-szolgáltatások gyarapítása, valamint az élőhelyek és a tájak megőrzése
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve

- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozást alátámasztó négy szükséglet az SO6-hoz, SO8-hoz és a CCO-hoz tartozik, ugyanakkor a beavatkozás leírásnál e három SO mellett az SO5 is szerepel. Az SO5 kapcsolat a beavatkozás leírásában és kiválasztási szempontok között is szerepel. Javasoljuk összehangolni.	

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

A leginkább releváns digitális fejlesztési lehetőségeket tartalmazó beavatkozások pénzügyi keretösszegei a következők:

RD02_D01_FRM_73 – Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – TOTAL - 15 928 640,00

RD18_I03_JGR_73 - Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR III pillér) Országos mezőgazdasági jégkármentéskelő rendszer digitális átállása

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) - 1 592 864,00

RD40_F07_INP_73 - Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit)

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Uniós hozzájárulás [EUR]) – TOTAL – 4 778 588,00

RD55_D02_RUF_77 – Együttműködés alapú digitális szolgáltatás fejlesztések a fenntartható erdőgazdálkodás érdekében

Éves indikatív pénzügyi előirányzat (Teljes közkiadás [EUR]) – Total - 2 739 750,00

INDIKÁTOROK

Az indikátortáblában a digitalizációhoz az R.3^{CU} "A mezőgazdaság digitalizálása, a KAP keretében a digitális gazdálkodási technológiához nyújtott támogatásban részesülő gazdaságok aránya" indikátor kapcsolódik.

Megállapítás/javaslat	
Az egyes, digitalizációs szempontból leginkább releváns beavatkozás esetén az R.3 indikátor minden esetben feltüntetésre került.	

JAVASLATOK

Megállapítás/javaslat	
Az egyes, digitalizációs szempontból leginkább releváns beavatkozás esetén a beavatkozások leírásának és kiválasztási szempontrendszerének SO kapcsolódása sok esetben nincs összhangban a megjelölt SO kapcsolódásokkal és az alátámasztásként használt szükségletekkel. Ezek logikai tisztítása javasolt, mely a több-többes kapcsolatok számán mérséklésén keresztül is támogatja a program jobb áttekinthetőségét.	

4.9. BERUHÁZÁSOK TÉMA KOHERENCIAELEMZÉSE

Jelen elemzés azt vizsgálja, hogy a tervezők által ex ante értékelésre átadott, egyelőre még nem végleges és jóváhagyott KAP Stratégiai Terv 2022. május 26-én elérhető SFC exportjában (és május 10-i, akkori vezetői jóváhagyásokkal rendelkező, de még nem végleges pénzügyi tervében, illetve 06.30-i pénzügyi tervének munkaváltozatában) hogyan és milyen koherencia, konzisztencia mellett jelenik meg a beruházási témával kapcsolatos cél.

A beruházási (INVEST 73-74) beavatkozások közé az SFC alapján a következők tartoznak. Jelen elemzés keretében részletesen nem, csak, mint a beruházási beavatkozások részét tárgyaljuk a dőlt betűvel szedett beavatkozásokat, tekintettel arra, hogy valamely másik tematikus koherencia elemzés már érdemben foglalkozik velük (jellemzően a zöld, ill. digitális beavatkozások).

- RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése
- RD01b_E01_FRM_73 - Fiatal gazdák mezőgazdasági beruházásainak támogatása
- *RD01c_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása (zöld)*
- *RD01d_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése az ammónia-kibocsátás csökkentés érdekében (zöld)*
- *RD02_D01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása (digitális)*
- RD04a_E02_FON_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
- *RD04b_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása (zöld)*
- *RD09a_B05_SML_73 - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése (zöld)*
- RD09b_R14_OGR_73 - Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása
- RD11_B07_DVF_73 - Mezőgazdasági termelők tevékenységének diverzifikációja
- *RD12_W01_WTO_73 - Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemeken belüli beruházás (zöld)*
- *RD18_I03_JGR_73 - Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR III pillér) Országos mezőgazdasági jégkármentéklő rendszer digitális átállása (digitális)*
- *RD21_G04_LCI_73 - Agro-ökológiai nem termelő beruházások (zöld)*
- *RD38_F05_AFI_73 - Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása (zöld)*
- *RD40_F07_INP_73 - Versenyképes erdőgazdálkodást szolgáló beruházások (for-profit) (zöld)*
- *RD41_F08_INN_73 - Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non-profit) (zöld)*
- RD42_R01_RAN_73 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon
- RD43_R02_LOC_73 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken

SZÜKSÉGLETELEMZÉS

A szükségletelemzésben a vizsgált cél meglehetősen tág, ennek megfelelően több SO kapcsolódás is megjelenik. Ezek közül a leginkább az SO2 és a CCO hangsúlyos, azonban a beruházás karakterétől függően más releváns SO-k is megjelennek, az alábbiak szerint:

- SO4 és SO5 a vízfelhasználási és agro-ökológiai (NTB) beavatkozásoknál,
- SO6 az agro-ökológiai (NTB) beavatkozásoknál,
- SO7 és SO8 a diverzifikációnál,
- SO8 az ÉLIP, díszkertészet, vidéki és tanyasi infrastruktúra beavatkozásoknál.

A leghangsúlyosabb, a beavatkozásokban többé-kevésbé közös szükségleti kapcsolódások a következők:

- SO2 - Piacorientáltság fokozása és a versenyképesség növelése, többek között a kutatás, a technológia és a digitalizáció fejlesztésének és terjesztésének előtérbe helyezése révén
 - 2.1 Termelés hatékonyságának javítása az üzemek korszerűsítésével
 - 2.1.1 Termelés üzemi és üzleti hatékonyságának növelése
 - 2.1.2 Modern termelői kapacitások létrehozása
 - 2.1.7 Technológiai átállás a szigorodó növény-egészségügyi előírások figyelembevételével
 - 2.1.8 Termesztéstechnológia javítása
 - 2.1.9 Tartástechnológia átalakítása, fejlesztése
 - 2.1.11 Új ültetvények létrehozása, ültetvények felújítása és korszerűsítése
- CCO
 - 4.4 Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások digitális infrastruktúrájának fejlesztése

Számtalan további szükséglet szerepel a beruházási beavatkozások alátámasztására, melyek egyenkénti felsorolásától eltekintünk. A szükségletek csak esetlegesen képezik le – nem egyértelműen és nem teljeskörűen – a beavatkozásokhoz kapcsolódó SO-kapcsolatokat, azonban az egyes, szerepeltetett SO-kon belül jellemzően megfelelően kiválasztott, jól definiált szükségleteket azonosítanak alátámasztásként.

Megállapítás/javaslat	
A témakör a szükségletelemzésben megfelelően megjelenik.	
Számos beavatkozás esetében azonosítható az az általános SFC hiányosság a beruházási beavatkozások esetén is, hogy az SFC beavatkozásleírásban (5. fejezet) az SO kapcsolódásnál megjelölt SO-k nincsenek összhangban az ugyanitt megjelölt szükségletek SO-ival.	

SWOT ELEMZÉS

Az SO2 SWOT elemzésének központi témája a beruházások. A kapcsolódó SO-k SWOT elemzései érdemben foglalkoznak a különböző témákkal, pl. az SO4 SWOT elemzése külön fejezetben foglalkozik az RD01c-t megalapozásával (5. Megújuló energia termelése és felhasználása az agrárgazdaságban, és az SO8 SWOT több ponton végez elemzéseket megújuló energiatermelés és energiaszegénység témában.). Ugyanez kisebb-nagyobb mértékben igaz a többi (SO6-7) SO-ra is.

Megállapítás/javaslat	
Az SO2 SWOT-ban a beruházási téma meghatározó.	

<p>A SWOT elemzésben hivatkozásra kerültek a releváns stratégiák: Az SO2 és SO4 ill. CCO SWOT-ban a következő releváns stratégiák jelennek meg (a digitális téma nem csak az SO2-ben, hanem a CCO SWOT-ban hangsúlyos téma).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Digitális Agrárstratégia</i> • <i>Digitális Élelmiszeripari Stratégia</i> • <i>Európai Klíma Stratégia</i> • <i>Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia</i> • <i>Zöld Megállapodás</i> 	
<p>A SWOT elemzés a felsorolt szükségletet megfelelően alátámasztja hiteles statisztikai adatokkal, értékelési vagy kutatási megállapításokkal.</p> <p>SO2:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Gy.2. Alacsony munkatermelékenység (EU átlagának kevesebb mint fele) (2.), [SO2/1.1.] [SO2/1.2.] [SO2/1.8.]</i> • <i>Gy.3. Feldolgozott élelmiszertermékek alacsony aránya az exportban (EU átlaga alatt) (8.), [SO2/1.3] [SO2/ 4.2.]</i> • <i>Gy.7. Szétaprózódott termelési szerkezet és ebből adódóan heterogén termelési színvonal (1), [SO2/1.8.]</i> • <i>Gy.8. Elavult infrastruktúra, alacsony a post harvest technológiai színvonala (9.), [SO2/2.1.] [SO2/2.2.] [SO2/2.3.]</i> • <i>Gy.9. Digitalizáció terjedését gátló demográfiai folyamatok, magas beruházási igény és tudáshiány (10. és SO7, 5.), [SO2/5.1.]</i> • <i>Gy.12. A vállalkozások alacsony fokú innovativitása, lassú reakció a fogyasztói igények változására (SO10, 2. és ÉLIP ágazati helyzetelemzés), [SO2/3.1.]</i> • <i>Gy.16. Technológiai lemaradás az élelmiszeriparban (ÉLIP ágazati helyzetelemzés), [SO2/ 3.1]</i> • <i>Gy. 17. Öntözött területek alacsony aránya (1), [SO2/1.4.]</i> • <i>L.2. Magasabb hozzáadott értékű, illetve egyedi termékek iránti európai kereslet növekedése (SO9, 4), [SO2/3.3] [SO2/4.1] [SO2/5.3.]</i> • <i>L.3. Diverzifikált, új fogyasztói igények megjelenése (SO9, 4), [SO2/3.2] [SO2/3.3] [SO2/4.1.]</i> 	

BEAVATKOZÁSI LOGIKA

A gazdaságfejlesztési célú beruházási beavatkozásokat alapvetően két részre oszthatjuk: (1) a technológiai korszerűsítést célzó beavatkozásokra (melynek része pl. a digitalizáció és a megújuló energetika is, ugyanakkor e témákra dedikált beavatkozások is rendelkezésre állnak, melyeket külön koherencia elemzés alatt elemeztünk), valamint (2) az élelmiszeripari beruházásokra.

E két alaptípus mellett léteznek további, modernizációs beruházásokat célzó, (3) alapvetően vidéki infrastruktúrafejlesztési, felzárkóztatási fókuszú beavatkozások, és (4) zöld beruházást célzó beavatkozások is, melyeket elkülönülten, a zöld téma alatt elemeztünk.

Beavatkozás-szinten a jelen elemzés fő fókuszai (a gazdaságfejlesztési cél támogatása okán) a következők:

- Technológiai korszerűsítés
 - RD01a_E01_FRM_73 - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése
 - RD01b_E01_FRM_73 - Fiatal gazdák mezőgazdasági beruházásainak támogatása (melyet a generációváltás téma keretében már elemeztünk koherencia szempontjából)
- Élelmiszeripari beruházások
 - RD04a_E02_FON_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése
 - RD04b_E03_FOF_73 - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása (melyet a zöld téma keretében már elemeztünk koherencia szempontjából)

A fenti beavatkozásokat egészíti ki – inkább vidéki életminőség javítási, valamint zöld céllal – a következő három beavatkozás, melyeket a gazdaságfejlesztési téma mentén értelmezett másodlagos relevanciájuknál fogva rövidebben fogunk elemezni.

- Vidéki infrastrukturális fejlesztések
 - RD42_R01_RAN_73 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon
 - RD43_R02_LOC_73 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken
- További kapcsolódó zöld fejlesztések
 - RD09a_B05_SML_73 Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése

A beruházások fontos elemei a KAP Stratégiai Terv által tervezett hatások elérésének, mert képesek fejleszteni a megcélzott vállalkozások, közszolgáltatók képességszintjét, így hosszú távú változást érhetnek el. Ebből a szempontból kiemelt jelentőségét látjuk az élelmiszeripari beruházásoknak, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy növeljék a magyar élelmiszeripar képességét a feldolgozott, külföldön piacképes termékek előállítására. Ez lehet a kulcsa a magyar élelmiszeripar fejlődésének, mivel ezen az úton növelhető a jövedelmezőség, javítható a versenyképesség. Mindkét téren egyelőre elmaradás tapasztalható a versenytársakhoz képest. A hozzáadott érték növelése egyben fenntarthatóbb stratégia, mint a korlátos erőforrásokra alapozott bővülés. Mind a természeti értékek, mind a munkaerő terén elfogytak Magyarország tartalékai, így a gazdasági teljesítmény bővülése leginkább csak a hozzáadott érték növelésével érhető el. A fejlett, exportorientált élelmiszeripar egyben pozitív hatást gyakorolhat az alapanyagtermelésre is, mivel a fejlett piacok igényeit közvetítve erősítheti a prémium alapanyagok iránti keresletet. Ezen keresztül növekedhet az állattartás és az ökológiai termelés iránti igény, ahogy ez látszik például Ausztria példáján. Ennek pozitív hatása is lehet a természeti értékekre.

Ezzel a döntéssel a magyar szakpolitika végre irányt vált, és az alapanyagtermelés extenzív bővülése helyett megalapozza annak a lehetőségét, hogy a szektor gazdasági teljesítményét a minőség, jövedelmezőség terén történő fejlődésen keresztül növelhessük. Ezt az irányt támogatják a 2014-2022 időszakra készített értékelések is, amelyek szintén a nagyobb volumenű élelmiszeripari fejlesztések mellett érveltek.

Összegezve úgy látjuk, hogy az élelmiszeripar fejlesztése az egyik legjobb lehetőség a magyar élelmiszeripar fenntartható fejlesztésének, ezért látjuk jónak azt, hogy a KAP Stratégiai Terv jelentős

forrást allokál erre a célra. A beruházási forrásokat további, az innovációt elősegítő támogatások is kísérik, mint a KAP Stratégiai Tervben, mind a GINOP + programban. Ezek együttes hatásától remélhető az, hogy a magyar élelmiszeripar termékei előre lépnek versenyképességben a KAP Stratégiai Terv időszakában.

Természetesen önmagában a források allokálása nem garantálja a sikert. Ahhoz szükség lesz a projektek megfelelő kiválasztására, az önerő biztosításához szükséges hitelkörnyezet kialakítására, és az innovációt ösztönző iparpolitikára is. Ezzel együtt a KAP Stratégiai Terv részéről a feltételek adottak a változáshoz.

A leginkább releváns beavatkozások

RD01a: Mezőgazdasági üzemek fejlesztése

RD01b: Fiatal gazdák mezőgazdasági beruházásainak támogatása (a generációváltás témánál már részletes elemzésre került)

- INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.20. A támogatásban részesülő, a gazdaságon belüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
- XCO: Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés
- (Az RD01b esetén SO7 is releváns)

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozás leírásában megjelennek a téma releváns szükségletei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SO2 <ul style="list-style-type: none"> ○ 2.1.1 Termelés üzemi és üzleti hatékonyságának növelése ○ 2.1.2 Modern termelői kapacitások létrehozása ○ 2.1.6 Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembevételével ○ 2.1.7 Technológiai átállás a szigorodó növény-egészségügyi előírások figyelembevételével ○ 2.1.8 Termesztéstechnológia javítása ○ 2.1.9 Tartástechnológia átalakítása, fejlesztése ○ 2.1.11 Új ültetvények létrehozása, ültetvények felújítása és korszerűsítése • CCO <ul style="list-style-type: none"> ○ 10.4.4 Agrár- és élelmiszeripari vállalkozások digitális infrastruktúrájának fejlesztése • SO7 (csak RD01b esetén): <ul style="list-style-type: none"> ○ 7.2.2 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal generációk számára 	
<p>A 2.1.6 „Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembevételével” szükséglet kérdéses, hogy hogyan kerül kielégítésre e beavatkozás eredményeképpen – ezt sokkal inkább érezzük relevánsnak pl. az AÖ NTB kapcsán.</p>	

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozási leírásában megjelenik a vizsgált téma leginkább releváns indikátora:</p> <ul style="list-style-type: none"> R.9 A szerkezetátalakításra és korszerűsítésre – többek között az erőforrás-hatékonyság javítása érdekében – nyújtott beruházástámogatásban részesülő mezőgazdasági termelők aránya. 	
<p>A beavatkozás leírásában a dedikált fejlesztési cél explicit megjelenik.</p>	
<p>A beavatkozás leírása nagyon általános és jórészt a korábbi hasonló beavatkozásokon alapul, holott a gazdasági környezet időközben megváltozott és várhatóan még tovább változik.</p> <p>A beavatkozás leírása nem nyújt támpontot annak megítéléséhez, hogy egy jelentősen bizonytalanabbnak várt 2023-29 makrokörnyezetben hogyan lesz lehetőség a korábbinál jóval több forrás kihelyezésére az élelmiszeripari szereplők számára. Bár a vállalatok betétállománya jelentősen növekedett az elmúlt években, mégsem látjuk megalapozottnak ilyen volumenű forrás ilyen rövid idő alatt történő elköltését további ösztönzők és/vagy menedzsment megoldások (pl. előszűrés, minősítés, egyszerűsítés) nélkül.</p>	

RD04a_E02_FON_73 - Mezőgazdasági termékek értéknövelése

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.24. A támogatásban részesülő, a gazdaságon kívüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozás leírásában megjelennek a vizsgált téma releváns szükségletei:</p> <ul style="list-style-type: none"> SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció <ul style="list-style-type: none"> o 2.1.1 Termelés üzemi és üzleti hatékonyságának növelése o 2.1.2 Modern termelői kapacitások létrehozása o 2.1.3 A mezőgazdasági alapanyagok feldolgozottsági szintjének növelése o 2.2.1 Post harvest technológia fejlesztése o 2.2.3 Takarmány, fehérjetakarmány és vetőmag válogatás- és csomagolástechnológia fejlesztése SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységekben való részvételének –, a 	

Megállapítás/javaslat	
<i>társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve.</i>	
Feltételezzük, hogy az SO8 hangsúlyosságának oka alapvetően a foglalkoztatási cél. Feltéve, hogy így van, nem világos, hogy miért nem szerepel SO8-hoz kapcsolódó szükséglet a kapcsolódó szükségletek között.	
A beavatkozás leírásában megjelenik gazdaságfejlesztési téma releváns indikátora: <ul style="list-style-type: none"> R.39 A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biogazdaságok száma 	
A beavatkozás leírása nagyon általános és jórészt a korábbi ÉLIP beavatkozásokon alapul és nem olvasható ki belőle az időközben jelentősen megváltozott és továbbra is változásban lévő makrogazdasági kontextushoz való alkalmazkodás. <i>A beavatkozás leírása nem nyújt támpontot annak megítéléséhez, hogy egy jelentősen bizonytalanabbnak várt 2023-29 makrokörnyezetben hogyan lesz lehetőség a korábbinál jóval több forrás kihelyezésére az élelmiszeripari szereplők számára. Bár a vállalatok betétállománya jelentősen növekedett az elmúlt években, mégsem látjuk megalapozottnak ilyen volumenű forrás ilyen rövid idő alatt történő elköltését további ösztönzők és menedzsment megoldások (pl. előszűrés, minősítés, egyszerűsítés) nélkül.</i>	
A beavatkozás a tervezési folyamatban több lényegi változáson ment keresztül. A korábban egy beavatkozásként szerepelt (RD03_E02_FON_73, előzménye a VP.4.2.1 és VP.4.2.2, címe: Élelmiszerfeldolgozás fejlesztése a mezőgazdasági üzemen belül). Ezt később, a zöld célokhoz való jobb megfelelés érdekében egy RD03b Zöld élelmiszer on farm beruházás egészítette ki. Azonban, a Bizottsági visszajelzések alapján és az on-farm és az élelmiszeripar összeegyeztethetlenségéből fakadóan mindkét beavatkozás törlésre került, és az RD03 és RD03b helyett egy RD04a és RD04b került kialakításra, melyek általános, ill. zöld off-farm élelmiszeripari beruházásokat hivatottak támogatni. Mivel a korábbi RD03 beavatkozások tartalma (nyilván az on-farm helyett off-farm fókusszal) és forráskerete átcsoportosításra került az új RD04 beavatkozások javára, ezért a beavatkozási logika szempontjából logikai kockázatot nem látunk, abszorpció kockázatot azonban továbbra is feltételezünk (ld. előző megállapítás).	

RD04b - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása

- INVEST(73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.24. A támogatásban részesülő, a gazdaságon kívüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO4 Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
- XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés

Megállapítás/javaslat	
A beavatkozás leírásában megjelennek a vizsgált téma releváns szükségletei: <ul style="list-style-type: none"> SO4 Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és 	

Megállapítás/javaslat	
<p>az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 4.3.1 Megújuló energia alkalmazásának növelése a lehetséges környezeti konfliktusok figyelembevételével ○ 4.3.3 Energia felhasználás hatékonyságának növelése üzemi és technológiai szinten ● XCO Az ágazat korszerűsítésére irányuló, az ismeretek gyarapításának és megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításán keresztül megvalósítandó átfogó célkitűzés <ul style="list-style-type: none"> ○ CCO.1.1 Ágazati célkitűzések megvalósulását támogató, gyakorlatorientált ismeretátadás támogatása 	
<p>Feltételezzük, hogy az SO2 kapcsolódás elmaradásnak oka a fókuszálás és a világos megkülönböztetés az RD04a beavatkozástól.</p> <p><i>Ugyanakkor indokoltnak látnánk az SO2 szerepeltetését a kapcsolódó SO-k között, hiszen ez a beavatkozás egyszerre hivatott zöld és gazdaságfejlesztési célok megvalósítására. Az olyan feladatok leírása a beavatkozásban, mint pl. az alábbi, egyértelműen gazdaságfejlesztési (SO2) fókuszúak:</i></p> <p><i>„A beavatkozás célja továbbá olyan beruházások támogatása, amelyek a mezőgazdasági melléktermékek egyéb, nem élelmiszer célú hasznosítását ösztönzik (pl.: rostkinyerés, biofinomítás, fosszilis alapanyagok kiváltása).”</i></p>	
<p>A szükségletek között kizárólag energetikai és ismeretátadási elemek szerepelnek.</p> <p><i>Bár az élelmiszeripari megújuló energetikai fejlesztések finanszírozásának ez e beavatkozás szolgálat keretét, mégis kérdéses, hogy pusztán ez-e a feladata e beavatkozásnak, és az is, hogy az ismeretátadás kapcsán milyen projekteket vár.</i></p>	
<p>A beavatkozás leírásában megjelenik gazdaságfejlesztési téma releváns indikátora:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● R.39 A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biogazdaságok száma 	
<p>A beavatkozás leírása nagyon általános és jórészt a korábbi ÉLIP beavatkozásokon alapul és nem olvasható ki belőle az időközben jelentősen megváltozott és továbbra is változásban lévő makrogazdasági kontextushoz való alkalmazkodás.</p> <p><i>A beavatkozás leírása nem nyújt támpontot annak megítéléséhez, hogy egy jelentősen bizonytalanabbnak várt 2023-29 makrokörnyezetben hogyan lesz lehetőség a korábbinál jóval több forrás kihelyezésére az élelmiszeripari szereplők számára. Bár a vállalatok betétállománya jelentősen növekedett az elmúlt években, mégsem látjuk megalapozottnak ilyen volumenű forrás ilyen rövid idő alatt történő elköltését további ösztönzők és menedzsment megoldások (pl. előszűrés, minősítés, egyszerűsítés) nélkül.</i></p>	

További releváns beavatkozások

Az alábbi beavatkozások – bár az INVEST (73-74) alá soroltak – nem tartoznak szorosan a gazdaságfejlesztési célú beruházási beavatkozások közé, sokkal inkább a vidéki életminőség javítása és a zöld fejlesztések a feladatuk. Ugyanakkor a teljesség igénye miatt röviden ezeket is elemzés alá vontuk.

RD42_R01_RAN_73 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon és

RD43_R02_LOC_73 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken

- INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.22. A támogatásban részesülő, infrastrukturális beruházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO4: Többek között az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentése és a szénmegkötés fokozása révén hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz, valamint a fenntartható energia előmozdításához
- SO8 - Vidéken élők jövedelem eloszlásának és életszínvonalának javítása, a területi/regionális és területen belüli különbségek csökkentése

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozási template-ben megjelenik a vizsgált téma releváns szükséglete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>SO8 1.6. Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal</i> 	
<p>A beavatkozási template-ben nem jelenik meg a vizsgált téma kapcsán SO4 szükséglet, annak ellenére, hogy a beavatkozás leírása jelöli az SO4 kapcsolódást. Az RD43 kapcsán ugyanez a helyzet áll fenn.</p>	
<p>A beavatkozási template-ben megjelenik a dedikált megújuló energetikai téma releváns indikátora:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>R.15 Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a bioalapú energiák termelését is beleértve (megawatt);</i> 	
<p>Ugyanakkor kérdéses, hogy az R.9 indikátor szerepeltetése nem volna-e szintén célszerű ebben a beruházási célú beavatkozásban: <i>R.9 A szerkezetátalakításra és korszerűsítésre – többek között az erőforrás-hatékonyság javítása érdekében – nyújtott beruházástámogatásban részesülő mezőgazdasági termelők aránya</i></p>	
<p><i>Az RD43 kapcsán lényeges különbség a korábbi időszakhoz képest, hogy csak az RD42 esetében van direkt R.15 kapcsolódás, az RD43-nak a 05.26-os SFC verzió szerint nem célja a megújuló energetikai fejlesztések támogatása.</i></p>	

RD09a_B05_SML_73 Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése

- INVEST (73-74) - Investments, including investments in irrigation
- O.24. A támogatásban részesülő, a gazdaságon kívüli termelőberuházásokra irányuló műveletek vagy egységek száma
- SO2 A piacorientáltság fokozása és a gazdaságok versenyképességének növelése rövid és hosszú távon egyaránt, többek között oly módon, hogy nagyobb hangsúlyt kap a kutatás, a technológia és a digitalizáció

- SO7 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők és egyéb új mezőgazdasági termelők számára és e termelők ágazatban tartása, valamint a fenntartható vállalkozásfejlesztés előmozdítása a vidéki térségekben
- SO8 A foglalkoztatásnak, a növekedésnek, a nemek közötti egyenlőségnek – és többek között a nők mezőgazdasági tevékenységeiben való részvételének –, a társadalmi befogadásnak és a helyi fejlesztésnek az előmozdítása a vidéki térségekben, a körforgásos biogazdaságot és a fenntartható erdészetet is beleértve
- SO9 Az uniós mezőgazdaság által az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, többek között a magas minőségű, biztonságos és tápláló, fenntartható módon termelt élelmiszerek, az élelmiszer-pazarlás mérséklése, az állatjólét fokozása és az antimikrobiális rezisztencia elleni küzdelem terén

Megállapítás/javaslat	
<p>A beavatkozás leírásában megjelennek a téma releváns szükségletei:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SO7 3.1 <i>Induló mezőgazdasági vállalkozások támogatása a fiatal gazda kategórián kívüliek számára</i> • SO8 1.2 <i>Vidéki mikrovállalkozások jövedelmezőségének javítása</i> • SO8 1.5 <i>Kisgazdaságok jövedelmezőségének javítása</i> 	
<p>A beavatkozás leírásában nem jelenik meg SO2-höz kapcsolódó szükségletek, pedig ezek közül több véleményünk szerint lényeges alapja a beavatkozásnak (a beavatkozás leírása is jelöli az SO2-vel való kapcsolatot, SO2 szükségletek ennek ellenére nem szerepelnek):</p> <ul style="list-style-type: none"> • SO2 1.1 <i>Termelés üzemi és üzleti hatékonyságának növelése</i> • SO2 1.2 <i>Modern termelői kapacitások létrehozása</i> • SO2 1.6 <i>Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembevételével</i> • SO2 1.7 <i>Technológiai átállás a szigorodó növény-egészségügyi előírások figyelembevételével</i> • SO2 1.8 <i>Termesztéstechnológia javítása</i> • SO2 1.9 <i>Tartástechnológia átalakítása, fejlesztése</i> • SO2 1.11 <i>Új ültetvények létrehozása, ültetvények felújítása és korszerűsítése</i> 	
<p>A 2.1.6 Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembe vételével szükséglet kérdéses, hogy hogyan kerül kielégítésre e beavatkozás eredményeképpen – sokkal inkább érezzük relevánsnak az AÖ NTB kapcsán.</p>	
<p>A beavatkozás leírásában szereplő alábbi szükségletek kapcsolódása ill. kiemelt bemutatása kérdéses:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SO9 2. <i>Okszerű, kizárólag előrejelzésre alapozott célzott növényvédőszer használat elősegítése</i> • SO9 2.2 <i>Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban</i> 	
<p>A beavatkozás leírásában megjelenik a vizsgált téma indikátora, az R.9:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R.9 <i>A szerkezetátalakításra és korszerűsítésre – többek között az erőforrás-hatékonyság javítása érdekében – nyújtott beruházástámogatásban részesülő mezőgazdasági termelők aránya</i> 	

PÉNZÜGYI ALLOKÁCIÓ

A KAP Stratégiai Terv 2022.06.30-án az értékelők részére átadott, ugyanakkor még nem végleges pénzügyi terve alapján a következő megállapításokat tesszük. A beruházási témát leginkább közvetlenül támogató beavatkozásokra allokált forráskeretek a következők:

Beavatkozás	Forráskeret (EU + hazai) EUR	Forráskeret (top-up) EUR*
RD01a - Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	142 325 096	1 145 346 138
RD01b - Mezőgazdasági termelők beruházásainak támogatása	24 233 283	85 355 758
RD01c - Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása	26 744 186	219 831 156
RD04a - Mezőgazdasági termékek értéknövelése	115 769 353	1 171 901 880
RD04b - Mezőgazdasági termékek értéknöveléséhez kapcsoló zöld beruházások támogatása	13 380 057	14 017 203
További, releváns beavatkozások:		
RD09a - Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése	4 778 592	75 769 353
RD42 - Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon	41 095 890	29 945 843
RD43 - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken	29 968 698	163 182 067

* A top-up források forrása a 06.30-i pénzügyi tábla „MVÁT döntésekkel” jelzett AD oszlopa alapján

A 05.26-i SFC-ben (kiegészítve az 06.30-i pénzügyi tervben szereplő adatokkal) pénzügyi allokáció alapján:

Megállapítás/javaslat	
<p>A forráskeretek koncentrációja jelentős. A beruházási forráskeretek túlnyomó többségével az RD01a, mint az egyik legnépszerűbb korábbi beavatkozás rendelkezik. Minden más beavatkozás egy nagyságrenddel kisebb forrásból gazdálkodhat.</p> <p><i>Ez a koncentráció bár beavatkozási és rugalmassági szempontból előnyös, kockázatokat is hordoz. A forrástömeg többszöröse a VP kapcsán kihelyezett összegnek, ezért féltő, hogy a piaci szereplők nem tudnak ilyen volumenű fejlesztésekbe kezdeni egy bizonytalan makrogazdasági környezetben (erre vonatkozó részletes elemzésünket ld. a Pénzügyi terve elemzése fejezetben).</i></p>	
<p>A vizsgált beavatkozások forráskeretének túlnyomó részét a top-up források teszik ki. A vizsgált beruházási beavatkozásokhoz rendelt top-up forrás összege mintegy 2,9 milliárd EUR, vagyis folyó áron csaknem 1.200 milliárd forint. A top-up teljes forráskereten belüli aránya a vizsgált beruházási beavatkozástól függően 90% feletti is lehet (a két legnagyobb forráskerettel rendelkező beavatkozás esetén kb. 90%).</p> <p><i>A kormányok szerte a világon egy globális válságra kezdenek felkészülni, melynek akár hatása lehet a költségvetési forrásokból finanszírozott top-up keretekre is. Amennyiben a hazai költségvetés helyzete kikényszeríti, akár sor kerülhet a túlnyomóan top-up forrásokból tervezett beavatkozások keretének csökkentésére, vagy a keretek felhasználásának halasztására. Mivel általában az O indikátorok, és így közvetve az R indikátorok célértékeinek tervezése során a top-up forrásokat a tervezők figyelembe vették, ezért egy esetleges top-up keret csökkentés a top-up keretre tervezett R indikátorértékek várható elmaradásával járna, mely egyúttal növelhetné a pénzügyi szankciók kockázatát is.</i></p>	

INDIKÁTOR

A beruházások kapcsán nyilván a beruházás témája szempontjából jelentős különbségek lehetnek az egyes beavatkozásokban szereplő indikátorok között. A talán leginkább általánosan használt beruházási indikátor a termelők esetén az R.9 (RD01a,b, RD02 ,RD09a), ill. digitális, IKT beruházások esetén (részletesebben ld. digitalizációs koherencia elemzés) az R.3 (ld. RD02). Ezek mellett vagy helyett az R.15 és R.16 jelenik meg a megújuló energetikai fejlesztéseket támogató (RD01c, RD04b, RD42, illetve az RD43, de csak az R16-ot, az R15-öt nem), valamint az R.26 jelenik meg több zöld beruházás esetén (RD01d), valamint a vidékfejlesztési infrastruktúra fejlesztésen keresztül felzárkóztatási célú beavatkozások (RD42, 43) az R.41-et, míg az RD04a, az RD09b és az RD11 az R.39-et (nem termelők, hanem gazdaságok) vagy az R.41-et (RD42, RD43) használják.

A leginkább releváns és használt indikátorok a következők:

- R.3 A KAP keretében a digitális gazdálkodási technológiához nyújtott támogatásban részesülő gazdaságok aránya
- R.9 A szerkezetátalakításra és korszerűsítésre – többek között az erőforrás-hatékonyság javítása érdekében – nyújtott beruházástámogatásban részesülő mezőgazdasági termelők aránya
- R.39 A vidéki gazdaság fejlesztése - A KAP keretében nyújtott támogatással fejlesztett vidéki gazdaságok, köztük a biogazdaságok száma

További, a beruházási beavatkozások esetében használt indikátorok a következők:

- R.15 Támogatott beruházások a megújulóenergia-termelés kapacitásbővítésébe, a bioalapú energiák termelését is beleértve (megawatt)
- R.16 A KAP keretében az éghajlatváltozás mérsékléséhez és az ahhoz való alkalmazkodáshoz, valamint megújuló energia vagy biológiai anyagok előállításához hozzájáruló beruházástámogatásban részesülő gazdaságok aránya
- R.26 A KAP keretében a természeti erőforrások védelméhez kapcsolódó, termelő- és nem termelőberuházásokra vonatkozó támogatásban részesülő gazdaságok aránya
- R.41 Összeköttetés teremtése Európa vidéki térségei között - A szolgáltatásokhoz és az infrastruktúrához a KAP-támogatásnak köszönhetően jobb hozzáféréssel rendelkező vidéki lakosság aránya

5. A PÉNZÜGYI TERV ÉRTÉKELÉSE

5.1. BEVEZETÉS

A KAP Stratégiai Terv pénzügyi tervét az ex ante értékelés során szükséges értékelni az SPR előírásainak megfelelően. Jelen fejezetben a pénzügyi terv átfogó bemutatásán és elemzésén túl a beavatkozási logikához történő illeszkedését, a belső arányok megfelelőségét, az SPR (ring fencing) kritériumoknak való megfelelést, valamint a hazai speciális helyzet okán a top-up források megoszlásait vizsgáltuk.

5.2. MÓDSZERTAN

Jelen elemzés a még nem végleges, azonban a végleges verzióhoz a tervezői vélemények szerint közeli, 2022. 05.10-i KAP ST pénzügyi terv alapján készült, melyet a tervezők 2022.05.19-én adtak át az ex ante értékelőknek.

Az alkalmazott módszertan elsősorban adatelemzés (benne: megoszlások, koncentráció, időbeli lefutás), valamint az átadott pénzügyi terv sarokszámok és az SPR kritériumok illeszkedésének összehasonlító számszerűsített elemzése, megfelelés-vizsgálata.

5.3. ELEMZÉSEK

A PÉNZÜGYI TERV ÁTFOGÓ ELEMZÉSE

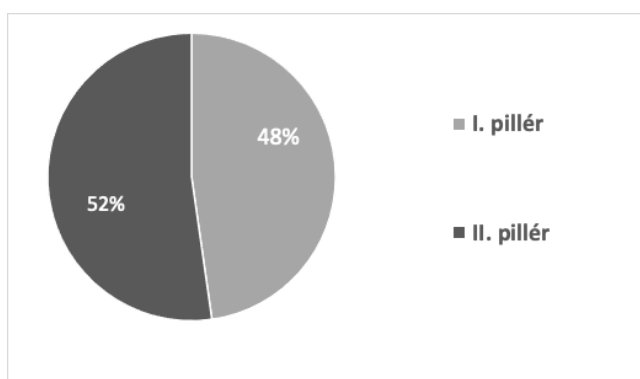
A KAP Stratégiai Terv teljes forráskerete 14 258 220 509 EUR, melyből 6 807 623 705EUR a KAP I. pillér, míg 7 450 596 804 EUR a KAP II. pillér teljes forráskerete.

A teljes forráskeret multiannual financial framework (MFF), hazai társfinanszírozás és top-up forráskeretekből tevődik össze. A KAP Stratégiai Terv teljes forráskeretéből (14 258 220 509 EUR) az MFF keret mintegy 59% (8 400 877 113 EUR), a társfinanszírozási keret mintegy 11% (1 625 286 441 EUR) és a top-up keret kb. 30% (4 232 056 955 EUR).

Pillérek és forráskeretek részesedése a teljes forráskeretből

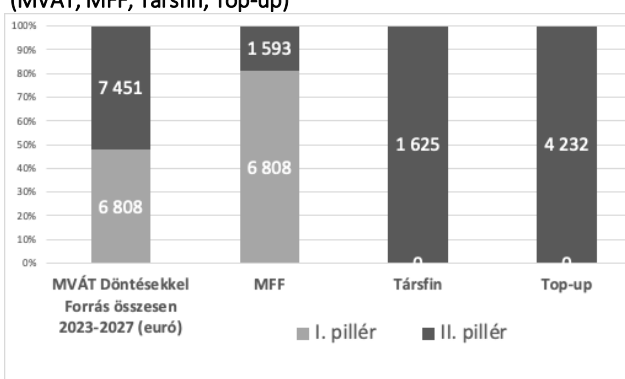
Az alábbi ábrákon látható, hogy a KAP I. és II. pillérek finanszírozási keretének aránya 48% - 52%. Míg a KAP I. pillért kizárólag az MFF finanszírozza, addig a társfinanszírozás és a top-up keret teljes összege kizárólag a KAP II. pillér finanszírozását biztosítja.

Pénzügyi keretek megoszlása a pillérek között (MVÁT)

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

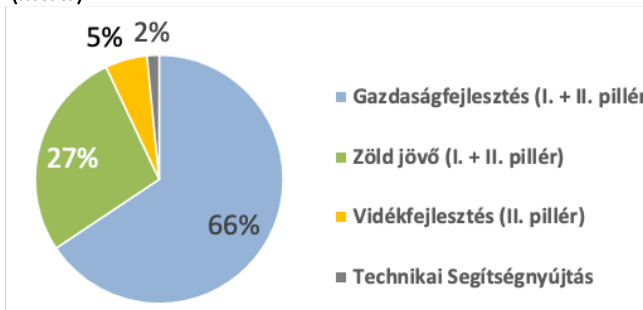
Pénzügyi keretek megoszlása a pillérek között (MVÁT, MFF, Társfin, Top-up)

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

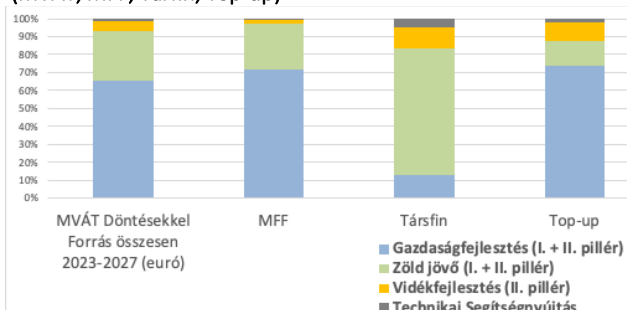
A forráskeretek lenti tematikus bontásából látható, hogy pillérektől függetlenül a keretek 66%-a gazdaságfejlesztési, 27%-a zöld fejlesztési, 5%-a kizárólag vidékfejlesztési (LEADER) és 2%-a TS (a teljes kerethez viszonyítva).

Pénzügyi keretek tematikus megoszlása (MVÁT)

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

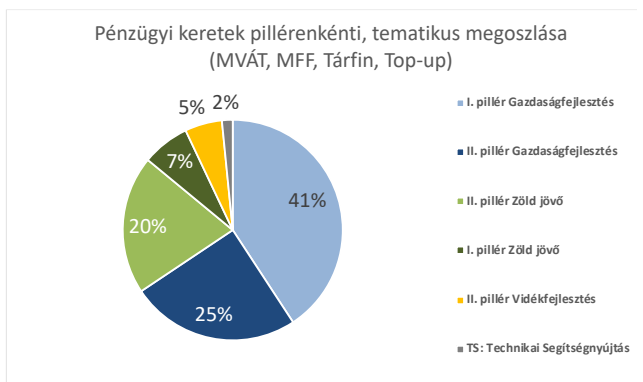
Pénzügyi keretek tematikus megoszlása (MVÁT, MFF, Társfin, Top-up)

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

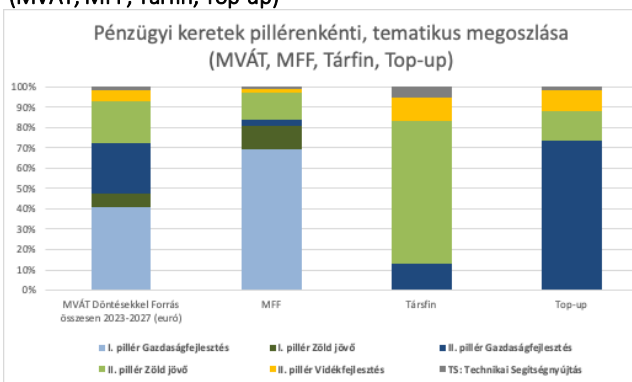
A pénzügyi keretek pillérenkénti és egyben tematikus bontásából látszik, hogy a koncentráció magas, a gazdaságfejlesztési témára alokált forrás kb. kétharmada az I. pillérből származik, míg a zöld téma finanszírozásának több mint kétharmadéért szintén az I. pillér felelős.

Pénzügyi keretek pillérenkénti, tematikus megoszlása (MVÁT)

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

Pénzügyi keretek pillérenkénti, tematikus megoszlása (MVÁT, MFF, Társfin, Top-up)

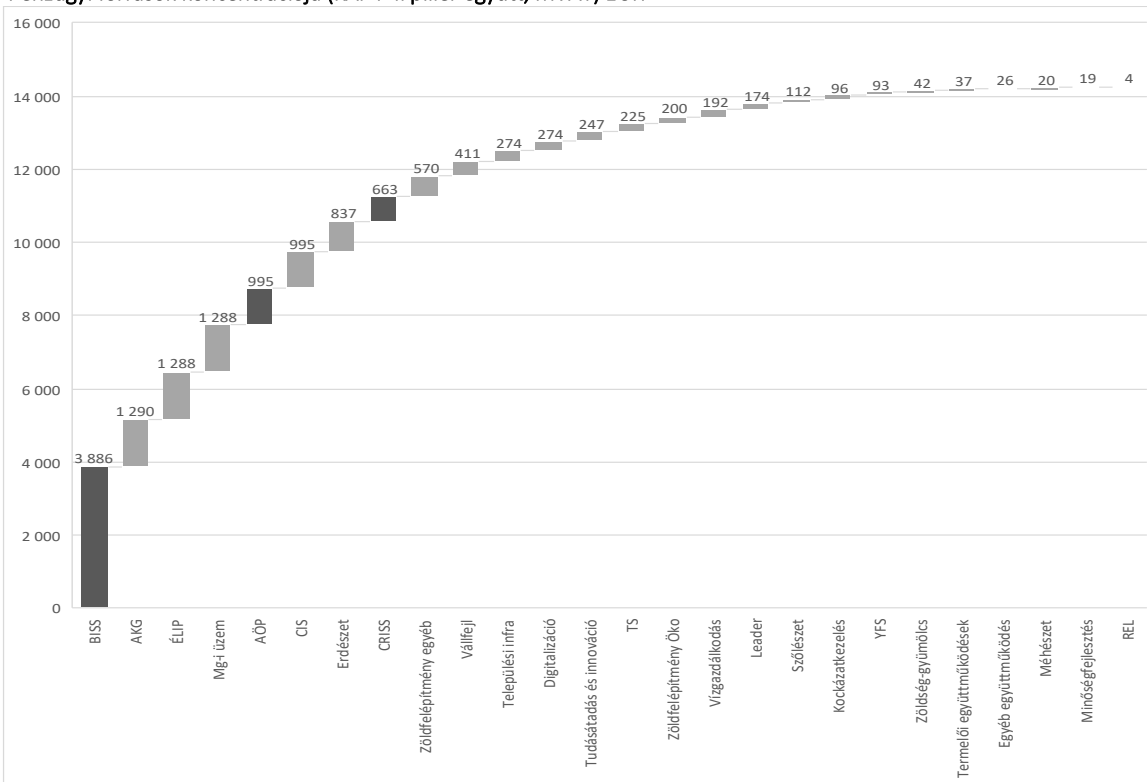

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

A PÉNZÜGYI TERV KONCENTRÁCIÓJA

A pénzügyi terv beavatkozás-csoportonként értelmezett és teljes rendelkezésre álló forráskeretének koncentrációja magas, a nyolc legnagyobb beavatkozás-csoport együttesen a források 80%-ért felelős.

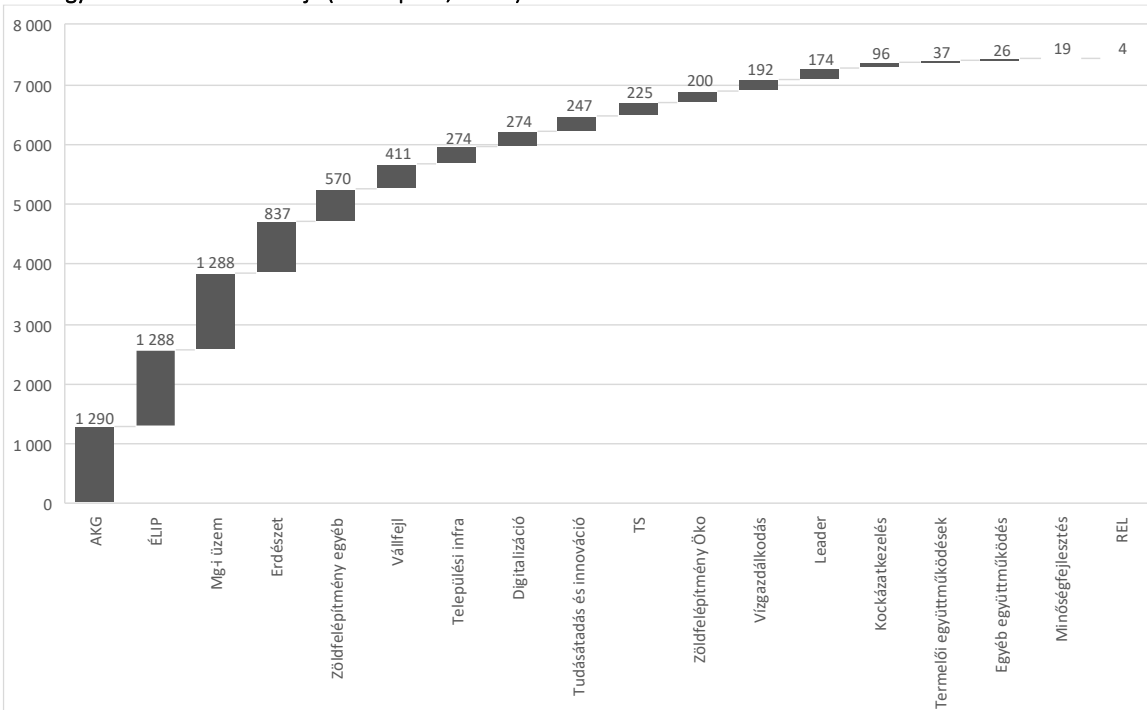
Pénzügyi források koncentrációja (KAP I+II pillér együtt, MVÁT) EUR

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

Amennyiben csak a II. pillért nézzük, a kép lényegében keveset változik: itt a hét legnagyobb összes forrással rendelkező beavatkozás csoport teszi ki a KAP II. pillér forráskeret 80%-át.

Pénzügyi források koncentrációja (KAP II. pillér, MVÁT) EUR

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

Ez a fajta pénzügyi koncentráció jellemző a támogatási programokra. Értékelői oldalról a koncentrációk vizsgálata hasznos módszertani segédeszközt jelent a vizsgálatok prioritizálásánál, illetve a modellek érzékenység vizsgálatánál.

A PÉNZÜGYI TERV ELŐÍRÁSOKNAK VALÓ MEGFELELÉSE

A KAP Stratégiai Terv pénzügyi tervére több elemű szabályozás vonatkozik (ring fencing). Az ezeknek való megfelelés vizsgálata az ex ante értékelés feladata.

1. Az agrár-ökológiai programokra vonatkozó előírás (ECOSHEME)

- Az SPR 97. cikke alapján a pénzügyi terv KAP I. és II. pillérre allokált tervösszegének (Adjusted direct payments allocations excluding cotton before reduction transfer (Annex IX)) minimum 25%-a fordítandó környezeti célokra. Emellett a KAP I. pillérre vonatkozóan előírás a keret minimum 12,5%-ának környezeti célokra fordítása.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően ez az összeg 1 658 198 744 EUR kellene legyen a 6 632 794 974 EUR keretből. A KAP Stratégiai Terv 15%-os KAP I. pillér arány vállalásával 995 000 000 EUR összeget allokált Eco-scheme-re. Az előírás teljesítéséhez a KAP II-nek így még 663 198 744 EUR kiegészítéssel kell hozzájárulnia.
- Az SPR 93. cikke alapján a KAP II. pillérre allokált tervösszegének (Member State's allocations (Annex XI)) minimum 35%-a fordítandó környezeti célokra. Ezt egészíti ki az SPR 97. cikk 2. pontja szerinti lehetőség, melynek megfelelően a keretösszeg 30%-a feletti összeg beszámítható a KAP I. pillér kiegészítésére. A kötelezettség teljesítésében beszámíthatók
 - az SPR 70 cikk: Környezet és klímavédelmi beavatkozások (951 457 378 EUR),
 - Az SPR 72 cikk: Natura beavatkozások (151 005 650 EUR),
 - Az SPR 73. cikk néhány beavatkozása (62 187 744 EUR).
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a beavatkozások együttes összege 1 164 650 772 EUR. Ebből levonva az SPR 97. cikk 2. pont szerinti KAP I. kiegészítés összegét (490 543 979 EUR) az eredmény 674 106 793 EUR, mely meghaladja 663 198 744 EUR KAP II.-től várt kiegészítés összegét (különbötet: 10 908 050 EUR).
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a zöld kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírásokat.

2. A termeléstől függő jövedelemtámogatásra vonatkozó előírás (COUPLED)

- Az SPR 96. cikke alapján a pénzügyi terv KAP I. pillérre allokált tervösszegének (Adjusted direct payments allocations excluding cotton before reduction transfer (Annex IX)) maximum 13%-a fordítandó termeléstől függő jövedelemtámogatásra melyet +2% kizárólag fehérjenövényekre nyújtott támogatás egészíthet ki (összesen 15%) az SPR 96. cikk 3. pontja alapján.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a KAP I. pillérre allokált tervösszege 6 632 794 974 EUR. Ennek 15%-a 994 919 246 EUR, míg a pénzügyi tervben erre allokált összeg 994 918 829 EUR (14,99%).

- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a KAP I. pillérre allokált tervösszege 6 632 794 974 EUR. Ennek 13%-a 862 263 347 EUR, míg a pénzügyi tervben erre allokált összeg 862 263 331 EUR (12,99%).
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a termeléstől függő jövedelemtámogatásra vonatkozó kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

3. Az újraelosztásra vonatkozó előírás (REDISTRIBUTIVE)

- Az SPR 98. cikke alapján a pénzügyi terv KAP I. pillérre allokált tervösszegének (Adjusted direct payments allocations excluding cotton before reduction transfer (Annex IX)) – kivéve minimum 10%-a fordítandó újraelosztásra.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a KAP I. pillérre allokált tervösszege 6 632 794 974 EUR. Ennek 10%-a 663 279 497 EUR, míg a pénzügyi tervben az újraelosztásra allokált összeg 663 426 323 EUR (10,002%).
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti az újraelosztási kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

4. A Fiatalközvetítőkre vonatkozó előírás (YOUNG FARMER)

- Az SPR XII. melléklete alapján a pénzügyi terv KAP I. és II. pillérre allokált tervösszegéből (Member State's allocations (Annex XI)) minimum 37 295 555 EUR fordítandó a fiatal gazda beavatkozásra. Ez a tervidőszak 5 évével számolva 186 477 775 EUR.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a Fiatalközvetítő I. pilléres beavatkozások együttes összege 93 449 268 EUR, míg a II. pilléres beavatkozások összege 101 666 896 EUR, azaz összesen a két pilléren 195 116 164 EUR. Ez meghaladja a minimumként előírt 186 477 775 EUR-t.
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a Fiatalközvetítő kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

5. A LEADER-re vonatkozó előírás (LEADER)

- Az SPR 92. cikke alapján a pénzügyi terv KAP I. és II. pillérre allokált tervösszegének (Member State's allocations (Annex XI)) minimum 5%-a fordítandó a LEADER beavatkozásra.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a beavatkozások együttes összege 1 635 146 596 EUR. Ennek 5%-a 81 757 330 EUR, míg a pénzügyi tervben LEADER-re allokált összeg 81 757 330 EUR (5%).
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a LEADER kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

6. A Technikai Segítségnyújtásra vonatkozó előírás (TS)

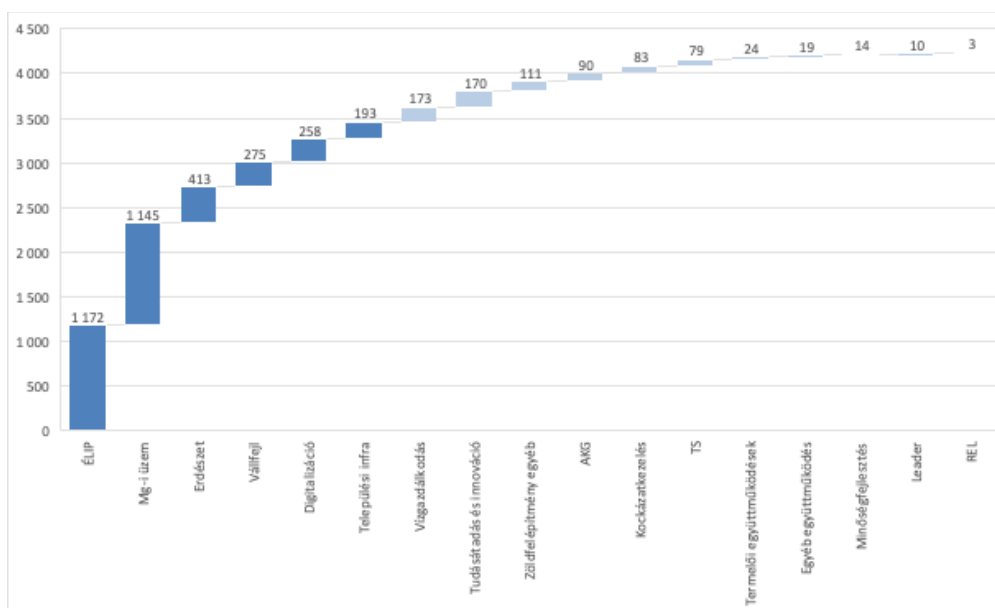
- Az SPR 94. cikke alapján a pénzügyi terv KAP I. és II. pillérre allokált tervösszegének (Member State's allocations (Annex XI)) maximum 4%-a fordítandó technikai segítségnyújtásra.
- A 2022.05.10-es pénzügyi tervnek megfelelően a beavatkozások együttes összege 1 635 146 596 EUR. Ennek 4%-a 65 405 864 EUR, míg a pénzügyi tervben TS-re allokált összeg 62 530 372 EUR (3,824%).
- A fentieknek megfelelően a 2022.05.10-i pénzügyi terv teljesíti a TS kötelezettséghez kapcsolódó SPR előírást.

A TOP-UP KERET ELEMZÉSE

A pénzügyi tervben szereplő top-up keret az uniós finanszírozásnál rugalmasabb tagállami támogatást tesz lehetővé. A top-up keret a 2022.05.10-i pénzügyi terv alapján a 14,258 milliárd eurós teljes keretösszeg csaknem 30%-át, 4,232 milliárd eurót tesz ki.

Magyarország az 1003/2021. (I. 11.) „a vidéki Magyarország megújításáról, a hazai mezőgazdaság és élelmiszeripar versenyképességének, valamint a gazdák támogatási szintjének a 2021–2027-es időszakban történő megőrzéséről” szóló Kormányhatározatnak megfelelően 80%-os társfinanszírozási arányt vállalt a KAP Stratégiai Tervben. Ennek megfelelően a pénzügyi terv alapján 4,232 milliárd euró összegű tagállami top-up forrást bocsát a KAP Stratégiai Terv megvalósításának rendelkezésére.

Ennek megfelelően – bár nem előírt ex ante értékelési feladat – a megvalósítási időszaki AM vezetői mozgástér azonosításának elősegítésére megvizsgáltuk, hogy mely beavatkozás-csoportok érintettek a top-up finanszírozással. A top-up források összege a 2022.05.10-i pénzügyi tervnek megfelelően 4,232 milliárd euró. A forrásallokáció jelentős koncentrációt mutat. A top-up források 55%-a két beavatkozás-csoporthoz köthető (ÉLIP, mezőgazdasági üzemek fejlesztése), míg a források közel 80%-a (sötétebb kék színnel az ábrán) e két beavatkozáshoz, továbbá az erdészeti beavatkozásokhoz, vállalkozásfejlesztéshez és digitalizációhoz kapcsolódik.

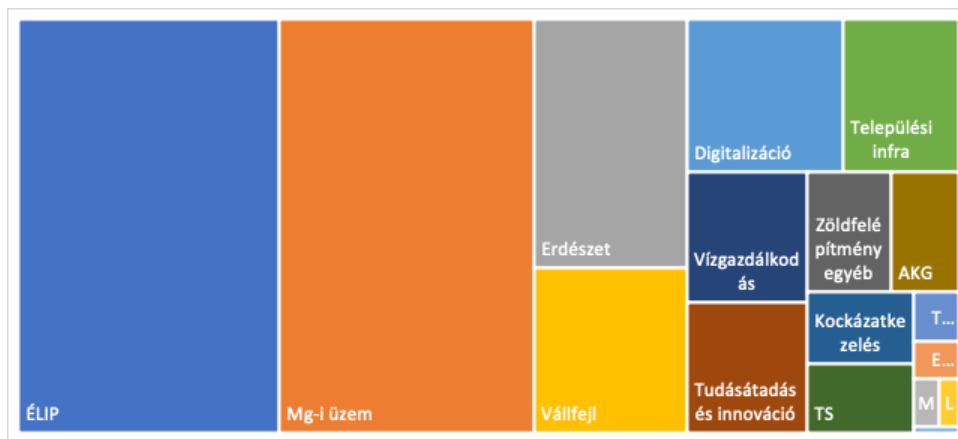
Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

A fenti arányok alapján látható, hogy a top-up források elsődleges célja a gazdaságfejlesztési irányultság erősítése. Bár ez a cél egyértelműen támogatandó a nemzetgazdasági érdekeket leképező szakpolitikai célrendszer mentén, ugyanakkor fontos kitérni arra, hogy az előző időszak tapasztalatainak és a külső környezet azóta tapasztalt változásainak tükrében hogyan lehetséges e források abszorpciója.

Az abszorpciós potenciál a kedvezményezett által érzékelt külső és vállalati, belső tényezőktől függ. A VP gazdaságfejlesztési témájú tematikus értékelési alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy egy erősen beruházáscentrikus időszakon vannak túl a vállalatok, mely az önerő biztosításához kapcsolódó követelmények következtében fejlesztési forrásaik jelentős felhasználásával járt. Elképzelhető, hogy a jelenlegi bizonytalannak prognosztizált gazdasági környezetben - melynek részei a COVID időszakot követő keresleti túlsúlyok, a magas energiaárak és magas bérek közvetlen hatásai, és a többek közt ezek által gerjesztett infláció, számos külpiac elérésének nehézsége – a vállalatok beruházási kedve a megvalósítási időszak éveiben (2023-27) alacsonyabb lesz annál, mint amit a tervezési időszak éveiben prognosztizáltak.

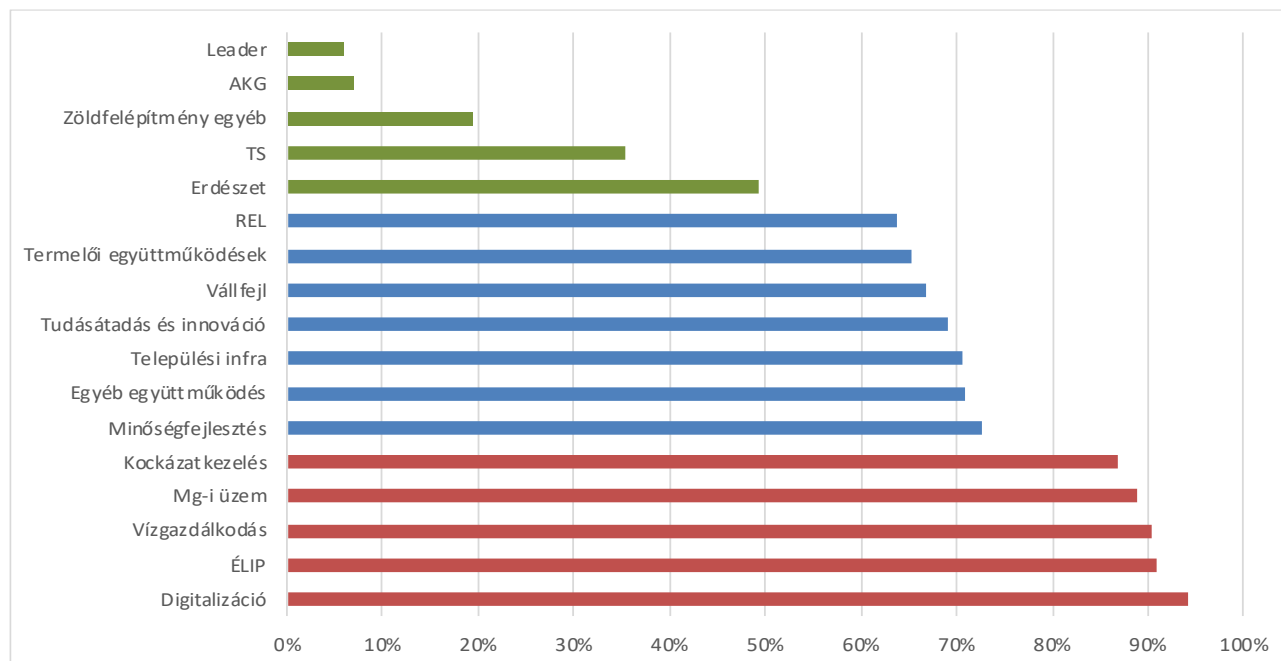
Ennek megfelelően érdemes lehet alternatív forgatókönyveket is megvizsgálni a top-up források csökkentése, más (pl. zöld és/vagy digitális átállást még inkább segítő) célokra történő felhasználásuk érdekében arra az esetre, ha a vállalati beruházási kedv és fejlesztési igény alacsony volta miatt a jelenlegi tervben szereplő top-up források lehívása érezhetően problémákba ütközne. E hipotézis valós körülmények között történő validálása a program megvalósításának megkezdését és a tapasztalatok célzott gyűjtését igényli.

A top-up keret belső megoszlását az alábbi blokkdiagramm szemlélteti, ahol az egyes beavatkozáscsoportokhoz tartozó területi arányok a top-up források belső megoszlásának arányát reprezentálják:

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

Tanulságos továbbá annak vizsgálata is, hogy mely beavatkozáscsoportokon belül a legnagyobb a top-up forráskeretek aránya a beavatkozáscsoport teljes keretösszegéhez viszonyítva.

Forrás: KAP Stratégiai Terv pénzügyi terv (2022.05.10.)

A top-up forráskerettel is rendelkező beavatkozások három jól elkülöníthető csoportba rendezhetők.

- Az első, **zöld** csoportba tartozó Erdészet, TS, Zöldfelépítmény egyéb, AKG és Leader beavatkozáscsoportok forráskeretének 35-6%-át teszi ki a top-up keret.
- A második, **kék** csoportba tartozó Minőségfejlesztés, Egyéb együttműködés, Települési infrastruktúra, Tudásátadás és innováció, Vállalkozásfejlesztés, Termelői együttműködések és REL beavatkozáscsoportok forráskeretének 73-64%-át teszi ki a top-up keret.
- A harmadik, **piros** csoportba tartozó ÉLIP, vízgazdálkodás, mezőgazdasági üzem, kockázatkezelés beavatkozáscsoportok forráskeretének 94-87%-át teszi ki a top-up keret.

Látható, hogy kis mértékben a zöld, de jelentős és meghatározó mértékben a piros beavatkozáscsoportok azok, melyek megvalósítását elsősorban a top-up hazai forráskeretre támaszkodva tervezték meg.

TOVÁBBI PÉNZÜGYI TERVRE VONATKOZÓ ELEMZÉSEK

Abszorpció

Az uniós abszorpciós elvárások a pénzügyi terv uniós finanszírozású oldalára vonatkoznak. Mivel a KAP I. pillér támogatások kifizetése viszonylag nagy biztonsággal várható (illetve az I. pilléren belül az eddigi tapasztalatok alapján valószínűleg csak az új AÖP beavatkozás kapcsán várható bizonytalanság), így az uniós források (társfinanszírozás és önerő nélkül) KAP I. pillérben való allokációjával alacsony az abszorpciós kockázat és kitétség is. Mivel a kedvezményezett önerő a KAP II pillérben elvárás a projektek megvalósításához, így a KAP II. pillér beavatkozásainak esetleges abszorpciós nehézségei nem veszélyeztetik uniós források kifizetését.

Mezőgazdasági szektor hitelfelvételi helyzete

A mezőgazdasági szektor 2027-ig tartó periódusának hitelfelvételi helyzetére vonatkozóan nehéz megalapozott becslést készíteni a jelenlegi turbulens időszakban. A tervezők nincsenek könnyű helyzetben, hiszen évekre előre lenne szükséges reális makrogazdasági prognózisokra építő és azokra reagáló pénzügyi modelleket készíteniük a KAP ST források abszorpciójára vonatkozóan, melyet az önrész biztosításának lehetősége, és így a hitelfelvételi lehetőségek nagy mértékben meghatároznak.

Gazdasági környezet: A központi kormányzat által is jelenleg bizonytalanak prognosztizált gazdasági környezetben - melynek részei a COVID időszakot követő keresleti túlsúlyok, a részben az ukrán-orosz háború következtében kialakult magas energiaárak, valamint a korábbi konjunktúra következtében magas bérek közvetlen hatásai, és a többek közt ezek által gerjesztett infláció, továbbá számos külpiacon elértetésének nehézsége – a vállalatok beruházási kedve a KAP ST megvalósítási időszak éveiben (2023-27) várhatóan alacsonyabb lesz annál, mint amit a tervezési időszak első éveiben prognosztizáltak.

Vállalati lehetőségek: A vállalatok a VP gyakorlatilag 2014-22 közöttre nyúló megvalósítási időszakában kifejezetten sok beruházást hajtottak végre – köszönhetően az akkori gazdasági konjunktúra időszakában felhalmozott, így rendelkezésre álló és helyét kereső tőkének és a globálisan kedvező, piaci szinten is alacsony kamatkörnyezetnek. A kiköltekezést követően, valamint az előző bekezdésben bemutatott makrogazdasági kilátások és néhány fontos exportpiac bizonytalanságai miatt a vállalatok tőkepozíciója és bevételi várakozása gyengébb, új kapacitásbővítő beruházásaik működésével jellemzően magasabb teljes költség szinten üzemelnek, a hitelkamatok pedig magasak (kivéve az államilag támogatott, elsősorban KKV szektor számára elérhető kedvező hitelfelvételi lehetőségeket, mint például az Agrár Széchenyi Kártya).

A **KAP Stratégiai Terv** nehéz helyzetben van akkor, amikor évekre előre kellene tervszerűen lekövetnie az előttünk álló évek kihívásait. Ennek néhány jele a szövegben is látszik (pl. a tervezés kezdetekor még az SO2 SWOT tételek között szereplő „Kedvező hitelezési környezet” már most tervezői törlésre került a ma ismert helyzet alapján). Főként a beruházásokat támogató (ÉLIP, mezőgazdasági üzemek, erdészet) beavatkozások esetén féltő, hogy a magas keretösszegek megfelelő elköltése nehézségekbe ütközhet. Ezt ellensúlyozza, hogy ezek a beruházási beavatkozások az uniós forrásabszorpciók előírásai szempontjából előnyösebb KAP II. pillérben találhatóak, és a keretösszeg jelentős részét top-up források adják, melyek rugalmasan, dinamikusán és tagállami szinten igazíthatók a kereslethez.

AKG fenntartás (2024 utáni forrásigény)

Az AKG beavatkozás pénzügyi fenntarthatóságával kapcsolatban kérdések merültek fel az ex ante értékelés során. Az alábbi táblázat a pénzügyi terv elkészítéséhez használt 365 forintos HUF/EUR árfolyamon mutatja be indikatív értékekkel (a többszöri módosítás eredményeképpen) a vizsgált helyzetet.

A táblázatban látható, hogy az eredetileg AKG-re tervezett keretösszegek a 2023-24 időszakban megfelelőek, ki tudják szolgálni a csaknem 1 millió hektárhoz tartozóan várt forrásigényt. Ugyanakkor a 2025-27 időszakban a forráskeret kevesebb, mint a felére csökken, melynek megfelelően az AKG finanszírozás is csak a területek kevesebb mint felére lenne elegendő, mely a szakpolitikai cél teljesítésével és az indikátorvállalás teljesítésének kötelezettségével nem összeegyeztethető.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2023-2029
Indikatív pénzügyi keret	378 082 192 €	378 082 192 €	178 082 192 €	178 082 192 €	178 082 192 €	- €	- €	1 290 410 960 €
Átlagos egységösszeg	393 €	393 €	393 €	393 €	393 €	- €	- €	
Vállalt hektár	961 324	961 324	961 324	961 324	961 324	- €	- €	
Szükséges keret	377 800 332 €	377 800 332 €	377 800 332 €	377 800 332 €	377 800 332 €	- €	- €	
Hiány (EUR)	-281 860 €	-281 860 €	199 718 140 €	199 718 140 €	199 718 140 €	- €	- €	598 590 700 €
Hiány (HUF)	-102 878 900 Ft	-102 878 900 Ft	72 897 121 100 Ft	72 897 121 100 Ft	72 897 121 100 Ft			218 485 605 500 Ft

A finanszírozási hiány összesen kb. 218 milliárd forint, mely összeg lefedése az ex ante értékelők véleménye szerint leginkább az előző bekezdésekben taglalt, magas (top-up) forráskerettel rendelkező beruházási beavatkozások forráskeretének átcsoportosításával lehet megvalósítható.

Árfolyam

A KAP Stratégiai Terv tervezési árfolyama 365 HUF/EUR a megvalósítás teljes, 2023-2029-ig tartó időszakára.

Tekintettel arra, hogy a magyar gazdaság méretéből és nemzetközi relációiból fakadóan a forint kitétsége jelentős a globális, európai és regionális makrogazdasági tényezőknek (orosz-ukrán háború, COVID, energiaárak emelkedése, keresleti túlsúly, magas infláció stb.), ezért az árfolyam kilátások nem jól tervezhetők.

Pénzügyi oldalról előnyös, hogy olyan – a jelen helyzetben, illetve a várható mozgások szempontjából – konzervatív, magas forintárfolyamon történt a tervezés, mely gyengülés esetén nominálisan, forintban további forrásnövekedéshez vezethet. Ez mind az abszorpciós lehetőségek, mind az indikátorok teljesítése szempontjából általánosságban előnyös pozíció.

Az alábbi ábra a HUF/EUR árfolyam változását mutatja be a tervezés 2020-22 időhorizontján. Látható, hogy a tervezési időszak elején az árfolyam 345 HUF/EUR körül alakult, míg 2022 első negyedében többször is megközelítette a 400 HUF/EUR értéket. A két szélsőérték alapján a kétéves időhorizonton értelmezett átlagérték valóban közelíti a 365 HUF/EUR tervezési árfolyamot, ugyanakkor a tendenciák alapján nem feltételezhető, hogy az árfolyam a következő 1-2 évben tartósan az elmúlt fél évre jellemző 370-390 HUF/EUR sávban foglal majd helyet.

Egy makrogazdasági szempontból pesszimista forgatókönyv szerint feltételezett, 6%-os tartós, 2023-29 időszak alatt értelmezett árfolyamnövekedés (387 HUF/EUR árfolyam) a KAP Stratégiai Terv jelenlegi pénzügyi tervében szereplő 8,444 milliárd EUR érték forintértékben nem 3082 milliárd forintot, hanem 3267 milliárd forintot érne, tehát az árfolyamgyengülésből származó növekmény 185 milliárd forint.

A magasabb forintérték megoldást kínálhat több pénzügyi kérdésre is, melyek a tervezők és / vagy az ex ante értékelők oldaláról felmerültek a KAP Stratégiai Terv kapcsán:

- Az AKG fenntartás kapcsán jelzett, jelenleg mintegy 218 milliárd forintra becsült finanszírozási gap lefedéséhez mintegy 7,07%-os árfolyamgyengülés, átlagosan 390,8 HUF/EUR árfolyam szükséges.
- A top-up források teljes mértékben (a jelenlegi pénzügyi terv szerint: 1682 milliárd forint értékben) a hazai költségvetést terhelik. Amennyiben az uniós támogatási forrásrészt forintban „többet ér”, akkor a top-up források is arányosan csökkenthetők, és a helyükre az árfolyamváltozásból fakadóan megnőtt volumenű uniós források léphetnek.

5.4. ÖSSZEFOGLALÁS

Az ex ante értékelés során az alábbi megállapításokat és javaslatokat fogalmaztuk meg a tervezők számára:

A KAP Stratégiai Terv pénzügyi terve még nem végleges, ugyanakkor a vizsgált 20220.05.10-i verzió már olyan vezetői döntések birtokában készült el, melyek alapján lényegi mozgásokra a tervezők és az értékelők nem számítanak.

A pénzügyi terv készítése során a tervezők figyelembe vették és alkalmazták az SPR pénzügyi tervezésre vonatkozó előírásait, korlátait, ring-fencing kritériumait. A vizsgált pénzügyi terv ezeknek a feltételeknek megfelel.

Javasoljuk a legnagyobb forráskerettel rendelkező mezőgazdasági üzemek támogatása, ÉLIP és erdészeti beavatkozások forráskeretének felülvizsgálatát az aktuális makrogazdasági helyzetnek és prognózisoknak megfelelően, tekintettel a külső környezeti és a vállalati pénzügyi adottságokra és lehetőségekre.

Amennyiben a mezőgazdasági üzemek támogatása, ÉLIP és erdészeti beavatkozások forráskeretének felülvizsgálata eredményeképpen arról születne döntés, hogy a források egy része átcsoportosítható más beavatkozások számára, akkor javasoljuk, hogy ezek kedvezményezettjei az AKG, illetve a nem termelő beruházások (NTB) legyenek. Az AKG kapcsán végzett elemzésünk mintegy 218 milliárd forintos hiányt azonosított a 2025-27 időszakra vonatkozóan (fenntartás), mely megoldásra és forráskeret átcsoportosításra vár a KAP Stratégiai Terv benyújtásáig. Az NTB jelenti véleményünk szerint a leghatékonyabb módja a környezet/természet védelmének és egyúttal a kapcsolódó R indikátorok teljesítésének, így a forrásnövekmény fajlagosan előnyös abszorpciót és indikátor-érték növekményt képes előidézni.

Javasoljuk annak átgondolását, hogy a tervezési céllal használt és a megvalósítási időszakban várhatóan gyengébb forint-euró árfolyamból fakadó magasabb forintban értelmezett támogatási forráskeretek felhasználásának milyen javasolt koncepcionális forgatókönyvei lehetségesek.

A potenciális árfolyamnyereség egyik felhasználási módjaként javasoljuk az AKG fenntartás, valamint az NTB finanszírozás átgondolását.

6. AZ INTÉZMÉNYI KAPACITÁSOK ÉRTÉKELÉSE

6.1. BEVEZETÉS

Az ex ante értékelést kezdettől fogva folyamatos (on-going), tervezést támogató, sok iterációval járó és célszerűen alkalmazott partnerséggel megvalósított értékelésként terveztük. Fontos elvi szempontok voltak az SKV-val való együttműködés, a fenntarthatósági-környezeti szempontok kiemelt kezelése és a partnerség.

A programtervezés egy sokszereplős szakértői, szakpolitikai és politikai folyamat, jelentős kapacitásigénnyel és egyeztetési igénnyel. Ennek megfelelően időigénye is jelentős. A tervezés során a célokhoz mért előrehaladás jellemzően nem folyamatos, a részanyagok státusza, elfogadottsága több érdek által vezérelt és így többször változik. A részanyagok készülségi foka, egyáltalán dokumentáltsága jelentősen eltérhet, egészen addig, míg a teljes tervezési rendszer – elemeinek összességével együtt – meg nem szilárdul, hogy egy KAP Stratégiai Terv tervezetben rögzítse az aktuális állapotot. A hazai tervezési folyamatra – más tagállamokhoz és más programozási időszakokhoz és témákhoz hasonlóan - ugyanez a sokszereplős, evolutív és iteratív folyamat volt jellemző.

Ex ante értékelőként és a folyamatos értékelés elvét figyelembe véve úgy láttuk, hogy hozzájárulásunk a tervezéshez akkor a legértékesebb, ha a hivatalos dokumentációk megérkezéséig a tervezők aktuális álláspontját tükröző, nem hivatalos információkra is reagálunk a tervezés támogatása érdekében. Köszönjük a lehetőséget a tervezők részéről, hogy partnerek voltak ebben a folyamatban és egyes pontokon megbeszéléseket tudtunk folytatni a tervezés előrehaladása érdekében.

6.2. MÓDSZERTAN

Az e jelentésben bemutatott megállapítások a 2022.05.26-i KAP Stratégiai Terv munkaváltozatra és a 05.26-án rendelkezésre álló információkra vonatkoznak, melyet egyes pontokon aktuális információk egészítenek ki. Kiemelendő, hogy a KAP Stratégiai Terv tervezése egészen az Európai Bizottsági elfogadásig még folyamatban van, és amíg ez le nem zárul, addig akár a tervdokumentum korábbi, vizsgált elemei is változhatnak.

Jelen dokumentumban a KAP Stratégiai Terv végrehajtását szolgáló intézményrendszer alkalmasságát, és a támogatási rendszer egyszerűsítését szolgáló lehetőségeket vizsgáljuk. Mindkettő szempont erősen befolyásolja a Terv végrehajthatóságát, ezért kiemelt jelentősége van ezen a téren a megfelelő felkészülésnek.

Jelen dokumentum célcsoportja elsősorban a tervezésben közvetlenül részt vevő szakértők, illetve a szakpolitikai döntéshozók, és nem a széles nyilvánosság, mivel célja a tervezési eredményekre történő konstruktív visszajelzéssel a tervezési folyamat támogatása. A jelentés ennél fogva jellemzően szakkifejezéseket használ és számos része kevésbé közérthető.

A jelen dokumentumban bemutatott tartalom az értékelők megrendelővel még nem teljeskörűen egyeztetett álláspontját tükrözi. A megállapítások és javaslatok tervezőkkel való egyeztetése az ex ante értékelési jelentés hivatalos benyújtását követően kezdődik majd meg.

Az értékelés jelen körében a következőket vizsgáltuk:

- a KAP Stratégiai Tervből és az új programozási időszak szabályrendszeréből fakadó végrehajtási kihívások, különösen az adatgyűjtést és monitoring területén,
- az intézményrendszer felkészültsége a várható kihívások ellátására.

A jelen jelentés szorosan követi egy kapcsolódó téma, az egyszerűsítési lehetőségek vizsgálata kapcsán készített ex ante értékelési részjelentés. A végleges ex ante értékelési jelentésben e két téma együtt fog szerepelni.

6.3. KIEMELT KIHÍVÁSOK AZ ÚJ IDŐSZAKBAN

Ebben a fejezetben a KAP Stratégiai Terv intézményi fejezetei és saját felmérés alapján azt vizsgáljuk meg, hogy milyen végrehajtási kihívásokat jelent az új programozási időszak a végrehajtási rendszer számára, míg a következő fejezetben sorra vesszük, hogy mely funkciók esetében javasolt erősíteni a felkészülést, melyben keretében - az ex ante értékelés fókuszának megfelelően - kiemelten foglalkoztunk majd a monitoring és értékelési funkciókat érintő adatgyűjtési kihívásokkal.

A 2023-2027 időszak a korábbiaknál is jelentősebb kihívások elé állítja az agrár- és vidékfejlesztési támogatások intézményrendszerét:

- **A rövidebb, 5 (+2) éves időszak alatt a korábbi hét (+2) éves időszakokra jellemző források kétszeresét kitevő forrás lekötését kell biztosítani.** Emiatt az intézményrendszernek legalább három éven keresztül kell biztosítania az eddigi munkacsúcsokat meghaladó teljesítményt. Ez mind kapacitás, mind szervezési oldalról jelentős felkészülést igényel.
- **Növekszik a forrásfelhasználást érintő szankciók köre.** Ezentúl nem csak a mérföldkövekre vállalt célértékeket kell elérni, hanem a támogatások költséghatékonyágát is biztosítani kell az egységösszegeken keresztül. Ez mind a támogatási konstrukciók kialakítása, mind a monitoring terén jelentős kihívást jelent, amelyet mind kompetencia, mind szabályozás oldalról kezelni kell.
- **Jelentősen növekszik a jelentéstételi kötelezettségek okozta terhelés.** A jelentések elkészítésére rövidebb idő áll majd rendelkezésre, és növekszik a szolgáltatandó adatok mennyisége is (pl.: egységösszegek, DME). Erre mind kapacitás, mind IT oldalról fel kell készülni.
- **Az európai zöld politikai fordulat miatt az agráriumban a fenntarthatóságra való törekvés jelentősége ma már összemérhető a versenyképességi szempontokkal, és hosszabb távon a zöld szempont válik majd a fontosabbá.** Ahhoz, hogy ezt érvényesíteni lehessen, az intézményrendszernek új funkciókat kell kialakítania (pl.: Zöld Támogató Hálózat, Környezeti Hatásmonitoring) és erősítenie kell ezen a területen a humán erőforrás felkészültségét.
- **A KAP Stratégiai Terv újra kísérletet tesz arra, hogy a tőkepótlás mellett a szektor és a vidék felkészültségét „soft” módszerekkel és eszközökkel is fejlessze.** Ezen a téren a VP nem volt kifejezetten sikeres, pedig a szemléletformálás, képzés, innováció megsokszorozhatja a beruházások hatékonyságát. Ahhoz, hogy ezen a téren sikeres legyen az új program, az intézményrendszernek fejlődnie kell mind kompetencia, mind kapacitás tekintetében.

6.4. A VÉGREHAJTÁSI ÉS ADATGYŰJTÉSI RENDSZEREK MEGFELELŐSÉGE

STRUKTÚRA: KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK, KIFIZETŐ ÜGYNÖKSÉG

A 2023-2027 időszak kihívásai kapcsán érdemes átgondolni az intézményrendszer struktúráját is. Jelenleg az IH leginkább a forrásgazdálkodás, döntéshozatal, jogorvoslat, monitoring, értékelés funkciókat látja el, a többi feladatot a Magyar Államkincstár, mint kifizető ügynökség (KÜ) és az általa „megbízott” szervezetek kezelik.

A közösségi jogszabályokból nem feltétlenül következik ez a felállás. A kifizető ügynökségi szerepkör a jogszabályok alapján a kifizetések szabályszerűségének biztosítására és a kifizetések teljesítésére terjed ki. A többi funkció tulajdonképpen közreműködő szervezeti vagy IH feladat, amelyet nem feltétlenül kell a kifizető ügynökséggel közös szervezetben ellátni.

Ez a kérdéskör azért fontos, mert a szerepkörök kihatnak a szervezeti kultúrára, a szervezési megoldásokra és az akkreditációs követelményekre is. A kifizető ügynökség az IH-tól jelentős részben független a jogszabályok alapján, így szükségszerűen szerepkör-értelmezési problémákat okoz, ha közben ugyanaz a szervezet jelentős mértékű szolgáltatást is végez az IH felé. A felmerülő problémák túlnyomó részét persze a megfelelő emberi, szakmai hozzáállás révén kezelték az érintettek, de maga a struktúra ettől még jelentős – többek között a hatékonyságra is kiterjedő – nyomás alatt áll.

A kifizető ügynökségi funkciót szigorú akkreditációs követelmények is terhelik. Az IH-t érintő kihívások ezzel szemben megkövetelik, hogy jelentős rugalmassággal lehessen szolgáltatásokat igénybe venni a következő funkciók ellátására:

- projektgenerálás, potenciális kedvezményezettek támogatása,
- támogatási kérelmek elbírálása, hiánypótlatása,
- ügyfélszolgálati feladatok,
- szakértői feladatok, mint például költségnövekmények szakmai elbírálása,
- közbeszerzések ellenőrzése,
- adatgyűjtés és feldolgozás.

Javasoljuk, hogy a 2023-2027 időszakban a kifizető ügynökségi és közreműködő szervezeti (KSz) feladatok kerüljenek világosan szétválasztásra mind a jogszabályok, mind a szerződéses kapcsolatok, mind a folyamatok tekintetében. A közreműködő szervezeti funkciók esetében biztosítani kell, hogy az IH által igényelt szolgáltatások rugalmas igénybevételének mind jogi-szerződési, mind folyamat-oldali feltételei adottak. Ez rendkívül fontos, ha ugyanaz a szervezet kerül kijelölésre mindkét szerepkörben, de jelentős előnyei lennének egy olyan felállásnak, amelyben több közreműködő szervezet is az IH rendelkezésére áll.

Előrelépés ebben a tekintetben leginkább a támogatási kérelmek elbírálása terén javasolt.

A 2014-2020 időszakban a projektkiválasztási eljárás működtetését kizárólagosan a KÜ látta el az IH számára. A közösségi jogszabályok alapján ez nem feltétlen dedikált KÜ feladat, az IH delegálhatja ennek elvégzését Közreműködő Szervezet(ek) számára is.

KSZ-ek kijelölése több okból is célszerű lenne:

- a KÜ nagyobb kapacitást tudna az egységes kérelmek kezelésére és a kifizetésekre allokálni,
- ha több KSz kerül kijelölésre, akkor a projekt kiválasztásba az adott tématerületnek megfelelő szakértelemmel rendelkező kapacitások vonhatók be,
- több KSz esetén kevésbé kell tartani egy-két szűk keresztmetszet általános „bénító” hatásától.

A KSz szerepkör alkalmazása lehetőséget adna egyben arra is, hogy a 2014-2020 időszakban erőforrások szempontjából alulpozicionált funkciók, mint például a kedvezményezettek szakmai támogatása, mentorálása (pl.: EIP, REL, LEADER esetében) a KÜ feladatok veszélyeztetése nélkül megvalósulhassanak. A KSz szerepkört szerződéssel vagy jogszabállyal lehetne létrehozni, ami egyben további szabályozási eszközt adna a tárca kezébe.

A fentiekre tekintettel érdemes:

- a) az új eljárásrendben a kifizető ügynökség és közreműködő szervezeti szerepkört egyértelműen szétválasztani és megteremteni a lehetőségét több közreműködő szervezet kijelölésének;
- b) a tárca irányítása alá tartozó háttérszervezetek közül KSz-eket kijelölni a speciális szakmai kompetenciákat igénylő beavatkozásokhoz, és a MÁK-ot is KSz-ként kijelölni a területalapú és beruházási beavatkozások tekintetében;
- c) javasolt a KSz funkciók között feltüntetni a KAP Stratégiai Terv céljainak elérését szolgáló olyan tevékenységeket, amelyekre jelenleg a végrehajtási rendszer nem tud megfelelő kapacitást biztosítani, úgymint:
 - projektgenerálás,
 - potenciális kedvezményezettek célzott tájékoztatása,
 - projektötletek kidolgozásának támogatása tanácsadással, mentorálással.

KEDVEZMÉNYEZETTEK FELKÉSZÜLTSGÉNEK FEJLESZTÉSE

A KAP Stratégiai Terv sikere jelentős mértékben múlik a kedvezményezettek döntésein és alkalmazkodásán. A program a forrásokat tudja biztosítani, de a gazdálkodási gyakorlat környezetbarát karaktere, a beruházások innovatív jellege azon múlik, hogy a kedvezményezettek milyen módon állnak a fejlesztésekhez és mennyire van meg a felkészültségük. A program céljainak eléréséhez arra van szükség, hogy a gazdálkodók tisztában legyenek a korszerű technológiákkal, innovatív gazdálkodási gyakorlatokkal és a fenntarthatóság szempontjaival.

A szemléletformálás, a felkészültség fejlesztése nem érhető el pusztán a források biztosításával. Ezért fontos, hogy a program „soft” módszerekkel is segítse a kedvezményezettek felkészültségének növelését. Ez elsősorban a képzés, mentorálás eszközeivel érhető el.

Ezen a téren a VP tapasztalataiból érdemes tanulni. A VP-ben a képzési rendszer beindítása késlekedett, így a képzések, szaktanácsadás nem tudtak érdemi hatást gyakorolni a beruházásokra. Ahhoz, hogy ez ne ismétlődjön meg, és a KAP Stratégiai Terv elérje a tervezett eredményeket, hangsúlyt kell fektetni a kedvezményezettek képzésére és mentorálására.

Ezt a célt szolgálja a teljes AKIS, és kisebb részben a KAP Hálózat is. Fontos, hogy a 2023-2027 időszak elején ezek a rendszerelemek már teljes kapacitással működjenek, és így a kedvezményezettek megkapják a projektelőkészítéshez, megvalósításhoz, illetve a gazdálkodási gyakorlat módosításához szükséges ismereteket és már a további támogatások igénybevétele során aktívan használják is a megszerzett tudást.

Tekintettel a zöldpolitikai célok hangsúlyára, a kedvezményezettek felkészítésében kiemelt szerepe lesz a Zöld Támogató Hálózatnak. Ez a funkció a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarán (NAK) belül fog megvalósulni. Ennek a megoldásnak az előnye, hogy így a NAK falugazdász hálózata és ismertsége felhasználható. A tervezőktől származó információk szerint az AKIS keretében tervezett támogató funkciók mindegyike már kialakítás alatt áll, sőt a Technikai Segítségnyújtási (TS) szerződések is megkötésre kerültek. Ez alól egyedüli kivétel a Zöld Támogató Hálózat, amely esetében a jogi háttérhez a jogszabályi szintű kijelölről is gondoskodni kell.

Fontos, hogy a kedvezményezettek képzettségét, felkészültségét fejlesztő funkciók, kiemelten a Zöld Támogató Hálózat már az új megvalósítási időszak elején rendelkezésre álljon, így a kérelmezők megfelelő információk alapján hozzák meg fejlesztési döntéseiket és dolgozzák ki projektjavaslataikat.

JELENTÉSTÉTELI RENDSZER

A 2014-2020 időszakban a tervek ellenére nem került sor a jelentéstételi kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feladatok kapcsán az érintett szervezeti egységek közötti munkamegosztás szabályozására.

Ez számos problémát okozott, amelyeket jellemzően a tématerületen dolgozó szakemberek egyéni többletvállalásaival lehetett csak áthidalni. A KÜ például ezen a téren az uniós és hazai jogszabályi kötelezettségeket meghaladó mértékben támogatta a jelentések elkészítését. A szabályozási háttér hiánya miatt a monitoringgal kapcsolatos feladatok nehezen becsülhetők előre, és ez hozzájárult ahhoz, hogy az érintett szervezeti egységek erőforrásai nem voltak megfelelőek a feladatok maradéktalan ellátásához. Nem javasolt a 2023-2027 időszaknak úgy nekikezdeni, hogy ez a szabályozás hiányzik. Tekintettel arra, hogy a 2023-2027 időszakban a célértékek eléréséhez a jelenleginél sokkal komolyabb pénzügyi szankciók társulnak, ezért a monitoring, kontrolling területeknek nagyobb hangsúlyt kell kapnia. A szerződéses vagy jogszabályi formában megjelenő szabályozásnak ki kell terjednie arra, hogy az egyes jelentéstételi kötelezettségek során melyik szervezeti egységnek mi a feladata, felelőssége, és milyen határidők mentén kell a feladatokat teljesíteni. A fentiekre tekintettel **meg kell kezdeni a monitoring funkcióval kapcsolatos feladatmegosztás szabályozásának kialakítását, mérlegelve azt is, hogy egyes monitoring feladatok közreműködő szervezeti szerepkörben kerüljenek ellátásra.**

A **2014-2020 időszakban** jelentős problémát jelentett az a jelentéstételi kötelezettségek teljesítése közben, hogy **nem volt ismert az egyes mutatók célértékeinek számítási módja**, sőt sok esetben az indikátor értelmezése sem volt meghatározva. Nem volt ismert az sem, hogy az adott indikátor definíciót, célértéket ki határozta meg, így nem lehetett az értelmezési kérdésekkel a szerző(ke)t megkeresni.

A 2023-2027 időszakra történő felkészülés során az Indikátor almunkacsoport keretében folyamatban van az új indikátorok leírásainak előkészítése és az informatikai fejlesztés keretében az adatszerkezet egyeztetése. KAP Stratégiai Tervben szereplő leírások és a tervezőktől átvett háttérszámítások **rögzíteni fogják az indikátorok definícióit, adatforrásait, számítási módszereit**, így a jelentések elkészítésében résztvevők ezek alapján tudják majd az adatokat jelenteni az új időszakban. Ezek a leírások szükségesek ahhoz is, hogy a jelentéstételt támogató informatikai rendszerek fejlesztése megkezdődhessen. Sem a jelentéstételhez, sem az informatikai rendszer fejlesztéséhez nem elegendők az uniós szinten meghatározott indikátor fiche-k, hiszen azok a

módszertani és fogalom meghatározási kérdések egy részét tagállami hatáskörbe utalják. Az összegyűjtött információkat egységes formában kell dokumentálni. Erre alkalmas lehet a 2014-2020 időszakra elkészített Adatfeldolgozási Kézikönyv új időszakra átdolgozott verziója.

Ahhoz, hogy az indikátor leírások véglegesítése megtörténhessen, és **a 2023-2027 időszakban legyen ezeknek az indikátoroknak egyértelmű felelőse, „gazdája”**, még 2022 során ki kell jelölni minden, a KAP Stratégiai Tervben szerepeltetendő indikátor esetében egy olyan minisztériumi szervezeti egységet, amely egyrészt felügyeli az indikátor leírás véglegesítését és a célértékek meghatározását, másrészt később biztosítja az indikátorral kapcsolatos tudás fenntartását. Szükséges továbbá az, hogy az indikátorok célértékének meghatározása és a kapcsolódó definíciók dokumentáltan rögzítésre kerüljenek olyan módon, hogy abból az eredeti tervezési logika visszakövethető legyen.

Fontos kihívás lesz a jelentéstételi kötelezettségek terén az EUB növekvő adatigénye. A jelentéstételi kötelezettségek növekedni fognak az évente és időszakonként benyújtandó jelentésekben, mert az új időszakban a már megszokott pénzügyi adatok, kimeneti és eredményindikátorok mellett az egységösszegeket is jelenteni kell minden beavatkozás esetében. Ezek mellett az EUB jelentős mennyiségű adatot fog bekérni értékelési célra (Data for Monitoring and Evaluation). Az EUB által igényelt adatok biztosításához az szükséges, hogy már a támogatási konstrukciók kialakításakor figyelembevételre kerüljenek ezek az adatigények, és ahol szükséges, ott a kedvezményezettek számára kerüljön előírásra adatszolgáltatási kötelezettség. További adatszolgáltatási kötelezettség merül fel a LEADER HACS-ok és a termelői csoportok kapcsán.

Az IH 2021-ben elindított egy előkészítési projektet, amely a jelentéstétellel kapcsolatos kötelezettség informatikai hátterének felkészítését szolgálja. E projekt keretében sor kerül az EUB adatigényeinek felmérésére és az adatszerkezet megtervezésére. A projekt során tervezett tevékenységek végrehajtása garanciát jelent arra, hogy a jelentéstételi kötelezettségekhez szükséges adatok begyűjtése informatikai oldalról biztosított lesz. Jelenleg a követelmények megfogalmazása van folyamatban. Az ehhez szükséges projekt erőforrásai és szerződéses keretei biztosítottak. Az informatikai fejlesztés pénzügyi kerete is biztosított, a fejlesztő beszerzése előkészítési szakaszban tart. **Fontos, hogy a fejlesztő beszerzése megfelelő ütemezéssel megtörténjen, hogy az informatikai funkciók időben rendelkezésre álljanak.**

A területen felmerülő kihívások kezelésének érdekében a következőket javasoljuk:

- a) A KAP Stratégiai Terv monitoring feladatai terén folytatott munkamegosztásra vonatkozó együttműködési megállapodás előkészítését és megkötését az IH és a KÜ között.
- b) Az együttműködési megállapodásban rögzíteni kell az indikátorok előállításának módszertanát a KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyv dokumentumra hivatkozva.
- c) A KAP Stratégiai Terv indikátoraival kapcsolatos szakmai kapcsolattartásra történő kijelölést miniszteri utasításban vagy a minisztérium SzMSz-ében rögzíteni.
- d) Az Indikátor almunkacsoport által készített KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyvet miniszteri utasításként megjelentetni, és ezáltal rögzíteni az indikátorok definícióját és a célértékek számítási módszereit.
- e) Az informatikai fejlesztő beszerzését minél hamarabb meg kell kezdeni és le kell bonyolítani.

ALKALMAZOTT ELJÁRÁSREND

A 2007-2013 időszakban a KAP mindkét pillére a 2004. évi CXL. törvény (Ket.) hatálya alatt került lebonyolításra, de a 2014-2020-as időszakra a Vidékfejlesztési Program eljárásrendje átállt a többi operatív programmal közös, a 272/2014 Kormányrendelet által biztosított szabályozási megoldásokra.

Ennek több előnye volt mind a kedvezményezettek, mind az intézményrendszer számára, de a jogi részletszabályozás kialakítása, az ügyintézők átképzése és az informatikai támogatás átalakítása sok időt igényelt. Sok esetben ezek a rendszerelemek az átalakítás miatt nem álltak rendelkezésre a pályázatkezelési folyamat folytatásához. Emiatt jelentős csúszások alakultak ki a végrehajtási időszak első felében. Ennek elkerülése érdekében fontos, hogy a 2023-2027 időszak a lehető legkisebb eljárásrendi változások mentén indulhasson el, a jelenlegi informatikai és szervezési megoldások alkalmazásával. Ennek érdekében javasolt olyan szabályozás kialakítása, amely biztosítja a vidékfejlesztés számára fontos szabályozási önállóságot úgy, hogy a lehető legnagyobb mértékben megegyezik a 2014-2020 időszakban alkalmazott jogi megoldással. Ez azért is fontos, mert a jogi háttér jelentős változtatása a Kifizető Ügynökség ügyrendjének jelentős változását, így a támogató informatikai rendszer jelentős átalakítását is igényelné. Ez várhatóan olyan mértékű csúszást okozna, amelyre a KAP Stratégiai Terv feszített végrehajtási ütemezése nem ad lehetőséget.

A 2014-2020 időszak kezdetén jelentős problémát okozott a vidékfejlesztési támogatások eljárásrendje körüli hosszú ideig tartó bizonytalanság és az informatikai rendszerek emiatt későn indult fejlesztése. Ezt a csúszást szinte csak a programozási időszak végére tudta ledolgozni az intézményrendszer, az informatikai fejlesztéseknél még ma is megszokott a hosszú várakozási idő. A 2023-2027 időszak sikere szempontjából kritikus fontosságú az, hogy ez a probléma ne ismétlődjön meg.

A tervezőktől származó információk alapján jelen részjelentésünk készítése idején már aktív munka folyik az eljárásrend előkészítése terén. Az eljárásrend alapját a *mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről szóló 2007. évi XVII. törvény* felülvizsgálatával megalkotott új törvény fogja adni. Ez fogja rendezni a hatásköri kérdéseket és meghatározza az eljárásrendi kereteket a közvetlen és területalapú támogatások esetében. A következő időszakban a tervek szerint az összes területalapú támogatás is e keretek között kerül lebonyolítására, így például az AKG és ÖKO támogatások is. A törvény felhatalmazza majd a kormányt arra, hogy a nem IIER típusú (jellemzően agrár- és vidékfejlesztési beruházások) támogatások eljárásrendjét kormányrendeleti formában rögzítse. Ez a kormányrendelet a tervek szerint logikájában jelentős mértékben támaszkodni fog a 2014-2020 időszakban alkalmazott eljárásrendre (272/2014. Kormányrendelet).

A közvetlen és területalapú támogatások esetében további eljárásrendi szabályokat fognak rögzíteni a miniszteri szintű jogcímrendeletek és egyéb rendeletek.

A fenti logika meglátásunk szerint célszerű megoldás a felmerült kihívásokra, és a legjobb abból a szempontból, hogy a legkisebb változást igényli informatikai és betanítási szempontból. Fontos ugyanakkor, hogy a szabályozás a lehető leggyorsabban formát öltjön, mert egyrészt a gazdálkodóknak is mihamarabb meg kell ismerni azt, másrészt az informatika felkészítéséhez is időre van szükség. Így is valószínű, hogy 2022 végén és 2023 során jelentős munkacsúcs vár az informatikai fejlesztést végző szakemberekre. Ennek a munkacsúcsnak a kezelése jelentős kihívás lesz, amin segíthet a szabályozási munka felgyorsítása és a kapcsolódó informatikai követelményeknek a szabályozással párhuzamos megfogalmazása. Továbbá a munkacsúcs kezeléséhez szükséges a fejlesztői kapacitások növelése is.

Az eljárásrend egyes területein a szokásos felülvizsgálaton túl is indokolt változtatni.

Ahhoz, hogy a KAP Stratégiai Terv vállalásai tarthatók legyenek, a pályázati felhívások meghatározása során figyelemmel kell lenni azokra az indikátor célértékekre, amelyek teljesítéséhez az adott felhívások hozzájárulnak. A kiválasztási szempontokat úgy kell meghatározni, hogy az adott keret elköltése biztosítsa a célértékek arányos teljesülését, és az elszámolással kapcsolatos szabályoknak is tekintettel kell lennie a célértékekhez rendelt mérföldkövekre. Ha az adott indikátorokhoz kapcsolódó jelentéstételi kötelezettségek szükségesé teszik, akkor a pályázati felhívásban kedvezményezett adatszolgáltatást kell előírni.

A VP időszakában – jellemzően a rövid határidők miatt – a pályázati felhívások előkészítése során nem került megfelelő módon mérlegelésre az indikátor célértékek elérésének szempontja, és ehhez kapcsolódóan a projektkiválasztási szempontok, vállalások optimalizációja, illetve a kedvezményezett adatszolgáltatások előírása sem. Ugyanakkor ezek a szempontok később a felhívás módosítása, illetve a projektzárások lassítása miatt így is a program végrehajtásának lassulásához vezetnek, így célszerűbb már a pályázati felhívás életciklusának elején kezelni mindet. Ahhoz, hogy a pályázati felhívások megfeleljenek a fenti feltételeknek, a pályázati felhívások előkészítésének és jóváhagyásának folyamatába a monitoring és KAP Stratégiai Terv koordinációs funkciót is integrálni kell. Az új időszak eljárásrendjének kialakítása során úgy kell szabályozni a pályázati felhívások előkészítésének, módosításának folyamatát, hogy legyen olyan fórum (pl.: PEMCS), ahol az érintett indikátorok felelősei és a monitoringért felelős szervezeti egységek (IH, KÜ, esetleg Közreműködő Szervezet) is helyet kapnak.

Az együttműködést az érintett szervezeti egységek között az informatika is tudja támogatni. A tervek szerint a már elindított monitoring IT fejlesztés keretében kialakításra kerül egy olyan folyamat-támogató megoldás, amely leképezi a támogatási konstrukciók előkészítésének lépéseit. Amennyiben az így kialakított folyamat kikényszeríti a megfelelő szervezeti egységek bevonását, biztosítható a monitoring és koordinációs szempontok figyelembevétele. Ezt szükséges megalapozni a szabályozás oldaláról is.

Az eljárásrend továbbá erősen befolyásolja azt, hogy mennyire célszerű módon bonyolítható le a kérelmek elbírálása és kifizetése. Fontos, hogy az eljárásrend felülvizsgálata során szempont legyen az is, hogy az egyszerűsítést szolgáló megoldások jogi megalapozása megtörténjen. Különösen fontos ez annak fényében, hogy a KAP Stratégiai Terv időszakában a VP-t jelentősen meghaladó számú kérelmet kell majd kezelni.

Legalább a következő, az egyszerűsítést szolgáló eljárásrendi elemek integrálása javasolt:

- előminősítési rendszer,
- a kizárólag objektív mutatók mentén történő projektkiválasztás a vidékfejlesztési pályázati felhívásokban,
- előleg biztosítása biztosítékadási kötelezettség nélkül,
- egyszerűsített költségelszámolási módszerek alkalmazása.

Az eljárásrendi funkció kapcsán a következő javaslatokat tesszük:

- a) **Fel kell gyorsítani az eljárásrend előkészítését, hogy a szükséges informatikai fejlesztésekre legyen elegendő idő.**
- b) **Az eljárásrend kialakítása során a lehető legkisebb változásokat érdemes csak érvényesíteni, hogy a betanulás és átállás időigénye és az ebből fakadó hibalehetőségek száma minél kisebb legyen.**

- c) A KAP Stratégiai Terv eljárásrendjében Pályázat Előkészítő Munkacsoport (PEMCS) fórumot javasolunk szerepeltetni, és annak kötelező tagjaként az IH és a Kifizető Ügynökség Monitoring szervezeti egységét (és a KSz-t) is bevonni.
- d) Az eljárásrendben meg kell alapozni a végrehajtási kapacitásokat kímélő és az adminisztratív terheket csökkentő támogatáskezelési megoldások alkalmazását, mint például: előminősítési rendszer, objektív („automatikus”) bírálat, biztosíték nélküli előleg és egyszerűsített költségelszámolás.

KÖRNYEZETI HATÁSMONITORING

Az európai mezőgazdasági politika előtt álló legnagyobb kihívás az, hogy megtalálja a kiszolgálni kívánt lakosság ellátásához szükséges fenntartható gazdálkodás módszereit. Ez folyamatos alkalmazkodást kíván meg, amíg sikerül elérni a természeti tényezők fenntartható használatát. Ahhoz, hogy az ehhez szükséges gazdálkodási gyakorlat kialakuljon, **rendszeresen vissza kell mérni a gazdálkodás hatását a természeti, környezeti elemekre.** Így lehet megtalálni azokat az előírásokat, amelyek a gazdálkodási gyakorlatot a fenntartható sávban tartják.

Magyarország 2021-ben újra elindított egy környezeti hatásmonitoring programot, amelynek az első éves feladatterve végrehajtásra is került. 2022 és 2023 évekre is biztosított ennek a programnak a pénzügyi kerete. Jelenleg az ideai feladatok specifikálása és előkészítése zajlik. A folyamatos adatgyűjtések az értékeléseken keresztül járulnak majd hozzá a gazdálkodási gyakorlatot befolyásoló előírásrendszer felülvizsgálatához.

A környezeti állapot és a gazdálkodási gyakorlat felmérését azért is érdemes működtetni, mert jelentős esélye van annak, hogy **a következő programozási ciklusban a támogatások egy részét már az elért környezeti teljesítmény alapján lehet csak kifizetni.** Az ehhez szükséges intézményrendszeri tevékenységek jelentős újdonságot jelentenek, amelynek végrehajthatóságát nagy mértékben erősíti a környezeti hatásmonitoring kapcsán szerzett tapasztalat.

A KAP Stratégiai Terv vizsgált verziója a környezeti állapot monitorozása tekintetében a korábbi időszakoknak megfelelő eljárások további folytatását irányozza elő.

Az elmúlt időszak környezeti értékelési tapasztalatai kapcsán az alábbi javaslatok tehetők annak érdekében, hogy a KAP Stratégiai Terv környezeti eredményességének mérése lehetővé váljon:

- a) Szükséges a környezeti hatásmonitoring pénzügyi kereteinek biztosítása 2023-at követően is.
- b) A pályázati felhívásokban, jogcímrendeletekben elő kell írni a környezeti monitorozással kapcsolatos tevékenységek túrési kötelezettségét.
- c) Javasolt a környezeti hatásmonitoringban érintett területeket előnyben részesíteni a projektkiválasztás során, hogy a gazdálkodók együttműködési hajlandósága növekedjen.
- d) A környezeti adatgyűjtésben érintett partnerszervezetek (pl. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) hosszútávú együttműködési megállapodásainak kidolgozása és megkötése szükséges a támogatási ciklus elején.
- e) Javasolt magasabb szintű adattranszparencia megvalósítása a monitoring-rendszer hatékonyabb működése érdekében (pl. támogatott területek fedvényének biztosítása az adatgyűjtő szervezetek felé).

HELYSZÍNI ELLENŐRZÉS

A KAP Stratégiai Terv jelentős előrelépést irányoz elő a természet-, illetve környezetvédelem terén. Az előrelépés meg fog mutatkozni az ilyen előírásokkal érintett területek jelentős bővülése (AKG, AÖP, ÖKO) és az előírások számának és bonyolultságának növekedése terén is.

A valós környezeti, természetvédelmi hatás akkor várható, ha a gazdálkodók valóban az előírásokhoz igazítják a gazdálkodási gyakorlatukat. Ennek érdekében elengedhetetlen, hogy az előírások betartása legalább olyan mértékben ellenőrzésre kerüljön, amely fenntartja a gazdálkodókban az ehhez szükséges kockázatérzést.

Ehhez egyrészt szükség van arra, hogy továbbra is bevonásra kerüljenek a nemzeti park igazgatóságok kapacitásai legalább a Magas Természeti Értékű területek ellenőrzése során, mert ezen keresztül biztosítható a szükséges kompetencia a környezeti állapot megfelelő megítéléséhez. Indokolt lenne bővíteni az ilyen szakemberek bevonását, bár ennek egyelőre jelentős korlátja a területet érintő általános szakemberhiány.

Másrészt **szükség van a távérzékelés lehetőségeinek minél nagyobb mértékben történő felhasználására**, mivel humán erőforrás oldaláról nem lehet követni az ellenőrizendő területek bővülését. Magyarország 2023 elejétől tervezi használni egyes előírások kapcsán a Területi Monitoring Rendszert (TMR), amely már egy pilot erejéig kialakításra is került. A tervek szerint a TMR-ből származó információk alapján egyelőre csak a gazdálkodók figyelmeztetésére fog sor kerülni, szankciót továbbra is csak a már korábban is alkalmazott ortofotók és helyszíni ellenőrzés alapján fog kiszabni az intézményrendszer. Önmagában már a figyelmeztetések is alkalmasak lehetnek arra, hogy ügyfélbarát módon az előírások betartására ösztönözzék a gazdálkodókat. **A rendszer és a módszertanok folyamatos fejlesztésével a jövőben törekedni kell arra, hogy az előírások legszélesebb köre legyen távérzékeléssel követhető.**

A várható kihívásokra tekintettel javasolt:

- a) **Az eddig is igénybe vett külső kapacitások (pl.: nemzeti park igazgatóságok) további bevonása a helyszíni ellenőrzésbe.**
- b) **A Területi Monitoring Rendszer folyamatos továbbfejlesztése a helyszíni ellenőrzés támogatása érdekében.**

6.5. ÉRTÉKELÉSI FUNKCIÓ

A 2014-2022-as időszakban jelentős előrelépés volt tapasztalható a vidékfejlesztési támogatások értékelésében. A korábbi három-négy évente megvalósított nagy értékelési projekteket a folyamatos értékelés rendszere váltotta fel, amelyben 22 téma értékelésére került sor, a témák többségénél a ciklus alatt 2-3 alkalommal is. Ez számos előnnyel járt a végrehajtás számára:

- a vidékfejlesztési támogatások tapasztalatai már beépíthetők a KAP Stratégiai Tervezés során, sőt egyes eredmények már az új VP-s kiírásokban is felhasználhatók,
- az eredményekre vonatkozó információk segítették a felállított Vidékfejlesztési Kormánybizottság munkáját,
- az értékelési munkát az EUB és az ENRD is elismerte.

Az értékelési tevékenység a 2023-2027 időszakban is kötelező a tagállamok számára, és még jogszabályi kötelezettség fennáll a VP ex post értékelésének elvégzésére is (várhatóan 2025-ben). Ezekre tekintettel nagyságrendileg hasonló munkaterhelést fog jelenteni az értékelések menedzsmentje, véleményezése, kommunikációja a KAP Stratégiai Terv időszakában az intézményrendszer számára, mint a 2019-2021 években.

Jelenleg az értékelések menedzsmentjét az Irányító Hatóság Monitoring Osztálya látja el, amelynek számos pozitív hozadéka volt a monitoring és értékelési tevékenységek összhangja szempontjából. Azonban az értékelések menedzsmentje még mindig a monitoringtól von el erőforrásokat, jelentős túlóra terhelést okozva. A monitoring szempontjából a 2023-2027 időszak ráadásul még a korábbinál is nagyobb kihívásokkal terhelt, mivel jelentősen növekedni fognak a jogszabályi elvárások ezzel a területtel szemben. Ezért fontos, hogy a monitoring területre is megfelelő kapacitás legyen biztosítva. Tekintettel az értékelési tevékenység speciális kompetencia igényére, érdemes az értékelési funkciót egy dedikált szervezeti egységbe utalni.

A 2014-2022-es időszak eredményei arra is lehetőséget adnak, hogy a magyar vidékfejlesztés az eredményeit és a tanulságokat rendszerbe gyűjtse, kereshetővé tegye, menedzselje és megossza az érdekelt szereplőkkel. Erre tekintettel javasolt továbbfejleszteni a disszeminációs tevékenységet konferenciák szervezésével és a publikációk számának, elérésének növelésével, továbbá az ENRD fórumain a magyar részvétel bővítésével. Ebben is segítene egy dedikált szervezeti egység létrehozása.

A 2014-2022 időszak tapasztalatai alapján indokolt a folyamatos értékelés elvének további alkalmazása. Ennek keretében az értékelési terv által kijelölt témák értékelése több időpontban is megvalósulna, az előrehaladáshoz illeszkedő mélységben:

- A KAP Stratégiai Terv véglegesítésével párhuzamosan vizsgálni kell, hogy a várható értékelési témák milyen adatigényeket keletkeztetnek, és ezek gyűjtésére fel kell készíteni az informatikai rendszereket. Ez a munka már folyamatban van a monitoring IT fejlesztési projekt keretében.
- A támogatási konstrukciók kialakításakor vizsgálni kell, hogy az adott konstrukció az értékelési terv melyik témájához tartozik és milyen kérdések mentén, milyen adatigények lehetnek később szükségesek. Ezeket, ha kell, be kell építeni a konstrukció szabályrendszerébe és a kedvezményezettek számára megjelenő felületekbe és kötelezettségek közé.
- Első alkalommal a támogatási kérelmek elbírálása után érdemes egy gyors elemzés keretében értékelni a potenciális hatásokat a támogatások térbeli elhelyezkedése és a kedvezményezettek vállalásai alapján. Ez tájékoztathatná a döntéshozókat arról, hogy a már megítélt támogatásoktól milyen potenciális eredmények és indikátor értékek várhatók. Az információ birtokában a döntéshozók a következő támogatási konstrukcióban vagy a konstrukció módosítása során korrekciókat tudnak érvényesíteni, ha szükséges.
- A támogatások megvalósításának első éve után érdemes egy újabb gyors elemzést végezni a kedvezményezettek körében. Ennek során érdemes felmérni a tapasztalataikat, keresve az esetleges lefedetlen igényeket és a végrehajtással kapcsolatos tanulságokat. Ez az elemzés kiegészítendő egy, a piaci viszonyokat, technológiai trendeket vizsgáló munkarésszel. Ezen információk alapján hozhatók intézkedések az adminisztratív terhek csökkentésével kapcsolatban, illetve felkészíthető az intézményrendszer az új vagy lefedetlen igények (pl.: költségnövekmények, új technológiák) kezelésére (pl.: szerződésmódosítások, új kiírás).
- Végül a hatásértékelést kell elvégezni. Erre akkor kell sort keríteni, amikor a projektek meghatározó többsége már a fenntartási időszak azon szakaszában van, amikor az érintett gazdaság, önkormányzat működését a fejlesztés már érdemben befolyásolja, és a kapcsolódó adatok elérhetők az értékelő számára is. A hatásértékelés időszakát az adott fejlesztések hatásmechanizmusához és adatelérhetőségéhez igazítva kell meghatározni, de „hüvelykujj szabályként” kijelenthető, hogy első lehetséges

értékelési időszak akkor nyílik meg, amikor támogatott projektek fele esetében már eltelt a fenntartási időszak első éve.

A jelenlegi helyzetre és a várható kihívásokra tekintettel javasolt:

- a) Az értékelési terv kidolgozása során a folyamatos értékelés elvének érvényesítése.
- b) A 2014-2022 időszak értékeléseire vonatkozó tudásmenedzsment és disszeminációs tevékenység elindítása.
- c) Dedikált szervezeti egység (pl.: osztály) létrehozása az IH-n belül az értékelések menedzsmentjére, és a funkció megerősítése legalább három munkatárssal.
- d) Képzési és egyéb fejlesztési lehetőségek biztosítása a monitoring és értékelési funkcióban dolgozó munkatársak számára a monitoring és értékelési jó gyakorlatok tekintetében az ENRD-n keresztül.

HUMÁN ERŐFORRÁS MENEDZSMENT

Minden támogatáspolitikai intézményrendszer legfontosabb eleme a képzett személyzet, amely működteti a folyamatokat. Az Európai Unió támogatáspolitikája összetett, ezért nagy jelentősége van a megszerzett tapasztalatoknak. A VP intézményrendszere a többszörös szervezeti átalakítások, a fizetéseknek a piaci lehetőségekhez képest visszafogott mértéke, az IH Kecskemétre költöztetése és a humán erőforrás gazdálkodási funkció szinte teljes hiánya miatt folyamatosan létszámhiánnyal és szinte kezelhetetlen fluktuációval küzdött a 2014-2020 időszakban.

Az elmúlt évben az IH jelentős erőfeszítéseket tett arra, hogy növelje a létszámot a kritikus területeken (például monitoring és értékelés), amely már hozott is eredményeket. Ugyanakkor még **további bővítés szükséges az IH-ban ahhoz, hogy a KAP Stratégiai Terv összes kihívása kezelhető legyen a humán erőforrás oldaláról is.**

A Kifizető Ügynökség ugyancsak jelentős erőfeszítéseket tett a létszáma bővítésére az elmúlt évben, amely szintén hozott eredményeket. Ezzel együtt **a munkaterhelés csúcsok kezelése érdekében a KÜ-ben is szükséges további bővítés és a fluktuáció csökkentése érdekében a fizetések szintjének fejlesztése.**

Mindkét szervezetnél növeli a kihívásokat az elmúlt évek általános bérszínvonal növekedése és a magas infláció megjelenése. Amennyiben nem sikerül a béreket a munkaerőpiac új realitásaihoz igazítani, tovább növekedhet a fluktuáció, amely jelentősen rontani fogja a végrehajtás minőségét.

A bérek megfelelő szinten tartása mellett a humán erőforrás oldaláról további szempontok is megjelennek.

Fontos a szervezeti stabilitás biztosítása, vagy legalább az elkerülhetetlen változások negatív hatásainak minimalizálása. A korábbi szervezeti átalakítások akár egy-két évig tartó teljesítménycsökkenést okoztak, mivel a rendszer jellemzően érdemi tartalékok nélkül működik. Ezzel együtt a szervezeti változások valószínűleg szükségesek, mert a korábbi átszervezések a tapasztalatok alapján nem segítik a végrehajtás hatékonyságát. Valószínűsíthető, hogy sor kerül a vidékfejlesztési intézményrendszer jelenleg különböző szervezeteknél található részeinek újbóli egyesítésére. A kifizető ügynökségi / közreműködő szervezeti funkciók tekintetében felmerült lehetőségként a kormányhivataloknál található területi egységek integrálása a jelenleg a Magyar Államkincstárban található központi egységekkel, egy, a korábbi Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz (MVH) hasonló szervezet létrehozásával. De az opciók között szerepel az is, hogy a közreműködő szervezeti funkciók az IH-hoz kerülnek, és a tisztán kifizető ügynökségi funkciók maradnak csak a Magyar Államkincstárban. Más programok intézményrendszeri tapasztalatai alapján mindkét változás hozhat

előrelépést a koordináció terén, de szükségszerűen időszakos teljesítményvesztéssel fog járni. Erre tekintettel fontos a változást úgy időzíteni, hogy a KAP Stratégiai Terv vállalásai a várható lassulást figyelembevéve is teljesíthetők legyenek, továbbá szükséges megfelelő változáskezelési tevékenységgel a teljesítménycsökkenés mértékét minimalizálni.

Fontos továbbá egy olyan **pénzügyi ösztönző rendszer kialakítása**, amely képes jutalmazni a szokásos munkaterhelésen felüli feladatok ellátását. A két programozási ciklus közötti átállás, a KAP Stratégiai Terv rövidített időszakához képest jelentős forráskihelyezési kényszere, az átmeneti évek és a VP lezárása extrém terhelést fog jelenteni az intézményrendszer számára a következő években. Az új időszak projektszerű fejlesztéseket is megkövetel, mint például a jelentéstételt támogató informatika kialakítása és az új eljárásrend megalkotása. Ezeket a feladatokat csak úgy lehet ellátni, ha a működtetésben jártas intézményrendszeri szakemberek a munkaköri köteleességükön túl biztosítanak ehhez erőforrást. Ennek jutalmazásához egy teljesítményértékelési rendszer és egy ahhoz kapcsolódó pénzügyi ösztönző rendszer javasolt.

A fenti, a humán erőforrást érő kihívásokra tekintettel fontos lenne **egy dedikált humán erőforrás funkció létrehozása mind az IH, mind a kifizető ügynökség és közreműködő szervezet tekintetében**, amely ellátja a toborzási, kiválasztási, karriergondozási, képzésszervezési feladatokat, ezzel tehermentesítve a középvezetőket. Bár a hazai közigazgatásban nincs hagyománya ennek, az EU-s intézményrendszer olyan mértékben alapoz a tapasztalt szakemberek munkájára, hogy enélkül nem várható el a hosszú távon stabil és minőségi teljesítmény.

A humán erőforrás tekintetében ezért a következőket javasoljuk:

- a) a létszám további bővítése mind az IH, mind a közreműködő szervezeti funkció esetében,
- b) a bérek folyamatos igazítása a piaci viszonyokhoz a fluktuáció stabilizálása és visszaszorítása érdekében,
- c) a szervezeti átalakításokat a legszükségesebb mértékűre kell korlátozni, és aktív változáskezeléssel kell kísérni,
- d) a Technikai Segítségnyújtás források felhasználásával teljesítményértékelési rendszer bevezetése javasolt az IH és a KÜ állománya számára, amely egyben a maradást jutalmazó pénzügyi ösztönzőként is működik, valamint
- e) humán erőforrás menedzsment szervezeti egység kialakítása javasolt az IH-ban és közreműködő szervezeti funkciót ellátó szervezetben.

6.6. ÖSSZEFOGLALÁS

Az intézményi elemzés keretében a következők a legfontosabb ex ante értékelői megállapítások, a 2022.05.26-i nem végleges és nem jóváhagyott SFC export, és az ekkor rendelkezésünkre álló további információk alapján.

1. **Javasoljuk az új eljárásrendben a kifizető ügynökség (KÜ) és közreműködő szervezeti (KSz) szerepkört egyértelműen szétválasztani és megteremteni a lehetőségét több közreműködő szervezet kijelölésének.** A közreműködő szervezeti funkciók esetében biztosítani kell, hogy az IH által igényelt szolgáltatások rugalmas igénybevételeként mind jogi-szerződési, mind folyamat-oldali feltételei adottak legyenek. Ez rendkívül fontos, ha ugyanaz a szervezet kerül kijelölésre mindkét szerepkörben, de jelentős előnyei lennének egy olyan felállásnak, amelyben több közreműködő szervezet is az IH rendelkezésére áll.

2. **Javasoljuk a tárca irányítása alá tartozó háttérszervezetek közül KSz-eket kijelölni a speciális szakmai kompetenciákat igénylő beavatkozásokhoz, és a MÁK-ot is KSz-ként kijelölni a területalapú és beruházási beavatkozások kezelésére.** Így a KÜ nagyobb kapacitást tudna az egységes kérelmek kezelésére és a kifizetésekre allokálni. Ha több KSz kerülne kijelölésre, akkor a projektkiválasztásba az adott téma-területnek megfelelő szakértelemmel rendelkező kapacitások vonhatók be, illetve több KSz esetén kevésbé kell tartani egy-két szűk keresztmetszet általános korlátozó hatásától.
3. **Javasoljuk a KSz funkciók között feltüntetni a KAP Stratégiai Terv céljainak elérését szolgáló olyan tevékenységeket, amelyekre jelenleg a végrehajtási rendszer nem tud megfelelő kapacitást biztosítani.** Ilyen lehet például a potenciális kedvezményezettek célzott tájékoztatása, a projektgenerálás és a projektötletek kidolgozásának támogatása tanácsadással, mentorálással.
4. **Javasoljuk, hogy a kedvezményezettek képzettségét, felkészültségét fejlesztő funkciók, kiemelten a Zöld Támogató Hálózat már az új megvalósítási időszak elején rendelkezésre álljon.** Ez lehetővé teszi, hogy a kérelmezők megfelelő információk alapján hozzák meg fejlesztési döntéseiket és dolgozzák ki projektjavaslataikat (kiemelten a zöld területen, ahol erre kifejezetten nagy igény mutatkozik).
5. **Javasoljuk, hogy a jelentéstételi elvárások változásaira (volumenének, részletezettségének növelésére és szigorodására) reagálva a jelenlegi rendszer továbbfejlesztését.** Ennek keretében javasoljuk a KAP Stratégiai Terv monitoring feladatai terén folytatott munkamegosztásra vonatkozó együttműködési megállapodás előkészítését és megkötését az IH és a KÜ között, melyben rögzíteni kell az indikátorok előállításának módszertanát a KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyvre hivatkozva.
6. **Javasoljuk miniszteri utasításban vagy a minisztérium SzMSz-ében rögzíteni a KAP Stratégiai Terv indikátoraival kapcsolatos szakmai kapcsolattartásra történő kijelölést.** Továbbá javasoljuk az Indikátor almunkacsoport által készített KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyvet szintén miniszteri utasításként megjelentetni, és ezzel rögzíteni az indikátorok definícióját és a célértékek számítási módszereit.
7. **Javasoljuk a megnövekedett és komplexebb adatigények kiszolgálását támogató informatikai fejlesztések mielőbbi elindítása érdekében a tervezett informatikai beszerzések elindítását.** Jelenleg a követelmények megfogalmazása zajlik. Az ehhez szükséges projekt erőforrásai és szerződéses keretei biztosítottak. Az informatikai fejlesztés pénzügyi kerete szintén biztosított, a fejlesztő beszerzése előkészítési szakaszban tart.
8. **Javasoljuk az eljárásrend mielőbbi kialakítása során a lehető legkisebb változást érvényesíteni a 2014-20 időszakban kialakult és megszilárdult rendszerhez képest, hogy a betanulás és átállás időigénye és az ebből fakadó hibalehetőségek száma minél kisebb legyen.** Javasolt olyan szabályozás kialakítása, amely biztosítja a vidékfejlesztés számára fontos szabályozási önállóságot úgy, hogy a lehető legnagyobb mértékben megegyezik a 2014-2020 időszakban alkalmazott jogi megoldással. Ez azért is fontos, mert a jogi háttér jelentős változtatása a Kifizető Ügynökség ügyrendjének jelentős változását, így a támogató informatikai rendszer jelentős átalakítását is igényelné. Ez várhatóan olyan mértékű csúszást okozna, amelyre a KAP Stratégiai Terv feszített végrehajtási ütemezése nem ad lehetőséget.
9. **Javasoljuk a KAP Stratégiai Terv eljárásrendjében Pályázat Előkészítő Munkacsoport (PEMCS) fórum szerepeltetését, és annak kötelező tagjaként az IH és a Kifizető Ügynökség Monitoring szervezeti egységének és javasoltan a KSz bevonását.** Az új időszak eljárásrendjének kialakítása során úgy kell

szabályozni a pályázati felhívások előkészítésének, módosításának folyamatát, hogy ebben az érintett indikátorok felelősei és a monitoringért felelős szervezetek egyaránt helyet kapjanak.

10. **Az eljárásrendben meg kell alapozni a végrehajtási kapacitásokat kímélő és az adminisztratív terheket csökkentő támogatáskezelési megoldások alkalmazását.** Ilyen egyszerűsítési lehetőségek például, de nem kizárólag az előminősítési rendszer, objektív („automatikus”) bírálat, biztosíték nélküli előleg és egyszerűsített költségelszámolás.
11. **Javasolt a környezeti hatásmonitoring fenntartása és megerősítése 2023-at követően is.** Ennek keretében a pályázati felhívásokban, jogcímrendeletekben javasolt előírni a környezeti monitorozással kapcsolatos tevékenységek túrési kötelezettségét, valamint javasolt az érintett területeket előnyben részesíteni a projektkiválasztás során, hogy a gazdálkodók együttműködési hajlandósága növekedjen.
12. **Javasolt magasabb szintű adattranszparencia megvalósítása a monitoring rendszer hatékonyabb működése érdekében.** Erre lehetőséget teremthet például a támogatott területek fedvényének biztosítása az adatgyűjtő szervezetek felé.
13. **Javasolt a környezeti adatgyűjtésben érintett partnerszervezetekkel (pl. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) hosszútávú együttműködési megállapodások kidolgozása és megkötése, még a támogatási ciklus elején.**
14. **Javasolt az eddig is igénybe vett külső kapacitásoknak (pl.: nemzeti park igazgatóságok) az új támogatási időszakban történő további bevonása a helyszíni ellenőrzésekbe.** A Magas Természeti Értékű területek ellenőrzése során például ezzel biztosítható a szükséges kompetencia megléte a környezeti állapot megfelelő megítéléséhez. Indokolt lenne bővíteni az ilyen szakemberek körét, figyelembe véve, hogy ennek önmagában a jelentős szakemberhiány is korlátja.
15. **Javasolt a Területi Monitoring Rendszer folyamatos továbbfejlesztése a helyszíni ellenőrzés támogatása érdekében.** A rendszer és a módszertanok folyamatos fejlesztésével a jövőben még inkább törekedni kell rá, hogy az előírások legszélesebb köre legyen távérzékeléssel követhető, ellenőrizhető.
16. **Javasolt egy dedikált szervezeti egység (például osztály) létrehozása az IH-n belül az értékelések menedzsmentjére, és az új funkció megerősítése legalább három munkatárssal.** Az új szervezeti egység feladata lehetne többek között az értékelési terv kidolgozása (a folyamatos értékelés elvének érvényesítésével), a 2014-2022 időszak értékeléseire vonatkozó tudásmenedzsmen és disszeminációs tevékenység elindítása, működtetése.
17. **Javasolt a monitoring és értékelési funkcióban dolgozó munkatársak számára képzési és fejlesztési lehetőségek biztosítása a monitoring és értékelési jó gyakorlatok tekintetében az ENRD-n keresztül.**
18. **Javasolt a létszám további bővítése mind az IH, mind a közreműködő szervezeti funkció esetében, összhangban a következő évekre előre tervezhető ügyek volumen-növekedésével.**
19. **Javasolt a bérek emelése és a szervezeti változások minimalizálása a fluktuáció stabilizálása és visszaszorítása érdekében.** A bérek folyamatos igazítása a piaci viszonyokhoz várhatóan önmagában csökkenteni tudja a fluktuáció mértékét. Emellett a szervezeti átalakításokat a legszükségesebb mértékűre javasolt korlátozni, és aktív változáskezeléssel lekísérni a rendszerben tapasztalatokkal rendelkező munkatársak megtartása és motivációjának megteremtése és fenntartása érdekében.

20. **Javasolt egy humán erőforrás menedzsment szervezeti egység kialakítása az IH-ban és a közreműködő szervezeti funkciót ellátó szervezetekben a növekvő létszám okozta kihívások és az eddig intézményesített formában nem alkalmazott HR funkciók megvalósítására.** Ennek egyik legfontosabb új feladataként teljesítményértékelési rendszer bevezetése javasolt az IH és a KÜ állománya számára (a Technikai Segítségnyújtás források felhasználásával), amely egyben a maradást jutalmazó pénzügyi ösztönzőként is működik.

7. AZ EGYSZERŰSÍTÉSI LEHETŐSÉGEK ÉRTÉKELÉSE

7.1. BEVEZETÉS

Jelen elemzés keretében a KAP Stratégiai Terv (2022.05.26.) beavatkozásai és pénzügyi terve alapján azt vizsgáljuk, hogy milyen megoldásokat alkalmaznak a kérelmek kezelésével, a projektek kiválasztásával és a kifizetésekkel kapcsolatban, illetve milyen lehetőségeket látunk a további egyszerűsítésre.

Az egyszerűsítés minden érdekelt számára potenciálisan kedvező:

- A kedvezményezetti oldalon: a kérelembenyújtás egyszerűsítése jelentős mértékben csökkentheti a kérelmezők adminisztratív terheit, amely közvetlen pozitív hatást gyakorol a gazdasági teljesítményre.
- Az intézményrendszeri oldalon: az egyszerűsítés jelentősen hozzájárulhat az intézményrendszert megterhelő állandó munkaterhelés és a szezonálisan jelentkező munkacsúcsok kezeléséhez.

Az egyszerűsítés terén három olyan kiemelt témakört látunk, melyek vizsgálatával és a megfelelő beavatkozások megtételével külön-külön is jelentősen csökkenthető a rendszer terhelése:

- Intézményrendszeri munkaterhelés
- Egyszerűsített költségelszámolás
- Gazdálkodói döntéshozatal támogatása

7.2. INTÉZMÉNYRENDSZERI MUNKATERHELÉS

BEVEZETÉS

A KAP Stratégiai Terv végrehajtásának kapacitásigénye jelentős kihívást fog jelenteni az intézményrendszer számára. Főleg igaz ez akkor, ha a feladatok időben is összetorlódva, nehezen kezelhető munkacsúcsokat okozva jelentkeznek, vagy akár állandóan magas munkaterhelés prognosztizálható. A támogatáskezelés intézményrendszerére a programozás ciklikussága miatt általában jellemzőek a munkacsúcsok, amelyek jelentős szervezési kihívást jelenthetnek. Ezért tartottuk fontosnak vizsgálni, hogy a KAP Stratégiai Tervben szereplő adatok alapján milyen lefutása várható a végrehajtási feladatoknak.

MÓDSZERTAN

A végrehajtási feladatok lefutását a tervezett költségek és a kedvezményezettek, illetve a műveletek számának szempontjából vizsgáltuk meg azzal a céllal, hogy a megvalósítási időszak éveiben (2023-27) beazonosításra kerüljenek a lehetséges munkacsúcsok, a különösen leterhelt időszakok.

Tekintettel arra, hogy a pénzügyi terv nem tartalmazza a top-up források éves bontását beavatkozásokonként, így a pénzügyi előirányzat vizsgálata nem megfelelő megközelítés a valós munkaterhelés meghatározására. Ezzel szemben a kedvezményezettek és a műveletek számának elemzését már alkalmasnak találtuk a végrehajtási feladatok volumenének és lefutásának előzetes becslésére.

Az elemzés alapjául az AM Irányító Hatósági Főosztályának Monitoring Osztálya által rendelkezésünkre bocsátott alábbi dokumentumok szolgáltak:

- SFC 5. fejezet 12. pontjaiban található, kimeneteket tartalmazó pénzügyi táblázat (SFC export 220526 ex ante),

- éves indikatív pénzügyi előirányzat (Jovedelem_KAP_Tervezes_Szamolo_Osszes_2022_05_10_sertés-bfi-öko_összevont),
- indikátor értékeket tartalmazó táblázatok (R_indikatorok_SFC_2.3.1 és 2.3.2_20211230_v03; R_indikatorok_SFC_2.3_220613_vezetői_v2)

A munkaterhelési mérték azonosításának érdekében a következő lépéseket tettük:

- 1) első lépésként megvizsgáltuk a beavatkozás-csoportokat. Ennek során kigyűjtésre kerültek azok a beavatkozások, amelyek a pénzügyi keret legjelentősebb hányadát (80%) teszik ki. Ezek a beavatkozások a vidékfejlesztési és a közvetlen kifizetéssel érintett beavatkozások közül kerültek ki. E körben megvizsgáltuk a kedvezményezettek, illetve a műveletek számára vonatkozó indikátor értékeket éves bontásban. **Alapvetően azokat az indikátor értékeket használtuk, melyek a tervezési dokumentációban rendelkezésre állnak.**

Az érintett vidékfejlesztési beavatkozások vonatkozásában rendelkezésre áll az O indikátor értékében **műveleti szám**, illetve a közvetlen kifizetéssel érintett beavatkozások esetében az R indikátor számoláshoz **kedvezményezetti szám**. E két értéket tartottuk a legmegbízhatóbb adatnak ahhoz, hogy a jövőben várható leterheltséget leképezzük.

- 2) **Azon beavatkozások esetében, melyekhez a tervezési dokumentációkban nem tartozik műveleti vagy kedvezményezetti számra vonatkozó indikátor érték** (Művelet / Termeléstől függő jövedelem-támogatásban részesülő kedvezményezettek száma), ott megalapozó információk alapján becsült értéket jelenítettünk meg.

Ehhez a korábbi évek (2014-2020-as programozási ciklus, valamint 2021 és 2022) előzmény-beavatkozásaiban kifizetéssel érintett ügyfelek számát használtuk; az adatokat a Magyar Államkincstár biztosította. Ennek segítségével minden érintett beavatkozás esetében megbecsültük az előző programozási ciklus alapján a következő tervezési ciklus várható kedvezményezetti számának lefutását.

Tudatában vagyunk annak, hogy a kedvezményezetti szám csak egy összetevője a munkaterhelés volumenének, hiszen ezt megelőzően már a kérelmek kezelése, bírálata, adminisztrációja is jelentős kapacitásokat igényel. A KAP Stratégiai Terv véglegesítését követően szívesen vállalkozunk olyan elemzés elvégzésére, mely a jelenleginél teljesebben vizsgálja a munkaterhelés és a kapacitások viszonyát és várható időbeli dinamikáját.

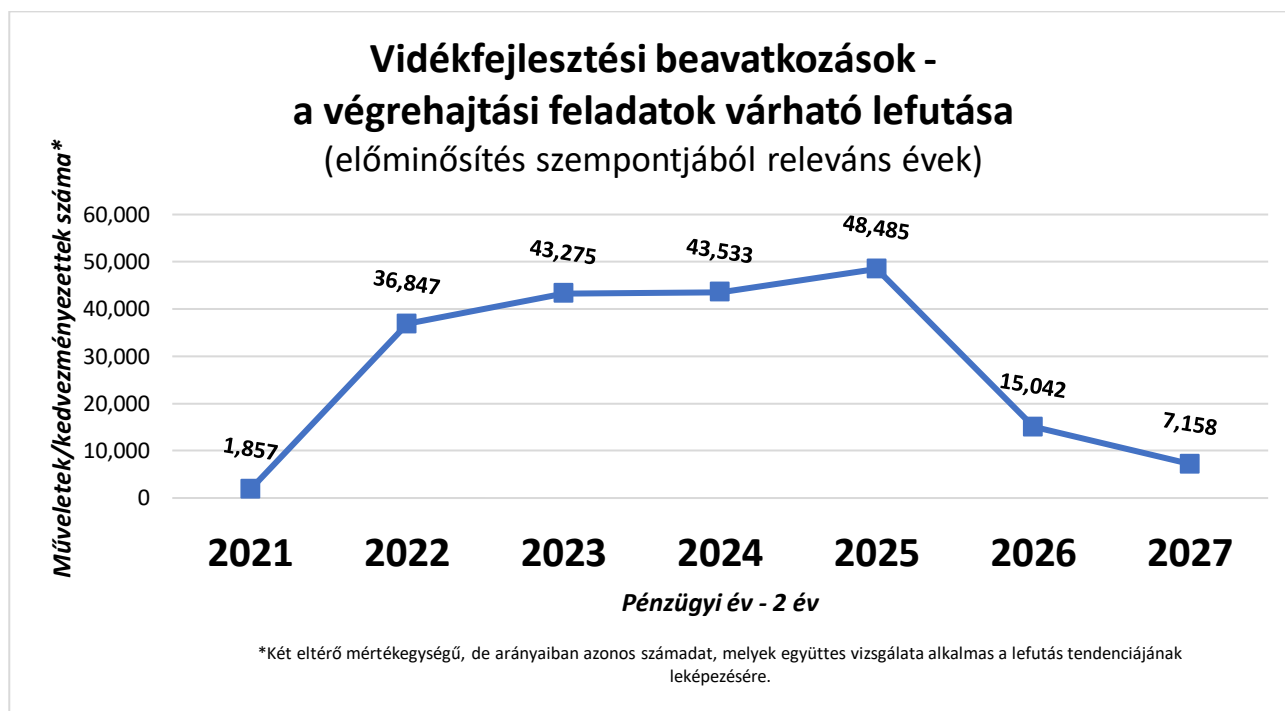
- 3) **A kiválasztott legvalószínűbb érték felszorozásra került annyi évvel, ahány évvel a beavatkozás O indikátora tervezésre került.** Ez a becsült érték képezi a számítás további alapját. Ezek után az egyes beavatkozásokhoz tartozó évenkénti indikátor értékek úgy kerültek meghatározásra, hogy a becsült értékek az O indikátor arányoknak megfelelően minden egyes beavatkozás esetében, minden egyes évet tekintve arányosításra kerültek.
- 4) **A vidékfejlesztési beavatkozásoknál a támogatási kérelmek kezelése két évvel megelőzi a kifizetést, amit a számítások során figyelembe vettünk.**

MEGÁLLAPÍTÁSOK

A különösen leterhelt évek vizsgálata szempontjából a terhelési szám adatok és a tendencia egyaránt lényeges és prognózisra alkalmas.

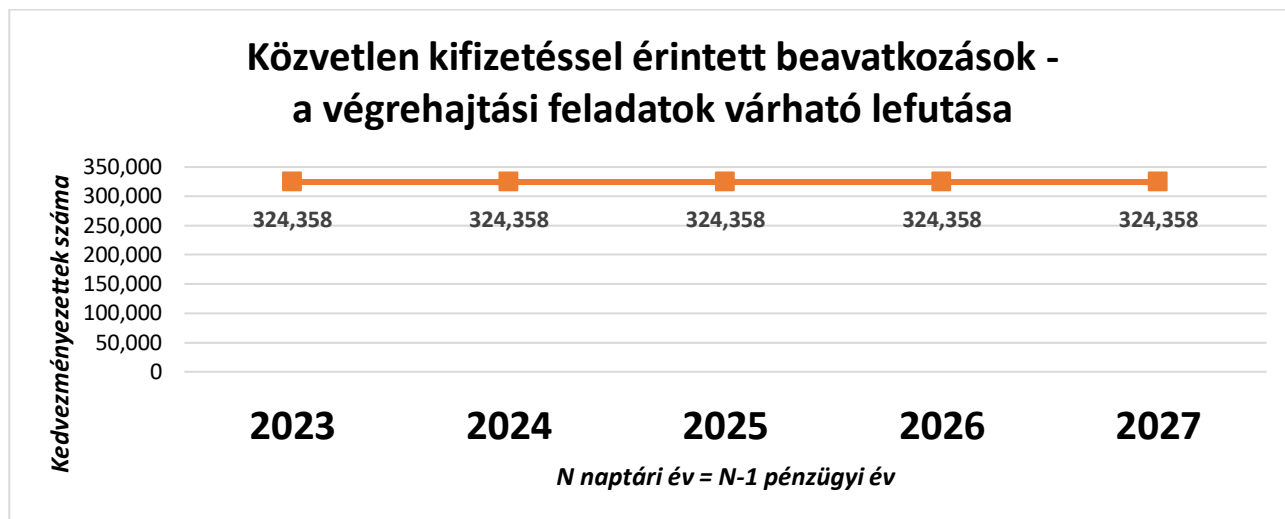
A kedvezményezetti és műveleti számok összegét éves bontásban áttekintve az látható, hogy a **vidékfejlesztési beavatkozások** esetében 2022-ben jelentős és tartós emelkedés várható, **2021-hez képest közel húszszorosára emelkedik a műveletek és kedvezményezettek száma.**

A volumen tovább emelkedik, egészen 2025-ig, amikor a műveletek és kedvezményezettek száma várhatóan eléri a maximumát. A 2025-ös érték 2022-es évhez képest további 32%-os emelkedést jelent. **Az előzetes kalkulációk szerint tehát a végrehajtási feladatok szempontjából jelentős munkaterheléssel lehet számolni 2022 és 2025 között folyamatosan úgy, hogy a terhelés évről évre tovább növekszik.** 2026-ban és 2027-ben a lefutási görbe értékei jelentősen csökkennek a megelőző négy év jelentős leterheltségéhez viszonyítva.

Forrás: KAP Stratégiai Terv

Tekintettel arra, hogy a **közvetlen kifizetéssel érintett beavatkozások** esetében egyenletes az eloszlás a kedvezményezettek számát jelző R indikátorok éves megjelenésében (Termeléstől függő jövedelem-támogatásban részesülő kedvezményezettek száma), ezért ezek a beavatkozások nincsenek hatással a munkacsúcsok szezonálisára, azonban a munkaterhelés teljes volumenére lényeges hatást gyakorolnak. A tervezés és a 2014-2020-as programozási ciklus alapján végzett vizsgálat szerint mintegy 325 ezer kedvezményezettel lehet kalkulálni minden évben az elemzésbe bevont közvetlen kifizetéssel érintett beavatkozások esetében.

Forrás: KAP Stratégiai Terv

A munkaterhelés vizsgálata mellett, az érintett beavatkozások esetében kigyűjtésre kerültek a jogosultsági kritériumok és kiválasztási szempontok is. Ezek összehasonlító elemzése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy az ezek kezeléséhez kapcsolódó feladatok elméletben nagy arányban csökkenhetők lennének egy előminősítési rendszer alkalmazásával, mely számos Operatív Programban régóta bevett gyakorlat.

JAVASLATOK

Részletes kapacitástervezés

Az ex ante értékelés idején csak korlátozott adatok álltak rendelkezésre a végrehajtási feladatok várható lefutásával kapcsolatban. Ugyanakkor részletesebb adatok alapján ezek a feladatok jobban tervezhetők, modellezhetők, akár olyan részletességgel, amelyből az egyes részlegek vagy funkciók kapacitásigénye is feltárható. Ehhez több adatra és a feladatok ütemezésének, erőforrásigényének részletesebb egyeztetésére van szükség.

Ilyen kapacitásmodell készült már Magyarországon a Miniszterelnökség megbízásából, így technikai, módszertani előzmény és összevetési alap is rendelkezésre áll.

Javasoljuk, hogy a KAP Stratégiai Terv következő változatának benyújtását követően készüljön egy kapacitásmodell, amelyből előre jelezhetők az egyes intézményrendszeri funkciók kapacitásigényei. E modell rendszeres futtatásával a kapacitáselőrejelzések aktualizálhatók. Ezáltal a vezetők pontos képet kaphatnak arról, hogy az egyes döntések (pl.: megjelentetés időpontja) milyen hatást gyakorolnak az igényelt kapacitásokra és azok ütemezésére. Sok esetben apróbb ütemezési változásokkal, vagy a kapacitások időszakos átcsoportosításával jelentős gyorsítás érhető el az átfutási idők tekintetében.

Kapacitásbővítés

A végrehajtási rendszert érintő munkaterhelés és munkacsúcsok kezelésére több megoldás is kínálkozik.

A leginkább kézenfekvő a humán erőforrás bővítése, lehetőség szerint egy megalapozott kapacitástervezés eredményeképpen (ld. előző javaslatunk). Ugyanakkor ez önmagában a hirtelen megnövekedő munkaterhelés kezelésére megoldás csak, a munkacsúcsok viszont nem állandóak, így felesleges azokra méretezni az állandó kapacitásokat. A hosszú betanítási időigény miatt nem is lehet mindig megfelelő bővítést elérni a rendelkezésre álló idő alatt. Ezért kell alternatív megoldásokat mérlegelni a munkacsúcsok kezelésére, ebben a fejezetben ilyen megoldásokat mutatunk be.

Előminősítési rendszer

Javasolt előminősítési rendszert kialakítani a nagy volumenű forrást érintő, komplex bírálati szempontokkal rendelkező fejlesztési témakörök esetében, mint például:

- élelmiszeripari beruházások,
- innovációs projektek
- állattenyésztési beruházások,
- kertészeti beruházások,
- terménytárolók és szárítók,
- rövid ellátási láncok.

Előminősítési rendszer kialakítása előnyös lehet továbbá az AKG és erdészeti beavatkozások esetében is, ám ezek más eszköztárat igényelnének.

FADN kör további bővítése

Javasolt megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a mezőgazdasági beruházási támogatások esetében az FADN-hez való csatlakozás legyen az előminősítés része, ezzel számos értékes gazdálkodási adat transzparens megismerése válna lehetővé, jobb célzási lehetőséget kínálva a jövőbeni beavatkozások tervezéséhez, pályázati paraméterek finomhangolásához. Javasolt ehhez egy pályázati felhívás kidolgozása és megjelentetése.

7.3. EGYSZERŰSÍTETT KÖLTSÉGELSZÁMOLÁS

BEVEZETÉS

Ebben a fejezetben azt mutatjuk be, hogy a KAP Stratégiai Tervben milyen kifizetési formákat választottak a tervezők. Ez elsősorban azért érdekes, mert egyes kifizetési formák kisebb adminisztratív terhet jelentenek a kedvezményezettek számára, így a tervezők döntései jelentős hatást gyakorolhatnak ezen a téren.

MÓDSZERTAN

Az elemzés célja, hogy rávilágítson az egyszerűsített költségelszámolás alkalmazásának további lehetőségeire.

A KAP Stratégiai Terv – 2021. évi jelentés (SFC export 04.05.) alapján elemzésre került a

- 1) vidékfejlesztésre irányuló beavatkozások, valamint
- 2) az ágazati beavatkozások költségelszámolási megoldásai.

A beavatkozások költségelszámolása során lehetőség van többféle kifizetés típus közül választani, melyek beavatkozásokon belüli előfordulási arányát vizsgáltuk.

A vidékfejlesztésre irányuló beavatkozások kifizetési típusai:

- A kedvezményezettnek ténylegesen felmerült elszámolható költségek visszatérítése
- Átalányfinanszírozás
- Egységköltségek
- Egyösszegű átalányok
- A járulékos költségek és az elmaradt bevétel alapján meghatározott egységköltség

Az ágazati beavatkozások kifizetési típusai:

- A kedvezményezettnél ténylegesen felmerült elszámolható költségek visszatérítése
- Átalányösszegek
- Egységköltségek
- Százalékos átalányfinanszírozás

MEGÁLLAPÍTÁSOK

A vidékfejlesztésre irányuló beavatkozások, majd az ágazati beavatkozások (mint a két releváns, vizsgálandó beavatkozás kör) kifizetés típusainak előfordulási arányait vizsgáljuk az egyes beavatkozási csoportokon belül.

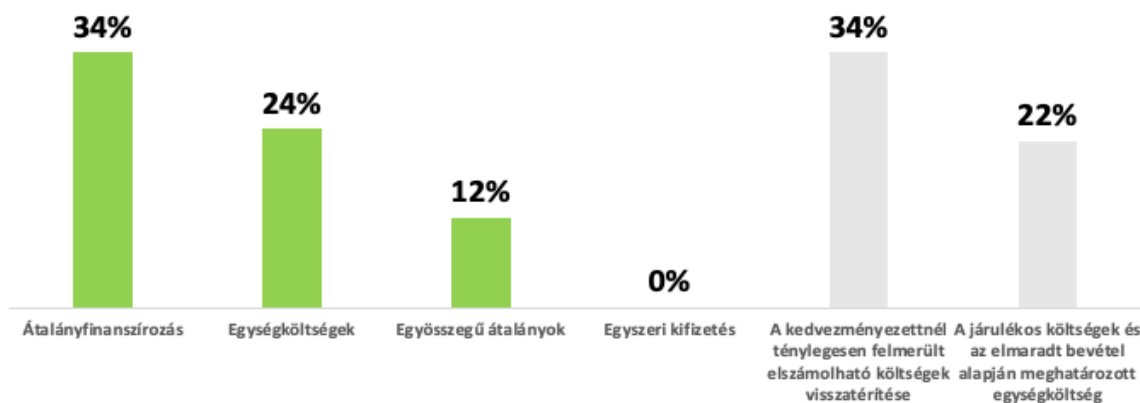
Vidékfejlesztési beavatkozások

A vizsgált beavatkozások esetében az egyszerűsített költségelszámolás a következőképpen fordul elő:

- *átalányfinanszírozásra* a beavatkozások 34 százalékában kerül sor,
- *egységköltséget* a beavatkozások 24 százaléka, míg
- *egyösszegű átalányt* a beavatkozások 12 százaléka használ.

A *kedvezményezettnél ténylegesen felmerült elszámolható költségek visszatérítése* típusú kifizetés a beavatkozások 34 százalékánál jelenik meg. A vidékfejlesztésre irányuló beavatkozások 22 százaléka esetén a *járulékos költségek és az elmaradt bevétel alapján meghatározott egységköltség* kifizetés típus került megjelölésre. Kiemelnénk, hogy ezek a típusú kifizetések nem tekinthetők egyszerűsített költségelszámolásnak, az utóbbi a költségelszámolás egy speciális típusának tekinthető.

**Kifizetés típusok előfordulása
a vidékfejlesztési beavatkozások esetében
(zöld színnel: egyszerűsített költségelszámolási lehetőség)**

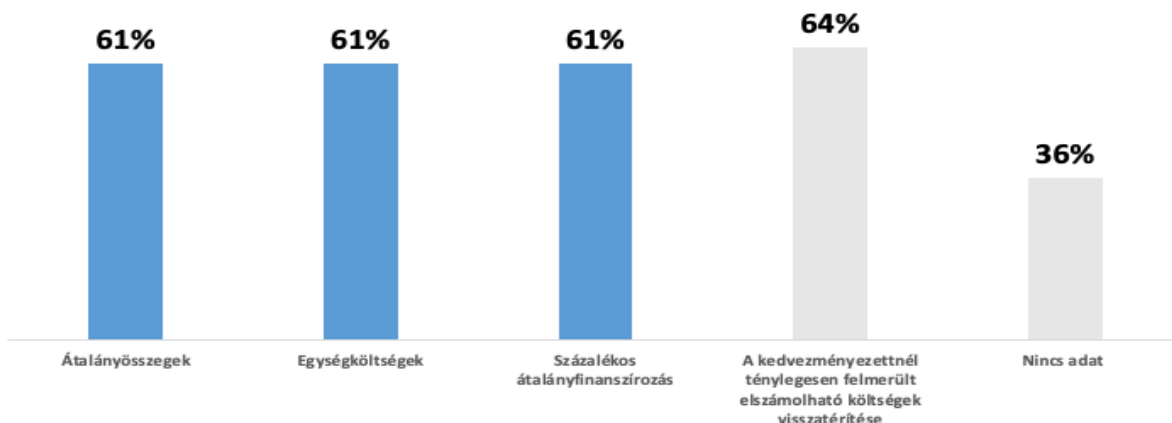
Forrás: KAP Stratégiai Terv (2022.04.05.)

Ágazati beavatkozások

Az **ágazati beavatkozások** esetében az egyszerűsített költségelszámolás a következőképpen alakul:

- *átalányösszegek* használatára a beavatkozások 61 százalékában kerül sor,
- *egységköltségre* ugyancsak a beavatkozások 61 százaléka; míg
- *százalékos átalányfinanszírozást* szintén a beavatkozások 61 százaléka használ.

Kifizetés típusok előfordulása az ágazati beavatkozások esetében
(kék színnel: egyszerűsített költségelszámolási lehetőségek)

Forrás: KAP Stratégiai Terv (2022.04.05.)

A kedvezményezettnél ténylegesen felmerült elszámolható költségek visszatérítése típusú kifizetés a beavatkozások 64 százalékánál jelenik meg, ugyanakkor ez a típusú kifizetés nem tekinthető egyszerűsített költségelszámolásnak. A beavatkozások 36%-a esetén nem áll rendelkezésre adat (nincs adat).

JAVASLATOK

A KAP Stratégiai Tervben áttekintettük az egyszerűsített költségelszámolásra vonatkozó információkat. Ezek alapján úgy látjuk, hogy érdemes felülvizsgálni egyes beavatkozásoknál a választott opciókat. Látunk lehetőségeket arra, hogy az eddig rögzítettnél több opció kerüljön kiválasztásra, ugyanakkor egyes esetekben a kiválasztott opció nem illeszkedik a kedvezményezettek és a projektek jellegéhez, ezért javasoljuk az átgondolását. Az elemzés során az alábbi felülvizsgálati javaslatok kerültek megfogalmazásra a beavatkozások kifizetés típusainak részletes vizsgálata során alkalmazott szempontok alapján.

Vidékfejlesztési beavatkozások

- 12 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk megvizsgálni azt, hogy a már megjelölt kifizetési opciók mellett **lehet-e alkalmazni az átalányelszámolást, vagy a százalékos átalányelszámolást.**
- 12 vidékfejlesztési beavatkozás esetében javasoljuk **felülvizsgálni a kifizetési módokra vonatkozó jelölést**, mivel az csak az átalányelszámolásra terjed ki. Lehetségesnek látjuk, hogy az esetek egy részében *egyösszegű átalányfinanszírozásról* lehet szó, vagy szükséges lehet a *kedvezményezettnél ténylegesen felmerült költségek térítése* kategória jelölése is.
- 2 vidékfejlesztési beavatkozás esetében **javasoljuk felülvizsgálni az egységkötség opció szerepeltetését.** E beavatkozások jellemzően olyan beruházásokat finanszíroznak, amelyek költség szerkezete koncentrált, relatív kevés bizonylattal lefedhető. Ilyen esetben az egyszerűsített költségelszámolás előnyei nem olyan jelentősek, amely indokolná a többlet erőforrásráfordítást, és kockázatvállalást. Az átalányfinanszírozást ezekben az esetekben is indokoltnak látjuk.
- 5 vidékfejlesztési beavatkozás esetében **javasoljuk az egységkötség megoldás mellőzését** az önkormányzati kedvezményezettek várhatóan jelentős számára tekintettel, mivel az önkormányzati számvitelben nehezen kezelhetők az egységkötségek alkalmazása mellett várható veszteségek, nyereségek. Ilyen esetben a tételes elszámolás, átalánykötségek kombináció kevesebb kockázattal jár.

Beavatkozás kód	Vidékfejlesztési beavatkozás	Felülvizsgálati javaslat			
		"A kedvezményezettnél ténylegesen felmerült elszámolható költségek visszatérítése" is megfontolásra javasolt	Átalányfinanszírozás biztosítása megfontolásra javasolt	A bizonylat alapú elszámolás koncentráltága miatt javasolt az egység-költség opció korlátozott alkalmazása, és a számlás térítés megtartása	Önkormányzati kedvezményezettek tekintettel az egyszerűsített költségelszámolás korlátozott használata javasolt a tételes elszámolás megtartása mellett
RD01_E01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek fenntarthatósági fejlesztése		X		
RD02_D01_FRM_73	Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása		X		
RD03_E02_FON_73	Élelmiszerfeldolgozás fejlesztése a mezőgazdasági üzemen belül		X		
RD04_E03_FOF_73	Élelmiszerfeldolgozás fejlesztése a mezőgazdasági üzemen kívül		X		
RD09_B05_SML_73	Mezőgazdasági kisüzemek fenntarthatósági fejlesztése	*			
RD09b54_R14_OGR_73	Díszkertészeti ágazat kisvállalkozásainak támogatása		X		
RD10_B06_DVO_73	Mezőgazdasági üzemen belüli tevékenység diverzifikáció támogatása	X			
RD11_B07_DVF_73	Mezőgazdasági üzemen kívüli tevékenység diverzifikáció támogatása	X			
RD12_W01_WTO_74	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemen belüli beruházás		X		
RD15_W04_COP_77	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	X			
RD16_I01_INS_76	Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR II. pillér): Díjtámogatott mezőgazdasági biztosítás		X		
RD17_I02_IST_76	Mezőgazdasági Kockázatkezelési Rendszer (MKR IV. pillér): Mezőgazdasági krízisbiztosítási rendszer		X		
RD21_G04_LCI_73	Agro-ökológiai nem termelő beruházások		X		
RD37_F04_FRC_77	Erdőtüzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása		X		
RD38_F05_AFI_73	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatása			X	

RD41_F08_INN_73	Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non profit)			X		
RD42_R01_RAN_73	Vidéki infrastruktúra fejlesztés tanyákon				X	
RD43_R02_LOC_73	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken				X	
RD44_R03_POG_77	Termelői csoportok és termelői szervezetek támogatása	*				
RD45_R04_GIS_77	Minőségrendszerek létrehozása	*				
RD46_R05_GII_77	Minőségrendszerekhez történő csatlakozás támogatása	*				
RD47_R06_QSJ_77	Minőségbiztosítási és irányítási rendszerekhez történő csatlakozás támogatása		X			
RD48_R07_QSP_77	Minőségrendszerek tájékoztatási és promóciós tevékenységének támogatása		X			
RD49_R09_SCC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a Rövid Ellátási Láncok fejlesztéséért	*			X	
RD50_R10_SEC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért	*				
RD52_R12_BIC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért	*				
RD53_R13_GAC_77	Vidékfejlesztési együttműködés a vadgazdálkodás területén	*				
RD56_D03_SVC_77	Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)				X	
RD57_R15_LDR_77	LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása	X			X	
SUM			12	12	2	5

*- Átalányfinanszírozás helyett egyszögű átalány megfontolása javasolt.

** - Egyszögű átalány opció megfontolása javasolt, vagy átalányfinanszírozás mellett javasolt a tételes elszámolás megtartás

Ágazati beavatkozások

- Javasoljuk a szektorális beavatkozások esetében a kifizetési megoldásokra vonatkozó jelölések átfogó egyeztetését és felülvizsgálatát. Jelen információink alapján nem látjuk feltétlenül indokoltnak ennyi beavatkozás esetében megjelölni az összes kifizetési opciót.
- A méhészeti és borászati beavatkozások esetében a jelölések egyelőre hiányoznak, javasoljuk ezeket pótolni.

7.4. GAZDÁLKODÓI KÉRELMEK TÁMOGATÁSA

BEVEZETÉS

Talán a legbonyolultabb döntési helyzetbe a gazdálkodók a zöld architektúra kapcsán kerülnek a KAP Stratégiai Terv időszakában. Több mint 200 lehetséges előírást kell mérlegelniük a saját területük és gazdaságuk adottságait figyelembevéve.

E kiterjedt szabályrendszer megismerése már önmagában jelentős feladat, amelyre a legtöbb gazdálkodónak nincs sem elegendő ideje, sem elszántsága.

MEGÁLLAPÍTÁSOK

A helyzet magában hordozza annak kockázatát, hogy a gazdálkodók az ideális kombinációk helyett egyszerűsített szempontokra, hüvelykujj-szabályokra, a biztosan teljesíthető előírásokra alapozó döntéseket hoznak. Ahhoz, hogy a természet és a gazdálkodó szempontjai összehangolhatóak legyenek, segíteni kell ezekben a döntési helyzetekben.

A viselkedésközgazdaságtan számos tapasztalatot halmozott már fel a hasonlóan bonyolult rendszerekkel kapcsolatban. A szabályrendszer és a döntésekhez adott segítségek megfelelő kombinációjával sokat lehet azért tenni, hogy a végkimenetel a programot tervezők szándékaihoz illeszkedő legyen.

JAVASLATOK

- a) **Javasolt a monitoring és IT fejlesztés keretében egy olyan funkciót kialakítani még 2022 során, amely testreszabott és megalapozott segítséget nyújt a gazdálkodóknak a zöld architektúra támogatásaival kapcsolatos döntésekben.** Ennek keretében javasoljuk e funkció adatigényét a MePAR a természeti értékeket leképező fedvényeire és a már igénybevett korábbi támogatásokra alapozni. Javasolt a funkciót úgy kialakítani, hogy az ajánlások minél közvetlenebb és gyorsabb módon jussanak el a gazdálkodókhoz. Ehhez javasoljuk, hogy legyenek igénybevehetőek a Zöld Támogató Hálózatot működtető Nemzeti Agrárgazdasági Kamara csatornáin. Javasolt egy ilyen rendszerben egy erős alapsomagot kialakítani azok számára, akik esetében az adottságok nem indukálnak specifikus ajánlást, mert jellemző, hogy az ügyfelek az alapsomagot választják.
- b) **Javasolt a döntéselőkészítő támogatás bevezetését követően a rendszert a szakpolitikai célok további támogatására felhasználni.** Ennek keretében javasoljuk a felkínált előírások környezeti teljesítményszintjét évről évre emelni. Jellemző, hogy egy kezdeti vállalás után az ügyfelek könnyebben elfogadják a következő lépésőt, mintha rögtön kellene nagyobb lépést megtenniük. Javasoljuk továbbá, hogy a rendszer adjon pozitív visszajelzést a döntésekkel kiváltott környezeti hatásokról. A visszajelzések alakítják a teljesítéssel kapcsolatos jóérzéseket, amelyek elvesztése ellen már várhatóan tenni fognak az érintettek.

8. A STRATÉGIAI TERV MÁS (OPERATÍV) PROGRAMOKKAL VALÓ LEHATÁROLÁSAIRA ÉS SZINERGIÁIRA VONATKOZÓ ÉRTÉKELÉS

8.1. BEVEZETÉS

A KAP Stratégiai Terv előzetes értékelésének feladata a tervezés nyomon követése és az elkészülő munkaközi, majd végső változat értékelése az SPR¹⁶ 139. cikkében meghatározott módon és szempontok szerint.

Jelen dokumentum az előzetes értékelés részjelentése a már teljes és az Európai Bizottság részére 2021. december 30-án hivatalosan benyújtott magyar KAP Stratégiai Terv és annak Európai Bizottsági észrevételekre adott válaszokkal már részben kiegészített, de még nem végleges, 2022. április 22-i verziója alapján.

Az Agrárminisztérium (AM), mint megrendelő, a közbeszerzési eljárás keretében kiválasztott Field Consulting Services Zrt. és Collective-Intelligence Kft. által vezetett konzorciumtól 2022.04.04-én kötött szerződésének egyik feladatául rendelte meg a KAP Stratégiai Terv előzetes értékelés frissítését és az értékelés lezárását, a 2021. december 30-án hivatalosan az Európai Bizottság részére benyújtott KAP Stratégiai Tervre, valamint a 2022. április 22-én hivatalosan ex ante értékelési alapként átadott dokumentumokra vonatkozóan.

Jelen ex ante értékelési jelentés fejezet a KAP Stratégiai Terv Európai Bizottság részére benyújtott, hivatalos dokumentum, valamint a 2022. április 22-ig tartó tervezési folyamat és SFC export munkaanyag alapján foglalja össze a témában megfogalmazott értékelői tervezéstámogató megállapításokat és javaslatokat.

8.2. MÓDSZERTAN

A 2022-es értékelési tevékenységek részeként – értékelői javaslatra – megkezdődött a KAP Stratégiai Terv tervezőinek és más hazai 2021-27-es Operatív Programok (OP), a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv (HET) és a releváns hazai költségvetési finanszírozású programok (pl. Magyar Falu Program – MFP) tervezőinek egyeztetése, melyek célja a programok közti **lehatárolások** azonosítása (elsősorban a kettős finanszírozás elkerülése érdekében), valamint a lehatárolások alapján a **szinergia lehetőségek** közös feltérképezése volt, a résztvevő programok aktuális tervezési állapotának megfelelően.

A jelen értékelés e két értékelési témakörre (lehatárolások és szinergia) terjedt ki. A dokumentum-elemzések és tervezői egyeztetések keretében azonosított kapcsolódási területek, témák feltérképezését követően megállapításokat tettünk a jelenlegi helyzetre vonatkozóan, valamint javaslatokat fogalmaztunk meg a továbblépés támogatása és a programok közti kölcsönösen előnyös megoldások alkalmazása érdekében.

Az azonosított kapcsolódási területeket táblázatba foglaltuk, ahol az összehasonlítás alapját a programok dimenziókódos bontása jelentette. A kapcsolódási területek mindegyikét szakértői szinten, tervezőkkel közösen megvizsgáltuk és ez alapján, a tervezőkkel közös egyeztetéseket követően fogalmaztunk meg megállapításainkat és javaslatainkat. A jelen dokumentum strukturálása kapcsán szem előtt tartottuk az értékelési folyamat során is maximálisan követett ENRD ajánlásokat, értékelési kérdéseket, javasolt módszereket és értékelés-támogató eszközöket. Az egyes fejezeteken belül a tematizálás alapját a

¹⁶ AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/2115 RENDELETE (2021. december 2.) a közös agrárpolitika keretében a tagállamok által elkészítendő stratégiai tervhez (KAP stratégiai terv) nyújtott, az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által finanszírozott támogatásra vonatkozó szabályok megállapításáról, valamint az 1305/2013/EU és az 1307/2013/EU rendelet hatályon kívül helyezéséről

tervdokumentumok (KAP ST – OP-k – HET – MFP) adták, melyeken belül az értékelési témakörök (lehatárolás, szinergia) jelentették a szempontokat a megállapítások és javaslatok megfogalmazásához.

Jelen dokumentum **célcsoportja elsősorban a tervezésben közvetlenül részt vevő szakértők**, a szakpolitikai döntéshozók, és nem a széles nyilvánosság, mivel célja a tervezési eredményekre történő konstruktív visszajelzéssel a tervezési folyamat támogatása. A jelentés ennél fogva jellemzően szakkifejezéseket használ és számos része kevésbé közérthető.

A jelen dokumentumban bemutatott tartalom az értékelők megrendelővel még nem teljeskörűen egyeztetett álláspontját tükrözi. A megállapítások és javaslatok tervezőkkel való egyeztetése jelen jelentés hivatalos benyújtását követően kezdődik majd meg. A tervezőkkel egyeztetett és így közösen véglegesített megállapítások és javaslatok az ex ante értékelés Záró Értékelési Jelentésében lesznek megtalálhatók.

8.3. LEHATÁROLÁSOK ÉS SZINERGIÁK

A támogatáspolitikai programok koordinációjának alapvető eleme a lehatárolások meghatározása. A lehatárolások feladata annak biztosítása, hogy a támogatással érintett projektek és kedvezményezettek elkerüljék a tiltott, kettős finanszírozásból eredő kockázatokat.

A lehatárolások lehetnek programszintűek, ebben az esetben egy programok közti taxatív jegyzék rögzíti azt, hogy valamely releváns szempont mentén (szektorális, területi, időbeli, kedvezményezetti célcsoportra vonatkozó stb.). milyen projekteket támogat az egyik, illetve a másik program. Példa az ilyen lehatárolásokra a Vidékfejlesztési Program (VP) és más Operatív Programok közti Annex 1 szempontrendszer, vagy a korábbi VP időszakban alkalmazott TOP-pal vett lehatárolás, melynek megfelelően a 10.000 fő feletti lakosságszámmal rendelkező településeken a TOP, míg e lakosságszám alatt a VP nyújtott támogatást. A programszintű lehatárolást magában a programban kell rögzíteni, mely hosszú távú és rugalmatlan elköteleződést jelent, mely nehezen és körülményesen módosítható, ugyanakkor világos, és mind az intézményrendszer, mind a kedvezményezettek szempontjából jól tervezhető igazodási pontokat szolgáltat a tervezéshez és megvalósításhoz.

A lehatárolások lehetnek pályázat felhívás szinten, vagy akár projektszinten is meghatározottak. E megoldások lényege, hogy az egyes támogatási programokban rögzített elvi és általános lehatárolásokat nem a programtervezési, hanem a részletes tervezési szakaszba delegálva, nagyobb rugalmassággal, az éppen aktuális keresleti viszonyoknak, abszorpciós kitétségeknek, időszaki indikátor-teljesítési elvárásoknak megfelelően alakíthatók a feltételek és hozható helyzetbe az egyik vagy a másik program. A projektszintű lehatárolások ennél is rugalmasabbak, hiszen a döntés az egyes projektek szintjén kezelendő.

A lehatárolások mellett a **szinergiák** azonosítása további fejlesztéspolitikai kihívást jelent a tervezők számára. A szinergiák feladata a támogatások hatásainak összehangolással történő maximalizálása, vagyis az egységnyi támogatási összegből - a programok közti együttműködésből fakadóan - minél nagyobb hatás elérése. Ehhez olyan megoldásokat kell keresni, melyek releváns szempontok mentén komplementaritást, logikus egymásra épülést tesznek lehetővé időben, kidolgozottságban, fejlettségi fokban stb.

Az alábbi fejezetben a dokumentum-elemzések és tervezői egyeztetések keretében azonosított kapcsolódási területeket, programonkénti bontásban, táblázatba foglaltuk, ahol az összehasonlítás alapját a Strukturális és Kohéziós Alapokból finanszírozott programok dimenziókódos bontása, illetve a KAP Stratégiai Terv beavatkozásai biztosították. A kapcsolódási területek mindegyikét szakértői szinten, tervezőkkel közösen megvizsgáltuk és ez alapján, a tervezőkkel közös egyeztetéseket követően fogalmaztuk meg megállapításainkat és javaslatainkat.

8.4. GINOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV

A GINOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között jelentős mértékű kapcsolódás azonosítható.

A Partnerségi Megállapodásban rögzítettek alapján megállapítható, hogy a GINOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv között a korábbi tervezési periódusok gyakorlatához hasonló munkamegosztás fog megvalósulni a 2023-2027 időszakban. A KAP Stratégiai Terv forrásai szolgálják elsősorban a mezőgazdaság és élelmiszeripar vállalkozásainak fejlesztését, míg a GINOP Plusz a többi ágazat vállalkozásaira koncentrál.

Ezzel együtt több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

GINOP Plusz / Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A kkv-k digitalizálása	Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása
A kkv-k üzletfejlesztése és nemzetköziesítése, ideértve a termelőberuházásokat is	Mezőgazdasági termékek értéknövelése a mezőgazdasági üzemen belül
A köztulajdonban lévő turisztikai javak védelme, fejlesztése és népszerűsítése és turisztikai szolgáltatások	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért
Állóeszköz-beruházások – köztük kutatási infrastrukturális beruházások –a kis- és középvállalkozásokban (köztük a magán kutatóközpontokban), a kutatási és innovációs tevékenységekkel közvetlen kapcsolatban	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Intézkedések az esélyegyenlőség és a társadalomban való aktív részvétel előmozdítására	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
Kkv-k innovációs folyamatai (folyamat-, szervezeti, marketing-, közös alkotáson alapuló, felhasználó- és keresletvezérelt innováció)	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Kutatási és innovációs folyamatok, technológiatranszfer és együttműködés a karbonszegény gazdaságra, az éghajlatváltozással szembeni rezilienciára és az ahhoz való alkalmazkodásra összpontosító vállalkozások, kutatóközpontok és egyetemek között	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Kutatási és innovációs folyamatok, technológiatranszfer és együttműködés a körforgásos gazdaságra összpontosító vállalkozások között	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Kutatási és innovációs tevékenységek állami kutatóközpontokban, a felsőoktatásban és kompetenciaközpontokban, ezen belül hálózatépítés (ipari kutatás, kísérleti fejlesztés, megvalósíthatósági tanulmányok)	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Kutatási és innovációs tevékenységek állami kutatóközpontokban, a felsőoktatásban és kompetenciaközpontokban, ezen belül hálózatépítés (ipari kutatás, kísérleti fejlesztés, megvalósíthatósági tanulmányok)	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Támogatás a digitális készségek fejlesztéséhez	Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása
Technológiatranszfer és együttműködés vállalkozások, kutatóközpontok és a felsőoktatási szektor között	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés

A legjelentősebb kapcsolódás a két program között a **kutatás-fejlesztés-innováció** területén várható. Az innováció feltétele a multidiszciplináris megközelítés, ezért fontos, hogy ezt a területet a GINOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv is finanszírozza. A GINOP Plusz fókusza a gazdaság és környezetvédelem témaköre. A KAP Stratégiai Terv az élelmiszergazdaság és a mezőgazdasági területeket érő környezeti terhelés csökkentését szolgáló innovációk támogatására összpontosít az Európai Innovációs Partnerség (EIP) projektjein keresztül.

Ezért ezen a területen továbbra is várható az, hogy mindkét program biztosít finanszírozást, ágazati lehatárolásoktól függetlenül.

Hasonlóan fontos együttműködési terület lehet a **digitalizáció**, amely szintén nem értelmezhető csak ágazati megközelítésben. Ezért ezen a területen is várható az, hogy mindkét program biztosít forrásokat.

Ahhoz, hogy az azonosított kapcsolódási pontok mentén a szinergia kiaknázható legyen, **javasoljuk az általános javaslatunknak megfelelően a leírt témákban az Irányító Hatóságok között együttműködés kialakítását a pályázati felhívások kialakítása során, és mindkét felhívásra pályázók kölcsönös előnyben részesítését.**

8.5. TOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV

A TOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között jelentős mértékű kapcsolódás azonosítható.

A KAP Stratégiai Terv feladata a kistelepülések felkarolása, felhasználva a LEADER HACS-ok helyi kapcsolatrendszerét, míg a TOP Plusz, sok esetben hasonló területen, nagyobb volumenű, térségi logikával kiválasztott projekteket támogat, jellemzően a közepes méretű településektől felfelé. A TOP Plusz szükségképpen tartalmaz vidékfejlesztési elemeket, így fontos a lehatárolások alkalmazása is.

Több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

TOP Plusz / Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A közcélú infrastruktúra energiahatékonysági kritériumoknak megfelelő energiahatékony felújítása vagy azok energiahatékonyságát fokozó intézkedések, demonstrációs projektek és kísérő intézkedések	- Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken, - Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)
A közterületek fizikai megújítása és biztonsága	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken
A köztulajdonban lévő turisztikai javak védelme, fejlesztése és népszerűsítése és turisztikai szolgáltatások	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért
A természet és a biológiai sokféleség védelme, természeti örökség, zöld és kékinfra	- Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért, - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések, - Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)
A természeti örökség védelme, fejlesztése és népszerűsítése és a Natura 2000 területektől eltérő ökoturizmus	- Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért, - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések, - Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)
Intézkedések az esélyegyenlőség és a társadalomban való aktív részvétel előmozdítására	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
Kerékpározási infrastruktúra	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért

Megújuló energia: napenergia	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Területfejlesztési kezdeményezések, beleértve a területi stratégiák kidolgozását	<ul style="list-style-type: none"> - LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása, - Vidékfejlesztési együttműködés: <ul style="list-style-type: none"> - a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért, - a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu), - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken

A legjelentősebb kapcsolódási pontok a két program között az **infrastruktúra fejlesztés**, a **turizmus fejlesztés** és a **környezetvédelmi beavatkozások** tekintetében figyelhetők meg. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értékláncok mentén biztosítsák a fejlesztéseket. Mivel a TOP Plusz esetében a pályázati felhívások közel 70 százaléka már meghirdetésre került, így Operatív Program szinten elhanyagolható változtatásokat lehet eszközölni, felhívás alapú lehatárolással szükséges kooperálni.

A TOP Plusz tervezők elmondása szerint több településen olyan sok a kiköltöző a városokból, hogy a helyi infrastruktúra nem győzi a lépéstartást a növekvő népességszámmal, még támogatások segítségével sem. A nagyobb települések (városok) jellemzően nem tudják külterületen biztosítani azt az infrastruktúrát, amit belterületen képesek. Ezért felmerült, hogy az 10.000 fős települések elkülönült településrészeit másként kellene támogatni, mely a KAP Stratégiai Terv számára kínál lehetőséget.

A szinergiák erősítése érdekében az alábbiakat javasoljuk:

- Mivel **vidékfejlesztési** területen jelentős átfedés található a KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz által támogatott célok, területek között, ezért elengedhetetlen valamilyen koordinációs mechanizmus működtetése. Javasoljuk a KAP Stratégiai Tervben rögzíteni, hogy a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósítása a LEADER HACS-ok tervezési munkáján keresztül fog megvalósulni. Ennek érdekében a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során előírásra kerülhetne, hogy a LEADER HACS vizsgálja meg az érintett megyék Integrált Területi Programját és saját céljait komplementer módon alakítsa ki, törekedve a szinergiára. Továbbá javasolt a TOP Pluszban is rögzíteni, hogy a megyéknek kötelező konzultációs lehetőséget biztosítani a megyében működő LEADER HACS-ok számára azzal a céllal, hogy a tervezett fejlesztéseket összehangolják.
- **Közétkeztetés** témában a KAP Stratégiai Tervben az önkormányzati tulajdonú és fenntartású konyhák mellett megfontolandó a vállalkozások bevonása a kedvezményezett körbe. Jelenleg nem pályázható ez a konstrukció, de amint megnyílik, pályázati szintű lehatárolás szükséges a TOP Pluszban kezelt kiírásokkal.
- **Külterületi utak** fejlesztése témában javasolt feltüntetni (KAP Stratégiai Terv), hogy csak önkormányzati tulajdon és vagyonnevelés jogosult a támogatásra.
- **Térségi aktív- és öko-turisztikai együttműködések** esetében javasolt:
 - felmérni a Nemzeti Parkok részvételi szándékát,
 - a KAP Stratégiai Terv esetében önkormányzatokkal bővíteni a kedvezményezettek körét,
 - AÖFK-tól véleményt kérni a projektméret szerinti KAP/TOP lehatárolás megfelelőségéről.

- A TOP Plusz a megyei önkormányzatok részvételével támogatja a **piacra jutási feltételek fejlesztését**, hasonlóan a KAP Stratégiai Tervben szereplő REL programhoz. A lehatárolást a KAP Stratégiai Tervben javasolt projekt szinten kezelni, miszerint a pályázó egy igazolást nyújt be arról, hogy részt vesz-e a TOP Plusz 3.1.1.-ben (megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések). Amennyiben igen, akkor nem átfedésként, hanem kooperatív megvalósításként kezelendő a két projekt.
- Okosfalú stratégiák elkészítésekor javasolt a KAP Stratégiai Programban feltüntetni, hogy a stratégiák kialakítása során kötelező a TOP Pluszban található (okostelepülés) módszertant is alkalmazni.

8.6. EFOP PLUSZ - KAP STRATÉGIAI TERV

Az EFOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között azonosítható kapcsolódás.

Az EFOP Plusz prioritások lefedik a köznevelési, az egészségügyi, a társadalmi felzárkózási, szociális, család- és ifjúságügyi, társadalmi innovációs, valamint leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket.

Több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

EFOP Plusz / Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A közösségbe való társadalmi befogadáshoz hozzájáruló egyéb szociális infrastruktúra	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistélepüléseken
A marginalizált csoportok – például a romák – oktatáshoz való hozzáféréseinek, munkavállalásának és társadalmi befogadásának javítását célzó intézkedések	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
A minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítését célzó intézkedések	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistélepüléseken
Intézkedések az esélyegyenlőség és a társadalomban való aktív részvétel előmozdítására	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért
Támogatás a szociális gazdaság és a szociális vállalkozások számára	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért

A két program között kapcsolódásokat a társadalmi célú vállalkozások, termelőműhelyek támogatása, illetve a FETE program mentén érdemes a lehatárolások és szinergia lehetőségek miatt megvizsgálni.

- Szükséges megvizsgálni, hogy az EFOP Plusz társadalmi felzárkózási prioritási tengelyén a **termelőműhelyeket** támogató tervezett intézkedés, illetve a KAP Stratégiai Terv keretében társadalmi vállalkozásokat célzó fejlesztés kapcsán mutatkozik-e átfedés, továbbá szükséges a szinergikus együttműködés kialakítása is. Jelenlegi tervek alapján a termelőműhelyeket bármilyen szektorhoz kötődően létre lehet hozni, akár mezőgazdasági tevékenységekhez kapcsolódóan is. Továbbá az intézkedésben a támogatást igénylők között - szektorokra vonatkozó korlátozás nélkül - megjelennek a nonprofit gazdasági társaságok, valamint civil szervezetek is.
- Javasolt megvizsgálni, hogy KAP Stratégiai Terv keretében tervezett, vidéki infrastruktúrát támogató intézkedés, illetve az EFOP Plusz társadalmi innovációs prioritási tengelye és a HET keretében megvalósuló **Felzárkózó települések programjának** (FETE) egyes elemei átfedést mutatnak-e.

A FETE területi fókuszja a KAP Stratégiai Terv beavatkozásainál jóval szűkebb. Bár a kormányhatározatban lehatárolt 300 település a hazai településhálózatnak csak mintegy tizedét alkotja, rászorultságuk tényét, mértékét kimunkált módszertan támasztja alá. Ezeken a településeken a hazai és RRF forrásból finanszírozott, erőteljesen szociális karakterű infrastruktúra-, szolgáltatás- és készségfejlesztő beruházásokat és tevékenységeket hatékonyan kiegészíthetik, és a helyi gazdaság- és társadalomfejlesztést segíthetik a vidéki kistelepülések infrastrukturális fejlesztését (szennyvízelvezetés, biomasszára épülő energetika, internet-hozzáférés, közösségi, sport és rekreációs terek, turizmus, helyi piacok és értékesítést segítő eszközök, közétkeztetés, falu- és tanyagondnoki szolgálat), a társadalmi vállalkozásokat (pl. szociális szövetkezeteket, szociális farmgazdaságokat), illetve egyéb (pl. rövid ellátási lánc) együttműködéseket támogató vidékfejlesztési beavatkozások. Fontos kérdés a támogatást igénylők köre, mivel a FETE településeken végrehajtani tervezett beavatkozások kedvezményezettje a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (nem az önkormányzatok). A kérdéskört mind a lehatárolások, mind a szinergiák szempontjából javasolt mélyebben megvizsgálni.

8.7. HET – KAP STRATÉGIAI TERV

A HET és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között azonosítható kapcsolódás.

A HET célja elsősorban a koronavírus járvány gazdasági és társadalmi hatásainak ellensúlyozása, illetve a gazdaság ellenállóképességének, fenntarthatóságának és a zöld és a digitális átmenettel kapcsolatos kihívásokra és lehetőségekre való felkészültségének a növelése.

Több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

HET / Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A felsőoktatási képzések és a felsőoktatási intézmény alaptévékenységéhez igazodó szolgáltatások intézményi innovációja és a felsőoktatás felnőttképzési tevékenységének erősítése	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Főművi vízpótlórendszerek építési munkái, új hálózatok és rendszerek kialakítása	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása
Közösségi megújuló energia termelés és felhasználás	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Kutató-tudásközvetítő szervezetek létrehozása és komplex fejlesztése	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Lakossági napelemes rendszerek támogatása és fűtési rendszerek elektrifikálása napelemes rendszerekkel kombinálva	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Monitoring rendszer kiépítése	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása
Szakképzési digitális tananyagfejlesztés	AKIS
Szemléletformálás	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása
Természetvédelem	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása

A két program között megújuló energia, illetve vízgazdálkodási témájú beruházások esetében találhatóak jelentős kapcsolódási pontok.

- A HET D komponense a vízhiányos területek vízpótlásával, a vízvisszatartással, a térségi vízatvezetéssel, felszín alatti vízkészletek védelmével, a vízkészletek térbeni és időbeni egyenetlen eloszlásának kiegyenlítésével foglalkozik. A KAP Stratégiai Tervben szereplő **vízfelhasználás hatékonyságát javító beruházások** helyi szintűek, így a két program összehangolása felerősítheti az eredményeket, főleg, hogy a HET-ben szereplő vízgazdálkodás szemléletformálási reformjának egyik célja, hogy a VP-ben, később a KAP Stratégiai Terveben szereplő releváns felhívások megismertetésével ösztönözze a gazdálkodókat, a fenntartható vízgazdálkodást elősegítő gazdálkodás kialakítására.
- A HET F komponense tartalmazza a **lakossági napelemes rendszerek** támogatását és **fűtési rendszerek elektrifikálását** napelemes rendszerekkel kombinálva, melynek célcsoportja az országos átlagbér alatti jövedelmű, jellemzően alacsony hitelképességgel rendelkező, a beruházás elvégzésére fizikai szempontból alkalmas ingatlantulajdonnal rendelkező háztartások. Ezzel a támogatással olyan vidéki térségben élő személyek is megújuló energia tartalmú támogatáshoz juthatnak, akik nem felelnek meg a KAP Stratégiai Tervben szereplő pályázati feltételeknek.

8.8. KEHOP PLUSZ – KAP STRATÉGIAI TERV

A KEHOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között jelentős mértékű kapcsolódás azonosítható.

A KEHOP Plusz elsősorban vízgazdálkodással, katasztrófakockázat csökkentésével, körforgásos gazdasági rendszerekkel és azok fenntarthatóságával, környezet- és természetvédelemmel, megújuló energiagazdasággal és területi rekultivációval foglalkozik

Több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

KEHOP/Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A kkv-k üzletfejlesztése és nemzetköziesítése, ideértve a termelőberuházásokat is	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
A közcélú infrastruktúra az energiahatékonysági kritériumoknak megfelelő energiahatékony felújítása vagy azok energiahatékonyságát fokozó intézkedések, demonstrációs projektek és kísérő intézkedések	- Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás, - Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistelepüléseken, - Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)
A Natura 2000 területek védelme, helyreállítása és fenntartható felhasználása	- Agro-ökológiai nem termelő beruházások, - Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések, - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések
A természet és a biológiai sokféleség védelme, természeti örökség és erőforrások, zöld és kék infrastruktúra	- Agro-ökológiai nem termelő beruházások, - Erdő területeknek nyújtott Natura 2000 kompenzációs kifizetések, - Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)

KEHOP/Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó intézkedések, valamint az éghajlattal összefüggő kockázatok megelőzése és kezelése: árvizek és földcsuszamlások (ideértve a tudatosságnövelést, a polgári védelmet, valamint a katasztrófavédelmi rendszereket, infrastruktúrákat és az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket is)	Az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések - zöldség-gyümölcs
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó intézkedések, valamint az éghajlattal összefüggő kockázatok megelőzése és kezelése: egyéb, például viharok és aszályok (ideértve a tudatosságnövelést, a polgári védelmet, valamint a katasztrófavédelmi rendszereket, infrastruktúrákat és az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket is)	Az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást szolgáló intézkedések - zöldség-gyümölcs
Egyéb megújuló energia (ideértve a geotermikus energiát is)	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Intelligens energiarendszerek (ideértve az intelligens energiahálózatokat és az IKT-rendszereket is), valamint kapcsolódó tárolás	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Megújuló energia: jelentős üvegházhatásúgáz-megtakarítással járó biomasza-energia	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Megújuló energia: napenergia	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Technológiatranszfer és együttműködés vállalkozások, kutatóközpontok és a felsőoktatási szektor között	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Vízgazdálkodás és a vízkészletek megőrzése (ideértve a vízgyűjtő-gazdálkodást, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó meghatározott intézkedéseket, az újrafelhasználást, a szivárgás csökkentését)	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása

A KEHOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv több hasonló beruházási témát is tartalmaz. Mindkét program foglalkozik vízgazdálkodással kapcsolatos kérdésekkel, mint például **vízvisszatartás, öntözés, erózió elleni védelem**. Szintén megtalálhatók mindkét programban a **biomasza és szennyvíz** felhasználással kapcsolatos projektek, melyek esetében a Partnerségi Megállapodás szerint a KEHOP Plusz térségi léptékű beruházásokat, míg a KAP Stratégiai Terv egyedi szennyvízkezelési technológiát biztosít települési szintű projektek számára. A helyi szintű szennyvízkezelés megoldása hasznos részét képezheti a térségi szintű fejlesztéseknek.

A **természetvédelem**mel összefüggő beruházások esetében a KAP Stratégiai Terv elsősorban mezőgazdasági területekre, míg a KEHOP Plusz természetvédelmi területekre koncentrál, ahol például a Natura 2000 területek között lehet átfedés.

Ahhoz, hogy a fentebb leírt beavatkozások egymást kiegészítve és erősítve működhessenek, a majdani felhívások, illetve a projektek tartalmának célszerű igazítása szükséges a felhívás, illetve projektszintű lehatárolás biztosítása és a komplementaritás elősegítése érdekében.

A szinergia lehetőségeik erősítésére fókuszálva javasoljuk:

- A víztározással kapcsolatos vízügyi beruházások és az élőhelyfejlesztések pufferterületeinek előnyben részesítése a környezetbarát földhasználatot támogató KAP önkéntes beavatkozásai között, vagyis, a nem termelő beruházások, illetve az agrárkörnyezetgazdálkodási (AKG) felhívásokban szereplő kiválasztási szempontrendszerben, megfontolva ezek támogatási jogosultsági kritériumként történő szerepeltetését.
- a KAP Stratégiai Terv trágyakezelési beruházásai összekapcsolásra kerülhetnek a KEHOP Plusz biogáz fejlesztéseivel.
- A klímaváltozással kapcsolatos beavatkozások hatékonyságának növelése érdekében javasolt a HACs-ok számára előírni, hogy a LEADER HFS felülvizsgálatkor vegyék figyelembe az addig elkészült lokális klímaterveket.
- A KEHOP Plusz számára folyamatos problémát jelent a tanyavilág infrastrukturális kiszolgáltatásának Bizottsági igénye. Ennek megfelelően - alanyi jogon ivóvíz-ellátás és energia-ellátás biztosítását kéri olyan területeken, ahol ez nem gazdaságos (a hazai ivóvíz ellátottság 98%-os). A KAP Stratégiai Terv ezen a területen kútfúrásokkal támogathatná a Bizottsági elvárások teljesítését, illetve az RD42 beavatkozás épp ilyen alap infrastruktúrákat (közte internet elérést is) támogat a tervek szerint.
- Az Igazságos Átmenet Alap forrásaihoz kapcsolódó KEHOP Plusz 5. prioritás keretében azonosítható területet érintő szinergia, nevezetesen a Mátrai Hőerőmű egykori bányaterületeinek rekultivációja révén, ami erdőtelepítésként valósul majd meg. Lehatárolási probléma nem észlelhető, mert ezek nem mezőgazdasági területek.

8.9. DIMOP PLUSZ – KAP STRATÉGIAI TERV

A DIMOP Plusz és a KAP Stratégiai Terv tervdokumentumai alapján a két program között azonosítható kapcsolódás.

A DIMOP Plusz egységes szolgáltatási rétegeken keresztül, adatintenzív megközelítésben járul hozzá az egyes szakpolitikai feladatok digitalizációs beruházásaihoz és ilyen módon átfogó megoldásokat támogat, amelyek egy-egy ágazati célkitűzés megvalósulása mellett egységesen támogatják a digitális transzformáció folyamatát.

Több olyan kapcsolódás azonosítható, ahol lehet közvetlen kapcsolat a két program által biztosított támogatások között. Ezeket az alábbi táblázat mutatja be.

DIMOP Plusz / Dimenzió kód megnevezés	Szinergia kapcsán érintett KAP Stratégiai Terv beavatkozás
A kvv-k digitalizálása (ideértve az e-kereskedelmet, az e-üzletvitelt és a hálózatos üzleti folyamatokat, az élő laboratóriumokat, az internetes vállalkozókat, induló IKT-vállalkozásokat, B2B-t)	- Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása, - Vidékfejlesztési együttműködés a Rövid Ellátási Láncok fejlesztéséért, - Erdőgazdálkodás digitális szolgáltatásainak fejlesztése együttműködés alapján
A közcélú infrastruktúra energiahatékony felújítása, demonstrációs projektek és kísérő intézkedések	- Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistélepüléseken, - Vidékfejlesztési együttműködések a kistélepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)
A minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítését célzó intézkedések	Vidéki infrastrukturális fejlesztés kistélepüléseken

Kormányzati IKT-megoldások, e-szolgáltatások, alkalmazások	- Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása, - Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)
Kutatási és innovációs tevékenységek állami kutatóközpontokban, a felsőoktatásban és kompetenciaközpontokban, ezen belül hálózatépítés (ipari kutatás, kísérleti fejlesztés, megvalósíthatósági tanulmányok)	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Kutatási és innovációs tevékenységek kis- és középvállalkozásokban, ezen belül hálózatépítés	Európai Innovációs Partnerség (EIP) együttműködés
Megújuló energia: Biomassza	Zöld egyéb mezőgazdasági beruházás
Támogatás a digitális készségek fejlesztéséhez	- Mezőgazdasági üzemek digitális átállásának támogatása, - Vidékfejlesztési együttműködések a kistelepülések digitális átállásának támogatásért (okos falu)
Vizgazdálkodás és vízkészletek megőrzése (ideértve a vízgyűjtő-gazdálkodást, éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz kapcsolódó meghatározott intézkedéseket, az újrafelhasználást, a szivárgás csökkentését)	Vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása

A DIMOP Plusz jellemzően országos léptékű beruházásokra fókuszál és elsősorban nem mezőgazdasági/vidékfejlesztési témájú fejlesztések végrehajtását tervezi, mégis több szinergia lehetőség azonosítható a két program között.

- A DIMOP Plusz által támogatott kormányzati IT fejlesztések agrár témákat is érintenek. A KAP Stratégiai Terv mezőgazdasági és erdészeti adatokat szolgáltatathat a digitalizációt célzó fejlesztéseknek.
- A KAP Stratégiai Terv során végzett élelmiszeripari és mezőgazdasági digitalizáció összekapcsolható a DIMOP Plusz által finanszírozott Big Data és Mesterséges Intelligencia (AI) fejlesztésekkel.
- A DIMOP Plusz pluszponttal támogathatná azokat a fejlesztéseket, amelyek KAP Stratégiai Terv által finanszírozott okosfalú stratégiával vannak összhangban.
- A DIMOP Plusz országos szinten fejleszti szélessáv elérhetőségét, ami segíthet, hogy a digitalizált mezőgazdasági termelők számára biztosítva legyen az gigabitképes, ill. 5G hálózathoz való hozzáférés, ami szükséges több precíziós eszköz működtetéséhez. Ehhez kapcsolódhat a KAP Stratégiai Terv helyi wifi fejlesztési tevékenysége.
- A DIMOP Plusz közszolgáltatási applikáció fejlesztésével segíthetné a KAP Stratégiai tervben szereplő vidéki fejlesztéseket (pl.: falubusz, önkéntes tűzoltó eszközfejlesztést).
- A DIMOP Plusz keretein belül történő digitális KKV készségfejlesztés hasznosításra kerülhetne a KAP Stratégiai Terv mezőgazdasági és erdészeti vállalkozások digitalizálásával összekapcsolva.

8.10. MFP – KAP STRATÉGIAI TERV

A Magyar Falu Program (MFP) az 5 000 fő, és az alatti lakosságszámú települések helyi önkormányzatainak, helyi önkormányzati társulásainak, területileg illetékes tankerületi központjainak, történelmi egyházaknak, illetve egyesületeknek, alapítványoknak nyújt támogatást. Fejlesztések valósulnak meg többek között az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz és közszolgáltatásokhoz való hozzáférés, az egészségügyi alapellátás biztosítása, feltételeinek javítása, illetve olyan fejlesztések megvalósítása terén, amelyek vonzóvá teszik az ott élők, illetve a letelepedni szándékozók számára a településeket.

A KAP Stratégiai Terv egyes beavatkozási célterületei és az MFP-ben támogatható tevékenységek köre jól elkülönül, illetve a KAP Stratégiai Terv célrendszere eleve jóval kiterjedtebb, és a beavatkozások jellegét tekintve változatosabb. Összességében a 2014-2020 közötti időszak tapasztalataira alapozva a két program között gyengén helyettesítő és erősebb kiegészítő, egymást erősítő hatás feltételezhető.

8.11. ÖSSZEFOGLALÁS

Gyakorlatilag minden 2021-27 Operatív Program, a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv, illetve a releváns hazai programok közül a Magyar Falu Program is rendelkezik olyan azonosított területekkel, témákkal, célcsoportokkal, melyek potenciálisan átfednek a KAP Stratégiai Terveben tervezett beavatkozásokkal.

Ezekben az esetekben a megoldást a lehatárolások megfelelő beállítása jelenti, lehetőség szerint úgy, hogy a lehatárolás nem csupán rugalmas, a támogatáspolitikai rendszer keresleti és kínálati oldali szereplői számára egyaránt megnövekedett befogadóképességet hozzon létre, hanem ezek komplementaritásának, egymásra épülésének biztosításával egymást támogató, szinergikus megoldásokat eredményezzenek.

A programok jelenleg még tervezés alatt állnak. A korábbi időszak tapasztalatai alapján a tervezők már rendelkeznek elképzelésekkel a lehatárolásokat illetően, ugyanakkor sem ezek végleges, mindkét érintett programban történő összehangolt szerepeltetése, sem az Európai Bizottság által gyakran hiányolt szinergialehetőségek koordinált egyeztetése és fixálása még nem valósult meg maradéktalanul.

A KAP Stratégiai Terv ex ante értékelésének keretében kezdeményezett, más OP tervezőkkel történő egyeztetésekre irányuló folyamatot minden érintett minisztérium őszintén üdvözölte. A potenciálisan átfedő területek vezetői és szakértői azonosítása megkezdődött, de még nem zárult le, így még van lehetőség konstruktív megoldások közös alkalmazására.

Egy ilyen, összehangolt és szinergiára törekvő megoldásként javasoljuk a KAP Stratégiai Tervben és az Operatív Programokban szereplő egyes felhívások komplex projektekként való kezelését és az ezt támogató innovatív és koordinált eljárásrendi elemek alkalmazását a lehatárolási problémák elkerülése a potenciális – és minden érintett programban az Európai Bizottság felé bemutatható - szinergia lehetőségek kihasználása érdekében.

Több felhívás-pár esetében is alkalmazható eszköz lehet az „egymásra épülő felhívások” alkalmazása: két átfedő beavatkozás esetén a másodikként megjelenő felhívással együtt a pályázati felületen kiírásra kerülhet egy olyan (tájékoztató) dokumentum, amely mindkét felhívásról egy rövid összefoglalót és a két kiírás közötti kapcsolatot mutatja be. A javasolt dokumentum tájékoztató szerepet töltené be, jogi kötelezettséget nem keletkeztetne az Irányító Hatóságok számára.

A felhívásokhoz kapcsolódó hivatalos információkat továbbra is az érintett pályázati felhívások tartalmazzák, amelyek hivatkozásra kerülnek a tájékoztatóban. A két program adott kapcsolódásában érintett egy-egy felhívás/jogcímrendelet biztosíthatna plusz pontot a projekt kiválasztás/kérelem bírálat során annak a kedvezményezettnek, aki a bírálatig támogatási kérelmet nyújt be a másik felhívásra is, és ezzel részt vesz a szinergikusan összepárosított támogatási lehetőségek kihasználásban – összhangban a minisztériumok közti koordináció eredményeképpen így megtestesülő szakpolitikai szándékkal. Ez a megoldás előzetes információink szerint több Program esetén is alkalmazható.

A következő felhívások esetében javasolt az előzőekben bemutatott eljárásrend alkalmazása:

- KAP Stratégiai Terv: mezőgazdasági és erdészeti vállalkozások digitalizálása – DIMOP Plusz: KKV digitális készségfejlesztés
- KAP Stratégiai Terv: állattenyésztéssel kapcsolatos fejlesztések – KEHOP Plusz: trágyára alapuló biogáz termelés
- KAP Stratégiai Terv: vidéki infrastruktúra fejlesztése – DIMOP Plusz: közszolgáltatási applikáció fejlesztés
- KAP Stratégiai Terv: helyi szintű wifi hozzáférés – DIMOP Plusz: szélessáv fejlesztés
- KAP Stratégiai Terv: mezőgazdasági, élelmiszeripari digitalizáció – DIMOP Plusz: Big Data, AI
- KAP Stratégiai Terv: nem termelő beruházások (NTB) fenntartása - KEHOP Plusz: élőhelyfejlesztés, rekonstrukció.

1. SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉS, A SWOT ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉS, VALAMINT A PARTNERSÉG ÉRTÉKELÉSÉNEK RÉSZLETES ÉRTÉKELÉSI KÉRDÉSEI (MÓDSZERTAN)

A) A SWOT ELEMZÉS ÉRTÉKELÉSE, AZ ÖSSZES SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSRE VONATKOZÓAN

1.1 KÉRDÉS: *Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?*

A következő kritériumok teljesülésének vizsgálatára:

- Minden egyes specifikus célkitűzésre készült SWOT?
- A SWOT a KAP Stratégiai tervvel érintett terület jelenlegi helyzetén alapul, és átfogó képet nyújt az országban rendelkezésre álló összes releváns információról (regionális, nemzeti, európai, nemzetközi)?
- A SWOT tartalmazza az összes releváns területi, ágazati, gazdasági, társadalmi, szerkezeti, környezeti információt és tendenciákat?
- A SWOT figyelembe veszi a KAP-ot és a tagországot befolyásoló külső folyamatokat és tendenciákat (például a nemzetközi nyersanyagárak, az elsődleges alapanyagok árai)?
- Egyértelmű különbségtétel történt a belső és külső tényezők között, amelyek befolyásolják a tagállam jelenlegi helyzetét?
- Világosan meg vannak különböztetve az „erősségek” és a „lehetőségek”, valamint a „gyengeségek” és a „fenyegetések” között, és a megfelelő SWOT tételeket a megfelelő címsorokba helyezték?

1.2 KÉRDÉS: *Mennyire specifikus a SWOT?*

A következő kritériumok teljesülésének vizsgálatára:

- a) A nemzeti és regionális sajátosságokra, területi differenciáltságra reagáltak, és elemezték azon specifikus célok keretében, amelyekre vonatkoznak?
- b) Ahol releváns, az ágazati szempontokat elemezték?

1.3 KÉRDÉS: *Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?*

Ez a kérdés csak azokra a specifikus célkitűzésekre vonatkozik, amelyeknek az SPR rendelet szerint bizonyos konkrét követelményeknek kell megfelelni. Ezért itt azt vizsgáltuk, hogy teljesülnek-e a következő kritériumok az alábbi specifikus célkitűzésekre (az SPR-javaslat 103. cikkének (2) bekezdésében foglaltak szerint):

a) **1. Specifikus célkitűzés (SO1):**

A SWOT elemzés tartalmazza a mezőgazdasági üzemek fennmaradását biztosító jövedelemmel kapcsolatos kérdések elemzését?

b) **4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):**

A SWOT elemzés tartalmaz olyan vizsgálatokat, amelyek kifejezetten hivatkoznak a környezetvédelmi és éghajlati jogszabályokon alapuló nemzeti tervekre és stratégiákra (amelyek figyelembe veszik az SPR

rendelet XI. mellékletében felsorolt 12 irányelvet és figyelembe veszik az ugyanitt említett jogalkotási eszközökből eredő nemzeti terveket)?

A SWOT adott esetben figyelembe veszi a különleges jellemzőket, ideértve a következőket:

- talaj,
- víz,
- levegő,
- biodiverzitás és éghajlati viszonyok,
- meglévő gazdálkodási rendszerek és gyakorlatok,
- földhasználat és mezőgazdasági struktúrák?

c) **7. Specifikus cél (SO7):**

A SWOT tartalmazza a fiatal mezőgazdasági termelők számára a földhöz jutás, a földhasználati mobilitás és a földterület-átalakítás, a finanszírozáshoz és hitelekhez való hozzáférés, továbbá az ismeretekhez és a tanácsadáshoz való hozzáférés elemzését, valamint a társadalmi-gazdasági vonatkozásokkal kapcsolatos átfogó információk elemzését?

d) **Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában:**

A SWOT elemzés releváns információkat tartalmaz a mezőgazdasági tanácsadó szolgálatok (FAS), az AKIS és a kapcsolódó struktúrák működéséről, valamint a mezőgazdasági ágazat innovációjára és digitalizálására vonatkozó meglévő kezdeményezésekről?

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A következő kritériumok teljesülésének vizsgálatára:

- a) A SWOT a legfrissebb, releváns és megbízható bizonyítékokon alapul?
- b) A SWOT közös környezeti mutatókon és más statisztikai forrásokból (pl. EUROSTAT és nemzeti statisztikai intézetek) származó releváns mutatókon alapul?
- c) A SWOT a legfrissebb, releváns és megbízható mennyiségi információkon (Eurostat statisztikák, FADN, analitikai adatlapok és nemzeti / regionális adatbázisok) alapul és támogatja azokat?
- d) A SWOT-ban az adatrészeket egyértelműen azonosítják, és ahol nem állnak rendelkezésre mennyiségi információk, az elemzés kvalitatív információkon alapul?
- e) A SWOT a KAP Stratégiai tervben szereplő valamennyi KAP-eszköz (korábbi tapasztalatok uniós, nemzeti és regionális szinten) tapasztalatain, a tanulmányokból, értékelésekből, ágazati elemzésekből és a korábbi tapasztalatokból levont tapasztalaton alapul?
- f) A SWOT elemzi a finanszírozáshoz való hozzáférést, figyelembe véve a pénzügyi eszközökről rendelkezésre álló összes információt (például a piaci hiányosságokra vonatkozó számadatokat)?
- g) A kvantitatív bizonyítékokat az érdekelt felek tapasztalataival / hozzájárulásával összevetve határozták le?

A helyzetelemzés és a SWOT elemzés kapcsán fenti kérdések alapján tett vizsgálati megállapítások kerülnek összegzésre a 4. fejezetben SO-nként és azon belül kérdésenként.

Az így kapott struktúra lehetségessé teszi az összehasonlítást és a következtetések levonását a tervezők számára, hiszen egyértelműen kirajzolódik, hogy hol, mely területeken lehet még szükséges a tervezés áttekintése, felülvizsgálata, korrekciója.

B) A SZÜKSÉGLETELEMZÉS ÉRTÉKELÉSE, AZ ÖSSZES SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSRE VONATKOZÓAN

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Jelen kérdés kapcsán alapvetően 3 tématerület vizsgálandó.

Az értékelés első lépése a hierarchikus struktúrába (főszükséglet – alszükséglet) rendezett szükségletekhez kapcsolódó SWOT megállapítások azonosítása. Minden szükségletnek hivatkozni kell a SWOT egy vagy több elemére. Ha nem került azonosításra megfelelő SWOT-elem (az adott SO-n belül és kívül sem) akkor ennek tényét jelezni szükséges a tervezők felé, hiszen minden szükséglet esetén elvárás annak a helyzetelemzés és SWOT alapján történő levezethetősége. Az értékelőnek figyelmet kell fordítania arra is, hogy szükség van-e egy SWOT elem megismétlésére (pl. egy szükségletként újrafogalmazott gyengeség esetében).

Értékelni szükséges a kapcsolat minőségét a SWOT megállapítás és a szükséglet között. A KAP Stratégiai tervben megfogalmazott minden egyes szükséglet leírásában meg kell magyarázni, hogyan azonosították az adott a szükségletet (azaz mi indokolja az egyes SWOT-elemek ehhez az igényhez való átmenetét, és milyen feltételezéseket tettek (ha vannak). A leírásnak átláthatónak és elfogadhatónak (azaz az értékelő számára meggyőzőnek) kell lennie. Ha hiányzik az indoklás - azaz egy fontos részlet a hitelesség megerősítéséhez-, amely összekapcsolja a szükségletet a SWOT-tal, akkor a SWOT-hoz fűződő kapcsolat nem feltétlenül alátámasztott.

A szükségletek finanszírozáshoz való hozzáférése kapcsán, ha egy igény releváns a pénzügyi eszközök felhasználása szempontjából, akkor a finanszírozáshoz való hozzáférést elemezni kell a szükséglet azonosítása érdekében. Ez a SWOT-ra vezethető vissza, ahol feltételezhetően bizonyítékok állnak rendelkezésre az azonosított piaci rés kapcsán.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A kérdés három területen támogatja az értékelést:

1. A szükségletek átláthatósága ellenőrizhető és értékelhető? Kell-e a megjelölt szükségletet a KAP Stratégia keretében kielégíteni (van-e ilyen kötelezettség) vagy erre vannak más, akár alkalmasabb eszközök?
2. A szükségletek egyedisége és pontossága kapcsán sikerült-e elkerülni az általános állításokat és az ismétléseket és specifikusan megfogalmazni a szükségleteket?
3. A szükségletek kapcsán az esetleges területi, intézményi vagy egyéb speciális kérdéseket figyelembe vették-e a szükségletek meghatározásakor?

Amennyiben még nem kerültek rangsorolásra a szükségletek, akkor egyszerűen a szükségletek felsorolása (önmaguk és az általuk közösen lefedett kör) értékelhető. Figyelembe kell venni, hogy „minden igényt meg kell határozni, függetlenül attól, hogy kezelve lesz-e a KAP Stratégiai Tervben vagy sem”.

A szükségletek értékelésének ki kell emelnie bizonyos területi, intézményi és kockázatkezelési kérdések elemzését. Ezért az értékelőnek meg kell vizsgálnia, hogy a szükségletek leírása tartalmaz-e okokat a) a hátrányos helyzetű földrajzi területek kezelésére, b) intézményi kapacitásépítési igények kezelésére (pl. Az AKIS-szel kapcsolatban), c) nemzeti, regionális és a helyi igények, d) a kockázatkezeléssel kapcsolatos igények kezelése (az 1. specifikus célkitűzés szempontjából), e) a SWOT elemzésből fakadó igények kezelése a környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzésekkel kapcsolatban, amelyek a XI. Mellékletben említett jogalkotási eszközökből fakadnak. Az F. oszlop megválaszolása lehet egyszerű „Igen” vagy „Nem” (azaz, az indoklást megadták-e).

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az 1.7 kérdés megválaszolása a szükségletek rangsorolásának értékelését hivatott megalapozni és elősegíteni.

Ebben kerülnek azonosításra a szükségletek rangsorolásának logikai következetlenségei (pl. ha egyes igények megalapozott indoklás nélkül nagyobb prioritást élveznek, mint mások, vagy nemzeti szinten elvetésre került egy fontos regionális igény) és/vagy egyéb fejlesztendő aspektusai.

Az alkalmazott módszertan a prioritizálás meghatározásához az AM módszertani leírása alapján a következő volt. A szükségletek SO-nként excel táblában kerültek felsorolásra, főszükséglet-alszükséglet bontásban. A szükségletek egy utólagos újracsoportosítást követően kerültek, általános célkitűzésenként csoportosításra (Gazdasági-Környezeti-Társadalmi). A rangsorolás előtt egyes szükségletek összevonásra és további átcsoportosításra kerültek (pl. több SO2-ben szereplő szükséglet megjelenik a CCO-ban is, így azt, a duplikációt elkerülvén, csak egy helyen szerepeltették).

A rangsoroláshoz használt kérdőívet minden KAP tervezési almunkacsoport minden tagja megkapta. Összesen 71 kérdőív válasz érkezett vissza. Egy tag csak egy kérdőívet töltött ki, de minden almunkacsoport tagságát jelöl(het)te. Ezen kívül a kérdőívet kitöltötték olyan „nagy munkacsoport” tagok is, akik nem tagjai almunkacsoportnak. Amennyiben egy szervezetet több tag képviselt, ott a szervezet átlaga jelent meg az értékelésben.

Tehát a kérdőív válaszokban almunkacsoport-szinten jelennek meg az értékelések, amely két szempont érvényesülését jelenti: az egyik, hogy egy adott személy értékelése annyiszor kerül be a számolásba, ahány almunkacsoportnak tagja, ez főleg azok miatt volt fontos, akik egy személlyel egy szervezetet több almunkacsoportban képviselnek. A másik szempont, hogy amennyiben egy almunkacsoportban egy szervezet több képviselővel van jelen, úgy az adott almunkacsoporton belül az egyazon szervezettől érkező tagok értékeléseinek az átlaga legyen figyelembe véve.

A szükségletek excel-táblába két új oszlop került be: az első a szükséglet prioritás rangsor „helyezését” mutatja SO 1-2-3, SO 4-5-6, SO 7-8-9, illetve CCO szinten, a második a szükséglethez tartozóan elért pontértéket. Ennek megfelelően a 10 SO-ra átfogóan nem lettek a szükségletek rangsorolva, csak külön gazdasági-környezeti-társadalmi bontásban.

A rendelettervezet szerint a szükségleteket nem kell rangsorolni, hanem csak prioritizálni. A jelenlegi tervezői elképzelés szerint a rangsor pontszámokból terciliseket lehetett képezni, majd 3 prioritásba (fontos-közepes-kevésbé fontos) sorolni, ezeket pedig színekkel jelölni (pl. piros -sárga-zöld). Ez a megközelítés jelentette az ex ante értékelés által vizsgálható és véleményezhető állapot is. Tekintve, hogy a kitöltők között a három nagy

szakterület (gazdaság-környezet-vidékpolitika) képviselői nem azonos súllyal voltak képviselve, a rangsor pontok a képviseltség arányában tükrözik a társadalom valós prioritásait.

Értékelési szempontból lényeges, hogy bár a szükségletek rangsorolásának indoklása nem része a helyzetfeltárásnak, de a szükségletre vonatkozó állapot ismertetése megjelenik a helyzetfeltárásban és a SWOT elemzésben is, így a kapcsolat egyértelmű.

C) A PARTNERSÉG ÉRTÉKELÉSE, AZ ÖSSZES SPECIFIKUS CÉLKITŰZÉSRE VONATKOZÓAN

Az előzetes értékeléssel szemben további, horizontális elvárást támaszt az ENRD 2.1. segédlet, amikor beemeli a vizsgálati kérdések közé a társadalmisítás szempontját. Erről a következőként fogalmaz:

„1.8 KÉRDÉS: Mennyire volt előkészített és befogadó a SWOT és a Szükségletelemzés folyamata?

A következő kritériumok teljesülésének vizsgálatára:

- a) A SWOT kidolgozása és a szükségletek felmérése a lehető legkorábban megkezdődött, hogy figyelembe lehessen venni az érintett szereplők bevonásának megszervezéséhez szükséges időt.
- b) A SWOT és az igény-felmérési folyamat legalább az SPR rendelet 94. cikkében említett partnereket bevonta (környezetvédelmi és éghajlatpolitikai ügyekben illetékes hatóságok; az érintett regionális és helyi hatóságok; gazdasági és szociális partnerek; a civil társadalmat képviselő releváns szervezetek és – adott esetben – a társadalmi befogadásnak, az alapvető jogok érvényesítésének, a nemek közötti egyenlőségnek és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának előmozdításáért felelős szervezetek) az összes érintett területről.
- c) Az érdekelt felek véleményeinek relevanciáját figyelembe vették a SWOT és az igények felmérése során.
- d) Gyakori üléseket és munkaértekezleteket tartottak az érdekelt felek SWOT-ban való részvételének és az igények felmérésének biztosítása érdekében, valamint a legfontosabb érdekelt felek véleménye és az egyeztetés eredménye világosan dokumentálásra kerültek.
- e) Az előkészítő tevékenységek részeként az adatforrások és információk széles körű felkutatásra kerültek.
- f) A teljes SWOT-gyakorlat következetes és koherens (különösképpen a különféle intézmények / szervezetek szerződése a SWOT lebonyolítására).”

2.SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉSHEZ, A SWOT-HOZ ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ ENRD TOOL 2.2 OUTPUT TÁBLÁK

SO-nként külön excel file-okként kerültek csatolásra:

- SO1_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO2_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO3_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO4_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO5_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO6_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO7_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO8_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- SO9_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227
- CCO_EX ANTE_2.2 Elemzés_T1-T5_20220227

3. SZ. MELLÉKLET: A HELYZETELEMZÉSHEZ, A SWOT-HOZ ÉS A SZÜKSÉGLETELEMZÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ RÉSZLETES ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK

SWOT ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK SO-NKÉNT

SO1. A MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMEK FENNMARADÁSÁT BIZTOSÍTÓ JÖVEDELEMNEK ÉS AZ ÜZEMEK REZILIENCIÁJÁNAK TÁMOGATÁSA EU-SZERTE AZ ÉLELMESZÉSBIZTONSÁG FOKOZÁSA CÉLJÁBÓL

1.1 KÉRDÉS: *Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?*

A SWOT átfogó, teljeskörű és a tételek többsége teljeskörűen alátámasztásra került. A KAP Stratégiai Tervből kikerült a korábbi SWOT-ban még szereplő „Gy.5. A gazdaságok koncentrációját nem ellensúlyozza elégséges mértékű koordináció a kisüzemek esetében. (5.)”, valamint a „F.4. Kiskereskedelmi láncok vevői ereje, valamint a közöttük lévő árverseny erősödése a fogyasztók megtartásáért, ami lefelé szorítja a termelői árakat (4. és SO3)”. Változott a megfogalmazása a korábbi F.1-nek, mely most már mint „F.1. Klímaváltozás, időjárási szélsőségek fokozódó előfordulása, új kórokozók, kártevők megjelenése, zoonózisok terjedése, valamint ebből fakadóan a költségek növekedése és a jövedelmek csökkenése (4.)” szerepel.

A SWOT tételek közül az alábbiak véleményünk szerint továbbra is helytelen kategóriába vannak besorolva, mivel bár lehetőségként vannak jelölve, mégsem valódi lehetőségek, hiszen a bevezetésükre, alkalmazásukra a tervezésért és a megvalósításért felelős intézményrendszernek hatása van, tehát nem független, külső körülmény által indokoltak.

- L.3. Jövedelemstabilizáló eszköz bevezetése (4.).
- L.4. Fejlesztési pályázatok gyorsabb és rugalmasabb lebonyolítása, kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése (3.)

1.2 KÉRDÉS: *Mennyire specifikus a SWOT?*

A SWOT általános és országos szinten került megfogalmazásra, azonban például a Gy.3., E.2. stb. megállapítások, „A zöldségajtató gazdaságok és a baromfitartók kivételével” „Csak növénytermesztőknek” már csoportokra igazak, tehát helyenként megjelenik az ágazatspecifikus tartalom.

1.3 KÉRDÉS: *Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?*

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
- c) 7. Specifikus célkitűzés (SO7):
- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában:

A b), c), d) pontokhoz való illeszkedés megjelenik itt, de nem releváns.

1.4 KÉRDÉS: *Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?*

Általánoságban jeleznünk kell, hogy a megadott kontextusindikátorokkal a SWOT-nak csak kevés elemét lehet alátámasztani (E.1, Gy.1, Gy.2.) A rendelkezésre álló adatbázisokat két ábra kivételével helyesen használták (5.

ábra). A KAP első és második pillére közötti összefüggésre nem térnek ki. Néhány esetben nem azonosítható kvantitatív bizonyíték (L.4, F.1, F.2.).

A tervezési folyamat során javításra került az F.3 alátámasztása, már szerepelnek információk a helyzetelemzésben. A korábban módszertanilag hibás, üzemtípus bontás nélküli 4. ábra javításra került a helyzetelemzésben.

A Gy.3., Gy.4. „Egyéb kvantitatív bizonyíték említve van a helyzetelemzésben vagy a SWOT-ban (Közös kontextusindikátortól eltérő), az adat forrása és az adatfelvétel időpontja megjelölve?” kérdésére adott válaszuk eltér a többi ponttétől: Gy.3.: Igen, bár a megállapítások agrárgazdasági szempontból nem teljesen helyesek. A támogatások csökkenése az árak növekedésével járna, így a veszteséges gazdaságok aránya ennél kevesebb lenne. Gy.4.: Igen, de az ábra nem alkalmas, mivel Magyarországon csak a szektorális különbségek miatt magas a bérköltséghez kapcsolódó érték (a társas vállalkozások túlsúlya miatt).

Változások

Az **erősségek** köre egy további, ráadásul első helyre tett elemmel bővült, az „E.1. Az éves munkaerőegységre vetített nettó hozzáadott érték Magyarország esetében az uniós átlagon felül javult”, míg a jelenlegi E.5. (most E.6) „Élelmezésbiztonság és élelmiszerlánc-biztonság megfelelő szintje” tételből elhagyásra került az „élelmiszerlánc-biztonság”. A VP tematikus értékelései közül több (elsősorban Id. VP tematikus értékelések 12 – Versenyképesség, 2021 és 22 – ÉLIP, 2021) is kimutatta, hogy az E.1. kapcsán megfogalmazott állítás valóban helyes, viszont a fejlesztési elvárások szempontjából akár megtévesztő is lehet, hiszen az átlagon felüli javulás oka az alacsony bázisérték a hozzáadott-érték termelésben.

A **gyengeségek** köréből egy tétel került törlésre, a korábbi Gy.5., „A gazdaságok koncentrációját nem ellensúlyozza elégséges mértékű koordináció a kisüzemek esetében”. Értékelői oldalról érthető a tétel törlése, azzal, hogy egy lényegi hiányosságra mutatott rá, mely az együttműködések alacsony szintjére és általánosságban a kooperációs hajlandóság hiányára vonatkozott (Id. VP tematikus értékelések 23 – Együttműködések, 2021).

A **lehetőségek** körében egy módosítás történt, a korábbi L.4. „Döntéshozatal gyorsítása, adminisztráció terheinek csökkentése a fejlesztési pályázatok esetében” helyébe az L.4. „Fejlesztési pályázatok gyorsabb és rugalmasabb lebonyolítása, kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése” került. Értékelői szemmel ez minőségi javulás, hiszen az eredeti tétel nem tekinthető lehetőségnek, mivel arra a tervezésnek közvetlen ráhatása van. Megjegyezzük, hogy az L.3. hasonló módszertani problémát sejtet, ez azonban a megfogalmazás szűkszavúságánál fogva nem egyértelmű. Az L.1. Közvetlen támogatások hozzájárulása a mezőgazdasági jövedelmekhez, valamint a banki finanszírozás megkönnyítéséhez (2.), illetve a L.2. Beruházási támogatások pozitív hatása a beruházási intenzitásra (3.) tételek axiomatikus, maguktól értetődő összefüggéseket írnak le, ezek a szó módszertani értelmében nem tekinthetők tipikus lehetőségeknek.

A **fenyegetések** körében az F.3. értelmező átfogalmazásra került, valamint a korábbi F.4. „Kiskereskedelmi láncok vevői ereje, valamint a közöttük lévő árverseny erősödése a fogyasztók megtartásáért, ami lefelé szorítja a termelői árakat” törlésre került.

SO2. A PIACORIENTÁLTSAÉG FOKOZÁSA ÉS A VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉSE, TÖBBEK KÖZÖTT OLY MÓDON, HOGY NAGYOBB HANGSÚLYT KAP A KUTATÁS, A TECHNOLOGIA ÉS A DIGITALIZÁCIÓ

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

Az SO2 SWOT-elemzésben a területi és szektorális lefedettség megfelelő. A korábban megkérdőjelezhető evidenciából levezetett és legfeljebb időlegesen valid L.1 „Kedvező hitelezési környezet” már nem szerepel a tételek között.

Az Európai Bizottság által megadott keretek között értelmezve a SWOT-elemzés átfogó, teljessége és koherenciája elfogadható. A vizsgált SWOT tételek közül az E.2, E.3, Gy.7, Gy.9-15., L.2, L.3, L.5, F.6. kevésbé SO specifikusak, akár másik SO-hoz is tartozhatnak. Az E.2., E.3, F.6. tételek relevanciája véleményünk szerint valójában közvetett, de elfogadható.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az SO2 SWOT-elemzésben a területi és szektorális lefedettség megfelelő. Megjegyzendő, hogy a KAP I-II közötti összhang teljesülése nem igazán értelmezhető, hiszen szinergiák az agrárkörnyezetgazdálkodási/zöldítési és a fiatal gazdák támogatásai között vannak.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
- c) 7. Specifikus célkitűzés (SO7):
- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában:

Az a)-d) pontok nem relevánsak SO2 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

Az SO2 SWOT-elemzésben bemutatott evidenciák és az azokból származtatott következtetések alapvetően megfelelnek a követelményeknek. A SWOT-táblázatban felsorolt pontok száma nagy, elsősorban a széleskörű társadalmassági folyamat következményeként. Az SO2 SWOT-táblázat tartalmaz néhány inkább indirekt, más SWOT-elemzésekben bemutatott evidenciából származtatott következtetést. Egyes evidenciákra nincs egyértelmű szövegi hivatkozás, ezeket a külön file-ként csatolt táblázatokban jelöltük.

Változások

Az **erősségek** köre egy tétellel bővült, ez az E.1. „A teljes tényezőtermelékenység Magyarországon az EU28 átlagánál jobban növekedett.”, a többi erősség változatlan. Az új tétellel kapcsolatban a VP versenyképességi témájú tematikus értékelése (12 – Versenyképesség, 2021) kimutatta, hogy a teljes tényezőtermelékenység (TFP) növekedése az EU27 (akkor még EU28) átlagát meghaladó mértékű volt, viszont ennek oka az alacsony bázisérték és a sajnos a növekedés ellenére alacsony jelenlegi érték.

A **gyengeségek** körében több változás is tetten érhető. A korábbi Gy.1.-ből törlésre került az erdészeti szempont, így jelenleg a Gy.1. „A hazai mezőgazdasági genetikai erőforrások fejlesztésének hiánya, elmaradott infrastruktúra”. A korábbi Gy.4. „Szűk exportrádiusz (szállítási távolság), az uniós átlagtól elmaradó hazai

élelmiszerfogyasztás.” szétválasztásra kerül, változatlan tartalommal ez jelenleg a Gy.4. és Gy.5. tétel. Két új tétellel bővül a kör, a Gy.17. „Öntözött területek alacsony aránya” és a Gy.18. „A főbb gyümölcsök termőterülete csökken vagy stagnál, az ültetvények nagy része elöregedett, felújításra szorul”. Mindkét gyengeség valós, helytálló. Megjegyezzük, hogy a gyengeségek nagy száma (18) főleg az erősségek számához (5) képest jól alátámasztja az SO2 fejlesztési potenciáját.

A **lehetőségek** köre változott. Az L.1. Kedvező hitelezési környezet (SO1) törlésre került – ez érthető, hiszen ez egy pillanatnyi állapotot tükröz, mely megváltozhat a tervezési időhorizonton. Az L.4. Agrár (benne élelmiszeripar) K+F+I-re fordított hazai források növelése tétel módszertani szempontból nem biztosan lehetőség, attól függően, hogy mit értünk „hazai források” alatt (ha a BERD nő, akkor ez egyértelműen egy lehetőség, ha csak a GERD, akkor is valid lehet). Ez a lehetőség akár ellentétes is lehet az F.5.-el „[...] további forráskivonás KFI szektorból”. Törlésre került a korábbi L.6 „L.6. Az erdészeti szaporítóanyag-termelés képes kielégíteni a hazai klimatikus előrejelzéseknek is megfelelő szükségleteket (3.)” is, véleményünk szerint indokoltan.

A **fenyegetések** köre egy tétellel bővült, ez az új F.3 „Magyarország méreténél fogva nem ármeghatározó.” A korábbi F.2. „Mezőgazdasági beruházások erős függősége a támogatásoktól, Magyarország méreténél fogva nem ármeghatározó.” változatlan tartalommal kettébontásra került, mely érthető. Az F.8. „Az ország tengeri kikötőktől való elszigeteltségéből eredő logisztika hátrányát a vasúti áruszállítás csökkenő részaránya tovább erősíti” kapcsán megjegyezzük, hogy a magyar állam Triesztben kikötőt vásárolt, melynek eredményeképpen elszigeteltségről talán nem, de távolságról továbbra is beszélhetünk (mivel a kikötő még fejlesztés alatt áll, ez a megvalósítási időszak alatt értendő).

SO3. A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSA AZ ÉRTÉKLÁNCBAN

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

A SWOT átfogó, teljes és koherens. A területi lefedettség vizsgálatához nem állnak rendelkezésre nagy részletezettségű adatok, még a REL esetében sem, ahol a területiségnek talán a legnagyobb a jelentősége.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az SO3 specifikus célkitűzéshez kapcsolódó helyzetértékelés és SWOT elemzés területi lefedettsége országos. A horizontális és vertikális integrációk bemutatása ágazati adatokon alapul. SWOT állításként szerepel, hogy mely termékekből rendelkezik Magyarország jelentős árualappal, feldolgozókapacitással. Ezzel összhangban a gabonafélék integrációinak vizsgálata nem kapott hangsúlyt ahogyan a borászati ágazat sem, melynek CR mutatói a legkedvezőtlenebbek. A SWOT tételek közül több tétel helytelen kategóriába került besorolásra:

- E.5. „Fokozódó fogyasztói figyelem a COVID-19 kapcsán a helyi termékek, biztos forrásból származó termékek iránt (Smartchain H2020 kutatási eredmény)”. Valójában inkább lehetőség, mint erősség.
- L.3. „Hazai és nemzetközi jó gyakorlatok bemutatása és adaptációja a vertikális és horizontális koordináció területén (NAK állásfoglalás)”. Ez egy potenciális erősség, nem lehetőség.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
7. Specifikus cél (SO7):

- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában:

Az a)-d) pontok nem relevánsak SO3 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A helyzetértékelés a specifikus célkitűzéssel kapcsolatos valamennyi elvárt szempontra kitér. A SWOT táblázat döntően a helyzetértékelésből kiolvasható, helyes SWOT állításokat tartalmaz. Egyes esetekben összetett állítások, amelyeket a helyzetértékelés csak részben magyaráz. Ez valószínűleg a társadalmisítás során tett kiegészítések, pontosítások eredménye.

Néhány esetben (részletesen ld. alább) hiányzik a SWOT állítás alátámasztása. A bizonyítékok többsége kvalitatív alapon nyugszik. A kvantitatív bizonyítékok valamely hivatalosan elfogadott adatforrás legfrissebb elérhető adatán alapulnak. A kapcsolódó kontextus indikátor explicit figyelembevételre kerül.

A korábbi értékelői javaslatok kapcsán több változás is történt:

- Korábban javasoltuk a kellő alátámasztás nélküli SWOT állítások jobb alátámasztását a helyzetértékelésben, mely a leginkább kitett F.1 esetén megtörtént, hiszen az SO3 2. fejezete bemutatja, hogy a mezőgazdaság termelési szerkezetében a gabona, ipari növények és a baromfi a három legfontosabb termékcsoport;
- az összetett, részben megfelelően alátámasztott SWOT állítások bizonyítékainak kiegészítése a helyzetértékelésben részben történt meg (Gy.3., Gy.4.);
- a SWOT állítások indexálása a helyzetértékelésben megfelelőbb helyre került, az állításnak megfeleltethető evidencia közelében (Gy.5., Gy.12. stb.);
- Az evidenciák SO3-tól különböző SO-ban való megjelenése esetén az SO száma mellett a fejezetszám megjelölésével történő hivatkozással segítenek a tervezők a könnyebb eligazodásban.

Változások

Az **erősségek** köre nem változott. Az E.5. „Fokozódó fogyasztói figyelem a COVID-19 kapcsán a helyi termékek, biztos forrásból származó termékek iránt (Smartchain H2020 kutatási eredmény)” kapcsán megjegyezzük, hogy ez egy tipikus külső lehetőség, nem belső erősség, így javasoltuk áthelyezni, azonban ez nem történt meg.

A **gyengeségek** köre nem változott. Két tétel kapcsán teszünk megjegyzést. A Gy.9. „A letisztultatlan termékpálya és az ellentétes érdekviszonyok miatt a termékpálya egyes részein sérülhet a transzparencia (különösen a zöldség- és gyümölcsstermesztésben)” átfogalmazása nem történt meg, így továbbra is javasolt, nem elég világos. A Gy.10. „Egyéni döntések előtérbe kerülése a közösségi döntésekkel szemben.” általános, továbbra is specifikálni javasolt, hogy önmagában értelmezhető legyen.

A **lehetőségek** köre nem változott. az L.3. „Hazai és nemzetközi jó gyakorlatok bemutatása és adaptációja a vertikális és horizontális koordináció területén (NAK állásfoglalás)” kapcsán jelezzük, hogy érdemes lenne átfogalmazni, így ez nem lehetőség, hiszen nem külső tényező, hanem saját döntés kérdése.

A **fenyegetések** körében és megfogalmazásában nem történt lényegi változás.

SO4. HOZZÁJÁRULÁS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS MÉRSÉKLÉSÉHEZ ÉS AZ AHHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁSHOZ, VALAMINT A FENNTARTHATÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁSÁNAK TERJESZTÉSÉHEZ

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

Az SO4 SWOT-elemzésben a területi és szektorális lefedettség megfelelő. Gy.3. és Gy.4. pontok szorultak korábban kiegészítésre, ez megtörtént. Az F.8. ("A piac rugalmatlanul kezeli az időjárási anomáliákat, ezáltal a termelők termékek ára nem alkalmazkodik a kereslet kínálatához.") közgazdasági szempontból nehezen értelmezhető, mivel a kereslet-kínálat piaci kiterjedtségét nem határozza meg. A globális termékek (gabona, tej, hús) árát globális tényezők határozzák meg, regionális időjárási anomáliák erre kevésbé hatnak. Ezek a pontok ugyan nagy számú mezőgazdasági termelőre fennállnak, viszont ezek a termelők a mezőgazdasági kibocsátásnak csak kisebb részét adják. Az elemzés koherenciáját megfelelőnek találtuk.

A SWOT-ban szereplő megállapítások túlnyomórészt megegyeznek a helyzetértékelés megállapításaival, de vannak kivételek pl.: Helyzetértékelésben: Az erdőgazdálkodásban a szénmegkötés szempontjából legmarkánsabb hatással az erdőtelepítések bírnak (E.3.), SWOT-ban: E.3. Erdőterületek növekedésének fontos szerepe van a hazai klímaszabályozásban, amit az erdőtelepítési aktivitás biztosít a jelenlegi mezőgazdasági támogatások mellett is. Ugyanez igaz a Gy.8-ra „Az erdőborítottság elmarad a lehetőségektől, és ennek javítását akadályozza az erdőtelepítésben közreműködő állami intézményrendszeri kapacitások elégtelensége.” is. Az erdészeti témák kapcsán több SO, így az SO4 esetében is jellemző, hogy bár a szöveges értékelés és a SWOT kölcsönös és egyértelmű megfeleltethetősége javult, de nem tökéletes. Az SO-kban több helyen továbbra is hiányos a SWOT megállapítások alátámasztása, ezeket a táblázatokban jelöltük.

A SWOT tételek közül néhány tétel nem a legmegfelelőbb kategóriába került besorolásra. Az L.2. „Az energiafelhasználás hatékonyságát javító technológiák alkalmazásra kerülnek a mező- és erdőgazdaságban, illetve az élelmiszeriparban”; az L.9. „A talajok szervesanyag megkötésének és vízgazdálkodásának javítását elősegítő agrotechnikák (takarónövények alkalmazása, talajlazítás stb.) alkalmazásának széleskörű elterjedése”; illetve az L.10. „A nem mezőgazdasági területek erdőtelepítési lehetőségek feltárása és ösztönzése” tételek lehetőségként vannak jelölve, de sokkal inkább (potenciális) erősségnek tekinthetők.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az elemzés átfogó, teljes és részben specifikus. L.7-9., F.2., L.11. stb. esetében specifikusan megjelenik a növénytermesztés, állattenyésztés, erdészet, ugyanakkor pl. az agrárgazdaság alkalmazkodását a klímaváltozáshoz kifejezetten nem segítette elő az egyes ágazatok termelési szerkezetének rendszerváltozáskor bekövetkezett átalakulása eredményeképpen bekövetkező ÜHG csökkenés. Korábban jeleztük, hogy sokat javítana a teljes és valós kép bemutatásán az emissziós trendek külön pontban történő bemutatása, azzal, hogy a mezőgazdaságban miből tevődik össze az ÜHG kibocsátás és e tényezőknek hogyan várható az alakulása a jövőben.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):

Részben figyelembe veszi. Például „Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról nem szerepel, a 2009/28/EK irányelv a megújuló energiaforrásból előállított energia támogatásáról” pontjai nem szerepelnek.

- c) 7. Specifikus cél (SO7):

- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában:

Fenntartjuk azt a korábbi állításunkat, hogy ugyan a Gy.3. és a Gy.4. pontokban szerepelnek a mezőgazdasági termelők tudására vonatkozó megállapítások, ezek a pontok azonban kiegészítésre szorulnak (lásd TÁBLA 1 SWOT). A humánerő foglalkoztatás indikátoraira jelentősen hat az a szellemi potenciál, szakmai képzettség, amely a rendelkezésre álló munkaerőt jellemzi. A szakmai képzettség szintjét az oktatás színvonalán keresztül lehet megközelíteni. A hazai agrárközvélemény határozott véleménye, hogy az agrárszakoktatásban és agrárfelsőoktatásban mennyiségi és – különösen – minőségi fejlesztésre van szükség az agrárgazdaság képzettségi szintjének emelése érdekében. E nélkül az ágazat komplex versenyképessége és fenntarthatósága, az EU forrásainak minél teljesebb és hasznosabb kihasználása veszélybe kerülhet.

Az alábbi, agrár szakemberek képzésének benchmark elemzése négy ország agrárfelsőoktatási intézményeinek összehasonlításával történt. A négy ország meghatározó intézményeit a táblázat mutatja. Látható, hogy a mindegyik ország agráregyetemének hallgatói létszáma meghaladja a 10 ezer diákot. Jelentős a különbség azonban az európai toplistán elfoglalt helyezésekben. Magyarország kivételével mindegyik ország meghatározó agráregyeteme Európa legjobb 50 egyeteme közt foglal helyet (2019).

Ország	Intézmény	Hallgatók száma (fő)	Külföldi hallgatók aránya (százalék)	Európai toplistás helyezés
Ausztria	BOKU	10 837	23	1-50
Hollandia	Wageningen	13 391	28	1-50
Lengyelország	Warsaw University of Life Sciences	15 295	7	1-50
Magyarország	SZIE ¹⁷	12 400	-	200-300

Forrás: BCG

Az a) és c) pontok nem relevánsak az SO4 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A téma jellegéből adódóan a tervezők megállapításai általában köztudomású, de kvalitatív bizonyítékokon alapulnak, a Gy.3. és a Gy.4. pontok esetében érdemes lehet ezeket tovább részletezni.

A SWOT sok esetben nem alapul kvantitatív bizonyítékokon, ami nagyrészt abból következik, hogy csak nagyon kevés környezeti monitoring adat áll rendelkezésre, ami ráadásul főként a kibocsátással, nem pedig a termelők alkalmazkodóképességével van összefüggésben. Ismereteink szerint nem állnak rendelkezésre

¹⁷ 2021. február 1-től a Szent István Egyetem Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem néven működik tovább.

Magyarországon (és általában az unióban sem) olyan adatbázisok és felmérések, melyek a SWOT elemzés kvantitatív bizonyítékalapjait érdemben javíthatnák. Az erdészeti téma esetében az EMMRE adatai lehetnek használhatók ilyen célra, energia szempontból pedig a fakitermelési adatok választék szerinti megoszlása.

A helyzetértékelés szöveges része és a SWOT-ban szereplő megállapítások sok esetben továbbra is eltérnek egymástól, különösen az erdészeti témák esetében. Az erdőkre vonatkozó SWOT megállapításokat a helyzetértékelés csak részben támasztja alá. Az állattenyésztés valószínűsíthetően negatív hozzájárulásának részletes elemzése hiányzik. Technikai probléma a több SWOT tétel szövegben történő indexálásának hiánya.

Változások

Az **erősségek** terén az E.1. „A növénytermesztés, gyepgazdálkodás és erdőgazdálkodás fontos szerepet tölt be a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban és képes enyhíteni az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásait” valójában nem erősség, hanem lehetőség. Az E.3. „Erdőterületek növekedésének fontos szerepe van a hazai klímaszabályozásban, amit az erdőtelepítési aktivitás biztosít a jelenlegi mezőgazdasági támogatások mellett is.” az E.1. egyik részének ismétlésének tűnik. Az E.4. „Aszály és belvíztérképezés elősegíti az alkalmazkodóképesség növelését.” inkább lehetőség, mint erősség, ebben a megfogalmazásban, ahogyan az E.5. „A hazai klimatikus viszonyokhoz alkalmazkodó fajtaelőállításán nagy tapasztalattal rendelkeznek a kutató intézetek” is.

A **gyengeségek** terén megjegyezzük, hogy a Gy.10. „A hazai klímaváltozás monitoringozásához nem rendelkezünk országos adatbázissal és monitoringrendszerrel (a széttagolt intézményi szerkezet miatt).” inkább fenyegetés, mivel nem direkt KAP Stratégiai Terv kompetencia, bár nyilván kapcsolódik hozzá.

A **lehetőségek** listája szokatlanul hosszú. Ennek egyik oka, hogy több tétel nem lehetőségként van megfogalmazva, illetve nem tűnik lehetőségnek, tekintettel arra, hogy a KAP Stratégiai Terv ezekre direkt ráhatással rendelkezik, pl. L.1. „Elterjednek és tovább fejlődnek az innovatív technológiák és fenntartható megközelítések a mező- és erdőgazdaságban, illetve az élelmiszeriparban (pl. precíziós gazdálkodás, körforgásos gazdálkodási szemlélet)”, L.2. „Az energiafelhasználás hatékonyságát javító technológiák alkalmazásra kerülnek a mező- és erdőgazdaságban, illetve az élelmiszeriparban”, „Növekszik a megújulóenergia-termelés és felhasználása mező- és erdőgazdaságban”. L.5. „A gazdálkodók horizontális és vertikális együttműködése eredményesebb felkészülést és alkalmazkodást tesz lehetővé az éghajlatváltozásra”, L.6. „A táj klímaszabályozó szerep kihasználásra kerül, nő az erdő- és gyepterületek, a vizes élőhelyek, a szegély-élőhelyek kiterjedése.”, L.9. „A talajok szervesanyag megkötésének és vízgazdálkodásának javítását elősegítő agrotechnikák (takarónövények alkalmazása, talajlazítás stb.) alkalmazásának széleskörű elterjedése.”, L.10. „A nem mezőgazdasági területek erdőtelepítési lehetőségek feltárása és ösztönzése”. Önmagában nem világos a jelentése az L.11.-nek „Az erdők egészségi állapotának és potenciáljának megőrzése érdekében a tudományos alapok által biztosított egyre szélesebb körű adaptációs lehetőségek.”

A **fenyegetések** körében több tétel a KAP Stratégiai Terv direkt ráhatási lehetőségei miatt nem feltétlenül fenyegetés. Ilyen pl. az F.5. „Az alacsony jövedelmezőségből adódó hosszú távú megtérülés hiánya miatt az éghajlat-változás mérsékléséhez hozzájáruló földhasználatok (pl. extenzív mezőgazdasági termelés, fásítás) felhagyása.”, az F.6. „A gyepterületek kiterjedése csökken.” és az F.7. „Gyorsuló ütemű klímaváltozás következtében a növénytermesztésre alkalmas mezőgazdasági terület, az erdős vagy fás borítottság csökkenése.”

S05. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÉS A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOKKAL – PÉLDÁUL A VÍZZEL, A TALAJJAL ÉS A LEVEGŐVEL – VALÓ HATÉKONY GAZDÁLKODÁS TÁMOGATÁSA

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

A SWOT a területi és szektorális lefedettsége megfelelő, a célkitűzés jellegéből adódóan alapvetően országos lefedettségű és általános ágazati érvényű elemeket tartalmaz. Az erdők tekintetében kevésbé alátámasztott a helyzetértékelés, nem esik szó benne az erdők levegőtisztaságra gyakorolt hatásáról, azonban az erdők talajerózióra gyakorolt hatására vonatkozóan bekerült új tétel (Gy.6.).

A SWOT-ban a vízvédelmi szempontok figyelembevétele sokat javult (pl. a felszíni vizek minőségére vonatkozó megállapítások a helyzetelemzésben korábban háttérbe szorultak, egyes esetekben teljesen kimaradtak). A korábbi SWOT nem különböztette meg a felszíni és felszín alatti vizeket. Pl. a korábbi E.1 pontban, melyet azóta a tervezők rendeztek. Ki kell emelni, hogy Magyarországról 6-7 köbkilométerrel több víz folyik ki a folyókon, mint ami befolyik (ez három Balatonnal megegyező vízmennyiség.). A vízgazdálkodás területén nagyobb hangsúlyt kapott az öntözés, annak visszalépéseit (indikátorokkal bizonyítható: vízjogi területcsökkenés, öntözött területcsökkenés, öntözőberendezések számának drasztikus csökkenése stb.) kevésbé mutatják be. Az 1.4 pont (tápanyagegyensúly, ami inkább tápanyagmérleget jelent) nagyon rövid, a nitrogénre vonatkozó megállapítások hiányosak. Az 1.2 pontban leírt összehasonlító DN számítások eloszlásának eredményei nem jelennek meg a SWOT-ban, kiemelve a negatív (talaj-degradáció) és a kiugróan nagy (vizek nitrátosodása) DN értékeket, mint gyengeségeket. Hiányzik a támogatott területekre vonatkozó adatok összehasonlítása a nem támogatott területekkel.

A SWOT megállapítások jelentős része továbbra sincs megfelelően adatokkal alátámasztva a helyzetelemzésben, sok SWOT állítást a helyzetelemzés meg sem említi. Több helyen hiányzik az indexálás. A helyzetelemzés korábbi értékelésekben vitatott 1.2-es pontja az értékelői javaslatok szerint javításra került.

A lehetőségek között hangsúlyosabban lehetett volna szerepeltetni a digitális adatbázisok építésének fontosságát, hiszen olyan mennyiségű talajtani adat van, amely jelentősen segítené a monitoring tevékenységet, és a programok/beavatkozások hatásának értékelését, a célkitűzések megvalósulását. Felvethető még, hogy a távérzékelést is jobban be lehetne kapcsolni a környezetvédelmi monitoringba, akár a Mezőgazdasági számviteli információs szolgálat (FADN) adatbázisával való szinkronizálással. Szintén hiányzik a gyengeségek kategóriában annak megállapítása, hogy hiányzik a beavatkozások tudományos szempontú értékelése, így nem tudjuk, hogy milyen mértékben javulnak az egyes környezeti paraméterek az egyes beavatkozások következtében, így az sem ismert, hogy a jelenlegi előírások elegendőek-e, jók-e, vagy változtatást igényelnek-e?

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az Európai Bizottság által megadott keretek között értelmezve a SWOT-elemzés átfogó, a célkitűzés tekintetében specifikus, a kontextus indikátorokra épül, és széleskörűen vizsgálja a kapcsolódó elemeket, melyek alapján koherensnek mondható. A KAP I-II közötti összhang teljesülésére külön nem tér ki.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):

Figyelembe veszi a fenti megállapítások mellett, a mezőgazdasági hulladékok hatásainak elemzésével lehetne még bővíteni.

- c) 7. Specifikus cél (SO7):

- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában

Az a), c), d) pontok nem relevánsak SO5 esetében

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A helyzetelemzésben felhasznált bizonyítékok többsége pontos forrásmegjelöléssel van ellátva, tömören és lényegre törően fogalmaz, de ezek jelentős része nem került közvetlen felhasználásra a SWOT elemzésben. Így számos SWOT megállapításnak továbbra sem található meg a bizonyítékalapja a helyzetfeltárásban, annak ellenére, hogy több esetben is utal a SWOT megállapítás a vonatkozó helyzetelemzésre és fordítva az egyes részfejezetek végén, azonban ez is néhány helyen hiányos. Emellett számos SWOT megállapításhoz kapcsolható lett volna hazai stratégiákban megfogalmazott alátámasztás.

Változások

Az **erősségek** körében az E.1. megfogalmazása módosult, de fő üzenetei megmaradtak: „Jelentős, a nagy folyókhoz kapcsolódó felszíni és parti szűrésű vízkészletek, valamint hasznosítható felszín alatti vízkészletek állnak rendelkezésre”. Az E.2. hasonlóan, sokkal inkább erősségként került megfogalmazásra: E.2. „Táji vízvisszatartást lehetővé tevő domborzati, mikrodomborzati adottságok megléte, helyenként mozaikos tájszerkezet”. Törlésre került az E.8. „A területi és mederbéli vízvisszatartást segítő domborzati, mikrodomborzati és infrastrukturális adottságok megléte”. Az E.5. „Magas színvonalú tápanyag-gazdálkodási tanácsadás és hazai fejlesztésű digitális eszközök állnak rendelkezésre”, és az E.7. „A magyarországi erdők, illetve a mezőgazdasági területek közé ékelődő fás szárú borítottsággal jellemezhető területek mind talajvédelmi, mind vízvédelmi, mind levegővédelmi szempontból egyértelműen pozitív hatásúak” – mindkettő akár lehetőség is lehetne. Új tételként bekerült az E.11. „Országos levegőterhelés-csökkentési program elfogadása és kiterjesztése a mezőgazdasági szektorra (Bizottság (EU) 2018/1522 végrehajtási határozata)”.

A **gyengeségek** között a Gy.1. pontosításra került „Meglévő, bár elhanyagolt állapotú és hatékonyságú kiépített öntözőrendszerek” a korábbi Gy.15. alapján. Három új tettel bővült a gyengeségek köre, a Gy.16: „A mezőgazdasági termelők között kevés megfelelő ismeret az agrár-erdészeti rendszerek által nyújtott erőforrásvédelmi előnyökről”, a Gy.17. „A vízgújító-gazdálkodási terv (OVGT) keretében létrehozott Nemzeti Aszálystratégiát a Parlament nem fogadta el, az aszálykárok csökkentésére nem készült intézkedési terv” és a Gy.18. „Az öntözést szolgáló illegális vízkivétel relatíve nagy aránya”. A korábbi Gy.15. „Elavult öntözési technológiák alkalmazása, a meglévő öntözőrendszerek rossz állapota” és Gy.16. „Elöregedő erdőállományok és erdőszerkezet, elhúzódó vagy elmaradó erdőfelújítások növekedése, sikertelen telepítések és felújítások” törlésre került, ezzel azonban a számozás elcsúszott. A SWOT tételeknél ezért Gy.14 után Gy.16 következik.

A Gy.2. kis mértékben módosult „A felszíni vizeink nagy része és a sekély felszín alatti vizeknek is közel fele nem felel meg a Víz Keretirányelv által előírt állapotnak, a magas nitrátkoncentrációjú vizek aránya nőtt”. A Gy.5.-t kiegészítő Gy.6. „Mezővédő erdősávok, víz-pufferorientált erdősávok erőteljes csökkenése az utóbbi 15 évben” új tétel, míg a korábbi Gy.6. „Az erdők feltártsága elmarad a szükségestől, szerkezetében nem alkalmazkodik a korszerű, fenntartható erdőgazdálkodási módokhoz (szakértői megállapítás)” törlésre került. A Gy.10. átfogalmazásra került „Gy.10. Magyarország egyelőre nem teljesíti teljes mértékben az ammónia és egyéb légszennyező anyagok kibocsátás-csökkentésére vonatkozó vállalt kötelezettségét.”, így valóban jobb a megfogalmazás. A Gy.12-t „Egységes monitoringrendszer és nyilvántartás még nem létezik az adott témában; a termelőkől beérkező adatok mindig az adott támogatási feltételrendszer szerint érhetőek el” minimálisan átfogalmazható lehetett volna, hogy a kétszer is szereplő „adott” helyett a megfelelő szavak használatával önmagában értelmezhető legyen.

A **lehetőségek** köre 21 tételből áll. A korábbi L.2. „Az okszerű belvív-gazdálkodás elterjedése (gazdálkodói együttműködés erősödése az agrotechnikák összehangolása miatt), fokozódik a belvív-hasznosítás, a táblán belüli vízvisszatartás (1.3, 1.5, szakértői megállapítás)” törlésre került, mellyel egyetértünk, ez nem tűt lehetőségnek a közvetlen hatás-lehetőségből fakadóan. Új tétel került be L.2 néven: Fenntartható csapadék- és belvív-gazdálkodás elterjedése (vízvisszatartást támogató agrotechnikák, táblán belüli vízvisszatartás, bel- és csapadékvizek összegyűjtése és beszívárogtatása arra alkalmas területeken), mely kevésbé lehetőség, hiszen a KAP Stratégiai Terv alkalmazásával direkt ráhatásunk van.

Az L.9. „Uniós és nemzeti kutatási, innovációs és tudásátadási rendszer létrehozása az agroökológiai, azaz az alacsony környezetterhelésű mezőgazdasági gyakorlat széleskörű elterjesztésére” valójában nem lehetőség, hiszen a KAP Stratégiai Terv támogathatja egy ilyen rendszer létrehozását. Az L.10. „Ezen belül kiemelt kutatási, innovációs és tudásátadási program indítása a mikotoxinok elleni és a kiskultúras környezettudatos növényvédelmi gyakorlatok kidolgozására” esetén ugyanez áll fenn. A korábbi L.11. Kiemelt tudásátadási, bemutatógazdasági programok kidolgozása a korszerű és emisszió csökkentésen alapuló technológiák bemutatására, L.12. Digitális termelői nyilvántartásokon keresztül üzemszintű nitrogén menedzsment kialakítása, amelyhez a monitoringrendszert az állam biztosítja, a szaktudást a szaktanácsadók” nem lehetőségek, így törlésüket indokoltnak láttuk, azonban a tervezők ezt nem fogadták el.

A korábbi L.15. „Erősödik és fejlődik a helyes erőforrás-gazdálkodást elősegítő szemléletformálás, szakemberképzés és öntözési szaktanácsadás” korábban törlésre került, mellyel egyetértünk, hiszen ez inkább erősség, ahogy a korábbi L.16. „Gazdálkodók bevonásra kerülnek a természeti erőforrások monitoring-hálózatának fejlesztésébe (szakértői megállapítás)” is, mely szintén korábban törlésre került, azonban a KAP Stratégiai Terv benyújtott verziójában mindkettő újra visszakerült, mellyel továbbra sem értünk egyet.

A **fenyegetések** köre kis mértékben változott. A korábbi F.12. „A növényvédelmi, tápanyag-gazdálkodási, károsanyag kibocsátási (akár állattenyésztés pl.: takarmányozás) csak akkor hajlandóak megfizetni a termelők, ha az támogatási feltétel” és F.13. „A növényvédőszer kivonások a hazai termelés költségeinek növekedését jelentik, amely versenyhátrányt jelent a harmadik országokkal szemben.” törlésre kerültek, mellyel egyetértünk.

Új tételként került be az F.3 “A vízkivétel (mezőgazdaság+ivóvíz) a víztestek nagy részét fenyegeti”, az F.4 „A felszíni vizekre a mezőgazdaság a víztestek megváltoztatásával nagy nyomást gyakorol” az F.16 “A Víz Keretirányelv (VKI) 2027-es, illetve az NDS és a F2F stratégiák 2030-as céljainak nem elérése”, valamint az F.17 “A mezőgazdasági diffúz szennyezés a felszíni vizek 36%-át, a tápanyagszennyezés a felszín alatti vizek 39%-át, a kémiai szennyezés ezek 8%-át érinti” tétel. Az F.5 „Vízminőség romlása belvizek bevezetése és a tápanyagszennyezés miatt” tétel megfogalmazásban változott, valóban pontosabb így.

SO6. HOZZÁJÁRULÁS A BIOLÓGIAI SOKFÉLELÉS VÉDELMEHEZ, AZ ÖKOSZISZTÉMA-SZOLGÁLTATÁSOK GYARAPÍTÁSA, VALAMINT AZ ÉLŐHELYEK ÉS A TÁJAK MEGŐRZÉSE

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

A táji adottságokon alapuló gazdálkodás által létrehozott, fenntartott, európai szinten is egyedülálló táji diverzitás megőrzésének szükségessége kevésbé és áttételesen jelenik meg. Ugyanakkor épp a táj, mint a természetes és mesterséges elemeket és folyamatokat befoglaló, komplex területi egység teremti meg annak a lehetőséget, hogy a különböző specifikus célok (SO) koherensen, egymást erősítve jelenjenek meg. A SWOT így bár alapvetően átfogó és teljes, de ezen a területen még továbbfejleszthető lett volna. A megjelenített elemek tekintetében a SWOT koherens.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

A SWOT területi és szektorális lefedettsége megfelelő. Az E.16 azonban inkább gyengeség, mint erősség. Kétségtelen, hogy lassul ugyan a beépített területek növekedésének üteme. Ugyanakkor a nagyobb gond az, hogy a zöldmezős beruházások sok esetben a legjobb minőségű területeken történnek (lásd pl.: BMW - Debrecen).

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):

b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):

A releváns uniós tartalmak közül a SWOT minimálisan tér ki a táji diverzitás megőrzésének szükségességére és a természetes felszínborítottság és a növényi élet levegőminőség befolyásoló hatására. Ezek mellett javasolt a kiegészíteni az anyagot az EU Green Deal, az EU Biodiverzitás Stratégia 2030 és az időközben elkészült Natura 2000 PAF tárgyában.

c) 7. Specifikus cél (SO7):

d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában.

a), c), d) pontok nem relevánsak SO6 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

Az SO6 SWOT-elemzésben felhasznált források és adatok, az azokból levont következtetések alapvetően megfelelőek, a megállapítások kvantitatív alátámasztása, forráshivatkozása még fejlesztendő lett volna.

A SWOT-ban a megállapítások számozása helyenként nem megfelelő: Gy.4. helyett Gy.11; F.9 helyett F8; Gy.10 helyett Gy.5., illetve a Fenyegetettség táblázatban nem F.1., F.2. stb. szerepel hanem L). Szintén jelezni kell, hogy az apróvadállomány csökkenése kapcsán a korábbi előzetes értékelői javaslatok átvezetésre kerültek.

Változások

Az **erősségek** köre jelentősen bővült, változott. Új tételek az E.4. „Az erdőterületek Natura 2000 hálózaton belüli aránya az EU átlagának több mint kétszerese” és az E.12. „Az erdőgazdálkodás jogszabályi hátterének folyamatos korszerűsítése egyértelműen a folyamatos erdőborítottság és elegység növelésének irányába mutat.” valamint az E.21. „A földhasználati előírások kompenzálása lassítja a Natura 2000 területeken a mezőgazdasági biodiverzitás csökkenését.” Ezek az erdőgazdálkodást előtérbe helyező elemek pozitív, fontos és indokolt hangsúlyeltolódást jelentenek az erdészet képviselője irányába. Törlésre került a korábbi E.21. „Előtérbe kerülnek a természetes folyamatokat követő, folyamatos erdőborítást biztosító erdőművelési módok”, mely nehezen értelmezhető volt az új tételek hasonló terület kapcsán megfogalmazott világos üzeneteihez viszonyítva. Inkább lehetőség, és nem erősség az E.13. „A szelíd turizmus legnépszerűbb módzata továbbra is az erdei gyalogos kirándulás”.

A **gyengeségek** kapcsán sok a változás. Új tétel a Gy.10. „A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományának csökkenése (5. fejezet)”, amely a biodiverzitás egyik globális kontextus alapindikátora, a Farmland Bird Index (FBI) változásával jól alátámasztható. A Gy.9. „Természeti környezet által nyújtott ökoszisztéma-szolgáltatások és a biológiai sokféleség megőrzésének szempontjainak csekély elismertsége a társadalom részéről” egyik oka épp a jelenlegi Gy.13. A természeti környezet által nyújtott ökoszisztéma-

szolgáltatások nem vagy nem megfelelő mértékben jelenítődnek meg a társadalom felé (pollináció, erdei ökoszisztéma-szolgáltatások értéke)”. Ezért meggondolandó lehetett volna az összevonásuk. A korábbi Gy.16. „A folyamatos borítást biztosító erdőgazdálkodással művelt erdőterületek aránya alacsony” helyett szereplő Gy.17 „Az agrár-erdészeti rendszerek elterjedésének akadálya a mezőgazdasági területek közvetlen támogatási feltételrendszerével kapcsolatos bizonytalanságok, illetve ellenérdekeltség.” minőségi javulást jelent, világosabb üzenetet fogalmaz meg, a hatásútvonal felvázolásával, amely jóval alkalmasabb alapot szolgáltatott a beavatkozás tervezéshez, mint az eredeti tétel.

A **lehetőségek** körében kevés változás történt. Az L.4. „Bővülnek a gazdálkodók, szaktanácsadók ismeretei, valamint erősödik a társadalmi szemléletformálás a klímaváltozás, a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma-szolgáltatások vonatkozásában” nem valódi lehetőség, módszertani értelemben, hiszen erre a Tervnek közvetlen hatásgyakorlási lehetősége van. Az L.21. „Barnamezős beruházások előtérbe helyezése” törlésre került. Új tétel az L.21. „Elkészül a 2021-2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Biodiverzitás Stratégia”. Néhány tétel nagyobb valószínűséggel, néhány pedig kisebb valószínűséggel nem lehetőségek a felsoroltak közül. A valószínűbbekre példa az L.1. „Ökológiai művelés alatt álló terület növekedése”, az L.3. „Javul az erőforrás-hatékonyság, előtérbe kerül a differenciált, takarékos és okszerű inputanyag-kijuttatás és –felhasználás” mivel ezek a támogatási rendszer és a kapcsolódó szabályozás segítségével befolyásolható területek.

A **fenyegetések** számozása rosszul szerepel a benyújtott KAP Stratégiai Tervben, a fenyegetések alá vannak besorolva a tételek, de lehetőségként szerepelnek a számozás alapján (tehát a külön file-ként szereplő ENRD Tool2 táblázatban is L megjelöléssel szerepelnek a valójában F tételek. A fenyegetések kapcsán minimálisan módosult tétel a korábbi F.13. helyére lépő L(F).7. „A jelentős nagyvadállomány élőhelyekre gyakorolt negatív hatásai”, mely indokolt, de összességében talán kisebb jelentőségű. Szintén új tétel az L(F).10. „Zöldmezős beruházások még mindig jelentősek”, indokolt módon. Új tétel az L(F).16. (mely azonban nincs számozva az SFC-ben) „A szegényes élőhelyek (monokultúrák, azonos korosztályú fák, mesterségesen szaporított fák) fokozzák a kártevőknek és a betegségeknek, valamint az erdőtüzeknek való kitétséget.”, melyet szintén indokoltnak tartunk.

A könnyebb megkülönböztethetőség végett a **gyengeségek** utolsó tétele „Az ökológiai gazdálkodásban rejlő környezeti, társadalmi és gazdasági potenciál kihasználtsága, illetve a fogyasztói igény alacsony (6. fejezet), [SO6/7.1.]”, a **lehetőségek** utolsó tétele az „Elkészül a 2021-2030 közötti időszakra vonatkozó Nemzeti Biodiverzitás Stratégia” és a **fenyegetések** utolsó tétele az „A szegényes élőhelyek (monokultúrák, azonos korosztályú fák, mesterségesen szaporított fák) fokozzák a kártevőknek és a betegségeknek, valamint az erdőtüzeknek való kitétséget,), [SO6/3.4.]” mely nincs számozva az SFC-ben.

SO7. A MEZŐGAZDASÁGI PÁLYA VONZÓVÁ TÉTELE A FIATAL MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK SZÁMÁRA, VALAMINT A VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉS VIDÉKI TÉRSÉGEKBE TÖRTÉNŐ ELŐMOZDÍTÁSA

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

A SWOT megállapítások túlnyomó többsége országos szinten és az egész agráriumra vonatkozóan értendő. Kivételt képez az az erősségként feltüntetett kijelentés, ami a működő mezőgazdasági mikrovállalkozások számának növekedését foglalja magába. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy ezt akár a KSH GSZÖ, illetve az ennek felhasználásával készített tipológia alapján ellenőrizni kellene, mert a mikrovállalkozások jelzett terjedése nem biztos, hogy valós. A statisztikai gazdaságszám az elmúlt években drasztikusan csökkent és ez elsősorban a mikrovállalkozások miatt történt. A kisvállalkozások száma viszont növekedhetett, részben a kicsik növekedésével, koncentrálódásával, részben a támogatások miatt, mert a közepes gazdaságok (amelyek

Magyarországon már "nagyüzemnek" számítanak) "szétírták" gazdaságaikat. Így az ökonómiai és a jogi üzemmeghatározást javasolt elhatárolni egymástól a mezőgazdaságban.

A szakképzett és betanított munkaerő hiányát megfogalmazó gyengeség esetében az általánostól (országostól) eltérő a helyzet az átmeneti, illetve az aprófalvas térségekre vonatkozóan. A 7. célkitűzés szempontjából a következő témakörök jelennek meg az egyes ágazati értékelésekben humántőke vonatkozásában: korszerkezet, szakképzettség; míg vállalkozásfejlesztés vonatkozásában: támogatáshoz, hitelhez jutás.

A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők számára, valamint a vállalkozásfejlesztés vidéki térségekben történő előmozdítása című 7. specifikus célkitűzésre vonatkozó SWOT elemzésről kijelenthető, hogy átfogó, teljeskörű és valóban specifikus, valamint koherens.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

A SWOT általános szinten került megfogalmazásra, de például az E.2-3., GY.1. stb. megállapítások már csoportokra (agrárgépés, erdészet, baromfi és szőlő- és borágazat stb. esetében) vonatkoznak, tehát megjelenik az ágazatspecifikus tartalom.

A SWOT tételek közül néhány véleményünk szerint helytelen kategóriába került besorolásra:

A Gy.1. Gazdálkodók kedvezőtlen korszerkezete (különösen a baromfiágazatban, szőlő- és bortermelemben; gyümölcs- és szántóföldi növénytermesztésben), Gy.18. Az újonnan regisztrált mezőgazdasági vállalkozások száma évről évre csökken. Mindkettő gyengeségként van jelölve, valójában ezek inkább fenyegetések, a Gy.1. egyértelműen.

Az L.2. Mezőgazdasági generációs megújulást rendszerszemléletben kezelő szakpolitikai stratégia és jogalkotás. Lehetőségként került besorolásra, de valójában (potenciális) erősség lehetne.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
- c) 7. Specifikus cél (SO7):

A SWOT-ban túlnyomó súlyt képviselnek a fiatal gazdákra vonatkozó elvárt elemek, emellett a helyzetfeltárásban a gazdálkodók, mezőgazdaságban foglalkoztatottak korszerkezeti sajátosságai; a gazdaságvezetők korstruktúrája Magyarországon és az EU-28-ban; a gazdaságvezetők korszerkezete a szakosodott gazdaságokban ágazatok szerint; a gazdálkodók szakképzettségi szintje uniós összehasonlításban is; agrárszakképzés, pályaorientáció, Iskolarendszeren kívüli információs és tudásátadási formák szerepe; digitális kompetencia, mikrovállalkozások; mezőgazdasági munkajövedelmek nemzetgazdasági átlagos munkajövedelemhez való viszonyítása, a mezőgazdasági üzemek fajlagos nettó hozzáadott értéke a gazdaságvezető kora szerint üzemtípusonként; Fiatal gazdák földhöz jutási lehetőségei; fiatal gazdák földhöz jutása)

- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában

Az a), b), d) pontok nem relevánsak SO7 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

Az SO7 esetében a helyzetfeltárás tartalmazza a szükséges közös kontextusindikátorokat. A SWOT megállapításai összességében jól dokumentált bizonyítékon alapulnak. Az egyéb kvantitatív, illetve kvalitatív bizonyítékok forrása, az adatfelvétel időpontja túlnyomó többségében megjelölésre került. (Kivétel: Gy.5, L.6, L.8) Bizonyos megállapításoknál rendelkezésre állnak mind kvantitatív, mind kvalitatív bizonyítékok, de leginkább vagy az egyik, vagy a másik.

Változások

Az **erősségek** köre nem változott. Az erősségek közül az E.10 „Létezik egyszerű hitelfelvételi mód (Agrár Széchenyi Kártya) a fiatal gazdák számára” tétel szerepeltetésével implicit kijelentjük, hogy ez a termék ezzel a névvel és kondícióval a KAP Stratégiai Terv időhorizontján rendelkezésre áll majd.

A **gyengeségek** köre két új elemmel bővült, ezek a Gy.18. „Az újonnan regisztrált mezőgazdasági vállalkozások száma évről évre csökken” és a „Gy.19. A magánerdőgazdálkodás gazdálkodási struktúrája elaprózott”. Az első tétel véleményünk szerint nem tekinthető egyértelműen gyengeségnek, sokkal inkább fenyegetésnek, a másodikkal egyetértünk. A Gy.1. „Gazdálkodók kedvezőtlen korszerkezete (különösen a baromfiágazatban, szőlő- és borkészítésben; gyümölcs- és szántóföldi növénytermesztésben)” és a Gy.9. „Az idősebb generáció üzematadási hajlandósága alacsony” összefügg. A Gy.15. „Új vállalkozást indító fiatal mezőgazdasági termelők beruházásaihoz a hitelhez jutás nehezebb, különösen az állattenyésztésben” ellentétes (nem ellentmondó) az E.10 „Létezik egyszerű hitelfelvételi mód (Agrár Széchenyi Kártya) a fiatal gazdák számára” tétellel. Gy.1. Gazdálkodók kedvezőtlen korszerkezete (különösen a baromfiágazatban, szőlő- és borkészítésben; gyümölcs- és szántóföldi növénytermesztésben), Gy.18. Az újonnan regisztrált mezőgazdasági vállalkozások száma évről évre csökken. Ez jelenleg gyengeségként van jelölve, de valójában fenyegetés.

A **lehetőségek** köre nem változott. Több tétel nem egyértelműen tekinthető lehetőségnek, mivel a KAP Stratégiai Terv közvetlen, vagy szinte közvetlen ráhatási lehetőség adott, tehát nem tekinthető külső, független körülménynek. Ilyenek pl. az L.1. „Mezőgazdasági pálya presztízsének növelése” az L.2. „Mezőgazdasági generációs megújulást rendszerszemléletben kezelő szakpolitikai stratégia és jogalkotás”, és az L.7. „A fiatal mezőgazdasági termelők bevételeinek emelkedése a hozzáadott érték növelése által”.

Több klasszikus és jól értelmezett lehetőség is szerepel ugyanakkor a felsorolásban, mint például az L.6. „Új diverzifikált szolgáltatások és termékek iránti fogyasztói igény megjelenése a vidéki térségekben és határainkon túl, az L.9. Bővülő bölcsődei, óvodai férőhelykapacitás és alapszolgáltatások a vidéki térségekben”, az L.10. „A fiatalok nyitottabb világszemlélete, nyelvtudása megalapozza a külföldi piacra jutás lehetőségét, a nemzetközi kitekintést, valamint a legfrissebb szakmai információk áramlását”, vagy az L.11. „A fiatalok gyorsabb alkalmazkodási képessége a gazdálkodási környezet változásaihoz”.

A **fenyegetések** köre változatlan. A tételek tipikus fenyegetések, kompakt és világos megfogalmazásban.

SO8. A FOGLALKOZTATÁS, A NÖVEKEDÉS, A TÁRSADALMI BEFOGADÁS ÉS A HELYI FEJLESZTÉS ELŐMOZDÍTÁSA A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE, IDEÉRTVE A BIOGAZDASÁGOT ÉS A FENNTARTHATÓ ERDŐGAZDÁLKODÁST IS

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

Az SO8-as SWOT kellőképpen átfogó, specifikus, a meglévő SWOT megállapítások közötti koherencia érvényesül. A korábbi értékelési jelentésekben megfogalmazott javaslatok jórészt beépítésre kerültek, a korábban vitatott vagy hiányzó tételek pontosítása megtörtént.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az SO8 SWOT-elemzésben a térségi lefedettség megfelelő. Előnyös, hogy a térségspecifikus SWOT megállapításokat alátámasztó adatok az EU-s és a hazai környezetben alkalmazott vidéktipológia szerint is bemutatásra kerülnek.

A korábbi LEADER-specifikus tételes javaslatok beépítésre kerültek. Így lett a SWOT része, értékelői javaslatra az E.8. „LEADER és más helyi együttműködési jó gyakorlatok, a helyi akciócsoportok helyismerete, fejlesztéspolitikai és program végrehajtási tapasztalata és kapcsolatrendszere”, az E.11 „Vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kis léptékű, a helyi szükségletekre szabott LEADER forrás rendelkezésre állása”, a Gy.15. „LEADER források korlátossága, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terhei”, és az L.15. „Helyi fejlesztések egymásra épülésének erősítése és a LEADER HACS-ok humán kapacitásának jobb kihasználása az EMVA alapszolgáltatásokra és KAP-on kívüli vidékfejlesztési források kezelésére” és az F.12 „F.12. LEADER HACS-ok egy részénél rendelkezésre álló humán erőforrás további erodálódása”.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
- c) 7. Specifikus cél (SO7):
- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában

Az a)-d) pontok nem relevánsak SO8 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

Az SO8-as SWOT elemzésben felhasznált bizonyítékok tényalapúak, a témakörben releváns kontextus indikátorok az elvárások szerint beépítésre kerültek, ugyanakkor néhány SWOT megállapítás esetében az információk forrásának pontos megjelölése hiányos, ahogy az alátámasztásnál figyelembe vehetők egyéb kvantitatív bizonyítékok is. A SWOT megállapítások tényalapú bizonyítékokon alapulnak, a tematikus értékelések felhasználásával kiegészítésre kerültek.

Változások

Az **erősségek** köre kis mértékben változott. Pontosításra került az E.2. „Foglalkoztatási létszám növekedése a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban”. Az E.8 kiegészült „E.8. LEADER és más helyi együttműködési jó gyakorlatok, a helyi akciócsoportok helyismerete, *fejlesztéspolitikai és program végrehajtási tapasztalata és kapcsolatrendszere*”. Törlésre került az E.9. „Erdőgazdálkodói, illetve erdészeti kivitelező szolgáltatói kapacitások rendelkezésre állása”, mely helyett szintén E.9-ként az „Erdősített, illetve faültetvénnyel hasznosított terület folyamatos növekedése, növekvő élőfa-készlet” szerepel.

Új tételként jelent meg az E.11. „Vidéki térségekben jellemzően alacsony tőkeerővel és kockázattűrő képességgel rendelkező mikrovállalkozások és civil szervezetek számára adekvát, kis léptékű, a helyi szükségletekre szabott LEADER forrás rendelkezésre állása”, mellyel egyetértünk.

Az erősségek között több olyan tétel szerepel, melyek tipikusan lehetőségek, a KAP Stratégiai Terv direkt ráhatásának gyengesége vagy hiánya miatt. Ilyenek például az E.5. „Helyhez kötött, széles sávú internet lefedettség növekedése az internettel rendelkező háztartások között”, az E.6. „Közlekedési infrastruktúra egyes elemeinek javulása (pl. növekvő autópályahossz)” vagy az E.7. „Bővülő bölcsődei, óvodai férőhelykapacitás”.

A **gyengeségek** köre kis mértékben átalakult. A korábbi Gy.7. „Az erdőgazdálkodásban vállalkozás szintű hatékonyság-hiányosságok” törlésre került. Az új Gy.7. tartalma azonos témát specifikál: „Az erdészeti szaporítóanyag-előállításban és az erdőgazdálkodásban vállalkozás szintű hatékonysági hiányosságok”. A korábbi Gy.12, mely az új Gy.11. célszerűen kiegészült a dőlt betűs résszel: „Vidéki közlekedési és az egyéb lakossági szolgáltatások minőségének javításához szükséges infrastruktúra fejlettségének területi különbségei”. A korábbi Gy.11. „Visszaszoruló önkormányzati lakásépítés és – tulajdon” törlésre került. A LEADER-re vonatkozó Gy.15. kiegészítésre, átalakításra került. A végleges verzió „LEADER források korlátossága, illetve a kisléptékű források felhasználásának a léptékhez képest magas adminisztratív terhei” valóban célzottabb, mint a korábbi „LEADER kezdeményezések számára elérhető források szétaprózódása.” verzió. Egy új tétel a Gy.18. „Tartósan inaktív aktív korúak reintegrációját elősegítő, programokon átívelő komplex megoldások hiánya”, melyet indokoltnak tartunk.

A **lehetőségek** körében a 2021 végén bevezetett új tétel volt az L.2. „Külföldi és belföldi vendégforgalom várható további növekedése”, mely a KAP Stratégiai Terv beadásáig törlésre került. Az L.5. kapcsán a korábbi értékelésekben jeleztük, hogy az „Erdőgazdálkodás közjóléti szolgáltatásainak fenntartása” ebben a megfogalmazásban nem egyértelmű, hogy lehetőség-e. Ugyanez igaz az L.8-ra is „Komplex, több alpból gazdálkodó vidékfejlesztési programok indítása”, hiszen erre a KAP Stratégiai Tervnek direkt hatása van. Az L.5-tel hasonló területre vonatkozó L.6 végleges verziója ugyanakkor „Az erdőgazdálkodás változatosabb bekapcsolása a lokális biogazdaságba, az „energia-közösségekben” a BAT technológiák alkalmazásával új funkciók és bevételi források megtalálása” sokkal inkább lehetőség.

Három új tétel került be a SWOT-ba, ezek a következők: L.15. „Helyi fejlesztések egymásra épülésének erősítése és a LEADER HACS-ok humán kapacitásának jobb kihasználása az EMVA alapszolgáltatásokra és KAP-on kívüli vidékfejlesztési források kezelésére”, L.16. „Potenciális munkaerő-tartalék munkaerőpiaci integrációja” és az L.17. „Az erdészeti szaporítóanyag-termelés képes kielégíteni a hazai klimatikus előrejelzéseknek is megfelelő szükségleteket”. Ezek közül Az L.15. sokkal inkább erősség lehetett volna, megfelelő átfogalmazást követően, míg az L.17. jelen megfogalmazásban is erősség és nem lehetőség.

A **fenyegetések** köre változott. Új tételként került be 2021 végén az F.2. „A fejlett mezőgazdasági technológia kezelése sokszor olyan képzettségű munkaerőt igényel, amely nem áll rendelkezésre” valid megállapítás, de inkább gyengeség, mint fenyegetés, mely a korábbi F.2. „A fejlett mezőgazdasági technológia kezelése sokszor olyan képzettségű munkaerőt igényel, amely nem áll rendelkezésre” tételt pontosította. A végleges verzióból mindkettő hiányzik, helyette a „F.2. A népesség előregedő korszerkezete veszélyezteti a fogyasztásból adódó gazdasági növekedés további bővülését” F.2 tétel szerepel, mely valódi fenyegetés.

Az F.10. tétel módosult, a következők szerint: „Elaprózott gazdálkodási, illetve kivitelező-szolgáltatói viszonyok és a munkaerőhiány tartós fennmaradása az erdőgazdálkodás esetében”. Új tétel az F.12. „LEADER HACS-ok egy részénél rendelkezésre álló humán erőforrás további erodálódása”, mely valós állítás, de valójában nem külső fenyegetés, hiszen a KAP Stratégiai Terv döntése alapján közvetlenül kezelhető.

SO9. AZ UNIÓS MEZŐGAZDASÁG ÁLTAL AZ ÉLELMISZEREKKEL ÉS AZ EGÉSZSÉGGEL KAPCSOLATOS TÁRSADALMI IGÉNYEKRE ADOTT VÁLASZ JAVÍTÁSA, TÖBBEK KÖZÖTT A BIZTONSÁGOS, TÁPLÁLÓ ÉLELMISZEREK FENNTARTHATÓ TERMELÉSE ÉS AZ ÁLLATJÓLÉT TERÉN

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

Az SO9 specifikus célkitűzéshez tartozó helyzetértékelés és SWOT állítások országos lefedettségűek. Az értékelés azonban teljességét tekintve még nem éri el a szükséges mértéket, hiszen csak az ökológiai termelés és az állatjólét tekintetében mutatja be az ágazati lefedettséget (utóbbinál a tej ágazatra például nem térnek ki). Az antibiotikum-használattal kapcsolatban állatfajokra vonatkozó hivatalos adat nem áll rendelkezésre. A növényvédőszer-felhasználásról a KSH 2014-ben készített felmérésében hat növénykultúra szerepelt, a felmérést 2019-ben ismételték meg. Az élelmiszer-hulladékok keletkezésével kapcsolatban Magyarországon a termelő szektorok felmérése még nem történt meg. A célkitűzésben vizsgált elemek közül az antibiotikum- és növényvédőszer-felhasználásnak, élelmiszerpazarlásnak, ökológiai természetnek, a fogyasztói igények változásának, a fogyasztói tudatosság növekedésnek, az állatjóléti követelményeknek vannak környezeti vonatkozásai. Növényvédőszer-felhasználásra vonatkozóan javasolt lenne a rendelkezésre álló növénykultúránkénti adatok bemutatása, esetleg 2019-ben is, ha már elérhetőek az adatok.

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

Az Európai Bizottság által megadott keretek között értelmezve a SWOT-elemzés átfogó, a célkitűzés tekintetében specifikus, a kontextus indikátorokra épül, és széleskörűen vizsgálja a kapcsolódó elemeket, melyek alapján koherensnek mondható. A KAP I-II közötti összhang teljesülésére külön nem tér ki, pedig az I. pillér támogatási rendszere alapjaiban határozza meg az SO9-releváns ágazatokat.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):
- c) 7. Specifikus cél (SO7):
- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában

Az a)-d) pontok nem relevánsak SO9 esetében.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A helyzetértékelés a specifikus célkitűzéssel kapcsolatos valamennyi elvárt szempontra kitér. A SWOT táblázat döntően a helyzetértékelésből kiolvasható, helyes SWOT állításokat tartalmaz. Néhány esetben azonban hiányzik a SWOT állítás alátámasztása (E.5-6. stb.), valamint a hivatkozott szövegek közötti bizonyítékok nem igazolják a SWOT megállapítást. Ellentétben más SO-kal, ebben az anyagban csak szövegek közötti hivatkozás található a SWOT állításra, a SWOT állítások mellől viszont hiányzik a hivatkozás a szövegek közötti bizonyítékokra.

Az SO9-hez kapcsolódó valamennyi közös kontextusindikátor figyelembevételre került, kivéve a minőségrendszerekhez tartozó termékek termelési értékét (C34), ahol nem állt rendelkezésre adat. A vizsgált jelenségek pontosabb megismerése érdekében az indikátorokkal kapcsolatban felmerült kritikai megjegyzések is bemutatásra kerülnek. A SWOT állítások - A kontextusindikátorokon túl - többnyire kvalitatív bizonyítékokon alapulnak (kivételek pl. L.9., E.4. stb.).

Alátámasztások pótlása, kereszthivatkozások a szövegben és a SWOT táblázatban is, illetve a hivatkozások megfelelő(bb) helyen való elhelyezése, az adott SWOT állítás bizonyítékaihoz közelebb szintén megkönnyítette volna a kezelhetőséget, de a megoldás így is elfogadható.

Változások

Az **erősségek** köre nem változott. Az erősségek őszinte és világos üzeneteket fogalmaznak meg, melyekre szükségletek és beavatkozások voltak építhetők.

A **gyengeségek** köre egyetlen tétellel csökkent, a többi tétel nem változott. A törölt tétel a Gy.10. „A termelők hiányos ismerete az antibiotikumok és növényvédőszer kiváltására alkalmas innovatív, alternatív termékekről és technológiákról”. Nem ismerjük a törlés okát, a gyengeséget egyébként lényeges és indokolt tételnek tartjuk.

A **lehetőségek** köre nagy mértékben változott. Az L.2. pontosításra került „A fogyasztók fokozott szegmentálása, speciális igények kielégítése” a korábbi „A fogyasztói igények specializálódása lehetőséget kínál új rés piacok megnyílására” helyett, majd a végleges változatba mégis az eredeti szövegezés került vissza. A köztes pontosítás véleményünk szerint javított a tétel érthetőségén és lehetőség-jellegén.

Négy tétel került törlésre, melyek: az L. 8. „Erősödő tudatosság a fogyasztói oldalról”, az L.9. „Elismeréssel rendelkező európai uniós és nemzeti minőségrendszerekhez tartozó magyarországi termékek számának növekedése”, az L.10. A legtöbb gazdaságnál adottak a technológiai feltételek a társadalmi-környezeti kihívásoknak való megfeleléshez (pl. antibiotikum-felhasználás, növényvédelem, élelmiszer-vesztés), megfelelő ösztönzők és támogatások esetén a jövedelmezőség is biztosítva lesz, így ezen kritériumoknak meg fognak tudni felelni és az L.11. „Hatékonyságot függetlenül igazoló és fejlesztő kutatási és innovációs programokba való bekapcsolódás az antibiotikumok és növényvédőszer kiváltására alkalmas anyagok hazai fejlesztése céljából” Az L.8. valódi lehetőség, az L.9 és az L.10 azonban valóban nem az, törlésük érthető. Az L.11. nem lehetőség, hiszen tervezői és szakpolitikai döntés kérdése, törlésével egyetértünk.

A **fenyegetések** köre csökkent. Új tételként került be az F.1. Importnyomás növekedése az ökológiai termékek piacán, mely indokolt fenyegetés. Az F.3. pontosításra került, jelenleg „Klíma változás és globális kereskedelem miatt új kártevők és betegségek megjelenése, takarmánybázis csökkenése, hőstressz” a korábbi „Klíma változás hatásai (pl. hőstressz) miatt a takarmánybázis csökkenése, új kártevők és betegségek megjelenése” helyett.

A korábbi F.2. „Globális kereskedelem miatt új kártevők és betegségek megjelenése”, F.4. „Megfelelő technológiai alternatívák nélkül a szigorodó és rugalmatlan uniós mezőgazdaságot érintő környezeti szabályozás élelmezés- és élelmiszerbiztonsági, valamint versenyképességi kockázatot jelent” és F.7. „A hazai ökotermék korlátozottan kerül be a kiskereskedelmi láncba” törlésre kerültek. Az első véleményünk szerint valódi veszély, viszont ugyanezt az F.2. „Állategészségügyi járványok” korlátozottabban, csak az állatok kapcsán, de jól kezeli, míg az utóbbi kettő valóban nem fenyegetés, törlésük valóban indokolt, egyetértünk.

CCO. ÁTFOGÓ CÉLKITŰZÉS - AZ ÁGAZAT KORSZERŰSÍTÉSE

1.1 KÉRDÉS: Milyen mértékben átfogó, teljes és koherens a teljes SWOT elemzés?

A Korszerűsítés (innováció, tudásátadás, digitalizáció) a KAP átfogó célkitűzése, ezáltal a SWOT elemzés területi lefedettsége országos szintű, egyes területek kiemelt elemzése nem releváns az értékelés szempontjából. Az ágazati lefedettség vonatkozásában megállapítható, hogy a SWOT elemzés az agrárágazat egészére koncentrált, területi és szektorális specifikumok nélkül, figyelembe véve minden érintett ágazatot.

Ugyanakkor a SWOT elemzésben 1-1 országos jelentőségű, de a vidéki térségeket egyértelműen preferáló SWOT elem is megjelenik, ezek az alábbiak:

E.3. Az EU-átlag feletti nagy sebességű széles sávú lefedettség és Internet-hozzáférés biztosított a vidéki lakóterületeken. Gy.10. K+F ráfordítások, kutatóhelyek száma és kutatói létszám tekintetében a vidék jelentős lemarad a fővároshoz képest. [CCO/3.2]

Gy.16. Nem megfelelő a mobilhálózati és Internet lefedettség a mezőgazdasági- és erdőterületeken. [CCO/4.1]

L.16. A vidéki térségek digitális infrastruktúrájának fejlesztése (termőföldön, ill. erdő területeken is). [CCO/4.1], [SO2/3.1]

1.2 KÉRDÉS: Mennyire specifikus a SWOT?

A SWOT elemzés átfogó, teljes és specifikus, feltárja az innovációt, tudásátadást és digitalizációt érintő legfőbb erősségeket, gyengeségeket, valamint a lehetőségeket és fenyegetéseket. A helyzetértékeléssel alátámasztott SWOT elemzés koherens. Az L.13-as, L.19-es és korábban az L.21-es SWOT elem továbbra is hiányzik a felsorolásból.

1.3 KÉRDÉS: Milyen mértékben veszi figyelembe a SWOT az egyes célokkal kapcsolatos egyedi követelményeket?

- a) 1. Specifikus célkitűzés (SO1):
- b) 4., 5. és 6. Specifikus célkitűzés (SO4, SO5, SO6):

Az a), b) pontok esetében jelezni kell, hogy bár nem volt elvárás a tervezési segédletek alapján, de azért felvethető, hogy a tudásátadásnak, modernizációnak jelentős hatása van/lehet a jövedelmi viszonyok mellett az ellenállóképességre, a klíma és környezetvédelem hatékonyságára.

- c) 7. Specifikus cél (SO7):

Figyelembe veszi, a helyzetelemzésben több alkalommal is kitér erre a termelői körre.

- d) Az ismeretek gyarapításának, megosztásának, az innovációnak és a digitalizációnak a mezőgazdaságban és vidéki térségekben történő előmozdításához kapcsolódó általános célkitűzés vonatkozásában: A SWOT elemzés figyelembe veszi a mezőgazdasági tanácsadó szolgálatok, az AKIS és a kapcsolódó struktúrák működésével kapcsolatos releváns információkat, valamint a mezőgazdasági ágazat innovációjára és digitalizálására irányuló meglévő kezdeményezéseket. A helyzetértékelésben több ponton is megjelenik ezek alátámasztása (pl. 1. fejezet: Agrár-tudás és Innovációs Rendszerek (AKIS), 2.3-as fejezet: Innovációt ösztönző programok). Digitalizáció témakörében az AKIS munkacsoport tagjai és az érdekvéleményi szervek vezetői körében végzett kérdőíves felmérésre is támaszkodnak a SWOT-ok.

1.4 KÉRDÉS: Mennyire alapul a SWOT bizonyítékokon?

A helyzetértékelésben lévő megállapítások hiánytalanul beépítésre kerültek a SWOT elemzésbe. A kontextusmutatók szerepelnek az anyagban. A SWOT elemzéshez felhasznált bizonyítékok teljeskörűek, a helyzetértékelés minden, szakmailag meghatározó dokumentumot magában foglal. A SWOT elemzést kellő mennyiségű kvantitatív bizonyítékkal támasztották alá, amelyek megbízható forrásból származnak. A korábbi tervezési időszak tanulságai megjelennek a helyzetértékelésben. A bizonyítékok aktuális adatokra támaszkodnak, valamint kérdőíves felmérésekből származó eredményekre épülnek.

A Gy.16.-os SWOT megállapításra való hivatkozás továbbra sem jelenik meg a helyzetelemzésben. A helyzetelemzés előszavában lévő specifikus célkitűzések SWOT elemekre való hivatkozásai néhány ponton eltérnek, ezáltal nem teljesen következetesek, de elfogadhatók. A fentiek alapján megállapítható, hogy a SWOT elemzés magas valószínűségű, megbízható bizonyítékokon alapul.

Változások

Az **erősségek** köre nem változott. Az erősségek egyszerű és világos üzeneteket fogalmaznak meg, melyekre szükségletek és beavatkozások voltak építhetők.

A **gyengeségek** köre kapcsán nem történt érdemi változtatás. A tételek széles kört ölelnek fel, a tudás, képzés, kutatás-fejlesztés és innováció területéről. A gyengeségek hangsúlyosak a SWOT elemek között.

A **lehetőségek** köre nagy mértékben kibővült. Sajnos a legtöbb ilyen tétel nem valódi lehetőséget, hanem a KAP Stratégiai Terv megvalósításával kezelhető kihívást rögzít. A tervezők vélhetően szerepeltetni akarták ezeket az értékes gondolatokat a tervezett beavatkozások megalapozásához, azonban erre más SWOT kvadránsban vagy a helyzetelmzésben nem találtak megfelelő lehetőséget.

Ilyen tételek főként az L.1. „A szaktanácsadás mellett a tudásátadást több szakember hálózat - pl. falugazdász hálózat, MNVH hálózat - is segítheti. [CCO/1.7], [CCO/1.8], [SO4/5.1], [SO5/7.1], mely leginkább erősség, az L.3. „Digitális, innovációs kompetenciák és tudásbázis fejlesztésére irányuló stratégiák végrehajtása. [CCO/1.2], [CCO/3.1], [CCO/4.1], [SO2/3.1], [SO2/3.5], [SO4/5.1]” mely szintén erősség, továbbá az L.4. „A közép- és felsőfokú oktatás fejlesztésére irányuló stratégiák végrehajtása javíthatja az oktatás színvonalát, biztosíthatja többek között a tankertekkel és tanműhelyekkel való szorosabb együttműködést, az innovációra nyitott szakemberképzést, a duális képzés átalakítását és újabb ösztöndíjpályázatok nyújtását. [CCO/1.1], [CCO/1.9], [CCO/2.1], [CCO/2.2], [SO4/5.1], [SO5/7.3]”, az L.8. „A kisgazdaságok számára is elérhető, megfizethető és egyszerűen használható alkalmazások fejlesztése és az innovatív (pl. közös) eszközhasználat támogatása. [CCO/1.4], [CCO/4.4], [SO2/3.1], [SO2/3.5]”, az L.9. „Agrár K+F-re fordított kiadások országos növelése. [CCO/3.2]” továbbá az L.10-18 összes tétele.

Az L.9 „Agrár K+F-re fordított kiadások országos növelése. [CCO/3.2]” tartalmában átfed az F.2. „Agrártudományok terén a K+F ráfordítások aránya csökken az összes K+F ráfordításhoz viszonyítva. [CCO/3.2]” tétellel, mely nyilván azért lehet csak külső, független fenyegetés, mert a nem-agrár K+F támogatásokra a KAP Stratégiai Terv megvalósításának nincs hatása (az agrárra viszont van).

Törlésre került az L.20. „Digitális technológiák lehetőséget biztosítanak a szabályok egyszerűsítésére”, mely valóban lehetőség, de meglehetősen általános és közvetett, így egyetértünk a törlésével.

A **fenyegetések** köre viszonylag szűk, mindössze 8 tételből áll. Jó összefoglaló SWOT tétel, de részeiben már több SO-nál is szerepel a tartalma, így részben redundáns az F.1. „Kedvezőtlen demográfiai folyamatok tapasztalhatók: a gazdatársadalom elöregszik, lassú a generációváltás, nő a vidéket elhagyók száma, polarizálódik a vidéki társadalom. [CCO/1.6], [SO8/1.2]”. Alulspecifikáltság miatt nem értelmezhető az F.6. „A digitalizációt túldimenzionálják. [SO2/3.1]”, bár vélhetően a gazdatársadalomra vonatkozik.

SZÜKSÉGLETEK ÉRTÉKELÉSI MEGÁLLAPÍTÁSOK SO-NKÉNT

SO1. A MEZŐGAZDASÁGI ÜZEMEK FENNMARADÁSÁT BIZTOSÍTÓ JÖVEDELEMNEK ÉS AZ ÜZEMEK REZILIENCIÁJÁNAK TÁMOGATÁSA EU-SZERTE AZ ÉLELMÉZÉSBIZTONSÁG FOKOZÁSA CÉLJÁBÓL

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Az SO1-ben 3 főszükséglet alá rendezett 8 alszükséglet található, melyet az SO8 további 3 alszükséglete (1.1-1.3) egészít ki. A szükségletek kivétel nélkül SWOT tételekkel alátámasztottak. A szükségletek figyelembe veszik a finanszírozáshoz való hozzáférést. A 3. főszükséglet (A professzionális mezőgazdasági termelés alapjainak megteremtése) mindkét alszükségletét ugyanazon SWOT tételek (Gy.8.; F.2.; F.4.) támasztják alá és az 1. és 2. főszükséglet SWOT tételei között is található átfedés.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A megoldandó szükségletek túlnyomó része specifikus, az adott témára nézve releváns. Általános szükségletnek az 1.2. és a 2.1. tekinthető. Véleményünk szerint az 1.1. (Kiszámítható alapjövedelem a gazdálkodóknak) és a 2.1 (A kedvezőtlen időjárási jelenségek és a klímaváltozás okozta termelői károk kezelése a mezőgazdaságban (növénytermesztés, állattenyésztés, kertészet) kivételével a további szükségleteket (ld. lenti felsorolás) nem feltétlenül volt szükséges a KAP tervben szerepeltetni, mivel ezek inkább kontextus jellegű közvetett és ösztönző szerepet töltenek be:

- 1.2 Elérhető hitel finanszírozás biztosítása
- 2.2 A természeti károk elleni védekezést szolgáló építmények és berendezések üzembe helyezése
- 2.3 Piaci kockázatok ellensúlyozása, hatásának mérséklése
- 2.4 Mezőgazdasági biztosításkötés (öngondoskodás) ösztönzése
- 3.1 Termelés bázisának erősítése minőségi növényi és állati szaporítóanyag felhasználásával
- 3.2 A hazai fehérjenövény alapú takarmánybázis megerősítése

A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem történt meg.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO1 8 alszükségletéből 2 db (2.1 A kedvezőtlen időjárási jelenségek és a klímaváltozás okozta termelői károk kezelése a mezőgazdaságban (növénytermesztés, állattenyésztés, kertészet) és 2.2 A kedvezőtlen időjárási jelenségek okozta természeti károk megelőzése védekezést szolgáló építményekkel és berendezésekkel) esetén született az átlagok átlaga módszerrel történő súlyozást követően fontos prioritású tétel, míg a további 6 alszükséglet egyöntetűen közepes prioritású besorolást kapott. Az SO1-nél szereplő SO8-as három, kiegészítő szükséglet (8.1.1-8.1.3) közül kettő fontos prioritású, egy közepes tétel.

Egyetértünk a fontos tételek kiválasztásával, azzal, hogy további két közepes prioritású tétel pontszáma csaknem elérte a fontos prioritást, így ezek a közepes tételek között kiemelten kezelendők (2.4 Mezőgazdasági biztosításkötés (öngondoskodás) ösztönzése és még magasabb pontszámmal a 3.1 Termelés bázisának erősítése minőségi növényi és állati szaporítóanyag felhasználásával).

SO2. A PIACORIENTÁLTSAÉG FOKOZÁSA ÉS A VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉSE, TÖBBEK KÖZÖTT OLY MÓDON, HOGY NAGYOBB HANGSÚLYT KAP A KUTATÁS, A TECHNOLOGIA ÉS A DIGITALIZÁCIÓ

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Az SO2-ben 5 főszükséglet alatt kiemelkedő számú, összesen 32 alszükséglet található, melyet 3 CCO szükséglet egészít ki. Néhány szükséglet nem rendelkezik SWOT tétel alátámasztással az SO-n belül. Ugyanakkor, e tételek jelentős részét más SO-k SWOT megállapításai alátámasztják, a következők szerint:

1.5 Megújuló energiaforrások alkalmazása, különös tekintettel a geotermikus energiaforrásokra. Nincs SWOT elem kapcsolva ehhez a szükséglethez az SO2-ben. Ugyanakkor, kapcsolódik az SO4-ben a Gy.2.-hez: Megújuló energia viszonylag alacsony részesedése az agrárgazdaság energiafelhasználásában

1.6 Gyepgazdálkodás fejlesztése az ökológiai szempontok teljes körű figyelembevételével. Nincs SWOT elem kapcsolva ehhez a szükséglethez az SO2-ben. Ugyanakkor kapcsolódik az SO4-ben az E.1-hez: A növénytermesztés, gyepgazdálkodás és erdőgazdálkodás fontos szerepet tölt be a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban és képes enyhíteni az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásait.

1.7 A szigorodó növény-egészségügyi előírások miatti technológiai átállás. Nincs SWOT elem kapcsolva ehhez a szükséglethez az SO2-ben. Ugyanakkor kapcsolódik az SO1-ben a F.1.-hez: Klímaváltozás, időjárási szélsőségek fokozódó előfordulása, új kórokozók, kártevők megjelenése, zoonózisok terjedése, valamint az ebből fakadó költségek és jövedelemkiesés.

1.12 A hazai fehérjetakarmányok minőségének javítása. Nincs SWOT elem kapcsolva ehhez a szükséglethez az SO2-ben. Ugyanakkor kapcsolódik az SO1-ben a Gy.9.-hez: Importfüggőség egyes inputok esetében (pl. fehérjetakarmányok, állattartás eszközei és anyagai, egyes szaporítóanyagok, műtrágya stb.).

3.2 Üzemi tevékenység diverzifikációja. Nincs SWOT elem kapcsolva ehhez a szükséglethez az SO2-ben. Ugyanakkor kapcsolódik az SO1-ben az F.1.-hez: Uniós agrártámogatások csökkenése és a piaci intézkedések körének szűkülése miatt növekvő kitettség a piaci válsághelyzeteknek.

Az 5.2 Korszerű fenntarthatósági (környezeti/üzleti/társadalmi) megoldások és eszközök használatának erősítése, elterjesztése, elsősorban a KKV-k körében szükséglethez közvetlenül nem kapcsolódik SWOT elem az SO2-ben. Más SO-k SWOT tételeivel való összevetés eredményeképpen úgy látjuk, hogy más SO SWOT tételhez sem kapcsolódik, általános és SO2 alatt bemutatott szükségletnek tekinthetjük. A szükségletek nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A megoldandó szükségletek nagyjából fele-fele arányban tekinthetők specifikusnak, illetve általánosnak. Véleményünk szerint három, az 1.12. (A hazai fehérjetakarmányok minőségének javítása), a 2.4 (Belvízi áruszállítási infrastruktúra, vasúti terményrakodási kapacitások fejlesztése) és az 5.6 (Képzett kutatók helyben tartása, KFI szektor támogatása) szükségleteket nem volt feltétlenül szükséges a KAP tervben szerepeltetni, mivel ezekre nem terjed ki annak hatásköre. Az 1.4. és 1.7 szükséglet megfogalmazása a benyújtás előtt változott. A szükségletek egyedi kérdések kezelésének indoklására nem került sor.

A szükségletelemzés átlátható és teljes. Egyes szükségletek egy csoportba is összevonhatók lettek volna. Az 1.2. Modern termelői kapacitások létrehozása szükségletbe beleérthető/beleértendő az 1.8 Termesztéstechnológia javítása és az 1.9 Tartástechnológia átalakítása, fejlesztése szükséglet. Az 1.11 Új

ültetvények létrehozása, ültetvények felújítása és korszerűsítése és az 1.13 Állati és növényi szaporítóanyag-előállítás, törzsültetvények, törzsszállományok, törzstenyészetek magas szintű fenntartása szintén az 1.2 Modern termelői kapacitások létrehozása szükségletéhez járulnak hozzá.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO2 korábban 32 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítése során, további tervezési rugalmasságot elősegítő összevonások eredményeképpen 20-ra csökkent. A kieső alszükségletek jelentős része a CCO-ba, illetve egy-egy az SO8-ba és az SO6-ba került át. A 20-ból összesen 9 esetén született fontos prioritású tétel (pl. termesztés és tartástechnológia, öntözés, szaporítóanyag-előállítás, magas hozzáadott-érték teremtés, egészséges táplálkozási szemléletformálás), további 10 alszükséglet egyöntetűen közepes prioritású besorolást kapott, míg egyet kevésbé fontosnak ítélték a tervezők. Ebben az SO-ban található az összes SO közül a legnagyobb (Mezőgazdasági alapanyag feldolgozottsági szintjének növelése, technológia fejlesztése, feldolgozott termékek arányának növelése, hozzáadott érték növelése) és a legkisebb (2.4 Belvízi áruszállítási infrastruktúra, vasúti terményrakodási kapacitások fejlesztése) rangsorolási pontszámot elért alszükséglet, illetve a magas pontszámmal rendelkező alszükségletek túlnyomó része.

A magas rangsorolású alszükségletek előrevetítik a tervezők erős versenyképességi, fejlesztési orientációját a KAP Stratégiai Terv kapcsán. Ezzel a megközelítéssel egyetértve véleményünk szerint fontos azonban, hogy a növekedési, jövedelmezőségi, fejlesztési célokat az uniós zöld elvárásokhoz illesztve, azokkal összehangoltan kerüljenek a kapcsolódó beavatkozások tervezésre, melyre a rendkívül magas, 80%-os hazai társfinanszírozási rátából következő támogatási volumen növekedés egyértelműen lehetőséget teremt.

SO3. A MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK HELYZETÉNEK JAVÍTÁSA AZ ÉRTÉKLÁNCBAN

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

AZ SO3-ban két főszükséglet, és mindössze 6 alszükséglettel került megfogalmazásra, így a szükségletek köre más SO-kkal összehasonlítva kifejezetten alacsony és koncentrált. A szükségletek kivétel nélkül SWOT tételekkel, jellemzően gyengeségekkel és lehetőségekkel alátámasztottak. A szükségletek nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést (az 1. főszükséglet három alszükséglete esetén történik rá utalás, a negyediknél nem releváns).

Az SO3 szükségleti része egyedülálló a KAP Stratégiai Terv SO-i közül abban, hogy nem szerepeltet további SO-kban szereplő szükségleteket a későbbi beavatkozások alátámasztására.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek általános jellegűek. Véleményünk szerint három, az 1.2 (Az ágazati együttműködések (közte TSZ, TCS) számának és piaci hatékonyságának növelése), az 1.3 (Rövid ellátási láncok fejlesztése (adatbázis, eszköz, infrastruktúra és kompetencia fejlesztés)) és az 1.4 (Helyi együttműködések (összefogás) fejlesztése a termékelőállítás, forgalmazás és értékesítés területén) szükségleteket volt valóban szükséges feltétlenül a KAP tervben szerepeltetni. Az 1.1 (Horizontális és vertikális integráció, koordináció, kooperáció) csak részben tartozik, míg a 2. főszükséglet (Átláthatóság, transzparencia növelése) egyik alszükséglete igen, míg a másik csak részben tartozik a KAP Stratégia Terv hatáskörébe véleményünk szerint, a részbeni azért, mert elsősorban szabályozási kérdés.

A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklására nem került sor.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO3 7 alszüksége a rangsorolásra való előkészítés során 6-ra csökkent, mivel a „termékpályák szervezethez fókának növelése” a továbbiakban nem alszükségletként, hanem főszükségletként jelenik meg. Ebből 4 esetben született fontos prioritású tétel (1.1 Horizontális és vertikális integráció, koordináció, kooperáció ösztönzése, 1.2 Az ágazati együttműködések (közte TSZ, TCS) számának és piaci hatékonyságának növelése, 1.3 Rövid ellátási láncok fejlesztése (adatbázis, eszköz, infrastruktúra és kompetencia fejlesztés, 1.4 Helyi együttműködések (összefogás) fejlesztése a termékelőállítás, forgalmazás és értékesítés területén), további 1 alszükséglet (2.2 Szerződéses fegyelem erősítése, hosszútávú szerződéses kapcsolatok erősítése) pontszáma alapján csaknem magas, de kategória szerint közepes prioritású besorolást kapott, míg egyet (2.1 Információs aszimmetria megszüntetése termelők és kereskedők között) kevésbé fontosnak ítélték a tervezők.

Az SO2-höz hasonlóan az SO3 értéklánc-orientációjához kapcsolódóan magas rangsorolású alszükségeket tartalmaz, mely mutatja a tervezők versenyképességi ambícióit a KAP Stratégiai Terv kapcsán. Itt is hangsúlyozni kívánjuk, hogy e megközelítéssel maximálisan egyetértve véleményünk szerint az is fontos, hogy a növekedési-fejlesztési célok mellett az uniós zöld elvárásokhoz illesztve kerüljenek a kapcsolódó beavatkozások tervezésre, melyre a rendkívül magas, 80%-os hazai társfinanszírozási rátából következő top-up támogatási volumen növekedés egyértelműen lehetőséget teremt.

SO4. HOZZÁJÁRULÁS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS MÉRSÉKLÉSÉHEZ ÉS AZ AHHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁSHOZ, VALAMINT A FENNTARTHATÓ ENERGIA HASZNOSÍTÁSÁNAK TERJESZTÉSÉHEZ

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

AZ SO-ban hét főszükséglet, és a korábbi 21-hez képest a benyújtott verzióban már csak összesen 13 alszükséglettel került megfogalmazásra, melyet az SO2 2 releváns alszüksége (2.1.5-2.1.6) egészít ki. Valamennyi szükséglet SO-n belüli SWOT tételekkel, erősségekkel, gyengeségekkel, lehetőségekkel és fenyegetésekkel alátámasztott. A szükségletek egy-egy részleges esettől eltekintve nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek jellemzően specifikusak, véleményünk szerint csupán kettő (4.2 és 4.3) általános közülük. Úgy látjuk, hogy minden azonosított szükségletet szükséges a KAP tervben szerepeltetni. Ugyanakkor az a véleményünk, hogy az SO-ban szereplő szükségleteken túl a CCO-ban szereplő 3.2 Az innováció hatékonyságának növelése a klímaváltozás hatásainak enyhítésében (agroökológia, biomassza alapú gazdálkodás, fenntartható erdőgazdálkodás) szükségletet beépíthető lett volna még az SO4-be, például a következőképpen:

- 1.1. A talajok és ökoszisztémák szénmegkötő képességének javítása: gyepterületek, nem termő területek, vizes élőhelyek, szegély élőhelyek, mezővédő fasorok kialakítása, fenntartása, agrotechnológiai gyakorlatok fejlesztése, trágyakijuttatás megváltoztatása, innováció ösztönzése
- 2.2. A talajok és ökoszisztémák szénmegkötő képességének javítása: erdőtelepítés, erdőfelújítások, mezővédő fasorok kialakítása, fenntartása, innováció ösztönzése

A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklására nem került sor.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO4 eredetileg 21 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítése során, összevonások eredményeképpen 13-ra csökkent. Ebből 6 esetén született fontos prioritású tétel, további 7 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és egyet sem ítétek kevésbé fontosnak a tervezők.

Az SO4-ben található három kiemelkedően magas pontszámmal prioritált alszükséglet (4.3 A talajok és ökoszisztémák vízmegtartó képességének javítása: erdőtelepítés, gyepterületek, nem termő területek, vizes élőhelyek, szegély élőhelyek, mezővédő fasorok kialakítása, fenntartása, vízmegőrző agrotechnikák (művelés alá vonható vonalas vízvisszatartó létesítmények, vízvédelmi pufferzónák, 5.1 Tudásátadás és annak fejlesztése az éghajlatváltozással módosuló termelési feltételekről és az alkalmazkodási lehetőségekről, 6.1 Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás értékelését segítő regionális adatbázisok, monitoring - és előrejelző rendszer fejlesztése). A 13 alszükséglet átlaga csaknem eléri a magas prioritású kategória küszöbértékét.

Az SO4 fő céljai a klímaváltozás hatásainak mérséklése és a fenntartható energiahasznosítás. A globális fenntarthatósági célkitűzések és az uniós célok ismeretében nagyon fontosnak tartjuk, hogy az SO4 szükségleteinek prioritálásánál a tervezők felismerték és elismerték a fenntarthatósági célok meghatározó jelentőségét és az agrárpolitika erre gyakorolt hatásának kiterjedését és mértékét. Tekintettel a KAP Stratégia kapcsán Kormányhatározattal alátámasztott rendkívül magas, 80%-os tervezett hazai társfinanszírozási rátára, a következő támogatási időszakban a fejlesztés egyedülállóan új szakaszába léphetett: a szükségletekre építve versenyképességi-fejlesztési és klímaváltozási célkitűzések így nem egymás kárára, hanem egymáshoz illeszkedve és egymást támogatva érvényesülhetnek. Az SO4 fenntarthatósági, klíma szempontja előtérbe került, az energetikai szempont ezzel szemben továbbra is a háttérben maradt, alacsonyabb prioritással rendelkezik.

SOS. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS ÉS A TERMÉSZETI ERŐFORRÁSOKKAL – PÉLDÁUL A VÍZZEL, A TALAJJAL ÉS A LEVEGŐVEL – VALÓ HATÉKONY GAZDÁLKODÁS TÁMOGATÁSA

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

AZ SO-ban hét főszükséglet és ezekhez kapcsolódóan összesen 17 alszükséglettel szerepel. A szükségletelemzés a helyzetfeltárásban szereplő SWOT megállapításokon alapul, annak legtöbb elemét figyelembe veszi és alátámasztó bizonyítékként használja. Valamennyi szükséglet SO-n belüli SWOT tételekkel alátámasztott. A szükségletek finanszírozáshoz való hozzáférése nem releváns. Az SO5 alszükségeit 3 másik SO (SO2: 3db, SO6: 1db, SO8: 1db) releváns, kapcsolódó alszükséglet egészíti ki a teljesebb alátámasztás céljából.

A szükségletek nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek jellemzően specifikusak, véleményünk szerint csupán négy általános közülük. A szükségletelemzés kitér a legtöbb természeti erőforrásokat érintő problémára, figyelembe veszi a helyzetfeltárás készítésekor felmerülő javaslatokat és szakértői megállapításokat. Úgy látjuk, hogy minden szükségletnek releváns és szükséges a KAP tervben szerepelnie, kivéve a 6.1 Meglévő adatbázisok összekapcsolása, integrálása, monitoring és előrejelző-rendszerek kialakítása szükségletet, mely csak részben kapcsolódik a tervhez. A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem történt meg.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO5 eredetileg 14 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítést megelőzően 17-re bővült. Ebből 10 fontos prioritású tétel, további 7 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és egyet sem ítétek kevésbé fontosnak a tervezők.

Az SO5-ben található hét kiemelkedően magas pontszámmal priorizált alszükséglet (a kivételesen kiterjedt és komplex „gyűjtőszükséglet”, az 1.1 három részre került szétbontásra: Az új 1.1 „Üzemszintű talajerő- és tápanyag-gazdálkodás kialakítása”, az 1.2 „A tápanyagveszteség csökkentése, a tápanyagok kimosódásának megakadályozása” és az 1.3 „Degradált talajok helyreállítása, vízgazdálkodásuk javítása”, a 2.1 „Felszíni és felszín alatti vizek fenntartható használata”, a 6.1 Meglévő adatbázisok összekapcsolása, integrálása, monitoring és előrejelző-rendszerek kialakítása, a 7.1 „Növény-egészségügyi szaktanácsadás”, valamint a 3.1 „Vízvisszatartás elősegítése a talajban és a tájban”. A 17 alszükséglet átlaga eléri a magas prioritású kategória küszöbértékét.

Az SO5 célja a természeti erőforrások (víz, talaj, levegő) védelme. Mivel ezek a környezeti tényezők egyben jórészt meghatározzák a termelési lehetőségeket is, ezért védelmük és minőségük fejlesztése mind versenyképességi, mind fenntarthatósági szempontból lényeges. A három környezeti tényező (víz, talaj, levegő) közül a víz és a levegő témához közvetlenül kapcsolódó alszükségletek prioritása jelentősen magasabb a levegő témához kapcsolódó alszükségleteknél. Ugyanakkor a víz és a talaj elemeinél is magasabb prioritás kaptak a növényvédőszeresek használatához, a szemléletformáláshoz és tanácsadáshoz, ill. adatbázisok összekapcsolásához tartozó alszükségletek.

A tudásmegosztáshoz kapcsolódó (szemléletformálási, szaktanácsadási, együttműködési, monitoring stb.) szükségletek megjelenése előremutató, jól megalapozza a magas szintű célkitűzésekkel összhangban a fejlesztési és fenntarthatósági célok egyidejű érvényesülését az erőforrásokat kíméletesebben használó, ugyanakkor innovatív, fejlett (digitalizált, precíziós) beavatkozások létrehozásához.

SO6. HOZZÁJÁRULÁS A BIOLÓGIAI SOKFÉLESÉG VÉDELMEHEZ, AZ ÖKOSZISZTÉMA-SZOLGÁLTATÁSOK GYARAPÍTÁSA, VALAMINT AZ ÉLŐHELYEK ÉS A TÁJAK MEGŐRZÉSE

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Az SO6-ban 7 főszükséglet szerepel, összesen 20 alszükséglettel. A szükségletek SWOT tételekkel jól alátámasztottak. Az SO6 szükségleteket három másik SO releváns szükségletei (SO2: 4 db, SO4: 2db, SO5: 3 db) egészítik ki a beavatkozások teljeskörűbb alátámasztása érdekében.

A szükségletek nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés eredménye átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek vegyesen általános és specifikus jellegűek, az egyes témákhoz illeszkedően. Az erdészeti téma tételei (3.1-3.4) esetén a szükségletek kellően specifikusak. A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem releváns.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO6 eredetileg 20 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítés során alkalmazott összevonások eredményeképpen 19-re csökkent, majd végül ismét 20-ra nőtt. Ebből 10 fontos prioritású tétel, további 8

alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és kettőt ítéltek kevésbé fontosnak a tervezők.

Az SO6-ban kiemelkedően magas pontszámmal prioritált a 4.1 „Korszerű adatgyűjtési és monitoring rendszerek kialakítása a biológiai sokféleség mérésére” alszükséglet, mely a további fejlesztések átfogó alapját hivatott megteremteni. Emellett kiemelten magas prioritású még a 1.2 „Magas természeti értékű területek természeti állapotának megőrzése, illetve javítása” a 2.2 „A területi diverzifikáció elősegítése a gazdaságos művelésre alkalmatlan szántóterületek kivételével”. Tekintettel arra, hogy az SO6-ban 7 főszükséglet található, a többi alszükséglet prioritáltságára jelentős variabilitás jellemző. Az ökológiai gazdálkodáshoz és biodiverzitáshoz kapcsolódó alszükségletek inkább alulpriorizáltak. Az SO6 célja az ökoszisztéma-, élőhely- és tájvédelem. Összességében a környezeti SO-kon belül az utolsó helyet foglalja el a szükségletek prioritálásában, nem sokban lemaradva az SO4-től de távolabb az SO5-től. Az SO6-ban jellemzően a vad- és erdőgazdálkodás, génmegőrzés témákhoz kapcsolódó szükségletek hátrébb soroltak.

SO7. A MEZŐGAZDASÁGI PÁLYA VONZÓVÁ TÉTELE A FIATAL MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐK SZÁMÁRA, VALAMINT A VÁLLALKOZÁSFEJLESZTÉS VIDÉKI TÉRSÉGEKBE TÖRTÉNŐ ELŐMOZDÍTÁSA

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

AZ SO7-ben három főszükséglet, összesen 10 alszükséglettel került megfogalmazásra, így a szükségletek köre más SO-kkal összehasonlítva alacsony, koncentrált. Valamennyi szükséglet SO-n belüli SWOT tételekkel, erősségekkel, gyengeségekkel, lehetőségekkel és fenyegetésekkel több irányból is alátámasztott.

Az SO7 beavatkozásainak még teljeskörűbb szükségleti szempontú alátámasztását segíti az SO8 2 db és a CCO 5 db releváns valóban kapcsolódó szükséglete.

A szükségletek szinte teljeskörűen figyelembe veszik (és a kivételeknél is részben figyelembe veszik) a finanszírozáshoz való hozzáférést.

A szükségletek döntő része megfelelő bizonyítékokon alapul, amelyek a helyzetfeltárásban kerültek részletezésre. Hiányosságot egyedül a 3.3 Magánerdészetek alakítása, az elaprózott magán erdőbirtokok összevonásával szükséglet megalapozásában található, ez a szükséglet nincs kellően alátámasztva a helyzetfeltárásban és a SWOT elemzésben sem. Ezt jól tükrözi, hogy valójában egyetlen lehetőség tartozik a szükséglethez (L.8. Szakmai potenciál a magánerdészeti vállalkozások hálózatának bővítéséhez), amely megalapozásának forrása egyelőre nem ismert, ezért jobb megalapozását továbbra is javasoljuk a SWOT körében.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek vegyesen általánosak és specifikusak. Úgy látjuk, hogy minden szükségletet szükséges a KAP tervben szerepeltetni. A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem történt meg.

A továbbfejlesztésre vonatkozóan két javaslatot fogalmaztunk meg korábban:

- 1.1 Mezőgazdasági vállalkozás indításának ösztönzése a fiatalok körében, ezáltal generációváltás, gazdák átlagéletkorának csökkentése, korszerűsítés javítása szükséglet megfogalmazás egyszerűbb, világosabb megfogalmazása javasolt a következőképpen: Mezőgazdasági vállalkozás indításának ösztönzése a fiatalok körében, ezáltal a gazdák átlagéletkorának csökkentése

A 2.1 Gazdaságindítás komplex kezeléséhez szükséges vállalkozói ismeretek cseréje tájékoztatással, tanácsadással, valamint mentorálással, generációk közti együttműködések támogatása szükséglet megfogalmazás ketté bontását és világosabb átfogalmazása javasolt a következőképpen: 2.1. Gazdaságindításhoz szükséges komplex vállalkozói ismeretek nyújtása képzéssel, tájékoztatással, tanácsadással, mentorálással.; 2.2 A generációk közti együttműködések támogatása"

A tervezők mindkét javaslatot elfogadták és további is fejlesztették, így a jelenlegi, véleményünk szerint is elfogadható megfogalmazások a következők:

1.1. Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási vállalkozások indításának ösztönzése a fiatalok körében,

2.1 Gazdaságindításhoz szükséges komplex vállalkozói ismeretek nyújtása.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO7 eredetileg 9 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítés eredményeképpen 10-re bővült. Ebből 4 fontos prioritású tétel, további 5 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és egyet ítéltek kevésbé fontosnak a tervezők.

Az SO7-ben található négy kiemelkedően magas pontszámmal priorizált alszükséglet (1.1 Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási vállalkozások indításának ösztönzése a fiatalok körében, 2.1 Gazdaságindításhoz szükséges komplex vállalkozói ismeretek nyújtása, 2.2 A mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal generációk számára, valamint a 3.1 Induló mezőgazdasági vállalkozások támogatása a fiatal gazda kategórián kívüliek számára). A legalacsonyabb pontszámot a 3.3 Magánerdészetek alakítása az elaprózott magán erdőbirtokok összevonásával alszükséglet kapta. A 10 alszükséglet átlaga elmarad a magas prioritású kategória küszöbértékétől.

Az SO7 célja a mezőgazdasági pálya vonzóvá tétele a fiatal mezőgazdasági termelők számára, valamint a vállalkozásfejlesztés vidéki térségekben történő előmozdítása. A három tényező (fiatal gazdák, tudásátadás, vállalkozásindítás) közül több is alátámasztja az igényt egy felkészültebb, tanácsadással támogatott vagy mentorált generációváltásra a szektorban, mely részben együtt járhat új vidéki vállalkozások indításával.

SO8. A FOGLALKOZTATÁS, A NÖVEKEDÉS, A TÁRSADALMI BEFOGADÁS ÉS A HELYI FEJLESZTÉS ELŐMOZDÍTÁSA A VIDÉKI TÉRSÉGEKBEN, IDEÉRTVE A BIOGAZDASÁGOT ÉS A FENNTARTHATÓ ERDŐGAZDÁLKODÁST IS

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Az SO8-ban hat főszükséglet, összesen 16 alszükséglettel került megfogalmazásra. A szükségletek SWOT tételekkel jól alátámasztottak.

A helyzetfeltárás a LEADER-re vonatkozó megállapításait az ÚMVP ex post értékelésre, de főként egy tervezői workshopon elhangzott véleményekre alapozza. Javasolt a LEADER HACS-ok emberi erőforrásának és feladatainak alakulása és a források helyi szükségletekre szabása és "elaprózottsága" vonatkozásában a SWOT megállapításait az ÚMVP ex post és a 2018-as kibővített Éves Végrehajtási Jelentés alapján pontosítani.

Az SO8 szükségleteit 1db SO1-es, 1 db SO7-es és 2 db CCO szükséglet egészíti ki, jobb megalapozást biztosítva ezzel a beavatkozások tervezéséhez.

A szükségletek nem veszik figyelembe a finanszírozáshoz való hozzáférést.

Az előzőekben megjelölt négy szükséglet az ismert SWOT megállapítások alapján nem indokolt. A helyzetfeltárás foglalkozik a megjelölt szükségletekhez kapcsolódó evidenciákkal, ezért indokolt lehet a SWOT megállapításokat bővíteni, így alátámasztva a három megjelölt szükségletet.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés eredménye átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek vegyesen általános és specifikus jellegűek, az egyes szükségletekhez illeszkedően.

A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása két esetben történt meg. Egyrészt a 4.1 Aprófalvak ellátása gyermekvédelmi, egészségügyi és oktatási szolgáltatásokkal, másrészt a 4.2 Roma felzárkóztatási programok ösztönzése, szegregáció csökkentése szükségletek kapcsán.

Az 1.3 Vidéki népességfogyás mérséklése szükséglet megfogalmazása általános, horizontális. A biomassa alapú és körkörös gazdasággal foglalkozó alszükségletek (1.7, 3.1, 3.4, 5.1, 5.2) száma indokolatlanul túlsúlyos volt, melyet a tervezők – értékelői javaslatra – csökkentettek.

A szükségletelemzés átlátható és teljes. Számos korábbi összevonási, átcsoportosítási értékelői javaslatot a tervezők megfontoltak és több esetben átvezettek, melynek eredményeképpen véleményünk szerint az alátámasztottság és konzisztencia javult.

Javasoltuk, hogy a biomassa tematikájú alszükségletek (1.7, 3.1, 3.4, 5.1, 5.2) kerüljenek összevonásra egy alszükségletre (Javasolt megfogalmazás: Lokális agrárgazdasági alapanyagok, köztes termékek, melléktermékek és szennyvíz felhasználásának előmozdítása, a körkörös gazdálkodás keretében, a megújuló energiahasznosítástérségi szintű szervezésével és közösségi alapú megoldásával), mely átalakítást és egyszerűsítést követően jelenleg az 1.4. „Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal” nevet viseli, melyet elfogadhatónak tartunk.

Javasoltuk a 3.2-es szükséglet áthelyezését a jobb tematikus illeszkedés miatt a CCO-ba, mely meg is történt. A korábbi 1.2 alszükségletet „Vidéki jövedelem szerző tevékenység diverzifikációjának elősegítése” pedig javasoltuk áthelyezni az SO7-be, mely szintén megtörtént.

A LEADER téma megerősödött a szükségletekkel való alátámasztás szempontjából: a 2. főszükséglet „Helyi együttműködések támogatása a vidéki területeken” mely alatt három alszükséglet található: 2.1 Emberi erőforrás a fejlesztéspolitikai programok végrehajtásáram, 2.2 Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztések és 2.3 A helyi fejlesztési programok összhangjának megteremtése, térségi együttműködések, melyekkel kapcsolatban az előző értékelésben javasoltuk a szükségletet az alábbiak szerint konkretizálni, szétbontani, és ez elfogadható módon meg is történt:

- 1) Helyi/térségi szinten aktív, helyismerettel, kapcsolatrendszerrel, fejlesztéspolitikai és programvégrehajtási tapasztalattal és biztos működési forrással rendelkező emberi erőforrás,
- 2) Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztési forrás,
- 3) A programok végrehajtásának nagymértékű helyi/térségi összhangjának megteremtése.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO8 eredetileg 18 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítés során alkalmazott összevonások eredményeképpen, majd a KAP Stratégiai Terv benyújtását megelőző változtatások eredményeképpen 16-ra

csökkent. Ebből csupán 4 fontos prioritású tétel, további 9 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és 3-at ítéltek kevésbé fontosnak a tervezők.

Az SO8-ban magas pontszámmal prioritált az 1.2 Munkavállalási célú elvándorlás csökkentése, az 1.6 Köztes termékek, hulladékok feldolgozása, megújuló energia hasznosítás közösségi megoldásokkal, a 2.2 Helyi/térségi igényekhez illeszthető, ezekre mérhető hatással bíró fejlesztések és a 2.3 A helyi fejlesztési programok összhangjának megteremtése, térségi együttműködések. Tekintettel arra, hogy az SO8-ban 6 főszükséglet található, a többi alszükséglet prioritáltsága változatos. A helyi infrastruktúra és szolgáltatások, a vidéki foglalkoztatás, a roma felzárkóztatási és erdészeti témák alulpriorizáltak.

Az SO8 célja foglalkoztatás, a növekedés, a társadalmi befogadás és a helyi fejlesztés előmozdítása a vidéki területeken, ideértve a biogazdaságot és a fenntartható erdőgazdálkodást is. Összességében a társadalmi SO-kon belül az utolsó helyet foglalja el a szükségletek prioritálásában.

Az erdészeti alszükségletek (6.1 Erdei haszonvételek körének és hozzáadott értékének bővítése, jövedelmezőség javítása, 6.2 Erdőállományok növelését és klímaadaptációját hosszú távra biztosító erdészeti szaporítóanyag-előállítás) prioritása közepes-alacsony. Az SO7-nél leírtakhoz hasonlóan kérdéses, hogy az erdészet jelentőségéhez és a fenntarthatósági célokhoz mérten kerültek-e a kapcsolódó alszükségletek prioritálásra, az azonban megállapítható, hogy a definiált szükségletek lehetőséget teremtettek az erdészeti beavatkozások tervezésére.

SO9. AZ UNIÓS MEZŐGAZDASÁG ÁLTAL AZ ÉLELMISZEREKKEL ÉS AZ EGÉSZSÉGGEL KAPCSOLATOS TÁRSADALMI IGÉNYEKRE ADOTT VÁLASZ JAVÍTÁSA, TÖBBEK KÖZÖTT A BIZTONSÁGOS, TÁPLÁLÓ ÉLELMISZEREK FENNTARTHATÓ TERMELÉSE ÉS AZ ÁLLATJÓLÉT TERÉN

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

Az SO9-ben 8 főszükséglet szerepel, összesen 14 alszükséglettel. Az SO9 szükségleteit csaknem azonos számosságban egészítik ki más SO-k releváns és kapcsolódó szükségletei, az SO2-ből 3 db, az SO5-ből és SO8-ból 1-1 db, valamint a CCO-ból további 5 db. A plusz szükségletek megalapozottabbá teszik a beavatkozások alátámasztását.

Több szükséglet SWOT tételekkel azonban továbbra sem vagy továbbra sem világosan alátámasztott. Négy olyan, korábbi értékelésekben már jelzett szükségletet találtunk, ahol SO-n belüli és kívüli SWOT tételekkel az alátámasztás nem volt azonosítható.

3.3 Csomagolási és hulladék keretirányelv betartásának elősegítése

6.1 Gyakorlatorientált ismeretátadás a társadalmi és környezeti kihívásokról

7.1 Piaci információs rendszerek fejlesztése

Egy további szükséglet, a 8.1 A speciális társadalmi és táplálkozási igények kielégítése, lehetőleg helyi termékekkel SWOT alátámasztását korábban részlegesnek ítéltük meg, azóta javításra került, 3 SWOT tétel támasztja alá. Részlegesen alátámasztott a 2.2, a 3.4 és az 5.1.

Korábbi értékelésünkben az akkor még a szükségletek között szereplő 5.2 Élelmiszerbiztonság növelése a működési engedéllyel nem rendelkező élelmiszer-előállítók körében esetén értelmezési problémával

szembesültünk: hogyan állítható elő élelmiszer működési engedély hiányában? A tervezők azóta ezt a tételt törölték.

A korábban szereplő tételek közül többet – legalább részben értékelői javaslatra – töröltek a tervezők. Ilyenek a következők (korábbi számozást követve):

2.1 Okszerű növényvédőszer-használat, alternatív és integrált növényvédelmi elvek alkalmazása, környezetkímélő tápanyaggazdálkodás a talaj biológiai életének helyreállításával, kémiai növényvédő szerek használatának csökkentését lehetővé tevő hatékony technológiák kidolgozása és bevezetése, veszteségek csökkentése precíziós technológiák alkalmazásával, digitális eszközök technikai fejlesztésével

2.2 A növényvédőszer használat kockázatainak csökkentése, környezetkímélő tápanyag-gazdálkodás elősegítése, ellenőrzése

2.4 A kijuttatott növényvédőszer és tápanyag nyilvántartás digitális megoldásainak fejlesztése

3.4 A körkörös gazdálkodás céljainak megfelelően a mezőgazdasági és feldolgozóipari köztes termékek, melléktermékek, hulladékok és a szennyvíz, mederiszap kezelésének, felhasználásának (pl. tápanyag-utánpótlás), illetve a megújuló energiahasznosítás előmozdítása térségi szintű szervezéssel és közösségi alapú megoldásokkal

8.1 Fogyasztói edukáció, tudatosság erősítése a nemzeti és uniós minőségrendszerek és az élelmiszer-biztonság vonatkozásában, a fenntartható technológiák és élelmiszerek promóciója, szemléletformálás az élelmiszerpazarlás csökkentése érdekében

8.2 Fenntartható technológiák és így előállított élelmiszerek promóciója

8.3 Szemléletformálás az élelmiszer pazarlás csökkentése vonatkozásában

9. A mezőgazdasági termeléshez kapcsolódóan keletkezett hulladék mennyiségének mérséklése, kezelése, a körforgásos gazdasági szemlélet elterjesztése

9.1 Egyutas csomagolások kivezetését és a környezeti szempontokat szem előtt tartó csomagolási megoldások fejlesztése

9.2 Minimális hulladék keletkezése az újrahasznosítás maximalizálása mellett

9.3 Körforgásos gazdálkodás keretei között az állati fehérje és a mezőgazdasági melléktermék és hulladék felhasználás lehetőségeinek kiaknázása

A szükségletek vegyesek a finanszírozáshoz való hozzáférés figyelembevételére szempontjából, melynek oka a témák jelentős különbözőségében keresendő (jellemzően nem releváns).

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés eredménye átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek vegyesen általános és specifikus jellegűek, az egyes szükségletekhez illeszkedően.

Több szükséglet tétel kapcsán is kérdéses a KAP stratégiához való illeszkedés. Ezek esetén a KAP Stratégiai Terv benyújtott verziója a „részben” illeszkedő megjelölést használja. Az alábbi négy tétel véleményünk szerint elsősorban szabályozási kérdés, az intézményi háttért és az ottani adatkezelést szükséges digitalizálni, a gazdálkodóknak pedig előírni a kötelező adatszolgáltatást:

2.1 A növényvédőszeres nagyobb fokú nyomonkövethetősége

2.2 Okszerű antibiotikum-felhasználás az állattartásban

5.1 Az információ átadás és adatgyűjtés hatékonyságának növelése a hatósági ellenőrzések területén

7.1 Piaci információs rendszerek fejlesztése

A 8. főszükséglet (Fogyasztói ismeretek szintjének növelése az élelmiszer-termeléssel, -előállítással kapcsolatban) korábban négy alszükséglete kapcsán jeleztük, hogy véleményünk szerint más, KAP Stratégiai Terven kívüli forrásból kezelendő. Ezek módosítása megtörtént, jelenleg csak a 8.1 alszükségletet tartalmazza.

A 3.3 Csomagolási és hulladék keretirányelv betartásának elősegítése szükségletet elsősorban szabályozási kérdésnek tartjuk, javasolt áttekinteni a jelenlegi szabályozást és a gyakorlati megvalósítást elősegítő szabályok kialakítani.

A szükségletelemzés egyes szükségletei egy csoportba is összevonhatók vagy akár más SO-ba helyezhetők át, pl. a növényvédelemmel kapcsolatos szükségletek.

A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem található.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

Az SO9 eredetileg 25 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítés eredményeképpen 14-re csökkent. Ebből 8 fontos prioritású tétel, további 5 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott, és egyet ítéltek kevésbé fontosnak a tervezők. Az alszükségletek átlaga a magas prioritású kategória küszöbértéke feletti.

Az SO9-ben található mind a hat legmagasabb pontszámmal prioritált alszükséglet az összes SO vonatkozásában.

Az SO9 célja az élelmiszerekkel és az egészséggel kapcsolatos társadalmi igényekre adott válasz javítása, biztonságos, tápláló élelmiszerek fenntartható termelése, élelmiszer-pazarlás mérséklése, állatjóllét.

E négy fő tényező közül kiemelkedik a „Növényvédőszeres és antimikrobiális állatgyógyászati készítmények felelős alkalmazása és csökkentése” és az állatjóllét, mint a társadalmi mozgalmak által gyakran kritizált területek. Fontos megjegyezni, hogy míg a mezőgazdasági termelők e téren való tudatosságának fejlesztéséhez kapcsolódó szükségletek prioritása a harmadik legmagasabb (az SO9 relációjában), addig az erre a területre vonatkozó fogyasztói edukáció a 11. ill. a 30. helyen áll csak).

SO CCO. ÁTFOGÓ CÉLKITŰZÉS - AZ ÁGAZAT KORSZERŰSÍTÉSE

1.5 KÉRDÉS: Milyen mértékben alapul a szükségletek értékelése bizonyítékokon és a SWOT elemzésen?

A CCO-ban négy főszükséglet, összesen 20 alszükséglettel szerepel. A szükségletelemzés jellemzően bizonyítékokon alapul. Kivételek: 4.5 szükséglet (Digitális megoldások fejlesztése minőségbiztosítás, tanúsítás, nyomonkövethetőség, árujelölés terén) nem alátámasztott SWOT tétellel, azonban megállapításként a helyzetelemzésben szerepel csak ilyen formában.

Korábbi értékelői véleményünkre reagálva az 1.5. (Részvétel nemzetközi projekteken az EU-s jó gyakorlatok megismerésére) szükséglet átírásra került az SO-ban és az új 1.5 (Mezőgazdasági, termékfeldolgozási és

erdőgazdálkodási ismeretek cseréje, a képzés és tájékoztatás infrastruktúrájának javítása) szükséglethez, melyez már köthető SWOT megállapítás.

A szükségletek jellemzően (kis mértékben) figyelembe veszik a finanszírozáshoz való hozzáférés szempontját. Két tétel kapcsán egyértelműen nem történik ez meg: egyrészt a 2.1 Közép- és felsőfokú agrároktatási intézmények felkészültségének és eszközparkjának fejlesztése, másrészt a 4.3 Elektronikus ügyintézés, transzparencia, nyomonkövethetőség szükségletnél.

1.6 KÉRDÉS: Mennyire átlátható, konkrét és teljes a szükségletek felmérése?

A szükségletelemzés eredménye átlátható és teljes. A megoldandó szükségletek általánosak, csupán három szükséglet sorolható specifikus körbe, a 3.1 (A munkaerő képzettségi szintjének növelése, az innovatív technológiák alkalmazása érdekében), a 3.2 (Képzett kutatók helyben tartása, KFI szektor támogatása) és a 3.3 (Agrár- és élelmiszeripari vállalkozók innovativitásának növelése, változó piaci igényekre adott reagálásuk gyorsítása) szükséglet. A KAP stratégiához való illeszkedés a legtöbb szükséglet esetén alátámasztott.

A fő szükségletek köre teljes, sorrendje logikus. Az egyes alszükségletek általánosnak tekinthetők abban az értelemben, hogy az egész mezőgazdasági szektorban jelentkeznek. A KAP stratégiához való illeszkedés a legtöbb szükséglet esetén alátámasztott. Néhány szükséglet esetében viszont valószínűsíthetően hatékonyabban kezelhetők az igények más (nem KAP Stratégiai Terv) források bevonásával. Ilyenek véleményünk szerint a következők:

1.5 Képzés és tájékoztatás infrastruktúrájának javítása

2.1 Közép- és felsőfokú agrároktatási intézmények felkészültségének és eszközparkjának fejlesztése

4.3 Elektronikus ügyintézés, transzparencia, nyomonkövethetőség)

4.1 Szélessávú internet szolgáltatásokhoz személyes hozzáférés biztosítása

4.2 Digitális ágazati nyilvántartások kialakítása, integrációja

Mind a fő, mind az alszükségletek köre teljes. A CCO szükségletelemzése alapvetően jól követhető, átlátható. Egyes SO-kban megjelenő szükségletekkel átfedés fedezhető fel. Az azok megszüntetésére tett fejlesztési javaslatok a következő pontban kerülnek kifejtésre. A szükségletek kapcsán az egyedi kérdések kezelésének indoklása nem található.

A CCO-ban a KAP Stratégiai Terv benyújtásáig jelentős módosítások történtek a szükségletek kapcsán, részben a korábbi értékelői vélemények hatására. A korábbi 3.1 "Ágazati célkitűzéseket szolgáló, gyakorlatorientált KFI-projektek indítása, az eredmények biztonságos gyakorlati átültetése" alszükséglet beleérthető volt az 1.3 "Kutatók-termelők-feldolgozók közötti együttműködések erősítése" alszükségletbe, de mindkettő pontosításra került így világosan elválnak egymástól. A korábbi 3.2. "Az innováció hatékonyságának növelése a klímaváltozás hatásainak enyhítésében (agroökológia, biomassza alapú gazdálkodás, fenntartható erdőgazdálkodás)" alszükséglet kapcsán tett áthelyezési észrevételt figyelembe vették a tervezők. A korábbi 4.1 „Vidéki területek digitális infrastruktúrájának, informatikai hátterének fejlesztése” pontosításra került jelenleg „Szélessávú internet szolgáltatásokhoz személyes hozzáférés biztosítása”, hasonlóan az SO8 egyik szükségletéhez.

1.7 KÉRDÉS: Hogyan kerültek rangsorolásra a szükségletek?

A CCO eredetileg 20 alszükséglete a rangsorolásra való előkészítés során 21-re nőtt, majd a KAP Stratégiai Terv benyújtásáig újból 20-ra redukálódott. A tételek többsége, 13 fontos prioritású tétel, további 7 alszükséglet pontszáma alapján közepes prioritású besorolást kapott.

A CCO-ban magas pontszámmal priorizált (ebben a sorrendben) a 4.3 Elektronikus ügyintézés, transzparencia, nyomonkövethetőség, a 4.2 Digitális ágazati nyilvántartások kialakítása, integrációja és a 4.5 Digitális megoldások fejlesztése minőségbiztosítás, tanúsítás, nyomonkövethetőség, árujelölés és osztályozás céljából, valamint az 1.7 Szaktanácsadók képzése

A CCO-ban 4 főszükséglet található, ebből az első (Az ágazati célkitűzések megvalósulását támogató, gyakorlatorientált ismeretátadás támogatása) alá 10, vagyis az összes alszükséglet fele tartozik. A 4., Digitális megoldások fejlesztése a termelésben és az ágazati nyilvántartásokban főszükséglet prioritálása a legmagasabb a főszükségletek között.

A CCO célja átfogóan a korszerűsítés. A kutatás-fejlesztés, innováció, oktatás, tudásátadás és szaktanácsadás egy ágazat korszerűsítésének alapjai. A tudatos és tudásintenzív fejlesztés eszközeinek támogatása elősegíti a nyilvánvaló gazdasági aspektus mellett a társadalmi és környezeti fenntarthatóságot is.

4. sz. melléklet: KAP STRATÉGIAI TERV 1.SZ. MELLÉKLET – EX ANTE ÉS SKV JAVASLATOK

A következő javaslatok a KAP Stratégiai Tervben foglaltak fejlesztését szolgálják. A javaslatokat az értékelők a Terv elkészítésével párhuzamosan, a Tervet több változatban elemezve dolgozták ki, így a javaslatok jelentős része a Terv folyamatos továbbfejlesztése során már beépült a tervdokumentumba. A következő táblázat témák szerint csoportosítva mutatja be a javaslatokat és az azokra adott tervezői válaszokat. Tartalmi korlátok miatt a táblázat nem tartalmazza az EX-ANTE és az SKV javaslatok teljes körét, azok az elfogadott jelentésekben elérhetőek.

Cím / Hivatkozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP-célkitűzések	Ismertetés	Indokolás	Tervezői válasz
1.	Koherencia	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>Javasoljuk a beavatkozási logika felülvizsgálatát a következők szerint:</p> <ul style="list-style-type: none"> • az SO-t megalapozó szükségletekre reagáló beavatkozásokhoz az 5. fejezetben a szükségletekre épülő célkitűzés kerüljön hozzárendelésre, • az R indikátor beavatkozáshoz rendelése, (3) az SO-k és R indikátorok kapcsolatának rögzítése során kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a célkitűzések elérése érdekében tervezett beavatkozások eredményei reprezentálva legyenek, és igazolható legyen a szükségletekre adott válasz. • a beavatkozási logika bármely két elemének összerendelése esetében a legfontosabb, megalapozó szempont legyen az, hogy kizárólag és kifejezetten a közvetlen és jelentős mértékű kapcsolódások kerüljenek csak nevesítésre. 	<p>Bár a KAP Stratégiai Terv beavatkozási logikája összességében érthető, az SFC (2022.05.26-i verzió) 2. és 5. fejezete alapján látható, hogy a koherencia még továbbfejleszhető.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A szükségletek által meghatározott célkitűzésekre reagáló beavatkozások köre, illetve az ennek eredményét bemutató eredményindikátorok visszacsatolása a megfelelő specifikus célkitűzéshez több esetben nem alkot befejezett logikai láncot. • A specifikus célkitűzések alapját szolgáló szükségletekre reagáló beavatkozások eredményeit bemutató indikátorok nem kerültek 	<p>A részletes javaslatokat a tervezők folyamatosan igyekeznek figyelembe venni a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztése során.</p>

					minden esetben összevetésre a releváns SO-val. Az ex ante jelentés mellékleteiben külön fejezet és részletes táblázatok mutatják be az egyes beavatkozási témák koherenciáját érintő megállapításokat és javaslatokat.	
2.	Környezeti ambíció szint, AÖNTB	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	<p>A számos, a természet-, és környezetvédelem területén már érvényesített pozitív előrelépést elismerve, szükségesnek látjuk a KAP Stratégiai Terv környezeti ambíció szintjének további növelését az 1.0-ás változathoz képest.</p> <p>Erre jó lehetőségnek látjuk az Agro-ökológiai nem termelő beruházások keretének jelentős növelését, mivel ezen keresztül egyszerre javítható a biodiverzitás, a talaj és vízvédelem, valamint a beporzók helyzete is.</p> <p>Javasoljuk a KAP Stratégiai Terv 05.10-i pénzügyi tervében található 19 910 349 EUR (total public expenditure) keretet a háromszorosára növelni. Ezzel párhuzamosan a kapcsolódó R17, R26, R32 eredmény indikátorok célértékei, valamint az O21 kimeneti indikátor célértéke is megnövelendő. Megfelelő mértékben szükséges ezen beruházások fenntartására szánt keret növelése is.</p>	<p>Az Agro-ökológiai nem termelő beruházások olyan elem a KAP Stratégiai Terv rendszerében, amelynek segítségével fajlagosan az egyik leginkább hatékony módon érhetőek el a természet-, környezetvédelem céljai, és a kapcsolódó indikátorok értékének (így a környezeti ambíciószint) növelése.</p> <p>További előnye lehet a módosításnak az, hogy nem érinti a zöld-architektúra jelenleg is meglehetősen komplex rendszerét, így kisebb eséllyel bontja meg a támogatások koherenciáját.</p>	<p>A javaslat szakmai irányával a tervezők egyetértenek. A KAP ST-be betervezett AÖNTB keretösszeg több mint hétszer nagyobb a 2014-2020-ban felhasznált forrásnál.</p> <p>A forrásallokáció jelenlegi kötöttségei mellett további lehetőség nem látszik az AÖNTB keret bővítésére, de ha lesz kellő gazdálkodói érdeklődés és a végrehajtás során keletkezik felhasználható forrás, az AÖNTB prioritást fog élvezni az átcsoportosításoknál.</p>
3.	Egyszerűsítés, AÖP, AÖNTB	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	<p>Javasoljuk az Agro-ökológiai Alaprogram, és az Agro-ökológiai nem termelő beruházások felhasználásával kapcsolatos adminisztratív terhek jelentős csökkentését a kérelmezési megoldás jelentős egyszerűsítésével.</p> <p>Javasoljuk, hogy ezek a támogatások az egységes kérelemben úgy kerüljenek megjelenítésre, hogy a</p>	<p>A KAP Stratégiai Terv környezeti céljainak elérését szolgáló beavatkozások egy összetett rendszert képeznek, amely számos szabályával nehezen értelmezhető a gazdálkodók számára. Ezek a vállalások, fejlesztések nem feltétlen kapcsolódnak a gazdaság közvetlen</p>	<p>A javaslat szakmai irányával a tervezők egyetértenek. Ugyanakkor nem javasolt az egységes kérelem rendszerét terhelni ezzel az új funkcióval.</p>

				<p>gazdálkodó az igényelt terület sajátosságai alapján lásson javaslatot előírásokat. Ez megoldható a MePAR fedvényekre alapozó algoritmus kidolgozásával.</p> <p>Javasoljuk továbbá, hogy az Agro-ökológiai nem termelő beruházások minden évben igényelhető legyen, ameddig a keret kitart. Ezáltal biztosítható, hogy a gazdálkodói érdeklődés elérje azt a mértéket, amely szükséges a tervezett pozitív természeti, környezeti hatások eléréséhez.</p>	<p>érdekeihez, így a kérelmezők kevesebb energiát fordítanak ezek megértésére. Ezért akkor van esély arra, hogy a gazdálkodók is a szükséges számban veszik igénybe ezeket a támogatásokat, ha ezek egyszerűen áttekinthetők és igénybe vehetők. A javasolt megoldás kialakítható a MePAR megfelelő fedvényei alapján, a támogatások igénybevételek ellenőrzése során pedig jól használhatóak a Területi Monitoring Rendszer adatai. Ezen informatikai fejlesztések fedezete biztosítható a már elindított KAP Stratégiai Terv Monitoring IT fejlesztés keretében.</p>	<p>Ezt a funkciót a javaslatnak megfelelően, de külön rendszerként tervezük megvalósítani, úgy, hogy a gazdálkodó javaslatot kapjon a releváns támogatásokról/előírásokról az IT rendszeren keresztül.</p> <p>A funkció előkészítése része a már elindult IT előkészítési projektnek.</p>
4.	Környezeti ambíció szint, kondicionalitás	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	<p>A KAP Stratégiai Terv vertikális koherenciájának növelése a nem termelő területek kiterjedésének növelése és a környezeti célkitűzések elérése érdekében.</p> <p>Ennek érdekében a kondicionalitás kötelező szintjeinek emelése szükséges, az alábbiak szerint:</p> <p><i>GAEC1 Az állandó gyepterületek megőrzése előírás további szigorítása (nem csupán az országos arányok rögzítése) indokoltnak mondható, az alábbiak szerint:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> gyepterületek gazdaság szintű megőrzése kötelező, vagy gyepterületek feltörése tilos <p><i>GAEC1 Vizes élőhelyekre és tőzeglápok védelmére vonatkozó előírás mielőbbi bevezetése indokolt.</i></p>	<p>A termőhelyi adottságoknak nem megfelelő földhasználat számos környezeti problémát okoz. A javaslat a KAP Stratégiai tervben jelenleg szereplő, a nem termelő területek kialakítását és fenntartását szolgáló több elemből álló eszközrendszer (AÖP, NTB létesítési és fenntartási támogatás) kiegészítése oly módon, mely garantálja a környezeti károk elkerülését és elősegíti a gazdálkodók csatlakozási hajlandóságát.</p> <p>A nem termelő területek növelése jelentősen hozzájárul a növényvédőszer-használat</p>	<p>A javaslatok részletes egyeztetésére sor került. A szakmai irányban egyetértés van, de a megvalósítás módjában más irányt javasol a KAP ST.</p> <p>A földhasználatváltás a kondicionalitás révén történő ösztönzése szociális problémákhoz vezethet, mert jellemzően olyan termelőket érint, akik gyenge jövedelmezőség mellett gazdálkodnak és az érintett területek jelentős szerepet játszanak a megélhetésükben.</p>

			<p><i>GAEC4 Vízvédelmi sávokra vonatkozó előírások</i></p> <p>Megítélésünk szerint a vízfolyások mentén védelmi sávok kialakítása során jelenleg érvényben lévő szabályozás szigorítása szükséges. Az előírásnak a tápanyagutánpótlás során felhasznált alapanyagok és a növényvédőszeres kijuttatásának korlátozása mellett vagy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a puffersáv szélességének növelésével (min. 5 m általános szabályként), vagy 2. a művelési mód megváltoztatásával (pl. 6 méter szélességű mezsgyék, gyepes sávok létrehozásának kötelezettségével) kell garantálni a közvetlen és diffúz vízszennyezés megakadályozását. <p>A vízvédelmi parti sávok méretét célszerű lenne szinkronba hozni a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényben, továbbá a 83/2014. (III.14.) Korm. rendelet 1.§ 11. pontjában részletezett meghatározott parti sávokra vonatkozó szélességekkel, amelyek a mederfenntartási és vízkárelhárítási munkák elvégezhetőségét biztosítja. Ennek a közérdekű korlátozásnak a gazdálkodók részéről történő végrehajtását is biztosítaná a támogatás feltételeként történő kötelező kialakítás előírása (a parti sáv szélessége a vizek besorolásától függően a partéltől számított 3, 6, illetve 10 méteres területsáv).</p> <p>A belvíz veszélyeztetett és aszályérzékeny területeken megfontolandónak tarjuk a belvíz és csapadékvíz elvezetése tilalmának bevezetését, valamint az aszályérzékeny területeken a nagy</p>	<p>csökkentésének stratégiai céljainak eléréséhez. A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírásaihoz javasolt módosítások a KAP alapkövetelményeinek magasabb környezeti hozzájárulását eredményezik, melyet a romló környezeti paraméterek indokolnak.</p>	<p>A fentiekre tekintettel a földhasználatváltás az AÖP-n és az AÖNTB-n keresztül kívánja ösztönözni a szakpolitika.</p>
--	--	--	---	---	--

			<p>vízigényű növénykultúrák tilalmának előírányozását.</p> <p><i>Az eróziós intézkedésekkel érintett területek bővítése</i> (esetlegesen az aszály- és belvízérzékeny területek bevonásával is) és földhasználatváltási célterületek lehatárolása indokolt az összetett környezeti problémák (erózió, defláció, szárazodás, biodiverzitás csökkenés) csökkentése érdekében. Ezzel az erőltetetten művelésben tartott területek kiterjedésének csökkentése érhető el. Fentiek céljából a HMKÁ5 előírásait kiegészíteni javasoljuk a következő előírással: „A földhasználatváltási célterületeken a forgatásos talajművelés nem megengedett.”</p> <p>GAEC 8 esetében indokolt lehet a <i>tájképi elemek/nem termelő elemek arányának növelése</i> (3 %-ról legalább 4 %-ra), valamint a nem termelő beruházásokkal létrehozott területek kellően magas súlyozási tényezővel történő alkalmazása.</p> <p>Ezzel együtt indokolt a <i>nitrogén megkötő növények súlyozási tényezőjének csökkentése</i> (1 pontról maximum 0,5 pontra), mivel feltételezhető, hogy a mezőgazdasági termelők jelentős hányadban ezen növényfajok termesztésével kívánja kielégíteni a hivatkozott HMKÁ előírást – a korábbi zöldítéses tapasztalatok alapján.</p> <p>A nem termelő tájképi elemek előírásai közé javasoljuk beilleszteni a <i>mezőgazdasági területeken elhelyezkedő tájképi jelentőségű régészeti lelőhelyek</i> megőrzésének előírását, mely hozzájárul kulturális örökségünk hosszútávú megőrzéséhez.</p>		
--	--	--	--	--	--

				Megfontolásra javasoljuk továbbá a mezőgazdasági hasznosítású területeken elhelyezkedő fészületek és határjelző kőhalmok megőrzését célzó előírás bevezetését.		
5.	Környezeti ambíció szint, kondicionalitás	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5	A korábbi, kondicionalitásra tett SKV javaslatnak megfelelően a maximális táblaméret csökkentése indokolt lehet 30 hektár körüli értékre.	A gyakorlat bevezetésének komoly jelentősége lehet a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban, valamint a szélerózió csökkentésében.	A javaslatot a tervezők elfogadják, az átvezetésre került a KAP ST-ben.
6.	Környezeti ambíció szint, AÖP	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	A talajkondicionáló, növénykondicionáló vagy mikrobiológiai, illetve N-megkötő készítmények alkalmazása többlet/helyettesítő inputanyagok használatával teszi lehetővé az AÖP előírásainak teljesülését. Az előírás törlése, vagy kiegészítése javasolt, oly módon, hogy az garantálja a felhasznált egyéb tápanyagutánpótló anyagok kizárását.	A gyakorlat kiegészítése nélkül nem garantálható a környezeti szempontból indokolt inputanyag bevitel csökkentés.	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az AÖP pontozási rendszere módosításra került a felvetésnek megfelelően.
7.	Környezeti ambíció szint, AÖP	2022.07.15.	elsősorban SO5	A nitrogénmegkötő növények és az ökológiai másodvetés beszámításának megváltoztatása a HMKÁ 8 alapján meghatározott nem termelő elemek közé, oly módon, hogy azok vagy törlésre kerüljenek, vagy az ezekkel a kultúrákkal történő teljesítés pontértéke 1 pontra csökkenjen.	A zöldítés tapasztalatai alapján a mezőgazdasági termelők előszeretettel váltják ki a termelés csökkentésére vonatkozó kötelezettségeiket (pl. zöldítés ökológiai fókuszterületek kialakítása) nitrogénmegkötő növények, vagy ökológiai másodvetés termelésével. Ez a megoldás nem eredményezi az agrárkörnyezet megfelelő szükséges változását, ezért indokolt a javasolt módosítás.	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az AÖP pontozási rendszere módosításra került a felvetésnek megfelelően.
8.	Környezeti ambíció szint, AÖP	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	Az ökológiai gazdálkodásban engedélyezett biológiai ágensek kizárólagos alkalmazása az ültetvényterület legalább 50 %-án.		A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az előírások megvalósíthatóságával

				A szántóterületek legalább 30 %-án kizárólag talajkondicionáló, növénykondicionáló vagy mikrobiológiai készítmények alkalmazása.		kapcsolatban további elemzés szükséges a bevezetés előtt.
9.	Környezeti ambíció szint, AÖP	2022.07.15.	Elsősorban SO5, SO6	<p>A gyepterületekre vonatkozó gyakorlatok kiegészítése indokolt (pl. extenzív legeltetéses állattartás, őshonos haszonállatfajták legeltetése), valamint szükséges a jelenlegi előírás kondicionalitás keretében történő előírása, vagy pontértékének csökkentése.</p> <p>A gyepterületekre vonatkozó gyakorlatok kiegészítése az alábbi területeken lehet indokolt (figyelemmel az AKG intézkedéssel való átfedésre is):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az extenzív gyephasználatot előíró szabályozás (kíméletes, gyeptípushoz igazodó legeltetés) • Legeltetést alkalmazását elősegítő előírás (pl. őshonos haszonállattal történő legeltetés) • A természetkímélő kaszási módok preferálását szolgáló előírás (szársértő kaszák tilalma, alternáló kaszák előírása) • A gyepterületek esetében önálló előírásként javasoljuk a minimális tarlómagasság szabályozását, az alábbiak szerint: A kaszálás során minimálisan 10 centiméteres tarlómagasság fennhagyása kötelező. 	A gyepterületekre vonatkozó gyakorlat jelenleg csupán a gyepek – egyébként nem kívánatos – kiszántását korlátozza, ezzel lényegében a közvetlen környezeti kár elkerülését eredményezik, ezért az ambíció szintjének emelése szükséges. A felsorolt előírástípusok rugalmasabbá teszik az AÖP gyepekre vonatkozó gyakorlatainak a körét, és egyúttal növelik annak környezeti hozzáadott értékét.	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az AÖP egyes előírásai módosításra kerültek a felvetésnek megfelelően.
10.	Környezeti ambíció szint, AÖP	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	A forgatás nélküli művelésre vonatkozó gyakorlat környezeti hozzáadott értéke elvitathatatlan, ugyanakkor fontos ezzel párhuzamosan a növényvédőszeres használati korlátozását is előírni.	A forgatás nélküli talajművelés alkalmazása esetenként jelentős növényvédőszer-használattal járhat. Az előírás megfogalmazása során törekedni kell a technológia szempontjából még elfogadható, de	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az előírások megvalósíthatóságával kapcsolatban további

					a minimális környezeti terheléssel járó növényvédőszer-használat meghatározására.	elemzés szükséges a bevezetés előtt.
11.	Környezeti ambíció szint	2022.07.15.	elsősorban SO6	A biodiverzitás-csökkenését megállító kiegészítő intézkedéscsomag bevezetése: a Natura 2000 szántóföldi kompenzációs kifizetések bevezetése	A javasolt hiányzó támogatási elem jelentősen hozzájárulhat a tartósan negatív trendet mutató biodiverzitást érintő folyamatok megváltoztatásához. A javasolt támogatási elem hozzájárul a növényvédőszer-használat csökkentésének stratégiai céljaihoz és több ágazat (vadgazdálkodás, méhészet) számára is kedvező élőhelyi változásokat idéznek elő. A bevezetésre javasolt beavatkozás a KAP Stratégiai Terv és a Natura 2000 PAF közötti magasabb szintű összhang lehetőségét segíti elő. A beavatkozás bevezetése hozzájárul a 28/2017. (X. 25.) AB határozat végrehajtásához.	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők, ugyanakkor a jelenlegi tervezési periódusban a javaslat bevezetésének pénzügyi, végrehajtási feltételei nem adottak. Az új kifizetés bevezetése a következő tervezési ciklusban reális.
12.	Környezeti ambíció szint	2022.07.15.	elsősorban SO5	Víz Keretirányelv kompenzációs kifizetés bevezetése	A hazai felszíni és felszín alatti vizek állapotának megőrzése és javítása érdekében indokolt a Natura 2000 kompenzációs rendszerhez hasonló támogatási intézkedés bevezetése.	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők, ugyanakkor a jelenlegi tervezési periódusban a javaslat bevezetésének pénzügyi, végrehajtási feltételei nem adottak. Az új kifizetés bevezetése a következő tervezési ciklusban reális.
13.	Környezeti ambíció szint, AKG	2022.07.15.	elsősorban SO6	A biodiverzitás-csökkenését megállító kiegészítő intézkedéscsomag bevezetése:	A javasolt hiányzó támogatási elem jelentősen hozzájárulhat a tartósan negatív trendet mutató biodiverzitást érintő folyamatok	A javaslat szakmai irányával egyetértenek a tervezők. Az új AKG elindítására 2024-től kerül sor. A

				Hosszú távú parlagon tartás/méhlegelő kialakítás TECS és gyeprezervátum TECS bevezetése a Magas Természeti Értékű Területeken.	megváltoztatásához. A javasolt támogatási elem hozzájárul a növényvédőszer-használat csökkentésének stratégiai céljaihoz és több ágazat (vadgazdálkodás, méhészet) számára is kedvező élőhelyi változásokat idéznek elő. A Magas Természeti Értékű Területek programjának két fent említett tematikus előírás csoportjának javaslata az EU Bizottság által támogatott Birds&Farmland Initiative keretében, a hazai partner (MME) kezdeményezésében készült.	javaslat érvényesítésére akkor lesz lehetőség. A KAP ST nem zárja ki az új TECS bevezetésének lehetőségét.
14.	Megújuló energia	2022.07.15.	elsősorban SO2, SO4, SO5, SO8	<p>Különálló megújuló energiatermelési beavatkozás</p> <p>Javasoljuk a megújuló energetikai beruházások támogatására külön beavatkozás indítását, melyet a mezőgazdasági, élelmiszeripari és kisteleplési, tanyasi beruházási beavatkozásokhoz tartozó keretösszegekről javasolt leválasztani és amely az R.15-höz kötötten dedikáltan megújuló energiatermelési kapacitást növelő célt szolgál. Javasolt a beavatkozás keretösszegét legalább 90 milliárd forintban meghatározni annak érdekében, hogy a KAP Stratégiai Terv más programokhoz hasonlóan, a rendelkezésére álló forrásokkal arányosan járuljon hozzá a Nemzeti Energia és Klímatervben (NEKT) a hazai energiatermelés karbonsemlegességéhez kitűzött célokhoz. Egy új, különálló megújuló energetikai beruházási beavatkozásra allokált 90 milliárd forintos keretösszeg 50%-os támogatási arány mellett mintegy 300 MW megújuló kapacitás (R.15) megvalósítását teszi lehetővé, mely a NEKT</p>	<p>Az uniós és hazai szakpolitikai célokkal összhangban és az R.15 indikátorhoz kapcsolódó célérték elérésének biztosítása érdekében javasolt közvetlenül a cél érdekében felhasználható források rendelkezésre bocsátása. A piaci folyamatok – zöld átállás, magas fosszilis energiaárak, ellátásbiztonság – mind növekvő piaci keresletet eredményeznek, így a vállalkozók beruházási hajlandóságát is élénkítő trend jellemzi. A fenti megközelítésnek megfelelően a különálló megújuló energetikai termelést támogató beruházások modellezésénél a három releváns beavatkozást vettük alapul ((1) Mezőgazdasági üzemek</p>	<p>A tervezők elfogadták a javaslatot és a külön beavatkozás létrehozása megtörtént a KAP ST-ben.</p>

				<p>jelenlegi- és célérték különbözet 10%-a. Az új beavatkozás az R.15 célérték kétszeresre növelését teszi lehetővé (jelenleg: 151 MW).</p>	<p>fejlesztése, (2) Élelmiszerfeldolgozás fejlesztése a mezőgazdasági termékek érték-növelésével, (3) Kistelepülések és tanyák infrastruktúra fejlesztése). A VP energiahatékonyságra és megújuló energetikára vonatkozó tematikus értékelése alapján feltételezzük, hogy a vállalati kedvezményezettek (1-2) 20%-a, míg a kistelepülési kedvezményezettek (3) 80%-a végez majd olyan mértékű ingatlan felújítást vagy új fejlesztést, mely energetikai fejlesztést is megkövetel. Szintén a korábbi értékelések alapján úgy becsüljük, hogy az egyes ingatlan beruházási összegeken belül átlagosan 15%-a lesz a megújuló energetikai fejlesztésre fordított összeg.</p> <p>E logika mentén egy új, különálló megújuló energetikai beruházási beavatkozásra allokált 90 milliárd forintos keretösszeg 50%-os támogatási arány mellett mintegy 300 MW névleges beépített kapacitás megvalósítását teszi lehetővé. Figyelembe véve a Nemzeti Energia és Klímaterv előírását (mely alapján Magyarország megújuló energiaellátásának központi elemét a napelemes kapacitások bővítése jelenti, és amelyek</p>	
--	--	--	--	---	--	--

					<p>nagysága a 2016-os 680 MW-ról 2030-ra 6500 MW-ra kell növelni), ez a 3000 MW-os jelenlegi és a 6500 MW-os célérték különbözetének csaknem 10%-át jelenti.</p> <p>Tapasztalati alapon és széleskörű alkalmazhatóságánál, egyszerű telepítésénél és elszámolásánál fogva a megújuló energiatermelési kapacitás várhatóan túlnyomó részben napelemes, kisebb részben napkollektoros, biomassza kazán és geotermikus fejlesztéseket támogathat. Ennek megfelelően a javasolt keretösszeg meghatározásánál napelemes fejlesztésből indultunk ki, figyelembe véve, hogy a fejlesztés keretében beépített kapacitás nem haladhatja meg a gazdaság saját energiafelhasználását.</p>	
15.	Megújuló energia	2022.07.15.	elsősorban SO2, SO4, SO5, SO8	<p>Telephelyfejlesztés (új építés vagy felújítás) esetén kötelező megújuló energia termelés</p> <p>Javasolt a megújuló energiatermeléssel kapcsolatos előírások specifikus megfogalmazása. Ennek keretében javasolt előírni, hogy a telephelyfejlesztési, épületfelújítási beruházások esetén, mind az új építés, mind a mélyfelújítás esetén javasoljuk előírásként rögzíteni a megújuló energiatermelési fejlesztés használatát, legalább olyan mértékben, amely az új/felújított épület energiafelhasználásának (hő- és / vagy villamos energia) 50%-át fedezi.</p>	<p>A TNM rendelet 2022.06.30-tól az új építésű ingatlanok és minimum 50%-ot elérő felújítás esetén előírja a közel nulla energiaigény (KNE) követelményszintnek történő megfelelést, mely megújuló energiatermelés használata nélkül gyakorlatilag nem elérhető. A lakóépületek mellett a gazdasági épületek, és önkormányzati ingatlanok kapcsán is indokolt hasonló követelmények érvényesítése. Figyelembe véve az</p>	<p>A tervezők egyetértenek a javaslat szakmai irányával.</p> <p>A zöld beruházási beavatkozásokból finanszírozott fejlesztéseknél kötelező lesz az energetikai fejlesztés.</p> <p>Ugyanakkor minden beruházásra nem lehet kiterjeszteni ezt a</p>

					uniós Fit for 55 célokkal összhangban lévő hazai NEKT energiastratégiai célokat (2030-ra 6500 MW névleges napelemes kapacitás), valamint a jelen háborús helyzet kapcsán többszörösére növekvő fosszilis energiahordozó-költségeket és a felértékelődött ellátásbiztonsághoz és önellátáshoz kapcsolódó szempontokat, indokoltnak látjuk a támogatást a KAP Stratégiai Terv céljai és az ennek háttéréül szolgáló uniós zöldítési elvárások mellett a hazai szakpolitikai és a hosszú távú nemzetgazdasági célok, valamint a vállalkozások biztonságos és fenntartható működésének szolgálatába is állítani. A kötelező előírás biztosíthatná azt, hogy a megújuló energia beavatkozás kerete felhasználásra kerül és az R.15 indikátor célértéke növekszik.	követelményt, mert lesznek olyan fejlesztések, amelyek nem érintenek például építményeket, így a megújuló energia elvárással való összekötés életszerűtlen lenne.
16.	Megújuló energia	2022.07.15.	elsősorban SO2, SO4, SO5, SO8	Fajlagos költségek felhasználása az indikátor-számításban a GINOP benchmark értékei alapján A megújuló energiatermelést dedikáltan és meghatározó mértékben támogató Mezőgazdasági üzemek zöld beruházásainak támogatása (RD01c_E01_FRM_73) beavatkozás keretében a beépített megújuló energia termelési kapacitásokra vonatkozóan egységesen az 1100 EUR / kWp fajlagos értékek használatát javasoljuk. Ez az érték a jelenlegi és várható HUF/EUR árfolyammal és az inflációval korrigáltan figyelembe veszi a GINOP-ban alkalmazott fajlagos	A fent bemutatott, a GINOP-ban évek óta alkalmazott és több alkalommal felülvizsgált (utolsó verziót ld. GINOP-4.1.5-22) fajlagos értékek használata műszakilag alátámasztott és piaci oldalról validált. Támogatáspolitikai szempontból előnyös, hogy ha az értékek a KAPST-ban és a GINOP-ban hasonlóak, mert így nem igényelnek további magyarázatot egyik programban sem (NB: a GINOP	A javaslatot a tervezők figyelembe vették az érintett beavatkozások pénzügyi keretének és egységösszegének, valamint a kapcsolódó R indikátor tervezésénél.

				<p>értékeket, túlnyomórészt napelemes rendszerek telepítésére, mint várhatóan meghatározó technológiára alapoz.</p> <p>Az R.15 célértékének meghatározásakor a fajlagos érték mellett a tervezők figyelmébe ajánljuk azt a tervezetként már létező szabályozást, melynek hatályba lépése esetén a további napelemes rendszerek engedélyezéséhez – a hálózati anomáliákat és túlterhelést megelőzendő – előírják a megfelelő tárolási kapacitások biztosítását is. Ez rendszermérettől függően az adott rendszer beruházási értékének 30-60%-át is kiteheti, így javasolt egy átlagos, 40-50%-os értékkel kalkulálni.</p>	<p>Plusz már nem folytatja a vállalkozások megújuló energetikai támogatását) az EU Bizottság felé. A fajlagosok piaci realitásokat tükröznek, melyekhez kapcsolódó általános megtérülési időket a magas fosszilis energiaárak jelentősen leszorították az elmúlt időszakban, így nem tekinthetők a piaci mechanizmusokat korlátok közé szorító értékeknek, csupán a reális árak meghatározását szolgálják.</p>	
17.	Vidékfejlesztés	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>HACS kiválósági program a fejlesztési források helyi szinergiájának növelése érdekében</p> <p>A LEADER Helyi Akciócsoportok a magyar területfejlesztés rendszerének meghatározó elemét képviselik. Az egyetlen olyan szervezetrendszer, amely az ország teljes vidéki területét lefedi, és dedikált feladata a fejlesztési források szinergiájának növelése helyi szinten. A LEADER megközelítés és a HACS „infrastruktúra” ideális ahhoz, hogy a különböző fejlesztési programok közötti szinergiát növelje helyi szinten. Érdemes ezt itthon a LEADER stratégiai céljai között kiemelten kezelni és a KAP Stratégia szintén, valamint a társmínisztériumok felé támogatni. Ahhoz, hogy a HACS-oknak kellő mértékű hatása legyen a környezetük fejlesztési programjaira ilyen tekintetben több kapacításra van szükségük.</p> <p>A HACS-ok szervezetében jelenleg 2 fő teljes állású alkalmazott tevékenykedik, az ország mind a 103 HACS területén. A KAP Stratégiai Terv</p>	<p>A HACS-ok differenciált fejlesztése indokolt. A jól működő HACS-ok kiválósági alapon, a meglévő HACS-ok szerzett jogait nem sértő módon történő pozitív diszkriminációja elősegítheti a jól teljesítő továbbfejlesztését. A HACS-ok lényeges szerepet tölthetnek be a különböző források helyi és összehangolt megteremtésében, ennek segítségével pedig az Európai Bizottság által a VP kapcsán többször megkérdőjelezett, más programokkal való szinergia decentralizált és helyi igényekre alapozott elősegítése kapcsán.</p>	<p>A tervezők egyetértenek a javaslattal.</p> <p>A javaslatához kapcsolódva a HACS-oknak lehetőségük lesz a KAP ST időszakában a fejlesztési projektek a HACS által kezelt forrásból történő megvalósítására. A projektek megvalósítása egyben forrást biztosít a fejlesztő, facilitáló munkában közreműködő kollégák felvételére.</p>

			<p>megvalósítása keretében e HACS-oknak ismételtlen be kell majd nyújtaniuk a Helyi Fejlesztési Stratégiájukat (HSF) annak érdekében, hogy státuszuk megújításra kerüljön. Fontos, hogy a 2023-2027 időszakra vonatkozó HFS elkészítése során a HACS-ok számára kiemelt előírásként kerüljön előírásra a helyi léptékű szinergia elősegítése. Javaslatunk alapján a jelenleg 2 fő / HACS rendszert megtartva a jól teljesítő HACS szervezetek a 2014-20 időszakra vonatkozó eredményességi alapon és a 2014-20 közötti, nem VP programokkal való helyi összehangolás és szinergia növelése érdekében az igényekhez igazodva további egy-három fővel bővíthetnének 3-5 fő / HACS-ra. Ezt a lehetőséget „HACS kiválósági program” néven meghirdetve, a fő küszöbértékeket elérő HACS-ok számára javasoljuk megnyitni azzal, hogy a HACS-oknak a HFS kapcsán nyilatkozniuk kell a HACS kiválósági programban való részvételi szándékukról, bemutatva a 2014-20 időszak releváns eredményeit, mint alátámasztást. A HACS kiválósági programban kiválasztási kritérium lehet a korábbi években a HACS közreműködésével megszerzett (nem csak VP) támogatási összeg, valamint a más OP-kból és hazai programokból megszerzett támogatási összeg), melyhez megfelelően motiváló, a valóban jól teljesítőket premizáló küszöbértéket kell társítani.</p> <p>Feltéve, hogy a HACS kiválósági program támogathatósági limitjeit úgy határozzuk meg, hogy azon a HACS-ok 30%-a sikerrel szerepeljen, és ezek mindegyikénél átlagosan +2 főt tervez foglalkoztatni (tehát 4 főt a mostani 2 helyett),</p>		
--	--	--	---	--	--

				akkor ennek becsült forrásigénye a következő a KAP ST teljes időhorizontján: 30 HACS x 2 fő x 5 év x 12 MFt évi teljes munkáltatói ráfordítás = 3,6 milliárd forint.		
18.	Vidékfejlesztés és	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>Összehangoltabb vidékfejlesztés elősegítése</p> <p>A LEADER keretében lehetőség van a vidékfejlesztés KAP Stratégiai Terv keretén belül történő koordinációjának és még jobb hasznosulásának elősegítésére is. Amennyiben egy HACS által képviselt HFS-hez való bizonyított illeszkedés plusz pontokat jelenthetne a KAPST II. pillér vidékfejlesztési és mezőgazdasági pályázatainak értékelésénél, akkor ez a helyi beavatkozások igény-alapúságát és összehangoltságát, így megvalósíthatóságát és fenntarthatóságát is elősegítené.</p>	<p>A HACS-ok által készített HFS szerepének növelésével a HFS-ek célzottsága és helyi elfogadottsága sokat javulhat. A helyi szereplők még inkább kézzel fogható értéket látnának a helyi stratégiához történő illeszkedésben, a helyi stratégiai célok előmozdításában való egyéni részvételben. A HACS-ok a plusz pontok odaítélésével előszűrő szerepet is betöltenek, mely jellemzően emeli a támogatási kérelmek átgondoltságát, általános minőségét és az egyes pályázatok előkészítését nagyobb arányban decentralizálná. Így a LEADER megközelítés és a HFS a HACS számára biztosított forrásokon túlmutató fejlesztési hatást tudna kifejteni a szociális, foglalkoztatási, helyi életminőség terén tapasztalható problémák kezelése érdekében.</p>	<p>A projektkiválasztási eljárás során problémát okozhat a HFS-hez való illeszkedés megítélése, ezért a javaslatot nem támogatjuk.</p>

19.	Vidékfejlesztés és	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>LEADER képzési és mentorálási program elindítása a KAP Hálózat keretein belül</p> <p>A HACS-okban dolgozó alkalmazottak célzott és folyamatos képzésével lehetőség lenne a helyi szociális, foglalkoztatási és versenyképességi problémák kezelésében való szerepük növelésére a helyi szinergiák kihasználása érdekében. Javasoljuk egy olyan folyamatos képzési és tájékoztatási program biztosítását a HACS munkatársak részére, melynek eredményeképpen a növekednek felkészültségük és ezen keresztül a HACS-ok pozitív hatása ezen területeken.</p> <p>A képzési és mentorálási programra jó példa és analógia lehet az MKIK által uniós támogatással végzett, 3,6 milliárd forint keretösszeggel 2018 óta folyó Országos Vállalkozói Mentorprogram. Ennek keretében a legkisebb vállalkozások információs, képzési, mentorálási és akár egyéni tanácsadási szolgáltatásokat tudnak igénybe venni. A résztvevő vállalkozások szakértői és mentori (hasonló fejlesztések terén már tapasztalattal rendelkező közepes- vagy nagyvállalat) segítséggel, iránymutatással, helyi MKIK koordinátori támogatás mellett. Egy LEADER képzési és mentorálási program hasonló elven, folyamatokkal és keretösszegekből lehetne működtethető, mellyel a helyi szinergiák kihasználásának új lehetőségei nyílhatnak meg úgy, hogy ez egyben az Európai Bizottság felé prezentálható szinergia-teremtési eszközt is jelent, melyből valamennyi helyi fejlesztés profitál, programtól és finanszírozási lehetőségtől függetlenül.</p>	<p>A vidékfejlesztés céljaira szánt források jelentős növekedése várható a 2023-2027 időszakban. Ahhoz, hogy ez a forrás eredményesen hasznosuljon szükség van a vidékfejlesztéssel kapcsolatos tudás, jó gyakorlatok megfelelő szintjére az érintettek körében. Ehhez jó platformot nyújt a LEADER HACS hálózat, amely a helyi szereplőkkel fenntartott kapcsolatán keresztül képes lehet az információk átadására, saját forrásai tekintetében pedig azok alkalmazására. Így a HACSok képzésével jelentős multiplikátor hatás érhető el.</p>	<p>A tervezők egyetértenek a javaslattal. A KAP ST időszakában hangsúlyos feladata le a KAP Hálózatnak a LEADER HACS-ok képzése és mentorálása.</p>
20.	Alapok közötti koordináció	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>A KAP Stratégiai Tervben és az Operatív Programokban szereplő egyes források komplex felhívásokban történő kezelése</p>	<p>A KAP Stratégiai Terv, az Operatív Programok és a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv számos</p>	<p>A javaslatot a tervezők elfogadták. A KAP ST 4.5 fejezete már a javaslattal</p>

			<p>A tervezés során azonosításra került több olyan KAP ST beavatkozás, amelynek van olyan párja valamelyik operatív programban, amellyel lehetőség van szinergiák kiaknázására. Azt javasoljuk, hogy ilyen esetekben a szokásos pályázati felhívások mellett kerüljön megjelentetésre egy új, tájékoztató dokumentum: felhívás komplex projektekre tárgyban, amely bemutatja a két pályázati felhívást, kiemelve a kapcsolódásokat. Javasoljuk, hogy ezen felhívások bírálati szempontrendszerében kapjon többlet pontokat az a pályázó, aki a másik pályázati felhívásra is ad be pályázatot.</p> <p>Javasolt támogatáskezelési lépések:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A másodikként megjelenő felhívással együtt a pályázati felületen kiírásra kerülhet egy olyan dokumentum, amely mindkét felhívásról egy rövid összefoglalót és a két kiírás közötti kapcsolatot mutatja be (felhívás komplex projektekre). Ez a dokumentum csak támogatások lényegi bemutatására és a kapcsolatok ismertetésére szorítkozik, a részletes feltételeket továbbra is az egyes pályázati felhívások fogják tartalmazni. • Mindkét felhívás biztosíthatna plusz pontot annak a kedvezményezettnek, aki a bírálatig kérelmet nyújt be a másik felhívásra is, így részt vesz a szinergikusan összepárosított támogatási lehetőségek kihasználásban. 	<p>területen fog átfedő módon fejlesztéseket finanszírozni. Ezen esetekben biztosítani kell azt, hogy a támogatások szinergia lehetőségekkel élve vehetők figyelembe. A javasolt módszer relatív egyszerűen megvalósítható és nem igényel se eljárásrendi, sem informatikai fejlesztést egyik oldalról sem.</p>	<p>összhangban került kialakításra.</p> <p>A KAP ST véglegesítése keretében megtörtént a többi program tervezőinek megkeresése, és a kapcsolódások azonosítása.</p>
--	--	--	--	---	---

			<ul style="list-style-type: none"> • Az Irányító Hatóságok vállalják, hogy a benyújtott kérelmekről tájékoztatják egymást. <p>A KAP ST-OP-k egyeztetés során azonosított felhívás párok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • KAP Stratégiai Terv: mezőgazdasági és erdészeti vállalkozások digitalizálása – DIMOP Plusz: KKV digitális készségfejlesztés • KAP Stratégiai Terv: állattenyésztéssel kapcsolatos fejlesztések – KEHOP Plusz: trágyára alapuló biogáz termelés • KAP Stratégiai Terv: vidéki infrastruktúra fejlesztése – DIMOP Plusz: közszolgáltatási applikáció fejlesztés • KAP Stratégiai Terv: helyi szintű wifi hozzáférés- DIMOP Plusz: szélessáv fejlesztés • KAP Stratégiai Terv: mezőgazdasági, élelmiszeripari digitalizáció – DIMOP Plusz: Big Data, AI • KAP Stratégiai Terv: nem termelő beruházások (NTB) fenntartása - KEHOP Plusz: élőhelyfejlesztés, rekonstrukció <p>Javasoljuk továbbá, hogy ezen együttműködési lehetőségekkel kerüljön kiegészítésre a KAP Stratégiai Terv az alapok közötti koordinációjával foglalkozó 4.5 fejezete.</p>		
--	--	--	--	--	--

<p>21.</p>	<p>Alapok közötti koordináció, szinergia, KAT ST-TOP+</p>	<p>2022.07.15.</p>	<p>Valamennyi SO</p>	<p>A vidékfejlesztési támogatások koordinációjának javítása a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során</p> <p>Javasoljuk a KAP Stratégiai Tervben rögzíteni azt, hogy a vidékfejlesztési beavatkozások esetében a szinergia helyi szintű megvalósítása a LEADER HACS-ok tervezési munkáján keresztül fog megvalósulni. Ennek érdekében a LEADER HFS-ek felülvizsgálata során előírásra kerülne, hogy a LEADER HACS vizsgálja meg az érintett megyék Integrált Területi Programját és saját céljait komplementer módon alakítsa ki, törekedve a szinergiára. Továbbá javasolt a TOP Pluszban is rögzíteni, hogy a megyéknek kötelező konzultációs lehetőséget biztosítani a megyében működő LEADER HACS-ok számára azzal a céllal, hogy a tervezett fejlesztéseket összehangolják.</p>	<p>A vidékfejlesztés terén jelentős átfedés található a KAP Stratégiai Terv és a TOP Plusz által támogatott célok, területek között. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a két forrás összehangolásával az egyes projektek egymás hatását megsokszorozva, a teljes értékláncok mentén biztosítsák a fejlesztéseket. Ehhez elengedhetetlen valamilyen koordinációs mechanizmus működtetése. Ennek biztosít fórumot jelen javaslat.</p>	<p>A tervezők elfogadják a javaslatot.</p> <p>A KAP ST véglegesítése keretében megtörtént a TOP tervezőinek megkeresése, és az együttműködés kezdeményezése.</p>
<p>22.</p>	<p>Egyszerűsítés</p>	<p>2022.07.15.</p>	<p>Valamennyi SO</p>	<p>Javasoljuk az egyszerűsített költségelszámolási megoldásokkal kapcsolatos tervek felülvizsgálatát a KAP Stratégiai Tervben a következők szerint:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 12 vidékfejlesztésre irányuló beavatkozás esetében javasoljuk megvizsgálni azt, hogy a már megjelölt kifizetési opciók mellett lehet-e alkalmazni az átalányelszámolást, vagy a százalékos átalányelszámolást. • 12 vidékfejlesztésre irányuló beavatkozás esetében javasoljuk felülvizsgálni a kifizetési módokra vonatkozó jelölést, mivel az csak az átalányelszámolásra terjed ki. Lehetségesnek látjuk, hogy az esetek egy részében egyösszegű átalányfinanszírozásról lehet szó, vagy szükséges lehet a <i>kedvezményezett</i>nél 	<p>A KAP Stratégiai Tervből egyértelműen megállapítható, hogy Magyarország jelentős előrelépést tervez a kifizetések egyszerűsítése terén. A Vidékfejlesztési Programhoz képest jelentősen több beavatkozás esetében várható egyszerűsített kifizetés. Az egyszerűsített kifizetési megoldásokkal kapcsolatos, más operatív programokban szerzett tapasztalatok alapján javasoljuk egyes beavatkozástípusok esetén a jelenlegi terv verzióban alkalmazott jelölések felülvizsgálatát. Az ex ante értékelési jelentésben részeként részletes táblázatot készítettünk a</p>	<p>A javaslatok átnézésre kerültek a tervezők részéről az érintett beavatkozásokról.</p>

			<p><i>ténylegesen felmerült költségek térítése</i> kategória jelölése is.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 vidékfejlesztésre irányuló beavatkozás esetében javasoljuk felülvizsgálni az egységköltség opció szerepeltetését. Ezen beavatkozások jellemzően olyan beruházásokat finanszíroznak, amelyek költség szerkezete koncentrált, relatív kevés bizonylattal lefedhető. Ilyen esetben az egyszerűsített költségelszámolás előnyei nem olyan magasak, amely indokolná a szükséges erőforrásráfordítást, és kockázatvállalást. Az átalányfinanszírozást ezekben az esetekben is indokoltnak látjuk. • 5 vidékfejlesztésre irányuló beavatkozás esetében javasoljuk az egységköltség megoldás mellőzését az önkormányzati kedvezményezettek várhatóan jelentős számára tekintettel, mivel az önkormányzati számvitelben nehezen kezelhetők az egységköltségek alkalmazása mellett várható veszteségek, nyereségek. Ilyen esetben a tételes elszámolás, átalányköltségek kombináció kevesebb kockázattal jár. • Javasoljuk a szektorális beavatkozások esetében a kifizetési megoldásokra vonatkozó jelölések átfogó egyeztetését és esetleges felülvizsgálatát. Jelen információink alapján nem látjuk feltétlen indokoltnak ennyi beavatkozás esetében megjelölni az összes kifizetési opciót. méhészeti és borászati beavatkozások 	<p>kifizetéstípusokról, javaslatainkról.</p>	<p>és</p>	
--	--	--	---	--	-----------	--

				esetében ezek a jelölések egyelőre hiányoznak.		
23.	Társadalmi igazságosság	2022.10.12.	SO1, SO8	Javasoljuk olyan átfogó értékelés készítését, amely megvizsgálja a hazai KAP Stratégiai Terv végrehajtásának társadalmi hatásait és a visszacsatolás lehetőségét biztosítja a támogatási rendszer társadalmi igazságossághoz való magasabb szintű hozzájárulása érdekében.	A támogatási rendszer működése kedvezményezettek szintjén változtathat a jövedelmi viszonyokon és befolyásolhatja a gazdálkodás jövedelmezőségét. Bár a támogatási rendszer tartalmaz fékeket és ellensúlyokat pl. a gazdaságméretből adódó torzítások kezelésére, időről időre indokolt a társadalmi hatások felülvizsgálata.	A KAP

Stratégiai Terv hatásai legalább olyan mértékben fognak a végrehajtáson is múlni, mint amennyire a KAP Stratégiai Terv tartalmán. Ezért az ex ante értékelés és az SKV során megfogalmazásra kerültek olyan javaslatok is, amelyek nem feltétlenül a KAP Stratégiai Terv dokumentumában javasolnak változtatást, hanem elsősorban a végrehajtás során érvényesíthetők. Az alábbi táblázat ezeket mutatja be.

Cím/Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
1.	Termeléshez kötött állategység támogatás - alapú	2022.07.15.	elsősorban SO4	A beavatkozás állattartó ágazatra gyakorolt pozitív hatása mellett a potenciálisan megnövekvő környezeti hatások (ÜHG kibocsátás, zaj-, bűz-, hulladékterhelés növekedése) kezelése a KAP Stratégiai Terv más beavatkozásaival szinergiában	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				fontos feladat (pl. állattartó telepek környezeti terhelését csökkentő beruházások támogatásával).	
2.	Termeléshez kötött - állategység alapú támogatás	2022.07.15.	elsősorban SO4	Indokolt lehet a beavatkozás keretében változó ÜHG kibocsátás mérése a gazdasági/ágazati előnyök és a környezeti terhek egyensúlyának nyomon követése érdekében, ezen kívül az állati eredetű termékdiverzitás növekedésének nyomon követése.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
3.	Zöldség-gyümölcs szektorális beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO5	A hazai zöldség- és gyümölcsök az uniós átlagnál nagyobb mértékben tartalmaznak veszélyes növényvédőszer-maradványokat. A növényvédőszer-használat érdemi, jelentős csökkentését célzó, illetve az ökológiai átállást segítő beruházások ezért kiemelt hangsúlyt kell, hogy kapjanak a beavatkozások feltételrendszereiben, illetve a pályázatok kiválasztása során.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
4.	Zöldség-gyümölcs szektorális beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO5	A zöldség és gyümölcságazatban az öntözés alapvető eleme a technológiának, ezért elsődlegesen azokat a gazdálkodásokat javasolt támogatni, amelyekben az öntözés tervezése során figyelembe vették a térségi vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben foglaltakat, az öntözővíz forrása, volumene, valamint a felszíni és felszín alatti	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				vízvezetéseket érintő potenciális szennyezések tekintetében.	
5.	Méhészeti beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	A méhészeti képzési anyagok fejlesztése vonatkozásában indokolt a természetvédelmi ágazat állami és civil szereplőinek bevonása, egyfelől a közös célkitűzések kihangsúlyozása és közös programok kidolgozása (pl. méhek szempontjából veszélyes növényvédőszer-használatának szigorú tilalma), valamint a szakmai ellentétek (pl. egyes jól mézelő idegenhonos és inváziós növényfajok megítélése, egyes védett madárfajok kártétele) tisztázása érdekében.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
6.	Szőlészeti-borászati beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	Az újratelepítések és ültetvény-átalakítások során javasoljuk előnyben részesíteni a környezetkímélő agrotechnikai megoldásokat: pl. a talajbolygatás minimalizálása, gyepes sorközök kialakítása, csökkentett növényvédőszer-használat.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
7.	Szőlészeti-borászati beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO6	Az újratelepítések tervezése és engedélyezése során beállt, természetes élőhelyek (pl. gyepek) megszüntetése nem támogatható, illetve az élőhelyek megszüntetése egykori szőlőterületek visszaállítása érdekében nem tekinthető újratelepítésnek/átalakításnak.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
8.	Szőlészeti-borászati beavatkozások	2022.07.15.	elsősorban SO5	Javasoljuk a zöldszüreti támogatás megszüntetését.	Ez a tisztán piacszabályozó támogatási forma környezeti fenntarthatósági szempontból nem indokolható, hiszen a művelésből származó környezeti externáliák (gépek kibocsátása, növényvédelem) jelentkezők, ám ezek nem ellensúlyozódnak semmilyen gazdasági megtérüléssel: a támogatás tehát nettó környezeti terhelést okoz.
9.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések keretében gondoskodni kell a speciális földhasználatot igénylő környezeti problémák kezelésének támogatási lehetőségeiről az alábbiak szerint:	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
10.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A továbbiakban is biztosítani kell a Magas Természeti Értékű Területek természetvédelmi célú földhasználatának támogatását. Az MTÉT program szükséges felülvizsgálata és bővítése hozzájárul a biodiverzitás csökkenés lassításához. Indokolt a rendszer bővítése a speciális földhasználatot igénylő fajok védelmét szolgáló tematikus előíráscsomagokkal (pl. rákosi vipera védelmét szolgáló előíráscsomag bevezetése, a túzokvédelmi	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				földhasználatot segítő előíráscsomag továbbfejlesztése, ún. gyeprezervátum előíráscsomag elindítása, Birds@Farmland projekt eredményeinek beillesztése).	
11.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A zonális jellegű környezeti problémák (pl. aszály, belvíz, erózió) megoldási lehetőségeinek további támogatása a beavatkozás keretein belül prioritást kell, hogy élvezzen.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
12.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO5	A vízvisszatartást segítő előírás csoportok megőrzése és bővítése szükséges, különösen azokon a területeken, ahol a vonatkozó stratégiai dokumentumok (pl. a Vízyűjtőgazdálkodási Tervek) erre vonatkozóan iránymutatást tesznek.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
13.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO6	A horizontális tematikus előírás csoportok keretében az apróvad- és beporzódélmeli előírások markáns megjelenítése szükséges, akár önálló tematikus előírás csoport formájában is.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
14.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések keretében indokoltnak mondható a választható előírások rendszerének megőrzése.	A hatásértékelések előzetes eredményei alapján ezeknek jelentősége lehet a környezeti teljesítmény szempontjából, így megtartásuk/bővítésük indokolt.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
15.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A környezeti hatások maximalizálása érdekében megfontolandó egy-egy terület hosszabb távú (az öt éves támogatási cikluson túlmutató) támogatásának kivitelezése a beavatkozás keretein belül. Ez vagy a támogatási szerződések időtartamának meghosszabbításával, vagy a kiválasztási szempontrendszerben a korábban támogatott területek előnyben részesítésével megvalósítható.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
16.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO5	A pályázati felhívás összehangolása szükséges, célterületi, tartalmi és végrehajtási szempontból a KAP Stratégiai Terv más, környezetbarát földhasználatot és földhasználatváltást szolgáló támogatásokkal (pl. nem termelő beruházások beavatkozás).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
17.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A kiválasztási szempontrendszerben a beavatkozás valamennyi előírás csoportja tekintetében összességében (nem tematikus előírás csoportonként) garantálni kell a legmagasabb környezeti vállalásokat tévő mezőgazdasági termelők előnyben részesítését.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
18.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A kiválasztási szempontrendszerben előnyt kell, hogy élvezzenek azon mezőgazdasági termelők, akik környezetvédelmi célú földhasználatváltás	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				fenntartása érdekében igényelnek agrár-környezetgazdálkodási támogatást.	
19.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A kiválasztási szempontrendszerben előnyt kell, hogy élvezzenek azon mezőgazdasági termelők, amelyek olyan területekkel pályáznak, melyek korábban is kaptak agrár-környezetgazdálkodási kifizetést.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
20.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A beavatkozásokhoz kapcsolódó információáramlás biztosítása érdekében – különösen a kis gazdaságméretű pályázók számára – indokolt ingyenes tanácsadás biztosítása.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
21.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Megfontolásra javasolt egyes célkitűzések (pl. biodiverzitás megőrzése, víz visszatartás) esetében az eredményalapú megközelítések bevezetése.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
22.	Agrárkörnyezetgazdálkodási kifizetések (AKG)	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések segítségével elő kell segíteni az ártéri tájgazdálkodási térnyerését az arra alkalmas területeken.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
23.	Ökológiai gazdálkodás támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Javasoljuk minél nagyobb területi térmérték támogatás alá vonását, a jelentősebb környezeti pozitív hatás elérése érdekében. A tervezési időszak alatt a területek csökkentése elkerülendő.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
24.	Ökológiai gazdálkodás támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Előnyben részesíteni a vízvédelmi szempontból érzékeny területet (erózió-, belvív-, aszály-, nitrát-érzékeny területek), beleértve az ivóvízbázisvédelmi célterületeket is.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
25.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A kiválasztási szempontrendszerben a beavatkozás valamennyi célterülete tekintetében összességében garantálni kell a legmagasabb környezeti vállalásokat tévő mezőgazdasági termelőket.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
26.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Az agro-ökológiai nem termelő beruházások a más operatív programok keretében támogatott tevékenységek (pl. KEHOP élőhelyfejlesztési, illetve vízügyi beruházások) hatásterületeiről jelentkező mezőgazdasági termelők előnyben részesítése a pályázat kiválasztási szempontrendszerében (pl. az érintett természetvédelmi, ill. vízügyi szervek támogató nyilatkozatának becsatolásával).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
27.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO5	A nem termelő beruházások esetében - különösen a felszíni vizek megőrzését célzó intézkedések vonatkozásában – megfontolandó az ún. eredményalapú kifizetési rendszer bevezetése.	Tekintettel arra, hogy a vízmegőrzést célzó beruházások és azok fenntartása egyedi, az adott terület adottságaitól nagyban függő eredménnyel jár, a kifizetési rendszert ehhez lenne szükséges igazítani. Az eredményalapú kifizetési

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					rendszer potenciális indikátorai lehetnek pl. a megőrzött víz mennyisége (m3) nem releváns vagy a vízborítással és tartós nedvességgel rendelkező talajok kiterjedése (hektár), vagy a vízborítás időtartama.
28.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO5	A vízvédelmi célokat szolgáló nem-termelő beruházások esetében előnyben kell részesíteni a vízvédelmi szempontból érzékeny területen gazdálkodókat, valamint a diffúz szennyezés miatt nem jó állapotú felszíni víztesteken és felszín alatti vizek területén gazdálkodókat a VKI 2027-ig kijelölt céljainak elérése érdekében.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
29.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO5	Megfontolandó, hogy a vízvédelmi célú beavatkozások egy része az öntözésfejlesztési beruházásokkal összevonva kerüljön meghirdetésre, és csak komplex vízgazdálkodási rendszerek fejlesztése kerüljön támogatásra.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
30.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A jogosult területek meghatározásánál, vagy a kiválasztási szempontrendszer alakításánál javasoljuk figyelembe venni az országos stratégiai természetvédelmi tervezési projektek (KEHOP Nösztep, Zöld Infrastruktúra, Tájkarakter)	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				keretében elkészült térinformatikai adatbázisokat és szakmai eredményeket.	
31.	Agro-ökológiai földhasználat-váltást és fenntartást ösztönző kifizetés	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A beavatkozás segítségével indokolt az ártéri tájgazdálkodás elősegítése a mezőgazdasági és erdőterületeken.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
32.	Génmegőrzés beavatkozásai	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Javasolt az állati génmegőrzés keretében támogatott fajták tekintetében ezen fajták gazdasági hasznosításának elősegítése. Ennek megfelelően megfontolandó a kiválasztási feltételek között a márkázott/védjegyes termékelőállítási rendszerekben való részvétel, vagy földrajzi árujelzővel rendelkezés szerepeltetése.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
33.	Állatjólét	2022.07.15.	elsősorban SO9	A belső élősködők elleni védekezés alkalmazása során garantálni kell a káros hatóanyagok (Ivermectin) természetbe jutásának megakadályozását.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
34.	Állatjólét	2022.10.12.	elsősorban SO9	A beavatkozás keretében kerülni kell a közvetlen környezeti problémákat okozó tevékenységek támogatását (pl. állattartó telepek rovarirtása).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
35.	Állatjólét	2022.07.15.	elsősorban SO6, SO9	A beavatkozás keretében indokolt lehet megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy milyen módon segítheti az a hazai gyepterületek legeltetési állattartással történő fenntartását. Ez a megoldás mind állatjóléti, mind pedig környezet- és természetvédelmi szempontból is kedvező lehet.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
36.	Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)	2022.07.15.	elsősorban SO6, SO8	Tisztások visszaalakítása estében a legalább 3 védett faj számára élőhely funkció mellett javasolt bevonni a tájkarakter egység kiemelkedő tájképi adottságának vizuális érzékelésére, kilátópontként funkcionáló tisztások megőrzésének indokát is.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
37.	Erdőkörnyezetvédelmi többéves kötelezettségvállalások (EKV)	2022.07.15.	elsősorban SO6	A NATURA 2000 kijelöléssel nem rendelkező egyes állományokban egyes környezeti értéknövelő gazdálkodói vállalások esetében javasolt a „tájkép és/vagy tájkarakter szempontjából jelentős faegyedek” megőrzésének bevonása a vállalások közé.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
38.	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	2022.07.15.	elsősorban SO5	Javasolt a talajforgatás nélküli művelés (no till) eszközbeszerzésének támogathatósága.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
39.	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	2022.07.15.	elsősorban SO5	Kiválasztási szempontok között javasolt szerepeltetni a „A fenntartható vízgazdálkodás, vízfelhasználás és vízvédelem szempontjait érvényesítő megoldásokat”.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
40.	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	2022.07.15.	elsősorban SO6, SO8	Javasoljuk, hogy épület, építmény építése, fejlesztése, felújítása esetén előnyben részesüljenek a barnamezős beruházások és/vagy az adott tájra jellemző építészeti megoldások (elhelyezés, méret, forma, anyag, szín).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
41.	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	2022.07.15.	elsősorban S08, S09	Indokolt lehet a kiválasztási szempontok között szerepeltetni a helyi piacra termelés előnyben részesítését, például olyan formában, hogy a termelő részt vesz helyi, közösség által támogatott gazdálkodási rendszerekben, rövid ellátási láncban vagy vállalja a részvételt.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
42.	Mezőgazdasági üzemek fejlesztése	2022.07.15.	elsősorban S04, S05, S06	A fenntarthatósági szempontok átfogó érvényesítésének jó eszköze és referenciája lehet a DNSH elv alkalmazása.	Az EU 2020/852 rendelete (Taxonómia rendelet) alapján egy gazdasági tevékenység akkor tekinthető fenntarthatónak, ha a tevékenység lényegesen hozzájárul a meghatározott környezeti célkitűzések valamelyikéhez és ezzel egyidejűleg nem okoz jelentős kárt a környezetvédelmi célkitűzések egyikében sem.
43.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és	2022.07.15.	elsősorban SO6, SO8	A telepítés helyszínének kijelölése, a fafajösszetétel megválasztása és a művelés módjának kialakításának során figyelembe kell venni adott	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
	jövedelempótló támogatása			természetes élőhelyre, Natura 2000 területre, védett természeti területre, tájkarakter egységre és zöld infrastruktúra területére vonatkozó minőségi célkitűzéseket és kezelési irányelveket.	
44.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO8	A klimatikus szempontok fokozott figyelembevételére szükséges a telepítések támogatásának meghatározása során.	A nem megfelelő éghajlati adottságokkal jellemezhető területek kivitelezett erdőtelepítések a talaj víztartalmára és a felszín alatti vizek mennyiségére negatív hatást gyakorolhatnak.
45.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO8	A természetközeli, valamint az ökológiai hálózat elemeit összekötő fásszárú növényközösségek telepítésének kiemelt támogatása javasolt, melynek térbeli fókuszaként a hazai zöldinfrastruktúra térképezés (NÖSZTÉP) eredményterületei lehetnek.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
46.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO8	Vízvédelmi szempontból alapvető fontosságú, hogy vízvédelmi és vízbázisvédelmi szempontból érzékeny területeken, különösen többszörösen érzékeny területeken megvalósuló telepítések valósuljanak meg mind a kiválasztási kritériumoknál többlet pontokkal, mind támogatási intenzitás növeléssel.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
47.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO8	A klimatikus viszonyok elsődleges vizsgálata és azok erdőtelepítési támogatások keretében jogosultsági kritériumként történő meghatározása mellett javasoljuk a kiválasztási szempontok esetében előnyben részesíteni az alábbi területeket:	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
48.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása			<ul style="list-style-type: none"> Natura 2000 hálózat területeit, védett természeti területeket, 	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
49.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása			<ul style="list-style-type: none"> ökológiai- és a zöld infrastruktúra hálózat kijelölt területeit, 	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
50.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása			<ul style="list-style-type: none"> vízvédelmi és vízbázisvédelmi szempontból érzékeny területeket, 	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
51.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és			<ul style="list-style-type: none"> szél- vagy víz erózióval érintett területeket, 	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
	jövedelempótló támogatása				
52.	Erdőtelepítési és fásítási beruházások támogatás és azok ápolási és jövedelempótló támogatása			<ul style="list-style-type: none"> különösen többszörösen érzékeny területeket. 	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
53.	Az erdőgazdálkodás környezeti fenntarthatóságát szolgáló beruházások (non-profit)	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO8	Valamennyi tevékenység esetében fontos a talajminőség védelme, talajerózió szempontjából fontos a kisebb mértékű beavatkozások alkalmazása (pl. kisebb gépek, a lejtőirányú munkák elkerülése). Szintén fontos feladat az erdők megfelelő vízrendezése (inkább vízvisszatartási technikák, kisebb területrendezések megvalósítása).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
54.	Vidéki infrastruktúra	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6, SO8	Javasolt a kiválasztási szempontok megállapítására irányadó elvek között megnevezni, hogy a fenntartási és üzemeltetési tervnek, megvalósíthatósági tanulmánynak tartalmaznia kell, hogy az adott beruházás „hogyan szolgálja a környezet- és természetvédelmi és éghajlatvédelmi lokális és regionális célokat.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
55.	Vidéki infrastruktúra	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO6	Az infrastrukturális fejlesztések környezeti hatékonyságának növelése érdekében javasoljuk a meglévő infrastruktúrára épülő beruházások (pl. barnamezős területek hasznosítása) előnyben részesítését és a zöld felületek beépítésének korlátozását.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
56.	Vidéki infrastruktúra	2022.10.12.	elsősorban SO4, SO6	Az IKT technológiák táji hatásai miatt azok tervezése során a tájba illesztés kritériumait kiemelten kell kezelni.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
57.	Fiatal mezőgazdasági termelők és erdőgazdálkodók támogatásai	2022.10.12.	SO7	Megfontolásra javasoljuk a fiatal gazdák induló támogatása esetén a minimális elvárt gazdaságméret csökkentését, annak érdekében, hogy a kezdő agrárvállalkozókat is támogassa a beavatkozás.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
58.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Csak az adaptív eljárások, földhasználat váltás és a biológiai alapokban rejlő lehetőségek kimerülése után kerüljön sor az öntözött területek bővítésére, öntözővizet biztosító műszaki berendezések telepítésére.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
59.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Kötelezően megvalósítandó tevékenységként javasoljuk a területi adottságoknak leginkább megfelelő vízvisszatartás műszaki feltételeinek megteremtését (pl. tározók építése, szabályozható műtárgyak telepítése, elvezető árkok megszüntetése).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
60.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Kizárólag víztakarékos vízfelhasználási technológiák támogatása javasolt.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
61.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO6	Az öntözésfejlesztés kiegészítő infrastruktúrájának kialakításakor – elsősorban az öntözővizet szállító árok- és csatornarendszer kialakításakor – az ökológiai csapdaként funkcionáló megoldások elkerülése indokolt.	A műanyagfóliával bélelt csatornarendszük számos állatfaj egyedeinek pusztulását okozhatják.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
62.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO6	Védett természeti területeken és Natura 2000 területeken az öntözésfejlesztést szolgáló beruházások - azok közvetlen élőhelyátalakító hatása miatt - nem összeegyeztethetők a hazai természetvédelmi célokkal és az EU Madár- és Élőhelyvédelmi Irányelveivel.	Az öntözésfejlesztési beruházásokat ezeken a területek nem tartjuk támogathatónak.
63.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	A pályázati kiválasztási folyamatban nagyobb ösztönző támogatás, a kiválasztási kritériumoknál prioritás biztosítása javasolt, ha a pályázó vállalja a teljes üzemi vízellátó rendszer integrált tájgazdálkodási célú fejlesztését területi vízvisszatartással, vízvisszatartó vízrendezéssel, különösen akkor, ha azt együttműködésben pl. a javasolt tájgazdálkodási közösség valósítja meg.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
64.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Az öntözésfejlesztést célzó beavatkozások tekintetében jogosultsági kritériumok meghatározása során a védett és Natura 2000 területek kizárása indokolt.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
65.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Kiválasztási elvek között megjelenő, 3. „Környezet-, klímavédelmi és adaptációs szempontok érvényesítése” szempontot javasoljuk bővíteni a következők szerint: 3. „Környezet-, klímavédelmi, tájgazdálkodási és adaptációs szempontok érvényesítése”	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
66.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	Vízhiányos területeken csak a nagy vízigényű kultúrák területi korlátozásával legyen támogatható az öntözésfejlesztés, vagy csak akkor, ha a szükséges vízkészlet tározóban történő visszatartása megtörténik.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
67.	A vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági üzemek belüli beruházások és a vízfelhasználás hatékonyságát javító mezőgazdasági öntözési közösségek támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO5	A kiválasztási feltételek közé szükséges beépíteni, hogy a beruházás abban az esetben támogatható (KAP Stratégiai Terv 74. cikke) ha „az érintett víztest a vonatkozó vízgyűjtő-gazdálkodási tervben nem kapott jónál rosszabb minősítést vízmennyiséggel kapcsolatos okok miatt”.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
68.	Erdőtüzek megelőzésének és kockázatcsökkentésének együttműködés alapú támogatása	2022.07.15.	elsősorban SO7	Javasoljuk, hogy a pályázatok elbírálásának alapját képező projektterv és fenntartási terv térjen ki a várható környezeti hatások felmérésére.	A feltáró- és tűzpázták, valamint a víz-visszatartást szolgáló létesítmények tervezése során garantálni kell a természetvédelmi érdekek érvényesülését, továbbá figyelmet kell fordítani a talaj, valamint az erdőállományban található jelentős faegyedek (biotópfák) kíméletére.
69.	Együttműködés	2022.07.15.	elsősorban SO9	Javasoljuk elsődlegesen olyan minőségrendszerek kialakításának, továbbfejlesztésének, illetve bevezetésének támogatását, amelyek a földrajzi eredet vagy hagyományos termesztési/ feldolgozási eljárás igazolása mellett a termékek előállításának környezeti és társadalmi paramétereiről is számot adnak, azaz a minősítés által megismerhetővé válik a termékeket előállító gazdaságok fenntarthatósági teljesítménye.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
70.	Képzés, tanácsadás, bemutatóüzem, minőségbiztosítás, digitalizáció	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	A képzési és tanácsadási programok környezeti hatásainak javítása érdekében elvárt, hogy minden képző és tanácsadó rendelkezzen átfogó és szakspecifikus fenntarthatósági és környezeti integrációs ismeretekkel, beleértve az EU	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				mezőgazdasági politikához kapcsolódó környezetvédelmi rendszer ismeretét is.	
71.	Vidékfejlesztési együttműködés a Rövid Ellátási Láncok fejlesztéséért	2022.07.15.	elsősorban SO9	Javasoljuk előnyben részesíteni azon REL-rendszerek támogatását, amelyekben megfelelő minősítési rendszerek képesek igazolni a termékek eredetét és biztosítani a rövid ellátási lánc teljes átláthatóságát, illetve a fogyasztók számára megismerhetővé teszik a REL-értékesítésben részt vevő gazdálkodók környezeti (illetve társadalmi, gazdasági) fenntarthatósági teljesítményét.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
72.	Vidékfejlesztési együttműködés a társadalmi vállalkozások fejlesztéséért	2022.07.15.	elsősorban SO9, SO4, SO5, SO6, SO9	Javasoljuk előnyben részesíteni azokat a gazdaságokat, illetve szociális szövetkezeteket, amelyek környezetkímélő módon gazdálkodnak (pl. vegyszermentes és/vagy ökológiai termesztés) illetve a feldolgozás, szolgáltatás során tetten érhetően érvényesítenek környezeti szempontokat.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
73.	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért	2022.07.15.	elsősorban SO6	A védett, illetve Natura 2000 területeket érintő fejlesztések esetében a vonatkozó hatásvizsgálatok és hatásbecslések elvégzése kötelező. Ezekről függetlenül javasoljuk a beavatkozáshoz kapcsolódóan egy olyan útmutató elkészítését, amely iránymutatást ad az aktív- és ökoturisztikai fejlesztések természeti és táji adottságokhoz, illetve lokális terhelhetőséghez való illesztésére, a	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítésére vonatkozóan.	
74.	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO6, SO8	A pályázatoknak ki kellene zárnia a táji és környezeti terheléssel járó turisztikai rendezvényeket (pl. nagy térségi fesztiválok).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
75.	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO6, SO8	A beruházásoknál el kell kerülni a nagyléptékű szálláshely kialakításokat.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
76.	Vidékfejlesztési együttműködés a térségi aktív-és ökoturisztikai fejlesztésért	2022.07.15.	elsősorban SO6	A védett területeket érintő fejlesztéseknél javasoljuk bekérni az illetékes nemzeti park igazgatóság véleményét a projekttervhez.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
77.	Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért	2022.07.15.	elsősorban SO4	A bioenergia termelést a lehető legnagyobb mértékben a mezőgazdasági hulladékokra és maradékokra kell alapozni.	A kiválasztás kritériumrendszerébe javasoljuk beépíteni, és elsődleges prioritásként figyelembe venni az energiaforrásként felhasznált alapanyagok eredetét, előállítási körülményeit. Javasoljuk, hogy az intenzív gazdálkodásból származó, elsődlegesen energetikai

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					felhasználásra termelt biomassza negatív értékelést kapjon a mezőgazdasági hulladékokkal szemben.
78.	Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért	2022.07.15.	elsősorban SO4	Fa eredetű biomassza energetikai felhasználása - a kaszkád-elv alapján - csak akkor támogatható, ha a szóban forgó faanyag (pl. faapríték, faipari hulladék) másodlagos alapanyagként sem hasznosítható tartós termékek előállításához (pl. forgácslapok).	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
79.	Vidékfejlesztési együttműködés a biomassza alapú gazdaság fejlesztéséért	2022.07.15.	elsősorban SO4	Az egyes pályázatok értékelési szempontrendszerébe javasolt beépíteni a várt ÜHG megtakarítás számítását, illetve a kiírásban meg kell fogalmazni egy minimum megtakarítási értéket. A számításhoz a RED II 2018/2001 irányelv mellékletei használhatóak.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
80.	Vidékfejlesztési együttműködés a vadgazdálkodás területén	2022.07.15.	elsősorban SO6	A beavatkozás keretében olyan együttműködések létrehozása indokolt, melynek együttes hasznai vannak mind a mezőgazdasági termelés, mind pedig a biodiverzitás megőrzése szempontjából, ezért elsősorban olyan vadászható fajokkal kapcsolatos konfliktusok megoldására szükséges fókuszálni, melyek állományai érzékenyek mondhatók, és	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				hosszútávon a csökkenés jeleit mutatják (pl. mezei nyúl, vadászható vadlúdfajok).	
81.	LEADER stratégiák és végrehajtása	2022.07.15.	elsősorban SO5, SO8	Javasoljuk támogatható célként beilleszteni a következőket: a helyi természeti értékek és természeti erőforrások védelme, területek helyi védetté nyilvánításának előkészítése, helyi védett területek fenntartása, természetvédelemmel kapcsolatos helyi szemléletformálás.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
82.	LEADER stratégiák és végrehajtása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO5, SO6	Javasoljuk, hogy a LEADER csoportok segítése, mentorálása során kiemelt szempont legyen a környezeti és éghajlatvédelmi szempontok integrációja, a specifikus integrációs lehetőségekre fel kell készíteni a mentorokat.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
83.	LEADER stratégiák és végrehajtása	2022.07.15.	elsősorban SO8, SO6, SO8	A helyi természeti értékek turisztikai attrakcióként való kiaknázása esetén a területileg illetékes nemzetipark-igazgatóságok és a helyben aktív, illetve országos hatókörű természetvédelmi civil szervezetek bevonása a közösségi tervezésbe. Az esetleges jogi kötelezettségeken túl (környezeti hatásvizsgálat, ill. Natura 2000 hatásbecslés) részletes hatásbecslés készítése a fejlesztés következtében várható többletterhelés (pl. a forgalom növekedése) mértékére, hatásaira	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				vonatkozóan, illetve hatásmérséklő intézkedések beemelése a tervezésbe.	
84.	LEADER stratégiák elkészítése és végrehajtása	2022.07.15.	elsősorban SO4, SO8	A jelentősebb területfoglalással járó beruházások esetén a barnamezős fejlesztések előnyben részesítése, a zöld területek csökkenésének minimalizálása, környezetkímélő, fenntartható kivitelezési és üzemeltetési megoldások alkalmazása.	A javaslat a KAP Stratégiai Terv továbbfejlesztését célozza.
85.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	Előminősítési rendszer kialakítása a) Javasolt előminősítési rendszert kialakítani a nagy forrást érintő, komplex bírálati szempontokkal dolgozó fejlesztési témakörök esetében, mint például: <ul style="list-style-type: none"> • élelmiszeripari beruházások, • innovációs projektek • állattenyésztési beruházások, • kertészeti beruházások, • terménytárolók és szárítók, • rövid ellátási láncok. b) Javasolt megvizsgálni annak a lehetőségét, hogy a mezőgazdasági beruházási támogatások esetében az FADN-hez való csatlakozás legyen az előminősítés része, és ehhez egy pályázati felhívás kerüljön megjelentetésre.	A 2014-2020 között beérkezett támogatási kérelmeket a forrásigény alapján csökkenő sorrendbe rendezve megállapítható, hogy a legnagyobb 500 támogatási kérelem (kb. 5%) lefedi a kérelmezett támogatás 25%-át. A koncentráció a regisztrációs számokat vizsgálva még magasabb. Ez az adottság egyben lehetőséget is jelent, mivel szinte biztosra vehető, hogy a VP-ben jelenleg is aktív kedvezményezettek fognak pályázni a KAP Stratégiai Terv időszakában is.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					<p>A vállalkozásfejlesztési operatív programok (GOP, GINOP, GINOP+) végrehajtási rendszerében egyre nagyobb szerepet kap az előminősítés rendszere. Ezt olyan pályázati felhívások esetében alkalmazzák, ahol egyrészt nagy értékű projektek várhatók, másrészt a pályázó alkalmasságát komplex, időigényes tevékenység során lehet megítélni. Az előminősítés jelentős előnye az, hogy a pályázati felhívás részletes kidolgozása előtt megkezdhető, így az időigényes folyamatokra már a benyújtást megelőzően sor kerülhet, és a minősítés birtokában a projektkiválasztás már gyorsan lebonyolítható. További lehetőséget kínál az, ha az előminősítést nem az intézményrendszer végzi, mert így többletkapacitás vonható be a végrehajtásba.</p> <p>A mezőgazdaság esetében ráadásul kihasználható lenne az ágazati sajátosság, hogy rendelkezésre áll</p>

Cím/ Hivatkozások	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					egy reprezentatív ágazati benchmarkokat biztosító adatbázis, az FADN (Farm Accountancy Data Network – Mezőgazdasági számviteli információs hálózat), amelynek kialakult módszertana, és szervezeti, informatikai és eljárásrendi háttere van.
86.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>Közreműködő szervezeti (KSZ) szerepkör kialakítása</p> <p>a) A tárca irányítása alá tartozó háttérszervezetek közül javasolt KSZ-eket kijelölni a speciális szakmai kompetenciákat igénylő beavatkozásokhoz, és a MÁK-ot is KSZ-szé kijelölni a területalapú és beruházási beavatkozások tekintetében.</p> <p>b) Javasolt a KSZ funkciók között feltüntetni a KAP Stratégiai Terv céljainak elérését szolgáló olyan tevékenységeket, amelyekre jelenleg a végrehajtási rendszer nem tud biztosítani megfelelő kapacitást biztosítani, úgymint:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektgenerálás, • előminősítés • potenciális kedvezményezettek célzott tájékoztatása, 	<p>A 2014-2020 időszakban a projektkiválasztási eljárás működtetését kizárólagosan a KÜ látta el az IH számára. A közösségi jogszabályok alapján ez nem feltétlen dedikált KÜ feladat, az IH delegálhatja ennek elvégzését Közreműködő Szervezet(ek) (KSZ) számára is.</p> <p>KSZ-ek kijelölése több okból is célszerű lenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • a KÜ nagyobb kapacitást tudna az egységes kérelem kezelésére és a kifizetésekre allokálni, • ha több KSZ kerül kijelölésre, akkor a projektkiválasztásba az

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
				<ul style="list-style-type: none"> projektötletek kidolgozásának támogatása tanácsadással, mentorálással. 	<p>adott tématerületnek megfelelő szakértelemmel rendelkező kapacitások vonhatók be, több KSZ esetén kevésbé kell tartani egy-két szűk keresztmetszet általános „bénító” hatásától.</p> <ul style="list-style-type: none"> A KSZ szerepkör alkalmazása lehetőséget adna egyben arra, hogy a 2014-2020 időszakban erőforrások szempontjából alul pozícionált funkciók, mint például a kedvezményezettek szakmai támogatása, mentorálása (pl.: EIP, REL, LEADER esetében) a KÜ feladatok veszélyeztetése nélkül megvalósulhasson. A KSZ szerepkört szerződéssel, vagy jogszabállyal lehetne létrehozni, ami egyben további szabályozási eszközt adna a tárca kezébe.

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
87.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>Az új eljárásrend kidolgozása</p> <p>Javasolt még 2022 II. negyedévében elindítani egy jogszabály előkészítési/felülvizsgálati projektet, amely a 2014-2020 között alkalmazott eljárásrendek alapjait felhasználva előállítja a 2023-2027 időszak vidékfejlesztési támogatásainak eljárásrendjét.</p>	<p>A 2014-2020 időszak kezdetén jelentős csúszást okozott a vidékfejlesztési támogatások eljárásrendje körüli bizonytalanság és az informatikai rendszerek emiatt későn indult fejlesztése. Ezt a csúszást szinte csak a programozási időszak végéig tudta ledolgozni az intézményrendszer, az informatikai fejlesztéseknél még ma is megszokott a hosszú várakozási idő. A 2023-2027 időszak sikere szempontjából kritikus fontosságú az, hogy ez a probléma ne ismétlődjön meg. Ehhez arra van szükség, hogy mielőbb kialakításra kerüljön a KAP Stratégiai Terv lebonyolítását szolgáló eljárásrend és megkezdődjön az informatikai háttér igazítása az új program struktúrájához és az új eljárásrendhez. Érdemes még figyelembe venni azt a tapasztalatot, hogy minél kisebb az eljárásrendi változás, annál kisebb átfutási idővel tud átállni az új rendszerre az intézményrendszer, ezért érdemes</p>

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					csak a szükséges változásokat végrehajtani. Ezzel együtt érdemes egy új eljárásrendet kialakítani a KAP II. pillér kezelésére, mert ez biztosíthatja azt, hogy a tárca önállóan kontrollálhassa az eljárásrenden keresztül az intézményrendszer teljesítményét és gyorsan tudjon reagálni az új kihívásokra.
88.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>A jelentéstételi kötelezettségekhez kapcsolódó feladatok szabályozása</p> <p>a) Szükséges a KAP Stratégiai Tervre monitoring feladatai terén folytatott munkamegosztásra vonatkozó együttműködési megállapodás előkészítése, és megkötése az IH és a KÜ között, vagy az együttműködés jogszabályi szinten történő részletes szabályozása.</p> <p>b) A szabályozás során rögzíteni kell az indikátorok előállításának módszertanát a KAP Stratégiai Terv Adatfeldolgozási Kézikönyv dokumentumra hivatkozva.</p>	<p>A 2014-2020 időszakban a tervek ellenére nem került sor arra, hogy a jelentéstételi kötelezettségek teljesítéséhez szükséges feladatok kapcsán szabályozásra került volna az érintett szervezeti egységek közötti munkamegosztás.</p> <p>Ez számos problémát okozott, amelyeket jellemzően a tématerületen dolgozó szakemberek egyéni többletvállalásaival lehetett csak áthidalni. A KÜ például ezen a téren az uniós és hazai jogszabályi kötelezettségeket meghaladó mértékben támogatta a jelentések</p>

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					<p>elkészítését. A szabályozási háttér hiánya miatt a monitoringgal kapcsolatos feladatok nehezen becsülhetők előre, és ez hozzájárult ahhoz, hogy az érintett szervezeti egységek erőforrásai nem megfelelők a feladatok maradéktalan ellátásához. A 2023-2027 időszaknak nem szabad úgy nekikezdeni, hogy ez a szabályozás hiányzik, sőt lehetőség szerint ezt már hamarabb meg kell alkotni. Tekintettel arra, hogy a 2023-2027 időszakban a célértékek eléréséhez a jelenleginél sokkal komolyabb pénzügyi szankciók társulnak, ezért a monitoring, kontrolling területeknek nagyobb hangsúlyt kell kapnia. A szerződéses, vagy kormányrendeleti formában megjelenő szabályozásnak ki kell terjednie arra, hogy az egyes jelentéstételi kötelezettségek során melyik szervezeti egységnek mi a feladata, felelőssége, és milyen határidők mentén kell a feladatokat teljesíteni. A fentiekre tekintettel</p>

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					meg kell kezdeni a monitoring funkcióval kapcsolatos feladatmegosztás szabályozásának kialakítását, mérlegelve azt is, hogy egyes monitoring feladatok közreműködő szervezeti szerepkörben kerüljenek ellátásra.
89.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	<p>A pályázati felhívások megjelentetési folyamatának szabályozása az új időszak eljárásrendjében</p> <p>a) A KAP Stratégiai Terv eljárásrendjében javasolt a Pályázat Előkészítő Munkacsoport (PEMCS) fórumot szerepeltetni, és annak kötelező tagjaként az IH és a Kifizető Ügynökség Monitoring szervezeti egységét is bevonni.</p> <p>b) A támogatási konstrukció előkészítésének folyamatát javasolt workflow szoftvermegoldással támogatni.</p>	<p>Ahhoz, hogy a KAP Stratégiai Terv vállalásai tarthatók legyenek, a pályázati felhívások meghatározása során figyelemmel kell lenni azokra az indikátor célértékekre, amelyek teljesítéséhez az adott felhívások hozzájárulnak. A kiválasztási szempontokat úgy kell meghatározni, hogy az adott keret elköltése biztosítsa a célértékek arányos teljesülését, és az elszámolással kapcsolatos szabályoknak is tekintettel kell lennie a célértékekhez rendelt mérföldkövekre. Ha az adott indikátorokhoz kapcsolódó jelentéstételi kötelezettségek szükségesé teszik, akkor a pályázati</p>

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					<p>felhívásban kedvezményezett adatszolgáltatást kell előírni.</p> <p>A VP időszakában – jellemzően a rövid határidők miatt – a pályázati felhívások előkészítése során nem került megfelelő módon mérlegelésre az indikátor célértékek elérésének szempontja, és ehhez kapcsolódóan a projektkiválasztási szempontok, vállalások optimalizációja, illetve a kedvezményezett adatszolgáltatások előírása sem. Ugyanakkor ezek a szempontok később a felhívás módosítása, illetve a projektzárások lassítása miatt így is a program végrehajtásának lassulásához vezetnek, így célszerűbb már a pályázati felhívás életciklusának elején kezelni mindet. Ahhoz, hogy a pályázati felhívások megfeleljenek a fenti feltételeknek, a pályázati felhívások előkészítésének és jóváhagyásának folyamatába a monitoring funkciót is integrálni kell. Az új időszak eljárásrendjének</p>

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indokolás
					kialakítása során úgy kell szabályozni a pályázati felhívások előkészítésének, módosításának folyamatát, hogy legyen olyan fórum (pl.: PEMCS), ahol az érintett indikátorok felelősei és a monitoringért felelős szervezeti egységek (IH, KÜ, esetleg Közreműködő Szervezet) is helyet kapnak.
90.	Intézményi kapacitás	2022.07.15.	Valamennyi SO	Humán erőforrás gazdálkodási funkció kialakítása a) A Technikai Segítségnyújtás források felhasználásával teljesítményértékelési rendszer bevezetése az IH és a KÜ állománya számára, amely egyben a maradást jutalmazó pénzügyi ösztönzőként is működik. b) Humán erőforrás menedzsment szervezeti egység kialakítása az IH-ban és a KÜ-ben.	Minden támogatáspolitikai intézményrendszer legfontosabb eleme a képzett személyzet, amely működteti a folyamatokat. Az Európai Unió támogatáspolitikája összetett, ezért nagy jelentősége van a megszerzett tapasztalatoknak. A VP intézményrendszere a többszörös szervezeti átalakítások, a fizetések a piaci lehetőségekhez mérten visszafogott mértéke, az IH Kecskemétre költöztetése és a humán erőforrás gazdálkodási funkció szinte teljes hiánya miatt folyamatosan létszámhiánnyal és szinte kezelhetetlen fluktuációval

Cím/ Hivat kozás	A javaslat kategóriája	Dátum	KAP célkitűzések	Ismertetés	Indoklás
					<p>küzdött a 2014-2020 időszakban. Amennyiben ezt nem sikerül felszámolni, az jelentős kockázatot jelentene a 2023-2027 időszak forráslehívási teljesítményére.</p> <p>Ezért egyrészt fontos a szervezeti stabilitás biztosítása, másrészt egy jól kialakított pénzügyi ösztönző rendszer és egy-egy humán erőforrás gazdálkodási szervezeti egység létrehozása szükséges az IH-ban és a KÜ-ben. Ezek nélkül nehezen képzelhető el a feladatok növekedését lekövető tervezett létszám bővítés sem.</p>